

Letno poročilo 2023

1. POSLOVNO POROČILO

28. februar 2024

KAZALO

I. SPLOŠNI DEL.....	1
1. Predstavitev javnega Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije.....	1
1.1. Poslanstvo.....	3
1.2. Vodstvo Zavoda.....	3
2. Organi Zavoda.....	4
2.1. Svet Zavoda.....	4
2.2. Strokovni svet.....	4
2.3. Komisije ZVKDS.....	5
3. Kratak pregled dejavnosti Zavoda.....	7
4. Kratak opis gospodarskih, monetarnih, fiskalnih in drugih vplivov na delovanje Zavoda.....	10
5. Povzetek poročila o izvedbi posameznih programov, dejavnosti, projektov.....	11
5.1. Dolgoročni cilji Zavoda.....	11
5.2. Letni cilji Zavoda.....	15
6. Finančno in kadrovsko poslovanje v letu 2023.....	19
6.1. Finančno poslovanje in analiza doseženih rezultatov ZVKDS v letu 2023.....	19
6.2. Realizacija kadrovskega načrta za leto 2023.....	44
7. Zakonske podlage.....	48
II. POSLOVNO POROČILO 2023 Poročilo o doseženih ciljih in rezultatih - po programskih sklopih.....	51
PROGRAMSKI SKLOP I - Naloge državne javne službe.....	51
PROGRAMSKI SKLOP II - Projekti, ki se ne (so)financirajo iz DP, namenjenega kulturi.....	59
PROGRAMSKI SKLOP III – Tržna dejavnost.....	62
III. VSEBINSKO POROČILO 2023 –PRILOGE.....	68
I. PROGRAMSKI SKLOP - Naloge državne javne službe.....	68
1. Skupne naloge vseh organizacijskih enot.....	68
1.1. Sodelovanje pri varstvu dediščine v primeru oboroženega spopada in varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami.....	68
1.2. Izdajanje različnih mnenj in strokovnih podlag v postopkih, ki jih vodi MK in drugi državni organi.....	70
1.3. Oblikovanje metod in standardov za ohranitev dediščine ter usmerjanje, usklajevanje in spremljanje njihovega izvajanja.....	71
1.4. Sodelovanje z lastniki oziroma posestniki nepremičnih spomenikov in z drugimi uporabniki dediščine, ki imajo interese v zvezi s posameznim spomenikom, ter posredovanje pojasnil, nasvetov in navodil.....	79
1.4.1. Sodelovanje z lastniki oziroma posestniki nepremičnih spomenikov in z drugimi uporabniki dediščine.....	79
1.4.2. Presoja in skrb za materialno stanje dediščine in spomenikov.....	80
1.4.3. Sodelovanje z upravljavci spomenikov pri pripravi predlogov načrta upravljanja.....	80
1.4.4. Sodelovanje z upravljavci spomenikov in spomeniških območij svetovne dediščine.....	80
1.5. Sodelovanje z državnimi organi in nudenje strokovne pomoči pri postopkih v zvezi s stvarmi z domnevo dediščine.....	81
1.6. Sodelovanje pri politikah in zakonodaji s področja varstva kulturne dediščine.....	82
2. Dokumentacijski sklop.....	83
2.1. Identificiranje in dokumentiranje kulturne dediščine.....	83
2.2. Preučevanje, vrednotenje in interpretiranje nepremične dediščine ter z njo povezane premične in nesnovne dediščine.....	83
2.3. Predlaganje vpisa dediščine v register.....	85
2.4. Pripravljanje predlogov za razglasitev spomenikov.....	86
2.5. Zagotavljanje dokumentacije konservatorsko-restavratorske dejavnosti.....	87
2.6. Zagotavljanje dokumentacije preventivne arheološke dejavnosti.....	87
2.7. Digitalizacija najpomembnejše dediščine.....	88
3. Izvajanje upravnih nalog na podlagi javnega pooblastila.....	89
3.1. Pripravljanje strokovnih podlag za upravne postopke, ki jih vodijo ministristva in drugi državni organi.....	89
3.2. Izdajanje kulturnovarstvenih pogojev, soglasij in mnenj za posege v dediščino in spomenike in za raziskave (razen predhodnih raziskav in odstranitve po 31. členu ZVKD1).....	89
3.3. Vodenje evidence raziskav.....	89
3.4. Izdajanje odločb o arheoloških najdiščih.....	90
3.5. Odrejanje izvedb določenih ukrepov varstva spomenikov lastnikom spomenikov.....	90
4. Strokovno spremljanje izvajanja varstva.....	91
4.1. Revizija in potrditev konservatorskih načrtov, ki jih pripravijo druge osebe.....	91
4.2. Strokovni nadzor nad posegi v spomenike in dediščino.....	91
4.3. Strokovni nadzor nad predhodnimi raziskavami spomenikov in dediščine, ki niso arheološke ostaline.....	92
4.4. Strokovni nadzor nad arheološkimi raziskavami.....	92
5. Varstvo kulturne dediščine v prostoru.....	93
5.1. Sprejemanje načrtov izvedbe predhodnih raziskav območij prostorskih aktov.....	93
5.2. Analiziranje in vrednotenje prostora za prikaz vrednotenja dediščine v prostoru.....	93
5.3. Pripravljanje gradiva za smernice in mnenja v postopkih priprave prostorskih aktov.....	93
6. Razvojni programi in projekti.....	96
6.1. Razvojni programi in projekti konservatorske stroke.....	96
6.2. Razvojni programi in projekti konservatorske-restavratorske stroke.....	96
6.3. Razvojni programi preventivne arheologije.....	98
6.4. Raziskovalni projekti po naročilu MK.....	99
7. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko-restavratorskih posegov.....	100
7.1. Vodenje in izvedba predhodnih raziskav na spomenikih v lasti države.....	100
7.2. Vodenje in izvedba predhodnih raziskav spomenikov iz druge alineje 2. odstavka 34. člena ZVKD-1.....	100

7.3.	Priprava in izdelava konservatorskih načrtov za spomenike v lasti države in po naročilu MK.....	100
7.4.	Izdolovanje konservatorsko-restavratorske projektne dokumentacije za zahtevne posege.....	101
7.5.	Načrtovanje, vodenje in izvedba zahtevnih konservatorsko-restavratorskih posegov na spomenikih, ki se financirajo ali sofinancirajo iz državnega proračuna.....	102
7.5.1.	<i>Načrtovanje, vodenje in izvedba zahtevnih konservatorsko-restavratorskih posegov na spomenikih.....</i>	<i>102</i>
7.5.2.	<i>Načrtovanje, vodenje in izvedba zahtevnih konservatorsko-restavratorskih posegov na spomenikih v lasti države.....</i>	<i>108</i>
8.	Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav ter raziskovalnih projektov s področja preventivne arheologije.....	110
8.1.	Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav ter poizkopavalnih postopkov spomenikov v lasti države, ki se financirajo iz državnega proračuna, namenjenega kulturi, tretja točka tretjega odstavka 85. člena ZVKD-1.....	110
8.2.	Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav iz prve alineje 2. odstavka 34. člena ZVKD-1 in prve alineje 3. odstavka 34. člena 111	
8.2.1.	<i>Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav območij prostorskih aktov po 80. členu ZVKD-1.....</i>	<i>111</i>
8.2.2.	<i>Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav za določitev sestave in obsega arheoloških ostalin na stavbnem zemljišču, ki je registrirano arheološko najdišče, če gradi investitor, ki je fizična oseba, stanovanje za lastne potrebe ali se na stavbnem zemljišču gradijo neprofitna najemna stanovanja.....</i>	<i>111</i>
8.3.	Vodenje in izvedba arheoloških raziskav in drugih raziskovalnih projektov s področja preventivne arheologije po naročilu MK.....	111
8.4.	Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav iz prve alineje 3. odstavka 34. člena ZVKD-1.....	112
8.5.	Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav iz pete alineje 3. odstavka 34. člena (izvedba raziskav za potrebe presoje vplivov na arheološke ostaline).....	112
9.	Projekti za razvijanje zavesti o dediščini (popularizacija).....	114
9.1.	Odnosi z javnostmi.....	114
9.1.1.	<i>Spletno komuniciranje.....</i>	<i>114</i>
9.1.2.	<i>Celostna grafična podoba.....</i>	<i>114</i>
9.1.3.	<i>Strateško vodenje odnosov z deležniki in javnostmi.....</i>	<i>114</i>
9.2.	Založništvo.....	115
9.2.1.	<i>Publikacije ZVKDS, Varstvo spomenikov, Poročila, Kulturni in naravni spomeniki, Vestnik, RES. - publikacije RC, Zbirka AAS, Monografije CPA, Naša dediščina, Zavod se predstavi.....</i>	<i>115</i>
9.2.2.	<i>Druge publikacije in znanstveni članki.....</i>	<i>115</i>
9.3.	Dnevi evropske kulturne dediščine.....	119
9.4.	Teden kulturne dediščine.....	120
9.5.	Kulturni bazar.....	120
9.6.	Projekt SPOZNAJ, VARUJ, OHRANI.....	121
9.7.	Projekti za razvijanje zavesti javnosti o ohranjanju in varovanju kulturne dediščine.....	121
9.7.1.	<i>Posveti, predavanja, delavnice za popularizacijo dediščine.....</i>	<i>122</i>
9.7.2.	<i>Razstave ZVKDS.....</i>	<i>122</i>
9.7.3.	<i>Strokovne knjižnice.....</i>	<i>123</i>
10.	Mednarodno sodelovanje.....	124
10.1.	Sodelovanje pri pripravi nominacij na seznam svetovne dediščine in drugi projekti povezani z UNESCOM.....	124
10.2.	Sodelovanje pri projektih Sveta Evrope (izvajanje konvencij Sveta Evrope).....	125
10.3.	Drugo mednarodno sodelovanje.....	125
10.3.1.	<i>Sodelovanje pri drugih projektih EU.....</i>	<i>125</i>
10.3.2.	<i>Sodelovanje na rednih letnih konferencah.....</i>	<i>125</i>
10.3.3.	<i>Mednarodno in drugo sodelovanje z inštitucijami in posamezniki na področju konservatorstva, konservatorstva - restavratorstva in preventivne arheologije.....</i>	<i>127</i>
10.3.4.	<i>Aktivna udeležba ali so organizacija na mednarodnih simpozijih, posvetih, konferencah, delavnicah in sejmih.....</i>	<i>128</i>
11.	Druge naloge.....	131
11.1.	Upravljanje nepremičnih spomenikov v lasti države.....	131
11.2.	Drugi projekti po naročilu MK.....	131
11.2.1.	<i>Izvajanje praktičnega izobraževanja - obvezne delovne prakse za dijake in študente ter mentorstva za študente.....</i>	<i>131</i>
11.2.2.	<i>Sodelovanje pri izvajanju strokovnih izpitov za področje varstva nepremične dediščine.....</i>	<i>132</i>
11.2.3.	<i>Izvajanje programov usposabljanja in vseživljenjskega učenja s področja varstva dediščine.....</i>	<i>132</i>
11.3.	Izpopolnjevanje in usklajevanje potreb po izobraževanju kadrov na področju varstva nepremične dediščine.....	132
11.4.	Izvajanje drugih nalog v soglasju z ministrstvom.....	135
II.	PROJEKTI, KI SE NE (SO)FINANCIRAJO IZ DRŽAVNEGA PRORČUNA NAMENJENEGA KULTURI IN SO V JAVNEM INTERESU.....	137
12.	Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov.....	137
12.1.	Priprava konservatorskih načrtov za spomenike, ki niso v lasti države.....	137
12.2.	Vodenje in izvajanje predhodnih raziskav spomenikov, ki niso v lasti države.....	137
12.3.	Izdolava konservatorsko-restavratorske projektne dokumentacije za posege, ki se ne financirajo iz sredstev MK.....	137
12.4.	Načrtovanje, vodenje in izvedba konservatorsko-restavratorskih posegov, ki se ne financirajo iz sredstev MK.....	137
12.5.	Sodelovanje pri varstvu dediščine v primeru oboroženega spopada in varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami – izvedbeni del.....	137
12.6.	Priprava in izdelava konservatorskih načrtov za spomenike v lasti države, ki se ne financirajo iz sredstev MK.....	137
13.	Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav.....	138
13.1.	Vodenje in izvedba predhodnih in drugih arheoloških raziskav ter poizkopavalnih postopkov obdelave arhivov arheoloških najdišč vključno z objavo, ki ne sodijo v drugi in tretji odstavek 34. člena zakona.....	138
14.	Raziskovalni in razvojni projekti.....	139
14.1.	Projekti financirani iz proračuna EU.....	139
14.2.	Projekti financirani iz sredstev Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost RS (ARIS).....	144
14.3.	Drugo sodelovanje, financirano iz projektov.....	150
15.	Druge naloge.....	151
15.1.	Sodelovanje z organizacijami s področja varstva kulturne dediščine.....	151
15.2.	Upravljanje nepremičnih spomenikov, ki niso v lasti države.....	151
III.	TRŽNA DEJAVNOST.....	152
16.	Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov.....	152
17.	Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav.....	156

I. SPLOŠNI DEL

UVOD

Poslovno poročilo Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije (v nadaljevanju Zavoda) za leto 2023 je pripravljeno v skladu z 21. členom Zakona o računovodstvu (Uradni list RS, št. 23/1999, 30/2002-ZJF-C, 114/2006-ZUE), Zakonom o javnih financah (Uradni list RS, št. 11/2011-UPB4 (14/2013 popr.), 110/2011-ZDIU12), Pravilnikom o sestavljanju letnih poročil za proračun, proračunske uporabnike in druge osebe javnega prava (Uradni list RS, št. 115/2002, 21/2003, 134/2003, 126/2004, 120/2007, 124/2008, 58/2010 (60/2010 popr.), 104/2010, 104/2011) in Navodilom o pripravi zaključnega računa državnega in občinskega proračuna ter metodologijo za pripravo poročila o doseženih ciljih in rezultatih neposrednih in posrednih uporabnikov proračuna (Uradni list RS, št. 12/2001, 10/2006, 8/2007, 102/2010).

Sestavljeno je iz treh sklopov. Prvi je splošni, kjer so, poleg osnovnih podatkov o Zavodu ter dolgoročnih in letnih ciljih, predstavljeni tudi finančni in računovodski izkazi, v drugem sklopu so posebej obrazloženi doseženi cilji in rezultati, tretji sklop pa zajema vsebinski del poročila, kjer so s prilogami po načrtovanih programskih sklopih našteje in predstavljene naloge ter izvedeni projekti.

1. Predstavitev javnega Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Naziv:	Javni zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine
Skrajšani naziv:	Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Kratica:	ZVKDS
Zavod je vpisan v sodni register pri Okrožnem sodišču v Ljubljani pod vložno številko 1/32177/00.	
Naslov:	Poljanska 40
Matična številka:	1423215
Številka proračunskega uporabnika	38105
Davčna številka:	SI45991413
Številka podračuna pri UJP:	01100-6030381005
Telefonska številka:	01/234 31 40
Elektronski naslov:	tajnistvo@zvkd.si
Ime zastopnika:	Jernej Hudolin
Tip zastopnika:	generalni direktor

Zavod je osrednja javna služba, ki jo je za varovanje nepremične in z njo povezane premične in nesnovne kulturne dediščine ustanovila država. Delovanje in ureditev Zavoda opredeljuje Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/2008, 123/2008, 8/2011 in 30/2011 Odl. US) in Sklep o ustanovitvi Javnega zavoda Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 65/2008 in 54/2014).

Zavod sestavljata dve glavni organizacijski enoti: **Služba za kulturno dediščino** s 7 (območno organiziranimi) organizacijskimi enotami in glavno pisarno ter **Center za konservatorstvo** z Restavratorskim centrom in Centrom za preventivno arheologijo. V okviru Centra za konservatorstvo deluje tudi Raziskovalni inštitut. Služba za kulturno dediščino s svojimi enotami izvaja trajno državno javno službo, Center za konservatorstvo pa je poleg izvajanja trajne državne javne službe zadolžen še za izvajanje projektne vodene državne javne službe. V okviru Zavoda je organizirana še Služba za razvoj, ki je zadolžena za izvajanje skupnih razvojno-raziskovalnih nalog državne javne službe ter za koordinirano in enotno delovanje in povezovanje obeh glavnih organizacijskih enot. Enako so v okviru Zavoda organizirane tudi Skupne službe, ki skrbijo za matično podporno dejavnost strokovnemu delu na ravni Zavoda. Več o organizacijski sestavi Zavoda in nalogah posameznih organizacijskih enot je na voljo na: www.zvkd.si.

Kontaktne podatke Zavoda

	Naziv	Naslov	Ime in priimek	E-mail
1	Generalni direktor	Poljanska 40, 1000 Ljubljana	Jernej Hudolin	jernej.hudolin@zvkd.si
2	Generalni konservator	Metelkova 6, 1000 Ljubljana	dr. Robert Peskar	robert.peskar@zvkd.si
3	Direktor CK	Poljanska 40 1000 Ljubljana	Barbara Nadbath	barbara.nadbath@zvkd.si

	Enota	Naslov	Vodja	E-mail
1	Center za preventivno arheologijo	Poljanska 40, 1000 Ljubljana, p.p. 338	Barbara Nadbath	tajnistvo.cpa@zvkd.si
2	Restavratorski center	Poljanska 40, 1000 Ljubljana, p.p. 1627	Martina Lesar Kikelj	tajnistvo.rc@zvkd.si
1	Celje	Glavni trg 1, 3000 Celje, p.p. 416	Danijela Brišnik	tajnistvo.ce@zvkd.si
2	Kranj	Tomšičeva 7, 4000 Kranj, p.p. 1111	Irena Vesel	tajnistvo.kr@zvkd.si
3	Ljubljana	Tržaška 4, 1000 Ljubljana, p.p. 398	Boris Vičič	tajnistvo.lj@zvkd.si
4	Maribor	Slomškovo trg 6, 2000 Maribor	Srečko Štajnbaher	tajnistvo.mb@zvkd.si
5	Nova Gorica	Delpinova 16, 5000 Nova Gorica, p.p. 87	Ernesta Drole	tajnistvo.ng@zvkd.si
6	Novo mesto	Grad Grm, Skalickega 1, 8000 Novo mesto, p.p. 250	Dušan Štepec	tajnistvo.nm@zvkd.si
7	Piran	Trg bratstva 1, 6330 Piran, p.p. 59	Etbin Tavčar	tajnistvo.pi@zvkd.si
8	Služba za razvoj	Metelkova 4, 1000 Ljubljana	Damjana Pečnik	damjana.pecnik@zvkd.si
9	Skupne službe	Metelkova 4, 1000 Ljubljana	Sabina Ogrinc	sabina.ogrinc@zvkd.si

1.1. Poslanstvo

ZVKDS, je kot največji zavod za področje nepremične kulturne dediščine v Sloveniji, tudi v letu 2023 sledil svojemu poslanstvu uresničevanja javne koristi varstva dediščine, kot jo določata Ustava RS (5. člen) in Zakon o varstvu kulturne dediščine (2. člen). Svoje poslanstvo smo izvajali s številnimi strokovnimi postopki, vezanimi na neposredno ohranitev dediščine in preprečevanje škodljivih vplivov nanjo, saj se zavedamo, da je kulturna dediščina eden od stebrov družbe in identitete naroda. Prizadevali smo si spodbujati težnje po vključevanju dediščine v sodobno življenje, dediščino smo predstavljali javnosti in spodbujali smo razvijanje zavesti o njenih vrednostih. Gradili smo tudi na ukrepih, s katerimi smo prispevali k boljši dostopnosti do dediščine in omogočili uživanje v njej sedanjim in bodočim rodovom. Aktivno smo se vključili tudi v pripravo smernic dostopnosti javnih stavb kulturne dediščine osebam z invalidnostmi. Tudi v preteklem letu smo se trudili za boljše razumevanje kulturne dediščine, ki je sicer vključena v vse pomembne državne strateške dokumente s poudarkom na njenem celostnem ohranjanju, žal pa v praksi večkrat spregledana. Naše poslanstvo je skladno tudi s Strategijo kulturne dediščine (2019 – 2029) saj si prizadevamo za kakovost življenja in za bolj povezano družbo. Pri svojem delovanju podpiramo trajnostni razvoj in z različnimi aktivnostmi poskušamo prispevati k izboljšanju družbenega odnosa do kulturne dediščine. Ker podnebne spremembe vplivajo tudi na kulturno dediščino, smo se aktivno vključili v prizadevanja za krepitev odpornosti kulturne dediščine na podnebne spremembe.

1.2. Vodstvo Zavoda

Jernej Hudolin, po izobrazbi arhitekt, je bil na podlagi razpisa MK 15. 6. 2020 imenovan na delovno mesto generalnega direktorja za obdobje 5-ih let. Pred tem je kot generalni direktor vodil Zavod od 6. 8. 2014 do 5. 8. 2019. V času od 6. 8. 2019 do 14. 6. 2020 je vodil Restavratorski center. Svoje delovanje na področju varovanja nepremične dediščine je začel leta 1989 na Restavratorskem centru, ki ga je tudi zelo uspešno vodil od leta 2002 pa do septembra 2015.

Dr. Robert Peskar, po izobrazbi umetnostni zgodovinar, je bil na javnem razpisu izbran za generalnega konservatorja in je funkcijo nastopil 18.12.2020. Generalni konservator je bil tudi zadnja 4 leta v prejšnjem 5 letnem mandatu. Pred prevzemom nalog in obveznosti generalnega konservatorja je od leta 2012 vodil Območno enoto Novo mesto, v mandatu 2004 – 2008 je bil generalni direktor Zavoda. V vmesnem času je delal kot konservator na Območni enoti Novo mesto.

Barbara Nadbath, po izobrazbi arheologinja, je bila na podlagi javnega razpisa dne 18.12.2020 imenovana za direktorico Centra za konservatorstvo. Pred tem je od leta 2009 vodila CPA, kar v skladu s Sklepom o ustanovitvi ZVKDS opravlja še danes. Svojo konservatorsko pot je začela na OE Ljubljana kjer je bila zaposlena kot konservatorica arheologinja od 1996 do 2009, ko je prevzela odgovorno nalogo vodje CPA, ki se je ustanovil istega leta.

2. Organi Zavoda

2.1. Svet Zavoda

Svet Zavoda v naslednji sestavi je bil imenovan 7. 2. 2019.

Bojan Kurež, predsednik	predlagan s strani Ministrstva za kulturo
Darja Pergovnik Cotič, članica	izvoljena s strani zaposlenih ZVKDS
Luka Ivanič, član	predlagan s strani Ministrstva za infrastrukturo in prostor
Anton Golob, član	predlagan s strani Ministrstva za kulturo
Rok Žnidaršič, član	predlagan s strani Fakultete za arhitekturo

Z odstopom člana (predstavnik zaposlenih v Svetu) mag. Dušana Štepca so na Zavodu potekale volitve na katerih je bila izvoljena Darja Pergovnik Cotič in z dnem, 20. 12. 2021 prevzela mesto članice v Svetu Zavoda.

Mandat Svetu Zavoda v sedanji sestavi poteče 3. 3. 2024.

Svet je v letu 2023 zasedal na 5 rednih, 1 izredni in 8 dopisnih sejah. Zapisniki sej so dostopni v arhivu ZVKDS.

2.2. Strokovni svet

Strokovni Svet Zavoda v naslednji sestavi je bil imenovan 12. 8. 2020 in mu mandat poteče 12. 8. 2025.

red. prof. dr. Matej Klemenčič, predsednik	predlagan s strani Filozofske fakultete
doc. dr. Blaž Šeme, član	predlagan s strani Akademije za likovno umetnost
Jurij Dobrila, član	predlagan s strani Kulturniške zbornice
red. prof. Maruša Zorec, članica	predlagana s strani Fakultete za arhitekturo
dr. Špela Karo, član	izvoljena s strani Zavoda
dr. Eva Sapač, članica	izvoljena s strani Zavoda
mag. Barbka Gosar Hirci, članica	izvoljena s strani Zavoda
dr. Robert Peskar, generalni konservator	pomočnik direktorja, generalni konservator, član po funkciji
Barbara Nadbath, direktorica Centra za konservatorstvo	pomočnica direktorja, direktorica Centra za konservatorstvo, članica po funkciji

Strokovni svet je v letu 2023 imel 4 redne seje in nobene dopisne seje. Zapisniki sej so dostopni v arhivu ZVKDS.

2.3. Komisije ZVKDS

Strokovne komisije in delovne skupine, imenovane v letu 2023:

ŠTEVILKA	DATUM	SEZNAM DELOVNIH SKUPIN IN STROKOVNIH KOMISIJ
900-0001/2023/1	27. 1. 2023	Sklep o imenovanju strokovne komisije za spremljanje in usmerjanje konservatorsko restavratorskih posegov na leseni polikromirana plastiki iz cerkve Marjinega vnebovzeta v Kopru, Pieta
900-0001/2023/2	30. 1. 2023	Sklep o imenovanju projektne delovne skupine za izdelavo izvedbene dokumentacije obnove grobišča talcev v Begunjah na Gorenjskem
900-0001/2023/3	30. 1. 2023	Sklep o imenovanju projektne delovne skupine za izdelavo izvedbene dokumentacije obnove spominskega kompleksa Kampor (delo E. Ravnikarja) na Rabu (HR)
900-0001/2023/4	30. 1. 2023	Sklep o imenovanju projektne delovne skupine za izdelavo izvedbene dokumentacije obnove Kostnice I. Svetovne vojne na ljubljanskih Žalah
900-0001/2023/5	21. 2. 2023	Sklep o imenovanju delovne skupine za izdelavo konservatorskega načrta za objekt Koper – Palača Cankarjeva 9 (Palača de Belli)
900-0001/2023/6	17. 3. 2023	Sklep o imenovanju nove članice v projektno delovno skupino za izdelavo izvedbene dokumentacije obnove grobišča talcev v Begunjah na gorenjskem
900-0001/2023/7	6. 4. 2023	Sklep o imenovanju strokovne komisije za spremljanje in usmerjanje konservatorsko restavratorskih posegov na kamnitem Marijinem znamenju iz Radelj ob Dravi
900-0001/2023/7-1	6. 4. 2023	Appointment of an expert commission for monitoring and directing the conservation and restoration interventions on the column of Saint Mary from Radlje ob Dravi
900-0001/2023/8	11. 5. 2023	Sklep o imenovanju delovne skupine arheologov konservatorjev
900-0001/2023/9	7. 6. 2023	Sklep o imenovanju raziskovalni naziv (Ajda Bračič)
900-0001/2023/10	7. 6. 2023	Sklep o imenovanju v raziskovalni naziv (Igor Peršolja)
900-0001/2023/11	7. 6. 2023	Sklep o imenovanju v raziskovalni naziv (Matjaž Kljun)
900-0001/2023/12	7. 6. 2023	Sklep o imenovanju delovne skupine za pripravo usmeritev in sodelovanje pri izdelavi konservatorskega načrta za kulturni spomenik Ljubljana – Cankarjev dom
900-0001/2023/13	12. 6. 2023	Sklep o imenovanju strokovne komisije za presojo in usmerjanje posegov v zemeljske plasti nekdanje žitnice ptujskega gradu (EŠD 583) oziroma Arheološko najdišče Levi breg (EŠD 9155) na Ptuj
900-0001/2023/14	26. 6. 2023	Sklep o imenovanju strokovne komisije za oblikovanje/ revidiranje 5-letnega programa konservatorsko-restavratorskih del

900-0001/2023/15	27. 7. 2023	Sklep o imenovanju strokovne komisije za presojo posegov v območje občinske palače v Kranju
900-0001/2023/16	25. 9. 2023	Sklep o imenovanju komisije za preizkus ocene
900-0001/2023/17	10. 10. 2023	Sklep o imenovanju delovne skupine za varstvo kulturne dediščine v prostoru
900-0001/2023/18	12. 10. 2023	Sklep o imenovanju delovne skupine konservatorjev za naselbinsko dediščino
900-0001/2023/19	16. 10. 2023	Sklep o spremembi sklepa o imenovanju komisije za obravnavo predlogov za opravljanje dela na domu
900-0001/2023/20	5. 12. 2023	Sklep o imenovanju strokovne komisije za presojo posegov v območje Majdičevega mlina v Kranju oziroma mestno jedro Kranja
900-0001/2023/21	20. 12. 2023	Sklep o imenovanju delovne skupine za presojo predvidenih posegov v območje vile Ajda na Bledu

3. Kratak pregled dejavnosti Zavoda

Zavod opravlja naloge iz 6. člena Sklepa o ustanovitvi.

1. Kot državna javna služba v okviru Službe za kulturno dediščino:
 - identificira, dokumentira, preučuje, vrednoti in interpretira nepremično dediščino ter premično in živo dediščino ter jo predstavlja javnosti v okviru varstva nepremične dediščine,
 - sodeluje v pripravi strategije varstva in predlaga ukrepe za njeno izvedbo,
 - predlaga vpis nepremične dediščine v register,
 - pripravlja predloge za razglasitve nepremičnih spomenikov,
 - analizira in vrednoti prostor za prikaz vrednotenja dediščine v prostoru,
 - pripravlja gradiva za smernice in mnenja v postopkih priprave planov,
 - sodeluje z državnimi organi in jim nudi strokovno pomoč pri postopkih v zvezi s stvarmi z domnevo dediščine,
 - sprejme načrt izvedbe predhodnih raziskav območij prostorskih aktov,
 - sodeluje pri varstvu dediščine v primeru oboroženega spopada in varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami,
 - opravlja revizijo konservatorskih načrtov, ki jih pripravijo druge osebe,
 - sodeluje z upravljavci spomenikov pri pripravi predlogov načrta upravljanja,
 - izdaja mnenja o plačilu in višini nadomestila za omejevanje gospodarskega izkoriščanja spomenikov,
 - pripravlja strokovne podlage za upravne postopke, ki jih vodi ministrstvo, pristojno za varstvo kulturne dediščine,
 - predlaga ministru, pristojnemu za varstvo kulturne dediščine, sprejem podzakonskih aktov,
 - oblikuje metode in standarde za ohranitev nepremične dediščine ter usmerja, usklajuje in spremlja njihovo izvajanje,
 - zagotavlja izpopolnjevanje in usklajuje potrebe po izobraževanju kadrov na področju varstva nepremične dediščine,
 - opravlja strokovni nadzor nad raziskavami dediščine in arheoloških ostalin,
 - sodeluje z lastniki oziroma posestniki nepremičnih spomenikov in z drugimi uporabniki dediščine, ki imajo interese v zvezi s posameznim spomenikom, ter jim posreduje pojasnila, nasvete in navodila,
 - izvaja programe za razvijanje zavesti o dediščini, pripravištva in prakse za izobraževalne programe različnih stopenj s svojega področja,
 - sodeluje pri izvajanju strokovnih izpitov za področje varstva nepremične dediščine,
 - opravlja strokovni nadzor nad posegi v dediščino in
 - sodeluje pri pripravi konservatorskih načrtov in konservatorskih načrtov za prenavo.
2. Na podlagi javnega pooblastila opravlja še naslednje naloge:
 - izdaja kulturnovarstvene pogoje in soglasja za posege v dediščino,
 - vodi evidenco raziskav,
 - izdaja odločbe o arheološkem najdišču,
 - odredi lastniku spomenika izvedbo določenih ukrepov varstva spomenikov.
3. Kot državna javna služba Restavratorski center opravlja naslednje naloge:
 - skrbi za razvoj konservatorsko-restavratorske stroke ter jo usmerja,
 - vodi in izvaja predhodne raziskave spomenikov iz druge alineje drugega odstavka 34. člena zakona,
 - pripravlja konservatorske načrte za spomenike v lasti države,
 - izdeluje konservatorsko-restavratorsko projektno dokumentacijo za zahtevne posege,
 - načrtuje, vodi in izvaja zahtevne konservatorsko-restavratorske posege na spomenikih in konservatorsko-restavratorske posege na spomenikih v lasti države, ki se financirajo iz državnega proračuna, namenjenega kulturi,
 - sodeluje pri presoji in skrbi za materialno stanje dediščine in spomenikov,

- izvaja raziskovalne projekte s področja varstva po naročilu ministrstva,
 - sodeluje z državnimi organi in jim nudi strokovno pomoč pri postopkih v zvezi s stvarmi z domnevo dediščine,
 - zagotavlja dokumentacijo za konservatorsko-restavratorske dejavnosti,
 - izvaja programe pripravnštva in izpopolnjevanja,
 - izvaja prakso in druge aktivnosti za izobraževalne programe konservatorstva-restavratorstva,
 - skrbi za razvijanje zavesti javnosti o konservatorsko-restavratorski dejavnosti,
 - upravlja nepremične spomenike v lasti države in
 - vodi in izvaja interventne konservatorsko-restavratorske posege na spomenikih, ki so nujni in zahtevajo takojšnjo izvedbo zaradi preprečitve nadaljnje večje škode, ki je nastala kot posledica naravne ali druge nesreče.
4. Restavratorski center kot javno službo opravlja tudi naslednje naloge, ki se ne financirajo iz državnega proračuna, namenjenega kulturi:
- pripravlja konservatorske načrte za spomenike, ki niso v lasti države,
 - vodi in izvaja predhodne raziskave spomenikov iz druge alineje prvega odstavka 34. člena zakona,
 - izdeluje konservatorsko-restavratorsko projektno dokumentacijo za posege, ki ne sodijo v prejšnji odstavek,
 - načrtuje, vodi in izvaja konservatorsko-restavratorske posege, ki ne sodijo v prejšnji odstavek,
 - izvaja raziskovalne in druge projekte s področja varstva, ki se financirajo na podlagi pogodb,
 - izvaja programe usposabljanja in vseživljenjskega učenja s področja konservatorsko-restavratorske dejavnosti ter
 - upravlja nepremične spomenike, ki niso v lasti države.
5. Kot državno javno službo Center za preventivno arheologijo opravlja naslednje naloge:
- vodi in izvaja predhodne arheološke raziskave iz prve alineje drugega odstavka 34. člena ter iz prve, druge in pete alineje tretjega odstavka 34. člena zakona,
 - skrbi za metodološki in infrastrukturni razvoj na področju arheoloških raziskav in poizkopavalnih postopkov,
 - vodi in izvaja predhodne arheološke raziskave ter poizkopavalne postopke spomenikov v lasti države, ki se financirajo iz državnega proračuna, namenjenega kulturi,
 - izvaja raziskovalne projekte s področja preventivne arheologije po naročilu ministrstva,
 - izvaja programe pripravnštva in izpopolnjevanja,
 - izvaja prakso in druge aktivnosti za izobraževalne programe preventivne arheologije in
 - skrbi za razvijanje zavesti javnosti o preventivni arheologiji.
6. Center za preventivno arheologijo kot javno službo opravlja tudi naslednje naloge, ki se ne financirajo iz državnega proračuna, namenjenega kulturi:
- vodi in izvaja predhodne in druge arheološke raziskave ter poizkopavalne postopke obdelave arhivov arheoloških najdišč vključno z objavo, ki ne sodijo v prejšnji odstavek,
 - izvaja programe usposabljanja ter
 - izvaja raziskovalne in druge projekte s svojega področja, ki se financirajo na podlagi pogodb.
7. Raziskovalni inštitut v okviru Centra za konservatorstvo načrtuje in izvaja raziskovalne projekte s področja varstva nepremične in z njo povezane premične dediščine.
8. Služba za razvoj skrbi za usklajeno in enotno vodenje skupnih strokovnih nalog Zavoda. Koordinira in usmerja razvojne projekte, izvaja naloge s področja založništva, promocije in popularizacije, skrbi in koordinira mednarodno sodelovanje ter izvaja naloge s področja komuniciranja z javnostmi, celostne podobe in skrbi za promocijsko gradivo.
9. V Skupnih službah se opravljajo skupne naloge Zavoda, in sicer finančno-računovodske, kadrovske naloge z obveznim izobraževanjem zaposlenih, pravne naloge s področja javnega naročanja, splošne in

tajniško-administrativne naloge, koordinacija investicij in vzdrževanja, ter vzdrževanje in razvoj informacijskega sistema, naloge s področja načrtovanja, analiz in koordinacije programa, ter druge naloge, ki so skupnega pomena za Zavod.

4. Kratek opis gospodarskih, monetarnih, fiskalnih in drugih vplivov na delovanje Zavoda

Za kvalitetno strokovno delo ZVKDS poleg zadostnega števila strokovnjakov, nujno potrebuje stabilno financiranje, ki omogoča strokovno izvajanje javne službe za katero ima pooblastilo. »Finančno breme« kulturne dediščine ostaja na resornem ministrstvu, saj druga ministrstva (kot npr. Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za naravne vire in prostor, Ministrstvo za infrastrukturo...), odgovornost in skrb za ohranjanje kulturne dediščine ne prepoznajo kot eno od prednostnih ali vsaj povezovalnih usmeritev.

Kulturna dediščina je sicer vključena v vse pomembne državne strateške dokumente s poudarkom na njenem celostnem ohranjanju in je tako neposredno ali posredno vpeta v skoraj vsa sektorska področja, čeprav je kulturna dediščina v praksi še vedno velikokrat spregledana. Na ravni Evropske unije se od leta 2018, ko je bilo razglašeno Evropsko leto kulturne dediščine, interes za kulturno dediščino krepi in sicer predvsem v smislu trajnostnega razvoja. Pri nas pa kulturna dediščina v operativnem programu za izvajanje evropske kohezijske politike nima več svoje samostojne prednostne usmeritve in se v druga prednostna področja vključuje samo v posameznih segmentih. V proračunu RS je bilo sicer za leti 2023 in 2024 namenjenih manj finančnih sredstev za kulturno dediščino, kot v preteklih dveh letih.

Leto 2023 si bomo zapomnili po rekordni škodi, ki so jo povzročile naravne nesreče, predvsem pa si bomo zapomnili avgustovske ujme v katerih je bilo poškodovanih kar 411 enot kulturne dediščine. Sanacija škode bo dolgotrajna. Kulturna dediščina je bila vključena v popis škode za Solidarnostni sklad EU, ki sicer iz vidika EU omogoča tudi povračilo škode za lastnike registrirane kulturne dediščine. Žal na državnem nivoju Zakon o odpravi posledic naravnih nesreč – ZOPNN ni bil dopolnjen in tako so do povračila škode upravičeni samo lastniki kulturnih spomenikov državnega in lokalnega pomena, kategorija dediščina pa za enkrat ni upravičena do financiranja po tej plati.

Gospodarska rast se je umirila, inflacija se je postopno zniževala, kljub vojni v Ukrajini in v Gazi, kar posledično pomeni povečanje števila vlog za KVP in KVS v letu 2023.

ZVKDS pri svojem poslanstvu sledi tudi usmeritvam iz Strategije kulturne dediščine (2019- 2029) in med drugim se še posebej zavzema za kakovostno življenje, za bolj povezano družbo, za trajnostni razvoj in izboljššan družbeni odnos do kulturne dediščine.

Pri reševanju podnebne krize z uvajanjem OVE bi moralo vodilno mesto pripadati ohranjanju že zgrajenega stavbnega fonda Slovenije. Kulturna dediščina je njegov pomembni del, nosilka prepoznanih vrednot in zbirka dobrih praks, s katerimi se ohranjajo potrebna znanja in spretnosti. Z obnovo obstoječega stavbnega fonda, torej z ohranjanjem arhitekture, gradiv in naravnih virov ter naselbinske zasnove, lahko Slovenija odločilno prispeva k blaženju učinka toplogrednih plinov oziroma k zmanjšanju ogljičnega odtisa. Izkoristiti je treba prednosti ponovne uporabe stavb in prostorov kulturne dediščine za sodobne, pretežno bivalne potrebe (*adaptive reuse*).

Namestitev fotonapetostnih naprav na stavbe in območja kulturne dediščine brez tehtnega premisleka lahko povzroči nepovratne izgube varovanih sestavin. Poseg ima izrazito negativen učinek na vizualno izpostavljenost kulturne dediščine. Namestitve poleg tega vplivajo tudi na konstrukcijo, pojavnost, raster in barvo strešne kritine ter stavbo lahko dodatno požarno ogrožajo. Velik negativen vpliv je lahko tudi na naselbinsko dediščino, zlasti na vizualno izpostavljeno peto fasado z značilno in enotno strešno kritino. Posegi imajo negativen vpliv tudi na dediščinsko kulturno krajino, saj namestitev fotonapetostnih modulov na tleh ustvarja nove volumne in sence. Za boljše razumevanje je ZVKDS v letu 2023 izdelal Smernice za umeščanje sistemov obnovljivih virov energije na stavbe in območja kulturne dediščine Slovenije, ki so bile objavljene v naši publikaciji Vestnik 31.

Finančna primerjava med letoma 2022 in 2023 izkazuje, da smo v letu 2023 prejeli več sredstev po osnovni odločbi. Osnovna odločba je bila malenkost višja kot v preteklem letu, žal pa finančna sredstva še vedno omogočajo izvedbo le najbolj nujnih zakonsko predpisanih nalog javne službe.

5. Povzetek poročila o izvedbi posameznih programov, dejavnosti, projektov

V povzetku so predstavljeni kratki opisi realizacije glavnih ciljev po programskih sklopih, ki so zajeti v III. poglavju oziroma v vsebinskem poročilu, kjer so podrobneje opisane vsebine.

5.1. Dolgoročni cilji Zavoda

Okvir strokovnega delovanja ZVKDS je pravno-formalno definiran z *Zakonom o varstvu kulturne dediščine* in s *Sklepom o ustanovitvi Javnega Zavoda RS za varstvo kulturne dediščine*. Ta dva dokumenta določata organizacijsko shemo in polje delovanja. S tem sta povezana tudi kadrovska usmeritev in osnovni finančni okvir. Cilje delovanja določa *Zakon o varstvu kulturne dediščine* predvsem v delu, ki opredeljuje javni interes varstva dediščine in iz njega izhajajoča javna pooblastila, naloge državne javne službe in ukrepe, ki jih ima na voljo ter *Strateški načrt ZVKDS za obdobje 2020–2024*. Pri oblikovanju ciljev smo upoštevali tudi Strategije kulturne dediščine (2019 – 2029), katere veljavnost je bila v podaljšana s sprejetjem Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2022-2029 (Uradni list RS, št. 29/22).

CILJ: Zagotoviti učinkovito strokovno in pravno varstvo kulturne dediščine.

UKREPI:

- Priprava predloga za določitev varstvenega območja dediščine.
- Spodbujanje lastnikov in upravljavcev dediščine k njenemu rednemu vzdrževanju, celoviti prenovi, upravljanju in oživljanju.
- Zaščita in reševanje kulturne dediščine pred naravnimi in drugimi nesrečami.
- Krepitev odpornosti kulturne dediščine na podnebne spremembe
- Vzpostavitev postopkov vrednotenja dejavnosti varstva kulturne dediščine.

Realizacija v letu 2023:

Implementacija varstvenih območij dediščine (VOD);

Priročnik za vrednotenje kulturne dediščine za določitev varstvenih območij dediščine je bil izdan v tiskani obliki v ediciji Vestnika. Načrtovana naloga sodelovanja pri izdelavi akta o določitvi VOD za občino Miren-Kostanjevica ter pri implementaciji VOD v aplikacijo v okviru sistema ISeD ni bila izvedena zaradi drugih nujnih nalog zaposlenih na OE Nova Gorica in usposabljanj na aplikaciji eVOD, ki jih je organiziralo MK.

Spodbujanje lastnikov in upravljavcev dediščine k njenemu rednemu vzdrževanju, celoviti prenovi, upravljanju in oživljanju;

Zanimanja za obnovo kulturne dediščine je bilo v letu 2023 več kot v letu 2022, kar lahko sklepamo iz števila izdanih KVP in KVS in sicer jih je bilo v letu 2022 izdanih 8105, v letu 2023 pa 8933, kar pomeni 828 več kot v preteklem letu.

Varstvo kulturne dediščine pred naravnimi nesrečami;

V letu 2023 je obsežna območja Slovenije v več obdobjih prizadelo sedem naravnih nesreč, ki so bile razglašene za naravne nesreče državnih razsežnosti in v katerih je bilo poškodovanih 497 enot kulturne dediščine, kar je pomenilo, da smo tako število popisov škode lahko opravili samo ob veliki zavzetosti zaposlenih in s povečanim obsegom delovnega časa.

Vzpostavitev postopkov vrednotenja dejavnosti varstva kulturne dediščine;

Nadaljevali smo s postopki za vzpostavitev postopkov vrednotenja dejavnosti varstva kulturne dediščine v okviru delovnih skupin.

CILJ: Izboljšanje organizacije in načina dela.

UKREPI:

- Strategija ravnanja s kadrovskimi viri.
- Izboljšanje delovnih procesov in notranje komunikacije.
- Spremembe in dopolnitve internih aktov.
- Posodobitev tehnične in infrastrukturne opreme.
- Optimizacija in razvoj delovnih procesov.
- Izvajanje aktivnosti in ukrepov z namenom ohranjanja in krepitev telesnega in duševnega zdravja delavcev v skladu z Zakonom o zdravju in varnosti pri delu.
- Izvedba izobraževanj na teme komunikacija, vodenje, mobing...

Realizacija v letu 2023:

Strategija ravnanja s kadrovskimi viri;

V letu 2023 smo zaposlenim omogočili, da so se udeležili 63 izobraževanj in sicer od delavnic do seminarjev, ki so bolj podrobno navedeni v poglavju 11.3.

Izboljšanje delovnih procesov in notranje komunikacije;

Sprejeli smo 3 interne akte; Pravilnik o sistemizaciji delovnih mest v Javnem zavodu RS za varstvo kulturne dediščine, št. 0070-0002/2022/6 (z dne 13.3.2023), Pravilnik o uporabi službenih vozil in obračunavanju potnih nalogov ter službenih poti (z dne 24. 4. 2023), Pravilnik za vzpostavitev notranje poti za prijavo kršitve predpisov (z dne 15. 9. 2023). V letu 2023 se je intenzivno pripravljala tudi Načrt integritete, ki pa je bil sprejet januarja 2024.

Posodobitev tehnične in infrastrukturne opreme;

V letu 2023 smo prejeli bistveno manj sredstev in zato izvedli samo najnujnejše posodobitve. Stanje tehnične in infrastrukturne opreme je posebej obrazloženo v nadaljevanju.

Optimizacija in razvoj delovnih procesov;

V uporabo je bila dana aplikacija za potne naloge. Aplikacija za finančno spremljanje projektov, ki bo skrajšala delokrog in vzpostavila poslovno bolj varno okolje je zaključena.

Izvajanje aktivnosti in ukrepov z namenom ohranjanja in krepitev telesnega in duševnega zdravja delavcev v skladu z Zakonom o zdravju in varnosti pri delu;

V letu 2023 so se začele aktivnosti tudi na tem področju.

Izvedba izobraževanj na teme komunikacija, vodenje, mobing;

Izvedba je bila zaradi preobremenjenosti in časovne stiske zaposlenih (naravne nesreče) zamaknjena v 2024.

CILJ: Razvoj stroke.

UKREPI:

- Vzpostavitev standardizacije postopkov dokumentiranja dediščine po najvišjih strokovnih in tehnoloških standardih z zagotovitvijo ustreznih izobraževanj in s pridobitvijo ustrezne tehnične opreme.
- Preliminarne raziskave na vseh področjih dela.
- Izvajanje razvojnih in raziskovalnih projektov in pridobitev stalnega vira financiranja.
- Standardizacija dokumentacijskih postopkov in raziskovalnih metod.

Realizacija v letu 2023:

Vzpostavitev standardizacije postopkov dokumentiranja dediščine po najvišjih strokovnih in tehnoloških standardih z zagotovitvijo ustreznih izobraževanj in s pridobitvijo ustrezne tehnične opreme;

V zaključni fazi je aplikacija za enotno hranjenje digitalne foto dokumentacije. Izvaja se praktično testiranje.

Preliminarne raziskave na vseh področjih dela;

Opravili smo 51 preliminarne raziskav na različnih področjih dela.

Izvajanje razvojnih in raziskovalnih projektov in pridobitev stalnega vira financiranja;

Izvedli smo 10 razvojnih projektov, ki so financirani z EU sredstvi ter 10 raziskovalnih projektov, ki so financirani iz sredstev Javne agencije za raziskovalno dejavnost RS. Pridobitev programske skupine za dediščinsko znanost na ARIS, ki omogoča stalno financiranje raziskovalne dejavnosti za zagotovitev trajnostnega razvoja in vrhunske dediščinske znanosti nam tudi v letu 2023 ni uspelo pridobiti. Na realizacijo tega cilja ZVKDS nima vpliva, saj je odločevalec Ministrstvo za znanost, ki je preden je bil sprejet nov Zakon preko ARIS izvajal razpise za raziskovalne programe tudi za koncesionarje, kamor spada ZVKDS. Po uveljavitvi novega Zakona žal razpisa še ni bilo.

Standardizacija dokumentacijskih postopkov in raziskovalnih metod;

Nadaljevali smo s standardizacijo dokumentacijskih postopkov in raziskovalnih metod (glej poglavje 1.3. Oblikovanje metod in standardov).

CILJ 4: Prepoznavnost kulturne dediščine in njenega varstva.

UKREPI:

- Dostopnost digitalnih vsebin.
- Zagotavljanje izvedbe Dnevov evropske kulturne dediščine in Tedna kulturne dediščine.
- Priprava pedagoško didaktičnih orodij in programov v sklopu projekta Spoznaj, Varuj, Ohrani.

- Ozaveščanje javnosti s publikacijami in drugimi mediji, razstavami, posveti, predavanji in delavnicami.
- Prizadevanja k doseganju vključujočega in trajnostnega razvoja na področju kulturne dediščine.
- Spodbujanje ponovne uporabe stavbne dediščine.
- Povezovanje kulturne dediščine s trajnostnim turizmom in naravno dediščino.
- Povezovanje s kreativnimi industrijami.

Realizacija v letu 2023:

Dostopnost digitalnih vsebin;

Izvajalo se je praktično testiranje aplikacije za dokumentacijo fotografij. Konservatorji so se udeležili več sklopov izobraževanj ISeD, GIS KD in e-arheologija in se redno mesečno udeleževali srečanja uporabnikov aplikacije ISeD – eRNPD. Sodelovali smo pri izvedbi in ocenjevanju fotografij natečaja Wikipedije, Wiki Loves Monuments.

Zagotavljanje izvedbe Dnevov evropske kulturne dediščine in Tedna kulturne dediščine;

Izvedli smo 33. DEKD in 11. TKD in sicer smo v 170 krajih v Sloveniji in Italiji s pomočjo 490 organizacij pripravili 491 dogodkov.

Priprava pedagoško didaktičnih orodij in programov v sklopu projekta Spoznaj Varuj Ohrani;

V letu 2023 smo izdelali e- delovne liste in nadaljevali ter nadgrajevali že vzpostavljen in utečen način dela popularizacije kulturne dediščine.

Ozaveščanje javnosti s publikacijami in drugimi mediji, razstavami, posveti, predavanji in delavnicami;

Na spletni strani smo izdali 22 številke Občasnika preko katerega smo javnost obveščali o aktualnih dogajanjih in delovnih uspehih ZVKDS. Posledično se je močno povečalo število oseb, ki so se prijavile na Občasnik, saj smo pridobili kar 168 novih naročnikov. Odmevne so bile tudi razsave, če izpostavimo dve potujoči razstavi ob 40-letnici novomeške območne enote ZVKDS (1983 – 2023), Obrazi dediščine jugovzhodne Slovenije in jubilejne Grad Grm v odsevu časa. Zelo odmevna je bila tudi razstava v okviru leta Edvarda Ravnikarja 2023 KONS-TR3 Konstrukcija nove ere. Construction of the New Era, Galerija TR3, Ljubljana s katalogom. Slovensko secesijo pa smo odlično predstavili na razstavi LJUBLJANA AU TOURNANT DU XXe SIÈCLE Art nouveau – Sécession Ljubljana; LJUBLJANA AT THE TURN OF THE 20TH CENTURY; Art Nouveau - Secessionist Ljubljana v Place Saint-Géry, Bruselj.

Izdali smo redne publikacije, del tudi v e-obliki. Zaposleni so napisali 56 strokovnih prispevkov, prav tako smo izvedli več predavanj, posvetov in vodstev.

Prizadevanja k doseganju vključujočega in trajnostnega razvoja na področju kulturne dediščine;

V sklopu projekta HEL-TRANSFORM smo v letu 2023 vodili pripravo dokumenta »Študija zakonskih osnov in ključni strateški dokumenti na področju kulturne dediščine ter analiza njihovega uresničevanja v praksi s proučitvijo vplivov na uresničevanje zelene preobrazbe in trajnostnega razvoja«.

Spodbujanje ponovne uporabe stavbne dediščine;

Nadaljevali smo s sodelovanjem v projektu Šola preнове kjer s praktičnimi primeri in delavnicami vzpodbujamo ponovno uporabo stavbne dediščine. Pri sodelovanju z lastniki kulturne dediščine kot tudi pri sodelovanju z občinami in državnimi inštitucijami smo lastnike in upravljalce stavbne dediščine spodbujali k ohranitvi in ponovni oživitvi stavbne dediščine.

Povezovanje kulturne dediščine s trajnostnim turizmom in naravno dediščino;

Uspešno smo zaključili partnerstvo v dveh Interreg projektih Archeodanube in Dael, katerih glavni cilj je bil narediti arheološko dediščino vidnejšo in privlačnejšo za vključevanje v trajnostni kulturni turizem. Sodelovali smo pri projektih obnove, ki povezujejo naravno in kulturno dediščino.

Povezovanje s kreativnimi industrijami;

Sodelovanje v okviru rednih delovnih nalog.

CILJ 5: Večja vloga kulturne dediščine Slovenije v mednarodnem prostoru.

UKREPI:

- Izvedba projektov, ki najpomembnejšo slovensko kulturno dediščino umeščajo v kontekst evropske in svetovne dediščine.
- Ciljna podpora nosilcem in dejavnostim za trajnostno upravljanje spomenikov in spomeniških območij Svetovne dediščine, Evropske kulturne dediščine in drugih mednarodno ter evropsko prepoznavnih programov.
- Aktivna udeležba v mednarodnih inštitucijah.

- Aktivna udeležba na mednarodnih strokovnih simpozijih.

Realizacija v letu 2023:

Izvedba projektov, ki najpomembnejšo slovensko kulturno dediščino umeščajo v kontekst evropske in svetovne dediščine;

V letu 2023 smo nadaljevali z izvedbo oz. smo izvedli več izjemno pomembnih projektov, če izpostavimo nadaljevanje konservatorsko restavratorskih del na rimskih freskah iz Celja in izvedbo retuše na veliki oltarni sliki V. Carpaccio iz stolnice v Kopru. V letu 2023 je bil izveden obsežnejši pregled stanja antičnih spomenikov Šempeter v Savinjski dolini - Antična nekropola, EID 1-01053 in sicer kot prva faza priprav na konservatorsko restavratorske posege na antični nekropoli, ki spada med najpomembnejše in najlepše ohranjene spomenike rimske dobe v Sloveniji in srednji Evropi.

V letu 2023 je potrebno tudi izpostaviti sodelovanje ZVKDS pri veliki retrospektivni razstavi Carpaccio, ki sta jo pripravili National Gallery of Art iz Washingtona in Fondazione Musei Civici di Venezia. Selektor likovnih del dr. Peter Humfrey se je po ogledu konserviranih in restavriranih slik iz orgel Pokol nedolžnih otrok in Predstavitev v templju v letu 2018 odločil, da sliki vključi v pregledno razstavo, ki je potekala od 18. 3. 2023 do 18. 6. 2023 v doževi palači v Benetkah. RC je že restavrirani sliki iz orgelskih kril demontiral s sten koprške stolnice, pripravil za transport po uveljavljenih muzejskih standardih in strokovno spremljal razokvirjanje in montažo slik v razstavišču. Po končani razstavi so bile slike montirane na izvorno lokacijo. Razstava se je pripravljala v tesnem sodelovanju z italijanskimi kolegi. Sliki nikoli v preteklosti nista bili deležni tolikšne mednarodne pozornosti. Ker gre za Carpacciova zadnja datirana in signirana likovna dela, je umetnostnozgodovinska umestitev slik v avtorjev opis izjemna pridobitev za slovensko likovno dediščino. Z izdelavo Priročnika za vrednotenje kulturne dediščine za določitev varstvenih območij dediščine, ki smo ga izdali kot Vestnik 30, smo uspešno zaključili sodelovanje v projektu e-dediščina.

V okviru EU projekta IPERION HS - Integrating Platforms for the European Research Infrastructure ON Heritage Science, smo v letu 2023 bili uspešni pri prijavi projektov evropskih raziskovalcev za mednarodni dostop do raziskav našega laboratorija. Izbran je bil en projekt na temo raziskav budističnih kipov STICK (SculpTure In terraCruda advancing its Knowledge) in smo v okviru projekta nudili dostop do raziskav španski raziskovalki.

Leto 2023 so zaznamovale naravne nesreče in za avgustovske poplave smo skupaj z MK sodelovali z URSZR pri pripravi metodologije za oceno škode za solidarnostni sklad EU.

Ciljna podpora nosilcem in dejavnostim za trajnostno upravljanje spomenikov in spomeniških območij Svetovne dediščine, Evropske kulturne dediščine in drugih mednarodno ter evropsko prepoznavnih programov;

Aktivno smo sodelovali z vsemi upravljalci UNESCO dediščine in Evropske kulturne dediščine v Sloveniji.

Aktivno smo se vključili v popis škode, ki je v julijskem neurju prizadela Partizansko bolnišnico Franja.

Aktivna udeležba v mednarodnih inštitucijah;

Med drugim sodelujemo z ICOMOS-om in v EUSAIR: Sodelovanje v Tematski usmerjevalni skupini 3. stebra Strategije EU za jadransko-jonsko regijo.

Aktivna udeležba na mednarodnih strokovnih simpozijih;

Aktivno s prispevkoma ali kot soorganizatorji smo sodelovali na 28 dogodkih.

5.2. Letni cilji Zavoda

Cilji iz strateškega načrta Zavoda za obdobje 2020-2024 so dopolnjeni z dodatnimi cilji in ukrepi, predvidenimi v letu 2023, ki bodo glede na aktualne razmere in potrebe pripomogli k uresničitvi zastavljenih dolgoročnih ciljev. Ciljem oziroma ukrepom so, kjer je smiselno, določene tudi pričakovane vrednosti kazalnikov za merjenje uresničevanja postavljenih ciljev.

Strateški cilj 1: Zagotoviti učinkovito strokovno in pravno varstvo kulturne dediščine.

Cilji in ukrepi	Kazalniki za merjenje uresničevanja ciljev	Pričakovana vrednost kazalnika za leto 2023	Realizirana vrednost kazalnika za leto 2023
Spodbujanje lastnikov in upravljavcev dediščine k njenemu rednemu vzdrževanju, celoviti prenovi, upravljanju in oživljanju.	Število obnovljenih in revitaliziranih enot kulturne dediščine.	100	105
	Število predavanj in delavnic za lastnike.	5	7
Varstvo kulturne dediščine pred naravnimi nesrečami.	Število aktivnosti povezanih z varstvom kulturne dediščine pred naravnimi nesrečami.	5	13
Krepitev odpornosti kulturne dediščine na podnebne spremembe	Število aktivnosti povezanih s krepitvijo odpornosti KD na podnebne spremembe	5	7
Priprava predloga za določitev varstvenega območja dediščine	Število občin za katere bodo pripravljene predlogi aktov za določitev VOD	1	1

Strateški cilj 2: Izboljšanje organizacije in načina dela.

Cilji in ukrepi	Kazalniki za merjenje uresničevanja ciljev	Pričakovana vrednost kazalnika za leto 2023	Realizirana vrednost kazalnika za leto 2023
Izboljšanje delovnih procesov in notranje komunikacije.	Število delavnic in izobraževanj za zaposlene	5	63
Spremembe in dopolnitve internih aktov.	Število sprejetih oziroma dopoljenih internih aktov.	2	2
Posodobitev tehnične in infrastrukturne opreme.	Število nove in obnovljene tehnične in infrastrukturne opreme.	119	37*

Pojasnitev odstopanj od zastavljenih ciljev, kjer nismo dosegli pričakovanih kazalnikov

*Tehnična in infrastruktura je na ZVKDS zastarela in vsako leto skladno z možnostmi opremo posodobimo. Za leto 2023 smo si glede na preteklo leto zastavili cilj, ki pa ga zaradi pomanjkanja finančnih sredstev nismo dosegli.

Strateški cilj 3: Razvoj stroke.

Cilji in ukrepi	Kazalniki za merjenje uresničevanja ciljev	Pričakovana vrednost kazalnika za leto 2023	Realizirana vrednost kazalnika za leto 2023
Vzpostavitev enotnega sistema za hranjenje digitalne dokumentacije.	Število digitaliziranih dokumentov.	60	70
Preliminarne raziskave na vseh področjih dela.	Število preliminarnih raziskav na vseh področjih dela.	9	10
	Število ur izobraževanja in strokovnega izpopolnjevanja zaposlenih.	650	650
	Število specializacij zaposlenih za posamezne specifične naloge.	2	2
	Število izobraževanj zaposlenih v tujini.	2	2
	Pridobljeni strokovni nazivi.	4	6
Izvajanje razvojnih in raziskovalnih projektov.	Število razvojnih in raziskovalnih projektov.	41	41
Izvedba zahtevnih konservatorsko-restavratorskih projektov z uvajanjem novih metod in standardov.	Število izvedenih projektov	29	29
Izvedba zahtevnih projektov preventivne arheologije s poudarkom na metodologiji in aplikativnosti	Število izvedenih projektov	20	20
Standardizacija dokumentacijskih postopkov in raziskovalnih metod.	Število sprejetih internih navodil.	1	1
Pridobitev stalnega financiranja raziskovalne dejavnosti za zagotovitev izvajanja dediščinske znanosti (pridobitev programske skupine za dediščinsko znanost na ARRS).	Število iz tega vira financiranih raziskovalcev na področju dediščinskih znanosti.	2	0*

Pojasnitev odstopanj od zastavljenih ciljev, kjer nismo dosegli pričakovanih kazalnikov

* Na realizacijo tega cilja ZVKDS nima vpliva, saj je odločevalec Ministrstvo za znanost, ki je, preden je bil sprejet nov Zakon, preko ARIS izvajal razpise za raziskovalne programe tudi za koncesionarje, kamor spada ZVKDS. Po uveljavitvi novega zakona žal razpisa še ni bilo.

Strateški cilj 4: Prepoznavnost kulturne dediščine in njenega varstva.

Cilji in ukrepi	Kazalniki za merjenje uresničevanja ciljev	Pričakovana vrednost kazalnika za leto 2023	Realizirana vrednost kazalnika za leto 2023
Dostopnost digitalnih vsebin.	Število digitalnih vsebin s področja kulturne dediščine na spletu.	1.000	1.000
Zagotavljanje izvedbe Dnevov evropske kulturne dediščine in Tedna kulturne dediščine.	Število dogodkov v sklopu Dnevov evropske kulturne dediščine in Tedna kulturne dediščine.	490	490
Priprava pedagoško didaktičnih orodij in programov.	Število didaktičnih orodij in programov.	1	1
Ozaveščanje javnosti s publikacijami in drugimi mediji, razstavami, posveti, predavanji in delavnicami.	Število izdanih publikacij in objav v različnih medijih.	10	70
	Število tematskih razstav ob zaključku celovitih spomeniškovarstvenih projektov.	5	23
	Število posvetov, predavanj, delavnic in podobnih dogodkov.	6	112
Spodbujanje ponovne uporabe stavbne dediščine.	Število oživiljene kulturne dediščine.	10	10
Povezovanje s kreativnimi industrijami.	Število aktivnosti povezanih s kreativnimi industrijami.	3	3
Kulturna dediščina in podnebne spremembe.	Število aktivnosti povezanih s KD in podnebnimi spremembami	2	8

Strateški cilj 5: Večja vloga kulturne dediščine Slovenije v mednarodnem prostoru.

Cilji in ukrepi	Kazalniki za merjenje uresničevanja ciljev	Pričakovana vrednost kazalnika za leto 2023	Realizirana vrednost kazalnika za leto 2023
Izvedba projektov, ki najpomembnejšo slovensko kulturno dediščino umeščajo v kontekst evropske in svetovne dediščine.	Število sodelovanj pri nominacijah za evropsko in svetovno kulturno dediščino.	1	1
Ciljna podpora nosilcem in dejavnostim za trajnostno upravljanje spomenikov in spomeniških območij Svetovne dediščine, Evropske kulturne dediščine in drugih mednarodno ter evropsko prepoznavnih programov.	Število sodelovanj pri pripravi načrtov upravljanja.	5	14
	Sodelovanje pri oblikovanju poskusnega seznama svetovne kulturne dediščine.	1	1
Aktivna udeležba v mednarodnih inštitucijah.	Število članstev v mednarodnih inštitucijah.	2	2
Aktivna udeležba na mednarodnih strokovnih simpozijih.	Število aktivnih udeležb na mednarodnih strokovnih posvetih.	20	28

6. Finančno in kadrovsko poslovanje v letu 2023

Finančno poslovanje ZVKDS podrobno razkriva Računovodsko poročilo, v nadaljevanju so le primerjave uresničenih in načrtovanih odhodkov in prihodkov po vrstah in dejavnostih. Finančni podatki so črpani iz računovodskih evidenc (izkazov prihodkov in odhodkov ZVKDS za leti 2022 in 2023 in iz finančnih načrtov ter poročil za leto 2023).

6.1. Finančno poslovanje in analiza doseženih rezultatov ZVKDS v letu 2023

Sprejeti Program dela in finančni načrt Zavoda za leto 2023 sta osnova, s katero v Poslovnem poročilu primerjamo uresničeno v letu 2023 z načrtovanim.

Svet Zavoda je 22. februarja 2023 na 2. redni seji podal soglasje k Programu dela in Finančnemu načrtu ZVKDS za leto 2023, ki je bil usklajen z Osnovno odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-5 z dne 30. 12. 2022, s katero je Zavod za izvedbo programa dela za leto 2023 dobil sredstva iz državnega proračuna v skupni višini 11.173.522,00 €, s proračunske postavke 160186 Zavod za varstvo kulturne dediščine. Od tega je bilo za programske materialne stroške namenjenih 1.308.557,00 €, za splošne stroške delovanja 858.395,00 €, za stroške dela (bruto plače zaposlenih, prispevki delodajalca, prispevki za zavarovalno dobo s povečanjem, premije za dodatno pokojninsko zavarovanje, sredstva za povračilo stroškov prevoza na delo in z dela, povračilo stroškov za prehrano med delom, znesek regresa za letni dopust, ocena zneska za jubilejne nagrade in odpravnine, ter ocena sredstev za izplačilo redne delovne uspešnosti v letu 2023) pa 9.006.570,00 €.

Za investicijsko vzdrževanje, nakup osnovnih sredstev in drobnega inventarja z Osnovno odločbo MK 2023 sredstva niso bila zagotovljena.

Zavod je 9. marca 2023 od MK prejel elektronsko sporočilo na temo Pregled programa dela in finančnega načrta 2023. Dodatna pojasnila glede Programa dela in finančnega načrta 2023 je Zavod po elektronski pošti poslal na MK dne 15. in 30. marca 2023. Ministrstvo je ZVKDS naložilo, da mora popravke popraviti v programu dela in finančnemu načrtu 2023. ZVKDS je člane Sveta Zavoda o dopolnitvah programa dela in finančnega načrta 2023 seznanil z elektronskim sporočilom dne 30. marca 2023.

Nato smo od MK dne 30. marca 2023 ponovno prejeli elektronsko sporočilo, kjer so bili v programu dela 2023 zapisani nekateri vsebinski predlogi dopolnitev oz. sprememb. Dodatna pojasnila in dopolnitve Programa dela 2023 je Zavod po elektronski pošti poslal na MK dne 17. aprila 2023. O dopolnitvah v Programu dela 2023 je seznanil tudi Svet Zavoda. V finančnem načrtu 2023 sprememb ni bilo.

MK je dne 24. 4. 2023 izdalo soglasje št. 62200-3/2022-3340-21 k Programu dela in finančnemu načrtu za leto 2023.

Med letom 2023 se je Program dela in Finančni načrt za leto 2023 na podlagi dodatnih odločb MK, pogodb, soglasij, naročil ter iz drugih razlogov ustrezno dopolnil. Vse dopolnitve in spremembe je obravnaval in sprejel Svet Zavoda.

K Osnovni odločbi o financiranju programa dela Zavoda 2023 so bili Zavodu s strani MK z odločbami, soglasji in naročili dodatno naloženi projekti in odobrena dodatna sredstva po:

1. Odločbi MK št. 62200-3/2022-3340-49 z dne 22. 6. 2023 za:

- a) Ureditev osnovnih prostorskih pogojev in nakup opreme v višini do 76.000,00 €, v okviru načrta razvojnih projektov 3340-23-045 »ZVKDS – Investicijsko vzdrževanje 2023«, s PP 200724 – DNPk – javni zavodi.
- b) Digitalizacijo na področju kulture v višini 65.000,00 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), in sicer za digitalizacijo obstoječega arhivskega gradiva in novih objektov ter vzpostavljanje standardov, s PP 131141 – Digitalizacija.

Odločba je bila potrjena s strani Sveta Zavoda na 4. dopisni seji dne 10. 8. 2023.

2. Odločbi MK št. 62200-3/2022-3340-51 z dne 5. 7. 2023 za:

- a) Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (testni jarek) na gardu Negova v višini 2.635,19 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 221487 - C3K11ID Trajnostna obnova in

oživljanje k. dediščine in javne kulturne infrastrukture NOO-MK v okviru načrta razvojnih projektov 3340-22-0003/12 »Celovita obnova kulturnega spomenika državnega pomena Negova - Grad, EŠD 484 (stari grad s severnim stolpom in parkom)«.

- b) Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (arheološke raziskave na območju sanacije podpornih zidov J-2 in J-3) na gradu Ptuj v višini 53.427,22 € (30.987,22 € za materialne stroške za neposredno realizacijo in 22.440,00 € za stroške dela), po PP 200718 – DNPK – kulturni spomeniki v okviru načrta razvojnih projektov 3340-22-0001 »Kulturni spomeniki – investicijsko vzdrževanje in intervencije«.
- c) Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (arheološke raziskave ob gradnji) na gradu Šrajbarski turn v višini 2.596,80 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 131096 - Spomeniki - last RS v okviru projekta 3340-22-0001 »Kulturni spomeniki – investicijsko vzdrževanje in intervencije«.
- d) Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (geofizikalne raziskave in ročne testne sonde na gradu Turjak v višini 10.452,99 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 131096 - Spomeniki - last RS v okviru projekta 3340-22-0001 »Kulturni spomeniki – investicijsko vzdrževanje in intervencije«.
- e) Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (arheološko izkopavanje) na območju prenove SNG Drama v višini 1.445.391,50 € (1.304.321,50 € za materialne stroške za neposredno realizacijo in 141.070,00 € za stroške dela), po PP 200724 DNPK - javni zavodi v okviru projekta 3340-23-0005 »Celovita prenova SNG Drama – drugi del«.
- f) Izvedbo urgentnih kons.-res. posegov na gradu Leskovec pri Krškem – Grad Šrajbarski turn v višini 61.571,96 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 131096 – Spomeniki – last RS v okviru projekta 3340-22-0001 »Kulturni spomeniki – investicijsko vzdrževanje in intervencije«.

Odločba je bila potrjena s strani Sveta Zavoda na 4. dopisni seji dne 10. 8. 2023.

3. Naročilu izvedbe arheološke raziskave, kulturnovarstvenega soglasja za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline in odločbe o financiranju arheološke raziskave MK št. 62240-203/2023-3340-6 z dne 18. 5. 2023 za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline - arheološki testni izkop (ročni in strojni izkop testnih jarkov ali jam) v PODKRAJU (Občina Ajdovščina), zaradi zavarovanja arheoloških ostalin identificiranih pri izgradnji komunalnih vodov na parceli št. 648/13, k. o. 2375 PODKRAJ v višini do 6.260,50 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 131140 – Izvajanje zakona o varstvu kulturne dediščine v letu 2023.

Naročilo je bilo potrjeno s strani Sveta Zavoda na 4. dopisni seji dne 10. 8. 2023.

4. Naročilu izvedbe arheološke raziskave, kulturnovarstvenega soglasja za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline in odločbe o financiranju arheološke raziskave MK št. 62240-278/2023-3340-4 z dne 10. 7. 2023 za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline – arheološko izkopavanje na POLICI (Občina Naklo), zaradi zamejitve potencialnega rimskodobnega grobišča in zavarovanja arheoloških ostalin pred nezakonitimi iskalci predmetov z detektorji kovin na parceli št. 140/4 k. o. 2099 PIVKA v višini do 9.866,43 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 131140 – Izvajanje zakona o varstvu kulturne dediščine v letu 2023.

Naročilo je bilo potrjeno s strani Sveta Zavoda na 4. dopisni seji dne 10. 8. 2023.

5. Kulturno varstvenih soglasij za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline (20 soglasij) oziroma odločb o financiranju predhodnih arheoloških raziskav v skupni višini 53.958,54 € za programske materialne stroške za neposredno realizacijo:

- Št. 62240-44/2023-3340-6 z dne 17. 2. 2023, N. in S. J., stan. hiša, k. o. Vinji Vrh,
- Št. 62240-45/2023-3340-4 z dne 17. 2. 2023, T. G., stan. hiša, k.o. Cvetkovci,
- Št. 62240-48/2023-3340-4 z dne 27. 2. 2023, S. B., stan. hiša, k.o. Griblje,
- Št. 62240-53/2023-3340-4 z dne 28. 2. 2023, M. Č., stan. hiša, k.o. Ptuj,
- Št. 62240-52/2023-3340-5 z dne 27. 2. 2023, N. in D. L., stan. hiša, k.o. Nevlje,
- Št. 62240-64/2023-3340-4 z dne 2. 3. 2023, A. R., stan. hiša, k.o. Drnovo,
- Št. 62240-68/2023-3340-9 z dne 3. 3. 2023, A. K., stan. hiša, k.o. Ponova vas,
- Št. 62240-79/2023-3340-5 z dne 10. 3. 2023, L. P., stan. hiša, k.o. Gradišče,
- Št. 62240-81/2023-3340-7 z dne 17. 3. 2023, A. P. Š., stan. hiša, k.o. Bovec,
- Št. 62240-100/2023-3340-5 z dne 27. 3. 2023, M. T., stan. hiša, k.o. Jernej,

- Št. 62240-104/2023-3340-7 z dne 28. 3. 2023, B. H., stan. hiša, k.o. Kostanjevica,
- Št. 62240-108/2023-3340-4 z dne 28. 3. 2023, K. K. in T. M., stan. hiša, k.o. Semedela,
- Št. 62240-118/2023-3340-4 z dne 30. 3. 2023, S. P., stan. hiša, k.o. Iška Loka,
- Št. 62240-148/2023-3340-6 z dne 20. 4. 2023, N. P., stan. hiša, k.o. Drnovo,
- Št. 62240-190/2023-3340-9 z dne 2. 6. 2023, R. D., stan. hiša, k.o. Šentvid,
- Št. 62240-249/2023-3340-7 z dne 15. 6. 2023, A. K., stan. hiša, k.o. Blekova vas,
- Št. 62240-271/2023-3340-7 z dne 7. 7. 2023, U. K., stan. hiša, k.o. Hotavlje,
- Št. 62240-268/2023-3340-5 z dne 7. 7. 2023, F. O., stan. hiša, k.o. Stara Vrhnika,
- Št. 62240-169/2023-3340-5 z dne 7. 7. 2023, M. Z., stan. hiša, k.o. Verd,
- Št. 62240-313/2023-3340-6 z dne 26. 7. 2023, J. in M. U., stan. hiša, k. o. Hraše.

Kulturno varstvena soglasja so bila potrjena s strani Sveta Zavoda na 4. dopisni seji dne 10. 8. 2023 in na 6. dopisni seji dne 16. 10. 2023.

6. Odločbi MK št. 62200-3/2022-3340-74 z dne 29. 8. 2023 za:

- a) Stroške investicijskega vzdrževanja in nakupa opreme v skupni višini do 104.500,00 € za:
- Izvedba projekta z naslovom »Sanacijska dela na objektu ZVKDS, RC, Poljanska 40, Ljubljana v višini do 102.000,00 €, s PP 131080 – Investicije v kulturi.
 - Nakup razvlažilcev prostorov v višini do 2.500,00 €, s PP 160186 – Zavod za varstvo kulturne dediščine.
- b) Splošne stroške delovanja v višini 80.000,00 €, s PP 160186 – Zavod za varstvo kulturne dediščine.
- c) Programsko materialne stroške v višini do 4.500,00 €, s PP 131149 – UNESCO.

Odločba je bila potrjena s strani Sveta Zavoda na 6. dopisni seji dne 16. 10. 2023.

7. Odločbi MK št. 62200-3/2022-3340-93 z dne 19. 9. 2023 za:

- a) Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav za oceno potenciala na območju državnega prostorskega načrta (v nadaljevanju: DPN) za osrednje vadišče slovenske vojske v višini 36.804,50 € (21.586,15 € za materialne stroške za neposredno realizacijo in 15.218,35 € za stroške dela), po PP 160186 – Zavod za varstvo kulturne dediščine.

Odločba je bila potrjena s strani Sveta Zavoda na 6. dopisni seji dne 16. 10. 2023.

8. Odločbi MK št. 62200-3/2022-3340-124 z dne 13. 10. 2023:

- b) se sredstva v višini 53.427,22 €, ki so bila dodeljena z odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-51 z dne 5. 7. 2023 namenjena za izvedbo predhodnih arheoloških raziskav na gradu Ptuj, namenijo za izvedbo predhodnih arheoloških raziskav na območju projekta grad Turjak (42.438,37 € za materialne stroške za neposredno realizacijo in 10.988,85 € za stroške dela), po PP 200718 – DNPk – kulturni spomeniki.
- c) Prav tako se odobrijo še sredstva za izvedbo del ob arheoloških raziskavah na območju projekta grad Turjak v višini do 66.433,92 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 131096 – Spomeniki – last RS.

Odločba je bila potrjena s strani Sveta Zavoda na 8. dopisni seji dne 14. 12. 2023.

9. Odločbi MK št. 62200-3/2022-3340-129 z dne 16. 10. 2023:

- a) Del odobrenih sredstev se za izvedbo programa dela za leto 2023 v višini 200.000,00 €, dodeljenih na podlagi odločbe MK št. 62200-3/2022-3340-5 z dne 30. 12. 2022, prerazporedi s stroškov dela na:
- Splošne stroške delovanja v višini 170.000,00 €,
 - Programsko materialne stroške v višini 17.500,00 €,
 - Stroške investicijskega vzdrževanja in nakupa opreme v višini do 12.500,00 €.
- Sredstva so zagotovljena iz PP 160186 – Zavod za varstvo kulturne dediščine.
- b) Sredstva za stroške dela se za izvedbo programa dela 2023, odobrena z odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-5 z dne 30. 12. 2022, znižajo v višini 27.935,00 €.

Odločba je bila potrjena s strani Sveta Zavoda na 8. dopisni seji dne 14. 12. 2023.

10. Odločbi MK št. 62200-3/2022-3340-174 z dne 7. 12. 2023:

- a) Del odobrenih sredstev se za programsko materialne stroške in stroške dela za izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (arheološko izkopavanje) na območju prenove SNG Drama na podlagi odločbe št. 62200-3/2022-3340-51 z dne 5. 7. 2023, zniža za 351.300,97 €.

PRESEŽEK

Vlada RS je septembra 2017 sprejela Sklep št. 47604-4/2017/3 z dne 12. 9. 2017, da se presežek prihodkov nad odhodki preteklih let (2012 – 2015) Javnega zavoda Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine v znesku 311.718,18 € nameni za:

- a) 164.430,21 € za nakup opreme in drobnega inventarja,
- b) 15.000,00 € za ustanovitev in začetek dela InnoRenew CoE,
- c) 2.603,79 € za programsko materialne stroške – začetek muzealizacije: Potoki pri Žirovnici – Arheološko najdišče Ajdna EŠD 564,
- d) 40.000,00 € za kritje splošnih materialnih stroškov – tekoče vzdrževanje,
- e) 39.684,18 € za investicijsko vzdrževanje,
- f) 50.000,00 € za sofinanciranje mednarodnih projektov.

Zavod je v letu 2023 del presežka prihodkov nad odhodki Javnega zavoda Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine v višini 12.874,33 € namenil za:

- a) 12.874,33 € za nakup opreme in drobnega inventarja.

Iz odobrenega presežka prihodkov nad odhodki je bilo namensko porabljenih v letih 2017 – 2023 za 306.896,32 €:

- a) 164.127,40 € za nakup opreme in drobnega inventarja,
- b) 15.000,00 € za ustanovitev in začetek dela InnoRenew CoE,
- c) 2.603,79 € za programsko materialne stroške – začetek muzealizacije: Potoki pri Žirovnici – Arheološko najdišče Ajdna EŠD 564,
- d) 40.000,00 € za kritje splošnih materialnih stroškov – tekoče vzdrževanje,
- e) 39.665,13 € za investicijsko vzdrževanje,
- f) 45.500,00 € za sofinanciranje mednarodnih projektov.

Na dan 31. 12. 2023 ostane še 4.821,86 € (od tega 302,81 € za nakup OS, 19,05 € za investicijsko vzdrževanje in 4.500,00 € za LU SMS) presežka razporejenega, vendar v letu 2023 neporabljenega.

Vlada RS je septembra 2019 sprejela Sklep št. 47603-11/2019/3 z dne 24. 9. 2019, da se presežek prihodkov nad odhodki preteklih let (2016 – 2018) Javnega zavoda Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine v znesku 108.046,88 € nameni za:

- a) 28.953,81 € za splošne materialne stroške,
- b) 79.093,07 € za sofinanciranje mednarodnih projektov (od tega 29.232,99 € za LU PMS, 47.760,08 € za LU OD in 2.100,00 € za LU OS).

V letu 2023 tega presežka po Sklepu Vlade iz leta 2019 nismo rabili.

Iz odobrenega presežka prihodkov nad odhodki je bilo namensko porabljenih v letih 2019 - 2023 za 47.487,85 €:

- a) 28.953,81 € za splošne materialne stroške,
- b) 18.534,04 € za sofinanciranje mednarodnih projektov (od tega 16.434,04 € za LU OD in 2.100,00 € za LU OS).

Na dan 31. 12. 2023 ostane še 60.559,03 € (od tega 29.232,99 € za LU PMS in 31.326,04 € za LU OD) presežka razporejenega, vendar v letu 2023 neporabljenega.

Celoten razporejen in neporabljen presežek prihodkov nad odhodki ob koncu leta 2023 znaša 65.380,89 €. Celoten nerazporejen in neporabljen presežek prihodkov nad odhodki (leta 2020, 2021, 2022 in 2023) ob koncu leta 2023 pa znaša 271.534,33 €.

ZADOLŽEVANJE

V letu 2020 se je Zavod začel soočati z likvidnostnimi težavami, ker dolgotrajno zalaga finančna sredstva, predvsem z naslova mednarodnih projektov in projektov s področja arheologije. Takšno zalaganje je Zavodu povzročalo finančne težave, zaradi česar je konec leta 2020 zaprosil za najem kratkoročnega posojila znotraj sistema enotnega zakladniškega računa države pri Upravljavcu enotnega zakladniškega računa države. Zavod je tako 7. 12. 2020 sklenil prvi posel za likvidnostno oz. kratkoročno posojilo na odpoklic z upravljalcem EZR države.

Tako kot v letu 2020, 2021, 2022 je Zavod tudi v letu 2023 podal vlogo za pridobitev soglasja za kratkoročno zadolževanje na Ministrstvo za finance št. 260-0001/2023/69 z dne 27. 10. 2023, saj je ugotovil, da bo potreboval premostitvena sredstva čez koledarsko leto, torej v leto 2024 v višini do 600.000,00 €. Pridobil je soglasje MF h kratkoročni zadolžitvi v sistemu enotnega zakladniškega računa države (EZR) št. 4741-40/2023/5 z dne 8. 11. 2023.

Prav tako smo na MK, v skladu z 2. odstavkom 5. člena Uredbe o pogojih in postopkih zadolževanja pravnih oseb iz 87. člena ZJF (Uradni list RS, št. 112/09), podali vlogo št. 260-0001/2023/65 z dne 20. 10. 2023 za pridobitev pozitivnega mnenja za kratkoročno posojilo za dobo do 12. mesecev, v višini do 600.000,00 €. MK je podal pozitivno mnenje k zadolžitvi št. 62200-3/2022-3340-138 z dne 26. 10. 2023.

Trenutno ima Zavod najeto eno kratkoročno čezletno posojilo. Posel št. 02230267 je bil sklenjen 29. 11. 2023 za likvidnostno oz. kratkoročno posojilo z upravljalcem EZR države v višini 400.000,00 € z ročnostjo 26. 4. 2024.

V letu 2023 je ZVKDS poplačal dve posojili s pripadajočimi obrestmi:

- Posel št. 02220189, z dne 28. 10. 2022, za likvidnostno oz. kratkoročno posojilo z upravljalcem EZR države v višini 800.000,00 €, z ročnostjo do 27. 3. 2023 (obresti v višini 8.266,67 €).
- Posel št. 02230142, z dne 30. 6. 2023, za likvidnostno oz. kratkoročno posojilo z upravljalcem EZR države v višini 300.000,00 € z ročnostjo do 29. 11. 2023 (obresti v višini 5.535,33 €).

Ker smo kot javni zavod vključeni v enotni zakladniški sistem države (EZRD), je zadolževanje ugodnejše preko zakladnice kot pri poslovni banki, saj nismo imeli dodatnih obveznosti za stroške odobritve posojila oz. stroške »provizije« od stanja neporabljenega dela kredita. Zavod se bo najverjetneje tudi v letu 2024 posluževal kratkoročnega posojila za dobo do 12. mesecev.

PRIHODKI IN ODHODKI

Tabela: Struktura prihodkov 2023 obračunskega toka

v €

	Realizacij a 2022 Javna služba	Struktur a	Realizacij a 2023 Javna služba	Struktur a	Realizacij a 2023 - Trg	Realizacij a 2023 - Javna služba + Trg	Struktur a	Indeks 2023/202 2
CELOTNI PRIHODKI	12.218.938	100	13.411.239	100,00	792.459	14.203.697	100,00	116,24
A. Prihodki od poslovanja	12.156.323	99,49	13.369.531	99,69	792.459	14.161.990	99,71	116,50
Prihodki od prodaje proizvodov in storitev	12.151.053	99,44	13.383.892	99,80	792.459	14.176.351	99,81	116,67
I. Prihodki iz sredstev javnih financ	11.281.958	92,33	13.157.829	98,11	0	13.157.829	92,64	116,63
<i>prihodki iz državnega proračuna</i>	11.281.958	92,33	13.157.829	98,11	0	13.157.829	92,64	116,63
<i>* MK</i>	11.075.914	90,65	12.853.940	95,84	0	12.853.940	90,50	116,05
<i>* druga ministrstva</i>	0	0,00	0	0,00	0	0	0,00	-
<i>* drugi prihodki iz javnih financ</i>	206.044	1,69	303.889	2,27	0	303.889	2,14	147,49
<i>prihodki iz proračunov lokalnih skupnosti</i>	0	0,00	0	0,00	0	0	0,00	-
II. Drugi prihodki od prodaje proizvodov in storitev na domačem in tujem trgu	869.095	7,11	226.063	1,69	792.459	1.018.522	7,17	117,19
<i>* prihodki od prodaje storitev</i>	648.946	5,31	146.157	1,09	792.459	938.615	6,61	144,64
<i>* prihodki od prodaje proizvodov</i>	1.218	0,01	13	0,00	0	13	0,00	1,07
<i>* prihodki iz proračuna EU</i>	218.932	1,79	79.894	0,60	0	79.894	0,56	36,49
III. Prihodki od donacij, namenjenih pokrivanju str. proizvodov in storitev	0	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Povečanje vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje	6.184	0,05	0	0,00	0	0	0,00	0,00
Zmanjšanje vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje	914	0,01	14.361	0,11	0	14.361	0,10	1571,68
B. Finančni prihodki	1.430	0,01	16.243	0,12	0	16.243	0,11	1136,28
C. Drugi prihodki	61.185	0,50	25.465	0,19	0	25.465	0,18	41,62

Delitev je nekoliko drugačna kot v letu 2022, saj je Zavod leta 2023 pričel izvajati tržno dejavnost, kjer je ustvaril 792.459 € prihodkov. Zakon o Računovodstvu zahteva ločeno spremljanje poslovanja in izida poslovanja po vrstah dejavnosti – dejavnost javne službe in tržna dejavnost, zato je v Finančnem poročilu po stolpcih prikazano ločeno spremljanje obeh dejavnosti. Tudi v zgornji tabeli je prikazano ločeno, vendar pa smo za potrebe primerjanja z letom 2022 prikazali še stolpec, kjer je zajeta javna služba in trg skupaj.

Celotni prihodki doseženi v letu 2023 (izvirajo iz izvajanja javne službe in tržne dejavnosti) znašajo 14.203.697 € in so za 16,24 % oziroma za 1.984.759 € višji glede na preteklo leto. Najbolj so se znižali prihodki iz proračuna EU (za 139.038 €), zaradi zaključitve dveh velikih EU projektov v 2023. Najbolj pa so se povečali prihodki MK (za 1.778.025 €) zaradi dodatnih projektov MK (SNG Drama). Največji delež prihodkov predstavljajo sredstva ministrstva za kulturo (90,50 %).

Tabela: Struktura odhodkov 2023 obračunskega toka

v €

	Realizacij a 2022 Javna služba	Struktur a	Realizacij a 2023 Javna služba	Struktur a	Realizacij a 2023 - Trg	Realizacij a 2023 - Javna služba + Trg	Struktur a	Indeks 2023/202 2
CELOTNI ODHODKI	12.102.731	100	13.366.023	100,00	769.554	14.135.577	100,00	116,80
A. Stroški blaga, materiala in storitev	3.098.302	25,60	4.193.983	31,38	456.908	4.650.891	32,90	150,11
I. Stroški materiala	525.069	4,34	500.611	3,75	24.482	525.093	3,71	100,00
* splošni stroški delovanja	226.067	1,87	223.761	1,67	0	223.761	1,58	98,98
* programski stroški	253.871	2,10	261.219	1,95	0	261.219	1,85	102,89
MK * projekti, ki jih ne (so)financira	45.130	0,37	15.630	0,12	24.482	40.113	0,28	88,88
II. Stroški storitev	2.573.233	21,26	3.693.372	27,63	432.425	4.125.798	29,19	160,34
* splošni stroški delovanja	794.965	6,57	867.604	6,49	0	867.604	6,14	109,14
* programski stroški	1.394.767	11,52	2.589.287	19,37	0	2.589.287	18,32	185,64
MK * projekti, ki jih ne (so)financira	383.502	3,17	236.481	1,77	432.425	668.907	4,73	174,42
B. Stroški dela	8.932.203	73,80	9.100.531	68,09	268.305	9.368.836	66,28	104,89
I. Zaposleni, ki jih financira MK	8.282.567	68,44	8.835.659	66,11	0	8.835.659	62,51	106,68
II. Zaposleni, ki so financirani iz drugih virov	649.636	5,37	264.872	1,98	268.305	533.177	3,77	82,07
C. Amortizacija	18.396	0,15	26.001	0,19	43.957	69.958	0,49	380,29
D. Rezervacije	0	0,00	0	0,00	0	0	0,00	-
E. Drugi stroški	37.513	0,31	33.801	0,25	121	33.921	0,24	90,43
F. Finančni odhodki	5.494	0,05	11.708	0,09	263	11.971	0,08	217,89
G. Drugi odhodki	5.245	0,04	0	0,00	0	0	0,00	0,00
H. Prevrednotovalni poslovni odhodki	5.577	0,05	0	0,00	0	0	0,00	0,00

Celotni odhodki leta 2023 (izvirajo iz izvajanja javne službe in tržne dejavnosti) znašajo 14.135.577 €, kar je za 16,80 % oziroma 2.032.846 € več kot leta 2022. Najbolj so se znižali stroški dela zaposlenih, ki so financirani iz drugih virov (za 116.459 €), medtem ko so se stroški dela zaposlenih, ki so financirani iz MK, povečali za 553.091 €. Prav tako so se za 60,34 % oz. za 1.552.564 € povečali stroški storitev., največ na račun programskih stroškov in projektov, ki jih ne sofinancira MK. Kot že napisano je ZVKDS v letu 2023 pričel izvajati tržno dejavnost, kjer je ustvaril 769.554 € odhodkov.

Tabela: Sestava presežka prihodkov nad odhodki v letu 2023 brez upoštevanja davka od dohodka

v €

Vir	leto 2023
Vir 1: MK - osnovna odločba, SMS, SM1	-628,38
Vir 2: MK - osnovna in dodatne odločbe, PMS, SM2	2.687,42
Vir 3: Projekti, ki jih ne sofinancira MK, SM 3	12.677,53
Vir 4: Tržna dejavnost, SM 5	22.904,79
Vir 5: MK - osnovna odločba, stroški dela, SM 7	30.479,33
Skupaj	68.120,69

Zavod je v letu 2023 realiziral presežek prihodkov nad odhodki v višini 68.120,69 € brez upoštevanega davka od dohodka.

Tabela: Presežek prihodkov nad odhodki leta 2022 in 2023 obračunskega toka

v €

	2022	2023	Indeks 2023/2022
Presežek prihodkov	116.207	68.121	59
Presežek odhodkov			
Davek od dohodka pravnih oseb	661	1.962	297
Presežek prihodkov obračunskega obdobja z upoštevanjem davka od dohodka	115.546	66.159	57
Presežek odhodkov obračunskega obdobja z upoštevanjem davka od dohodka			
Presežek prihodkov iz prejšnjih let, namenjen pokritju odhodkov obračunskega obdobja			
Presežek prihodkov	115.546	66.159	57

Leto 2023 je bilo zaključeno s skupnim presežkom prihodkov v višini 66.159 € z upoštevanim davkom od dohodka. Na programskih materialnih stroških v letu 2023 po osnovni in dodatnih odločbah je nastal presežek prihodkov nad odhodki v višini 2.687,42 €, na splošnih materialnih stroških pa primanjkljaj v višini 628,38 €. Pri projektih, ki jih ne sofinancira MK je bil v letu 2023 realiziran presežek prihodkov nad odhodki v znesku 12.677,53 €, po odbitku DDPO v višini 1.962,13 € pa 10.715,40 €. V skladu s 40. členom Uredbe o financiranju znanstveno raziskovalne dejavnosti iz Proračuna RS bo del teh sredstev namenjenih za nakup raziskovalne opreme (spodaj obrazložitev).

V letu 2023 je na treh projektih, ki jih financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS), znesek sredstev, prejetih za pokrivanje stroškov amortizacije, presegal znesek stroškov amortizacije obračunskega obdobja. Za razliko prihodkov iz tega naslova smo oblikovali presežek prihodkov nad odhodki v skupnem znesku 8.748,98 €. Presežek iz tega naslova bomo razporedili za investiranje v nakup raziskovalne opreme.

Na tržni dejavnosti je bil v letu 2023 realiziran presežek prihodkov nad odhodki v znesku 22.904,79 €. Del presežka leta 2023 pa izvira iz postavke stroškov dela, ki jih financira MK (SM7) pri čemer sredstva v višini 30.479,33 € ostajajo neporabljena.

Skupni presežek prihodkov nad odhodki (razporejen in nerazporejen) Zavoda na dan 31. 12. 2023 znaša 336.915,22 €. Gibanje presežka v letu 2023 po namenih pojasnjuje spodnja tabela.

Tabela: Gibanje presežka prihodkov po namenu v letu 2023

v €

Presežek prihodkov nad odhodki po namenih	Stanje na dan 31.12. 2022	Presežek prihodkov leta 2023	Poraba presežka v letu 2023	Stanje na dan 31.12.2023
Nakup opreme in DI	13.177,14	0,00	12.874,33	302,81
SPLOŠNI MATERIALNI STROŠKI - TEKOČE VZDRŽEVANJE	0,00	0,00	0,00	0,00
INVESTICIJSKO VZDRŽEVANJE	19,05	0,00	0,00	19,05
SOFINANCIRANJE MEDNARODNIH PROJEKTOV (skupaj)	65.059,03	0,00	0,00	65.059,03
<i>Splošni materialni stroški</i>	<i>4.500,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>4.500,00</i>
<i>Programski materialni stroški</i>	<i>29.232,99</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>29.232,99</i>
<i>Stroški dela</i>	<i>31.326,04</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>31.326,04</i>
<i>Nakup osnovnih sredstev in drobnega inventarja</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
Nerazporejen presežek prihodkov	205.375,77	66.158,56	0,00	271.534,33
Skupaj	283.630,99	66.158,56	12.874,33	336.915,22

Po sklepu vlade iz leta 2017 je bil presežek prihodkov iz preteklih let v znesku 311.718,18 € razporejen po namenih. Namensko je bil porabljen v letih od 2017 do 2023 v višini 306.896,32 €.

Na dan 31. 12. 2023 je bilo še 4.821,86 € s sklepom Vlade iz leta 2017 razporejenega presežka neporabljenega.

Bolj podrobno je opisano v poglavju Presežek.

Po sklepu Vlade iz leta 2019 je bil presežek prihodkov iz preteklih let v znesku 108.046,88 € razporejen po namenih in v letu 2019 v višini 47.487,85 € tudi že namensko porabljen.

Na dan 31. 12. 2023 je bilo še 60.559,03 € s sklepom Vlade iz leta 2019 razporejenega presežka neporabljenega.

Bolj podrobno je opisano v poglavju Presežek.

Zaradi spremljanja gibanja javnofinančnih prihodkov in odhodkov smo dolžni evidenčno voditi prihodke in odhodke tudi po načelu denarnega toka, upoštevaje vsa vplačila in izplačila od 1. 1. do 31. 12. Denarni tok leta 2023 vključuje tudi del prihodkov in odhodkov za leto 2022 - večje število prejetih računov za leto 2022 je zapadlo v plačilo v 2023, zaradi poznega dokončanja del in plačilnih rokov v skladu s pogodbami ter del prihodkov in odhodkov za leto 2023 in naslednja leta (večletni projekti). Denarni tok ne odraža ovrednotenja poslovanja določenega leta, saj ni mogoče izračunavati vrednosti načrtovanih in izvedenih programov oz. projektov.

V letu 2023 Zavod po načelu denarnega toka izkazuje presežek prihodkov nad odhodki v višini 823.479 €. V letu 2023 je Zavod potreboval in črpal 700.000 € kratkoročnega kredita, vrnil pa ga je 1.100.000 €. Povečanje na računu Zavoda tako znaša 423.479 €.

Zavod se, v skladu z 9. členom ZDDPO-2, uvršča med zavezance, ki so oproščeni plačila davka od dohodkov pravnih oseb, ker so v skladu s posebnim zakonom ustanovljeni za opravljanje nepridobitne dejavnosti. Ne glede na to, je Zavod zavezan k ugotavljanju davka od dohodkov pravnih oseb iz opravljanja pridobitne dejavnosti.

Pri ugotavljanju poslovnega izida za davčne namene je pomembna opredelitev pridobitne dejavnosti, ki mora biti ugotovljena v skladu z Zakonom o dohodku pravnih oseb in v skladu s Pravilnikom o opredelitvi pridobitne in nepridobitne dejavnosti.

Zavod ima v letu 2023 14.203.697 € vseh prihodkov, od katerih je 13.263.418 € nepridobitnih. Delež nepridobitnih prihodkov znotraj vseh prihodkov tako znaša 93,38 %. Zavod ima v letu 2023 14.135.577 € vseh odhodkov, od tega je na podlagi ugotovljenega deleža določil znesek nepridobitnih odhodkov v višini 13.199.802 €. V davčnem obračunu tako ostanejo le pridobitni prihodki v znesku 940.279 € in pridobitni odhodki v znesku 927.505 €. Zavod pridobitne prihodke in odhodke povečuje oziroma zmanjšuje, v skladu z Zakonom o davku od dohodkov pravnih oseb, tako, da so v davčnem obračunu upoštevani obdavčljivi (davčno priznani) prihodki in davčno priznani odhodki. Zavod izvzame 8.270 € odhodkov. Zavod pri ugotavljanju davčne osnove v davčnem obračunu upošteva davčno olajšavo za invalide v višini 2.447 €.

Za leto 2023 je bila tako ugotovljena davčna osnova v višini 10.327 € ter obveznost za davek od dohodkov pravnih oseb v višini 1.962 €.

BILANCA STANJA

Tabela: Bilanca stanja na dan 31.12.2023

v €

	31.12.2022	Struktura	31.12.2023	Struktura	Indeks 2023/2022
SREDSTVA	11.007.951	100,00	10.887.684	100,00	98,91
A) DOLGOROČNA SREDSTVA IN SREDSTVA V UPRAVLJANJU	8.346.398	75,82	7.801.708	71,66	93,47
neopredmetena sredstva in dolgoročne aktivne časovne razmejitev	72.634	0,66	58.922	0,54	81,12
nepremičnine	5.169.505	46,96	5.067.025	46,54	98,02
oprema in druga opredmetena osnovna sredstva	3.089.259	28,06	2.660.761	24,44	86,13
dolgoročne finančne naložbe	15.000	0,14	15.000	0,14	100,00
B) KRATKOROČNA SREDSTVA; RAZEN ZALOG IN AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	2.337.440	21,23	2.775.540	25,49	118,74
dobroimetje pri bankah in drugih finančnih ustanovah	770.093	7,00	1.150.788	10,57	149,43
kratkoročne terjatve do kupcev	218.438	1,98	128.433	1,18	58,80
dani predujmi in varščine	7.247	0,07	7.774	0,07	107,27
kratkoročne terjatve do uporabnikov enotnega kontnega načrta	762.655	6,93	1.010.140	9,28	132,45
druge kratkoročne terjatve	21.741	0,20	20.756	0,19	95,47
aktivne časovne razmejitev	557.266	5,06	457.649	4,20	82,12
C) ZALOGE	324.113	2,94	310.436	2,85	95,78
zaloge materiala	44.697	0,41	45.382	0,42	101,53
nedokončana proizvodnja in storitve	21.272	0,19	24.989	0,23	117,47
proizvodi	258.144	2,35	240.065	2,20	93,00
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	11.007.951	100,00	10.887.684	100,00	98,91
D) KRATKOROČNE OBVEZNOSTI IN PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	2.129.734	19,35	2.449.789	22,50	115,03
kratkoročne obveznosti za prejete predujme in varščine		0,00	937	0,01	
kratkoročne obveznosti do zaposlenih	639.493	5,81	749.402	6,88	117,19
kratkoročne obveznosti do dobaviteljev	409.090	3,72	910.841	8,37	222,65
druge kratkoročne obveznosti iz poslovanja	113.681	1,03	167.019	1,53	146,92
kratkoročne obveznosti do uporabnikov enotnega kontnega načrta	832.537	7,56	507.220	4,66	60,92
pasivne časovne razmejitev	134.933	1,23	114.370	1,05	84,76
E) LASTNI VIRI IN DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	8.878.217	80,65	8.437.895	77,50	95,04
dolgoročne pasivne časovne razmejitev	293.497	2,67	279.124	2,56	95,10
obveznosti za neopredmetena sredstva in opredmetena osnovna sredstva	8.286.089	75,27	7.806.856	71,70	94,22
obveznosti za dolgoročne finančne naložbe	15.000	0,14	15.000	0,14	100,00
presežek prihodkov nad odhodki	283.631	2,58	336.915	3,09	118,79

Bilančna vsota ob koncu leta 2023 se je v primerjavi s stanjem na dan 31. 12. 2022 zmanjšala za 1,09 % ali za 120.267 €. Med posameznimi postavkami sredstev so se nominalno najbolj zmanjšale oprema in druga opredmetena osnovna sredstva (428.498 €), nepremičnine (102.480€), aktivne časovne razmejitev (99.617 €) in kratkoročne terjatve do kupcev (90.005 €). Najbolj pa se je povečalo dobroimetje pri bankah in drugih

finančnih ustanovah (380.695 €) in kratkoročne terjatve do uporabnikov enotnega kontnega načrta (247.485 €).

Med obveznostmi do virov sredstev so se nominalno najbolj zmanjšale obveznosti za neopredmetena sredstva in opredmetena osnovna sredstva (479.233 €) in kratkoročne obveznosti do uporabnikov enotnega kontnega načrta (325.317 €). Povišale pa so se kratkoročne obveznosti do dobaviteljev (501.751 €) in kratkoročne obveznosti do zaposlenih (109.909 €).

Večji je tudi presežek prihodkov nad odhodki za 53.284 €.

SPLOŠNI MATERIALNI STROŠKI

Z **osnovno odločbo MK** je ZVKDS v letu 2023 dobil za **splošne materialne stroške** (v nadaljevanju: **SMS**) 858.395,00 €, kar je za 184.821,00 € več, kot v letu 2022.

Naknadno so bila z odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-74 z dne 29. 8. 2023 Zavodu odobrena dodatna sredstva za pokrivanje splošnih stroškov delovanja v višini 80.000,00 €, na podlagi Prošnje št. 62200-0001/2023/2 z dne 19. 6. 2023, ki jo je ZVKDS naslovil na MK.

Prav tako so bila z odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-129 z dne 16. 10. 2023 Zavodu odobrena dodatna sredstva za pokrivanje splošnih stroškov delovanja v višini 170.000,00 €, na podlagi Prošnje št. 62200-0001/2023/11 z dne 28. 9. 2023 za prerazporeditev sredstev. Del odobrenih sredstev se za izvedbo programa dela za leto 2023 v višini 200.000,00 €, dodeljenih na podlagi odločbe MK št. 62200-3/2022-3340-5 z dne 30. 12. 2022, prerazporedi s stroškov dela na SMS, PMS in nakup opreme ter investicijsko vzdrževanje.

Z odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-74 z dne 29. 8. 2023 so bila Zavodu zagotovljena dodatna sredstva za stroške investicijskega vzdrževanja in nakupa opreme v skupni višini do 104.500,00 € za:

- Izvedbo projekta z naslovom »Sanacijska dela na objektu ZVKDS, RC, Poljanska 40, Ljubljana« v višini do 102.000,00 € in
- Nakup razvlažilcev prostorov v višini do 2.500,00 €.

V okviru investicijskega vzdrževanja se je izkazalo, da del sredstev v višini 8.377,50 € sodi med stroške, ki ne spremenijo nabavne vrednosti oz. popravka vrednosti, zato je to v Programskih sklopih in Finančnem poročilu 2023 prikazano pod SMS, konto investicijsko vzdrževanje (kto 461111).

V letu 2023 je imel ZVKDS po fakturirani realizaciji iz naslova SMS 1.117.400,87 € stroškov in 1.116.772,49 € prihodkov. Primanjkljaj na SMS v višini 628,38 € smo pokrivali iz skupnega tekočega presežka prihodkov leta 2023.

V letu 2023 Zavod ni odprodal nobenega vozila.

Predmet revizije je bil določen v Pravilniku o spremembi in dopolnitvi Pravilnika o notranjem revidiranju, ki ga je ZVKDS sprejel 10. 3. 2022. V okviru tega pravilnika je opredeljen strateški načrt revidiranja ZVKDS za obdobje 2022 – 2025. V letu 2023 je bila opravljena redna notranja revizija ZVKDS, in sicer na področju poslovanja »ustreznost izvajanja in evidentiranja materialnega knjigovodstva«. Področje pregleda je zajemalo presojo ustreznost izkazovanja stroškov materiala in skladnost izvajanja materialnega knjigovodstva ter presojali o ustreznosti nadzora nad porabo materiala.

V sklopu notranje revizije Nrev 03/2023 z dne 18. 9. 2023 so bila zavodu podana 3 priporočila, in sicer:

- 1/2023: Zavod mora v prihodnje okvirne sporazume izvesti na način, da bodo postopki in pogodbe skladne z določili Zakona o javnem naročanju, smernicah in priporočilih stroke.
- 2/2023: Zavod naj v prihodnje za artikle, ki jih ni navedel v javnem naročilu dopusti možnost, da naroča te artikle pri drugih ponudnikih, v kolikor je cena ugodnejša in sicer kot evidenčna javna naročila.
- 3/2023: Zavod naj za posamezne artikle kjer so cene v ponudbi različne, v evidenci materialov v materialnem knjigovodstvu spremlja posamezno, sicer se zgubi sledljivost cen in poraba materiala.

Zavod bo navedena priporočila v nadaljevanju implementiral v poslovanje.

V letu 2022 je bila opravljena redna notranja revizija ZVKDS, in sicer pregled na področju poslovanja s potnimi nalogi (ustreznost izdajanja in evidentiranja potnih nalogov ter ustreznost obračunov stroškov potnih nalogov v letu 2021). V okviru navedene revizije so bila podana sledeča priporočila:

- Pregled izdajanja potnih nalogov po organizacijskih enotah.
- Presoja ustreznosti informacijskih sistemov za izdajanje potnih nalogov in postopkov za izdajo in evidentiranje potnih nalogov.
- Presoja ali stroški, uveljavljeni s potnimi nalogi, temeljijo na verodostojnih listinah.
- Presoja izdaje potnih nalogov izbrane organizacijske enote.

Zavod je realiziral vsa zgoraj navedena priporočila na način, da je priporočila opredelil v novem pravilniku *Pravilnik o uporabi službenih vozil in obračunavanju potnih nalogov ter službenih poti*. Pravilnik je bil sprejet 24. 4. 2023 in je v uporabi. Prav tako je zavod zagotovil enoten računalniški program za izdajo in obračun potnih nalogov za vse svoje organizacijske enote.

Tabela: Pomembnejša odstopanja SMS glede na leto 2022 in plan za leto 2023

v €

SPLOŠNI STROŠKI DELOVANJA	Realizacij	Plan	Realizacij	Indeks	Indeks
	a	FN	a		
	2022	2023	2023	R2023/P2023	2023/2022
STROŠKI MATERIALA	226.067	268.958	223.761	83	99
Električna energija	69.591	91.496	76.966	84	111
Realizacija stroškov električne energije je bila glede na plan nižja, saj so v nekaterih enotah zavoda pričakovali višje cene električne energije.					
Poraba kuriv in stroški ogrevanja; poraba druge energije	124.835	138.091	118.343	86	95
Za leto 2023 je bila planirana višja poraba zemeljskega plina predvsem zaradi napovedanega povišanja cen, vendar pa je bila dejanska poraba manjša (zaradi milejše zime in tudi varčevanja), prav tako so bile dejanske cene nižje od predvidenih. Nižja poraba glede na planirano je tudi selitev CPA na eno lokacijo.					
Material za vzdrževanje poslovnih objektov	10.360	7.579	1.859	25	18
Vzdrževanje poslovnih objektov se je izvajalo v skladu s potrebami, izvajala so se le najnujnejša tekoča vzdrževalna dela, zato so stroški nižji glede na preteklo leto in plan za leto 2023.					
Material za vzdrževanje vozil	15.154	25.171	21.909	87	145
Stroški so glede na preteklo leto višji zaradi stroškov zamenjave večjega sklopa pri enem vozilu ter nujno potrebnih zamenjav delov pri ostalih vozilih.					
STROŠKI STORITEV	794.965	821.829	867.604	106	109
Razl.storitve opr. dejavnosti	183	0	9.767	-	5.337
Višji stroški so predvsem posledica iskanja ustreznih prostorov za selitev CPA iz treh lokacij na zgolj eno.					
Tekoče vzdrževanje poslovnih objektov	123.575	145.367	150.623	104	122
Vzdrževanje poslovnih objektov se je izvajalo v skladu s potrebami, izvajala so se le najnujnejša tekoča vzdrževalna dela, posledično so stroški višji kot v preteklem letu ter nekoliko višji glede na planirane (na primer zamenjava parketa zaradi zamakanja, interventne sanacije na vročevodu zaradi dotrajanosti, nujna slikopleskarska dela, nujna dela na vodovodnih instalacijah, sanacija strehe ter odprava posledic zamakanja, sanacija posledic vdora vode v prostore ter podobna nujna sanacijska dela na nekaterih dotrajanih objektih).					
Najemnine za poslovne objekte: fizične in pravne osebe	28.940	157.694	164.424	104	568
Višji stroški najema v letu 2023 so pretežno posledica najema skladišča v Grosuplju, ki so bili v letu 2022 ter v finančnem planu evidentirani med programskimi materialnimi stroški, ter novih najetih prostorov CPA.					
Investicijsko vzdrževanje	197.700	9.000	8.378	93	4
Glede na leto 2022 v letu 2023 ni bilo planiranih namenskih sredstev za investicijsko vzdrževanje.					
Prevozne storitve	0	28.946	22.907	79	-
Prevozne storitve so posledica selitve CPA iz treh lokacij na novo lokacijo. Kljub temu so bili realizirani stroški selitve nižji od planiranih.					
Storitve čiščenja	172.788	194.222	191.943	99	111
Stroški čiščenja so glede na preteklo leto višji zaradi višjih cen storitev. Do podražitev je prišlo ob sklenitvi novih pogodb.					
Ostali stroški	1.945	8.102	45.642	563	2.347
Stroški so bili višji predvsem zaradi evidentiranja obratovalnih stroškov za nove prostore CPA med ostale stroške.					
DRUGI STROŠKI	29.482	26.608	26.019	98	88
FINANČNI ODHODKI	21	0	16	-	77
SKUPAJ SMS	1.050.535	1.117.395	1.117.401	100	106

PROGRAMSKO MATERIALNI STROŠKI

NALOGE DRŽAVNE JAVNE SLUŽBE – VIR MK

Viri financiranja **programskih materialnih stroškov državne javne službe** v letu 2023 so:

- prihodki MK iz preteklih let (prenosi iz kto 92* iz 2022 v 2023),
- prihodki MK leta 2023 (dvanajstinsko),
- prihodki MK po zahtevkih leta 2023.

Celotni **prihodki** državne javne službe za PMS v letu 2023 so 2.871.029,15 €, od tega:

- prihodki MK iz preteklih let v višini 36.025,18 €,
- prihodki MK leta 2023 v višini 1.373.892,88 € (dvanajstinsko),
- prihodki MK iz leta 2023 po zahtevkih v višini 1.461.111,09 €.

Tabela: PMS po odločbah za leto 2023 – Vir MK

v €

Program 2023 VIR MK			Prihodki 2023	Stroški po fakt. realizac. 1.1. - 31.12.2023	Odloženi prihodki v 2024	Dolgoročno odloženi prihodki	I realizacije
		SM	(1)	(2)	(3)	(4)	5 = 1/2
I.	NALOGE DRŽAVNE JAVNE SLUŽBE	2	2.871.029,15	2.868.341,73	0,00	265.054,35	1,00
01.	Skupne naloge vseh organizacijskih enot	201	106.180,00	117.260,89	0,00	0,00	0,91
02.	Dokumentacijski sklop	202	201.430,00	218.700,51	0,00	0,00	0,92
03.	Izvajanje upravnih nalog na podlagi javnega pooblastila	203	79.480,00	78.568,16	0,00	0,00	1,01
04.	Strokovno spremljanje izvajanja varstva	204	57.300,00	58.549,59	0,00	0,00	0,98
05.	Varstvo kulturne dediščine v prostoru vključno z izvedbo PAR območij prostorskih aktov	205	33.700,00	33.490,67	0,00	0,00	1,01
06.	Razvojni programi in projekti	206	93.780,00	94.635,34	0,00	0,00	0,99
07.	Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko - restavratorskih posegov	207	439.949,91	437.526,77	0,00	0,00	1,01
08.	Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav ter raziskovalnih projektov s področja preventivne arheologije	208	1.559.951,18	1.526.307,53	0,00	0,00	1,02
09.	Projekti za razvijanje zavesti o dediščini (popularizacija)	209	167.321,05	174.790,57	0,00	265.054,35	0,96
10.	Mednarodno sodelovanje	210	36.900,00	35.562,70	0,00	0,00	1,04
11.	Druge naloge	211	95.037,01	92.949,00	0,00	0,00	1,02
SKUPAJ I. programski sklop			2.871.029,15	2.868.341,73	0,00	265.054,35	1,00

	Stroški dela		109.659,01	109.659,01	0,00	0,00	1,00
--	---------------------	--	-------------------	-------------------	-------------	-------------	-------------

	SKUPAJ I. programski sklop s stroški dela		2.980.688,16	2.978.000,74	0,00	265.054,35	1,00
--	--	--	---------------------	---------------------	-------------	-------------------	-------------

Celotni programski materialni **stroški** državne javne službe po fakturirani realizaciji v letu 2023 znašajo 2.868.341,73 €. Na PMS je Zavod ustvaril 2.687,42 € presežka prihodkov nad odhodki.

Med dolgoročno odloženimi prihodki so izkazani odloženi prihodki za zalogo knjig v višini 265.054,35 €.

Za stroške dela je Zavod prejel po dodatnih odločbah MK 109.659,01 € prihodkov, ravno toliko je bilo tudi stroškov.

Tabela: Pomembnejša odstopanja PMS glede na leto 2022 in plan za leto 2023

v €

PROGRAMSKI MATERIALNI STROŠKI	Realizacij	Plan	Realizacij	Indeks	Indeks
	a	FN	a		
	2022	2023	2023	R2023/P2023	2023/2022
STROŠKI MATERIALA	253.871	217.249	261.219	120	103
Arheološki material	1.481	3.793	20.507	541	1.384
Zaradi izvedbe večjih arheoloških projektov je bila v letu 2023 v primerjavi s preteklim letom in v primerjavi s planom večja potreba po nakupu arheološkega materiala.					
Goriva in maziva za prevozna sredstva	69.696	58.233	54.054	93	78
V letu 2023 so ti stroški nižji zaradi bližnjih lokacij, kjer so se izvajala dela.					
Drobni inventar (drobno orodje in naprave)	10.322	16.358	10.076	62	98
Realizacija teh stroškov je na podobni ravni kot v predhodnem letu, se je pa med izvedbo projektov izkazala manjša potreba po nabavi drobnega inventarja od planiranega.					
Službena oprema in obutev	17.441	10.577	16.365	155	94
Med letom se je izkazalo, da je zaščitna oprema, katere nakup ni bil planiran, iztrošena, zato je bila potreba po nakupu nove. Gre za delovne hlače, jakne, čevlje za terenske delavce.					
Drugi stroški materiala	41.425	19.986	52.647	263	127
V letu 2023 je prišlo glede na dejanske potrebe do višjih stroškov specifičnih materialov, ki so potrebni za določeno fazo projekta (konstrukcija, vzorci pohorskega kamna, izdelava podstavkov za kipe, podokvirji za slike – Štafelajno slikarstvo) in niso restavratorski material. Večina teh stroškov ni bila predvidenih v finančnem planu za leto 2023.					
STROŠKI STORITEV	1.394.767	2.754.681	2.589.287	94	186
Različne storitve za opr. dejavnosti	176.603	1.323.046	1.232.052	93	698
V letu 2023 so bili realizirani stroški višji kot v preteklem letu zaradi izvedbe spremljevalnih del pri večjih projektih, kot SNG Drama. So pa bili nekoliko nižji glede na planirane zaradi ukinitve programa Okvirni.si.					
Fotografske usluge	845	2.966	51.191	1.726	6.056
Zaradi dinamike izvedbe projekta SNG Drama so bili stroški fotografskih uslug v letu 2023 višji od planiranih in od preteklega leta.					
Oblikovalske storitve	14.575	15.280	25.709	168	176
Oblikovalske storitve so višje glede na leto 2022 in plan 2023, ker so bile v letu 2023 oblikovane in tiskane nove publikacije: VS Poročilo št.57 in Vestnik XXXI.					
Storitve arheoloških raziskav	44.891	159.260	167.532	105	373
Zaradi izvedbe večjih projektov (na primer SNG Drama) so bili stroški arheoloških raziskav višji glede na preteklo leto.					
Restavratorske storitve	217.661	141.037	162.464	115	75
Konservatorsko-restavratorski projekti so v letu 2022 zahtevali več storitev zunanjih strokovnih sodelavcev kot v letu 2023. So pa realizirani stroški nekoliko višji glede na planirane zaradi v letu 2023 dodatno prejetega projekta Leskovec pri Krškem, na katerem so delali zunanji sodelavci.					
Gradbene storitve	34.002	144.491	14.212	10	42
V sklopu gradbenih storitev so bili planirani tudi stroški strojnih storitev, ki pa so bili evidentirani n med druge storitve za opravljanje dejavnosti.					
Najemnina za opremo	47.481	67.814	47.018	69	99
Zaradi narave projektov je bila potreba po najemu gradbenih odrov manjša glede na plan.					
Drugi stroški tek.vzdrževanja in najemnin	16.267	12.430	0	0	0
V letu 2022 so bili na programskih materialnih stroških evidentirani stroški najema skladišča v Grosuplju, prav tako so bili planirani za leto 2023. V letu 2023 pa so ti stroški evidentirani v okviru splošnih stroškov delovanja.					
Odvetniške storitve	24.856	12.055	12.983	108	52
V letu 2023 se ni potrebovalo odvetniških storitev v takšnem obsegu kot v predhodnem letu.					
Drugi stroški intelektualnih storitev	53.567	72.015	60.543	84	113
Stroki so nižji od planiranih predvsem iz razloga, ker se ni uspelo pridobiti vsega gradiva za pripravo monografij CPA.					
Prevozne storitve	23.274	11.411	9.667	85	42
Nižji stroški prevoznih sredstev glede na leto 2022 so posledica drugačne narave izvedbe projektov.					
Povračila stroškov zaposlenim (kilometrina - Slovenija)	34.083	29.943	21.997	73	65

Nižji stroški glede na preteklo leto in tudi plan so tudi posledica nabave še enega službenega vozila v letu 2022, zaradi česar se je zmanjšala uporaba privatnih vozil, poleg tega je bila oddaljenost lokacij, na katerih so se izvajali projekti, manjša.					
Pogodbe o delu, skupaj z davki in prispevki	0	30.858	28.469	92	-
V letu 2023 je zavod prejel odpoved pogodbe o zaposlitvi, novega kandidata za to delovno mesto pa se ni našlo precej časa. Zaradi nujnega in neodložljivega dela na tem delovnem mestu se je angažiralo osebo preko pogodbe o delu.					
Delo prek študentskega servisa	264.175	253.358	273.522	108	104
V letu 2023 je bilo glede na nastale razmere z delom študentov potrebno nadomestiti primanjkljaj kadra, ki v planu za leto 2023 ni bil predviden. Poleg tega so višji stroški posledica dviga minimalne urne postavke ter izvajanje večjih projektov.					
DRUGI STROŠKI	6.540	5.750	3.414	59	52
STROŠKI PRODANIH ZALOG	0	0	0	-	-
FINANČNI ODHODKI	13	0	61	-	478
DRUGI ODHODKI	5.245	0	0	-	0
SKUPAJ PMS	1.660.436	2.977.679	2.853.981	96	172

PROJEKTI, KI SE NE (SO)FINANCIRAJO IZ DP, NAMENJENEGA KULTURI

Program dela in Finančni načrt 2023 je bil v delu Programski sklop II – Projekti, ki se ne (so)financirajo iz DP, namenjenega kulturi ustrezno dopolnjen na podlagi dejansko sklenjenih pogodb z drugimi ministrstvi, lokalnimi skupnostmi in drugimi subjekti.

Viri financiranja PMS in Stroškov dela **projektov, ki se ne (so)financirajo iz DP, namenjenega kulturi** v letu 2023 so:

- prihodki iz leta 2022 (prenosi iz kto 29* iz 2022 v 2023),
- prihodki iz leta 2023,
- prehodno nezaračunani prihodki leta 2023,
- prihodki leta 2023 po zahtevkih.

Celotni **prihodki** projektov, ki se ne (so)financirajo z DP, namenjenega kulturi za PMS in Stroške dela v letu 2023 so 571.660,31 €, od tega:

- prihodki iz leta 2022 v višini 57.502,66 €,
- prihodki leta 2023 v višini 32.649,84 €,
- prehodno nezaračunani prihodki leta 2023 v višini 156.863,00 €,
- prihodki leta 2023 po zahtevkih v višini 324.644,81 €.

Tabela: PMS in Stroški dela za leto 2023 – Drugi viri

v €

Program 2023 DRUGI VIRI		SM	Prihodki	Stroški po	Stroški po	Odloženi	Dolgoročno	I
			2023	fakt.	fakt.			
			(1)	realizac.	1.1. -	v 2024	prihodki	
				1.1. -	31.12.2023		(5)	6 = 1/(2+3)
				PMS	STROŠKI			
				DELA	DELA			
II.	PROJEKTI, KI SE NE (SO)FINANCIRAJO IZ DP, NAMENJENEGA KULTURI	3	547.019,96	274.266,59	264.871,99	90.980,40	13.534,49	1,01
12	Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov	312	0,00	404,12	0,00	0,00	0,00	0,00
13.	Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav	313	162.262,39	158.294,03	0,00	36.395,01	0,00	1,03
14.	Raziskovalni in razvojni projekti	314	384.744,57	115.568,44	264.871,99	54.585,39	13.534,49	1,01
15.	Druge naloge	315	13,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

<i>PMS - DRUGI VIRI (obresti, bonusi, ipd.)</i>	32*	22.795,68	17.999,53	0,00	0,00	0,00	1,27
---	-----	-----------	-----------	------	------	------	------

<i>PMS - DRUGI VIRI (pokrivanje obratovalnih stroškov)</i>	33*	1.844,67	1.844,67	0,00	0,00	0,00	1,00
--	-----	----------	----------	------	------	------	------

Skupaj programski sklop II		571.660,31	294.110,79	264.871,99	90.980,40	13.534,49	1,02
-----------------------------------	--	------------	------------	------------	-----------	-----------	------

Celotni **stroški** projektov, ki se ne (so)financirajo iz DP, namenjenega kulturi v letu 2023 znašajo 558.982,78 €, od tega stroški PMS 294.110,79 € in stroški dela 264.871,99 €. Iz tega naslova je bil ustvarjen presežek prihodkov nad odhodki v višini 12.677,53 €.

Realizacija projektov (PMS) v letu 2023, ki se ne (so)financirajo iz DP, namenjenega kulturi je bila glede na leto 2022 nižja za 50,63 % zaradi prerazporeditve nekaterih projektov na tržno dejavnost.

Z raznimi prejetimi odškodninami, obrestmi UJP itd. je Zavod v 2023 prejel 22.795,68 € prihodkov, stroškov pa je bilo 17.999,53 €, kar pomeni, da je Zavod ustvaril skupaj 4.796,15 € presežka prihodkov nad odhodki.

Tabela: Pomembnejša odstopanja stroškov projektov, ki se ne (so)financirajo iz DP, namenjenega kulturi glede na leto 2022 in plan za leto 2023

v €

STROŠKI PROJEKTOV (DRUGI VIRI)	Realizacija	Plan	Realizacija	Indeks	Indeks
		FN			
	2022	2023	2023	R2023/P2023	2023/2022
STROŠKI MATERIALA	45.130	18.812	15.630	83	35
Restavratorski material	19.071	0	273	-	1
V letu 2023 je glavnina teh stroškov evidentirana na tržni dejavnosti.					
STROŠKI STORITEV	383.502	251.190	236.481	94	62
Različne storitve za opr. dejavnosti	66.170	190.459	18.178	10	27
V letu 2023 so nižji stroški glede na predhodno leto posledica ločenega evidentiranja tržne dejavnosti, manjše potrebe po storitvah zunanjih strokovnih sodelavcev pri izvajanju projektov ter višjih stroškov v letu 2022 zaradi enkratnih dogodkov (poraba sredstev, prejetih iz stečajne mase). Evidentiranje tržne dejavnosti je tudi glavni razlog za nižjo realizacijo glede na plan.					
Storitve arheoloških raziskav	93.119	0	131.412	-	141
Realizacija je bila večja od načrtovane in tudi glede na preteklo leto, ker so se na projektu DARS šele letu 2023 realizirale nekatere specialistične analize, ravno tako pa so bile zaključene obdelave nekaterih obsežnejših arhivov, kot ne npr. Celje – Mariborska cesta III etapa.					
Restavratorske storitve	45.423	0	0	-	0
V letu 2023 so ti stroški evidentirani na tržni dejavnosti.					
Gradbene storitve	37.504	0	0	-	0
V letu 2023 so ti stroški evidentirani na tržni dejavnosti.					
Najemnina za opremo	14.364	0	118	#DEL/0!	1
V letu 2023 so ti stroški evidentirani na tržni dejavnosti.					
Računovodske in druge intelektualne storitve	20.662	6.965	9.278	133	45
Projekti v letu 2023 niso zahtevali storitve zunanjih strokovnih sodelavcev v takšne obsegu kot v predhodnem letu.					
Povračila stroškov zaposlenim (dnevnice - Slovenija)	7.904	2.138	323	15	4
V letu 2023 je glavnina teh stroškov evidentirana na tržni dejavnosti.					
Reprezentanca	5.604	1.738	10.021	577	179
Višji stroški se nanašajo na izvedbo 4. vmesnega srečanja projekta IPERION HS, ki je bil organiziran ob koncu leta 2023. Stroški niso bili planirani.					
Delo prek študentskega servisa	14.636	20.212	26.976	133	184
Višji stroški napram planu in realizaciji preteklega leta so v pretežni meri nastali zaradi povečanja števila ARRS projektov.					
DRUGI STROŠKI	1.492	1.660	4.368	263	293
FINANČNI ODHODKI	5.460	12.470	11.631	93	213
Obresti	5.460	12.470	11.631	93	213
V letu 2023 so bili odhodki za obresti za likvidnostno oziroma kratkoročno posojilo višji. Obrestna mera je določena s strani Ministrstva za finance ob sklenitvi posojilne pogodbe.					
DRUGI ODHODKI	0	0	0	-	-
PREVREDNOTOVALNI POSLOVNI ODHODKI	5.577	0	0	-	0
SKUPAJ STROŠKI PROJEKTOV (DRUGI VIRI)	441.161	284.132	268.110	94	61

TRŽNA DEJAVNOST

Program dela in Finančni načrt 2023 je bil v delu Programski sklop III – Tržna dejavnost ustrezno dopolnjen na podlagi dejansko sklenjenih pogodb.

Viri financiranja PMS in Stroškov dela **projektov tržne dejavnosti** v letu 2023 so:

- prihodki iz leta 2022 (prenosi iz kto 29* iz 2022 v 2023),
- prihodki iz leta 2023,
- prehodno nezaračunani prihodki leta 2023.

Celotni **prihodki** projektov tržne dejavnosti za PMS in Stroške dela v letu 2023 so 792.458,65 €, od tega:

- prihodki iz leta 2022 v višini 3.378,29 €,
- prihodki leta 2023 v višini 743.617,06 €,
- prehodno nezaračunani prihodki leta 2023 v višini 45.463,30 €.

Tabela: PMS in Stroški dela za leto 2023 – Tržna dejavnost

v €

Program 2023 TRŽNA DEJAVNOST			Prihodki 2023	Stroški po fakt. realizac. 1.1. - 31.12.2023 PMS	Stroški po fakt. realizac. 1.1. - 31.12.2023 STROŠKI DELA	Odloženi prihodki v 2024	Dolgoročno odloženi prihodki	I realizacije
		SM	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	6 = 1/(2+3)
III.	TRŽNA DEJAVNOST	5	792.458,65	501.248,63	268.305,23	18.357,12	0,00	1,03
16.	Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov - trg	516	409.040,11	268.981,48	118.081,31	0,00	0,00	1,06
17.	Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav - trg	517	383.418,54	232.267,15	150.223,92	18.357,12	0,00	1,00
Skupaj programski sklop III			792.458,65	501.248,63	268.305,23	18.357,12	0,00	1,03

Celotni **stroški** projektov tržne dejavnosti v letu 2023 znašajo 769.553,86 €, od tega stroški PMS 501.248,63 € in stroški dela 268.305,23 €. Iz tega naslova je bil ustvarjen presežek prihodkov nad odhodki v višini 22.904,79 €.

LASTNA UDELEŽBA PRI MEDNARODNIH PROJEKTIH

Tabela: LU pri MP v letu 2023

v €

PROJEKT	SKUPAJ stroški	stroški dela, sredstva EU	stroški dela, lastna udeležba	PMS, sredstva EU	PMS, lastna udeležba	oprema, sredstva EU	oprema, lastna udeležba	Skupaj LU
PRO-SIS	1.809,59	1.436,67	359,17	11,00	2,75	0,00	0,00	361,92
SKUPAJ	1.809,59	1.436,67	359,17	11,00	2,75	0,00	0,00	361,92

V letu 2023 je znašala lastna udeležba za zgoraj naveden mednarodni projekt 361,92 €. LU za PMS v višini 2,75 € in LU za stroške dela v višini 359,17 € je Zavod pokrival iz tekočega rezultata.

KRATKOROČNI IN DOLGOROČNI PRENOSI

Tabela: Gibanje kratkoročnih in dolgoročnih odloženih prihodkov v letu 2023

v €

Kratkoročni prenos	Stanje 1.1.2023 (prenos iz leta 2022)	Porabljeni v letu 2023	Prenosi v letu 2023	Povečanje v letu 2023	Stanje 31.12.2023 (prenos v leto 2024)	Indeks 2023/2022
PMS	26.196,65	16.455,97	0,00	43.151,65	52.892,33	201,90
OD	53.424,25	44.424,98	0,00	47.445,92	56.445,19	105,65
Zaloge knjig	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
SKUPAJ	79.620,90	60.880,95	0,00	90.597,57	109.337,52	137,32

Dolgoročni prenos	Stanje 1.1.2023 (prenos iz leta 2022)	Porabljeni v letu 2023	Prenosi v letu 2023	Povečanje v letu 2023	Stanje 31.12.2023 (prenos v leto 2024)	Indeks 2023/2022
PMS	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
OD	13.534,49	0,00	0,00	0,00	13.534,49	100,00
Zaloge knjig	279.415,40	36.025,18	0,00	21.664,13	265.054,35	94,86
SKUPAJ	292.949,89	36.025,18	0,00	21.664,13	278.588,84	95,10

Kratkoročni in dolgoročni prenos	372.570,79	96.906,13	0,00	112.261,70	387.926,36	104,12
---	-------------------	------------------	-------------	-------------------	-------------------	---------------

Na dan 31. 12. 2023 je Zavod izkazoval na pasivnih časovnih razmejitev kratkoročno odložene prihodke iz drugih virov, v skupnem znesku 109.337,52 €, kar je 37,32 % več kot v predhodnem letu. Na drugih virih SM 3* izkazuje za 90.980,40 € pasivnih časovnih razmejitev, na tržni dejavnosti SM 5* pa 18.357,12 €.

Dolgoročno odloženi prihodki (kto 92) znašajo 278.588,84 €, kar je za 4,9 % manj kot leto poprej (od tega zneska predstavljajo 13.534,49 € drugi viri in 265.054,35 € vir MK). Dolgoročno odloženi prihodki iz drugih virov se nanašajo na mednarodni projekt Iperion, medtem ko znesek na viru MK v celoti predstavlja dolgoročno odložene prihodke za knjige oz. publikacije, ki jih vodi Zavod preko zalog. Ti odloženi prihodki se bodo zmanjševali za stroške, za katerih kritje so bili oblikovani. Prenášali se bodo med prihodke v obračunskih obdobjih, v katerih se bodo pojavili stroški. Pri odloženih prihodkih za knjige bo to takrat, ko bodo knjige, ki jih vodimo na zaloga, porabljene.

V letu 2021 je Zavod na podlagi sporočila Univerze na Primorskem z dne 8. 8. 2020 iz naslova projekta InnoRenew moral vrniti preveč nakazanih (prejetih) sredstev v višini 55.416 €. Zavod je sredstva za vračilo v višini 52.384 € črpal iz dolgoročno odloženih prihodkov, razliko v višini 3.032 € pa oblikoval druge aktivne časovne razmejitve. Sredstva v višini 3.032 € je Zavod prejel v začetku leta 2024.

VRAČUNANI PRIHODKI IN ODHODKI

Tabela: Gibanje kratkoročnih in dolgoročnih vračunanih odhodkov letu 2023

v €

Vračunani odhodki	Začetno stanje 1.1.2023	Poraba v letu 2023	Vračunani odhodki v letu 2023	Končno stanje 31.12.2023
Kratkoročno vračunani odhodki	55.312,32	55.312,32	5.032,91	5.032,91
Dolgoročno vračunani odhodki	0,00	0,00	0,00	0,00
SKUPAJ	55.312,32	55.312,32	5.032,91	5.032,91

Kratkoročno vnaprej vračunani odhodki v višini 5.032,91 € predstavljajo stroške, ki so nastali v letu 2023, računa zanje pa ZVKDS še ni prejel. Na dan 31. 12. 2023 ZVKDS nima dolgoročno vračunanih odhodkov.

Tabela: Gibanje predhodno nezaračunanih prihodkov v letu 2023

v €

Prehodno nezaračunani prihodki	Začetno stanje 1.1.2023	Zmanjšanje / vračilo prihodkov	Izstavljen zahtevek / račun v letu 2023	Vračunani prihodki v letu 2023	Končno stanje 31.12.2023
MK	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Drugi viri	245.204,18	0,00	158.389,12	141.288,95	228.104,01
Mednarodni projekti	155.955,72	0,00	103.462,37	15.574,05	68.067,40
Trg	141.135,71	0,00	42.211,18	45.463,30	144.387,83
SKUPAJ	542.295,61	0,00	304.062,67	202.326,30	440.559,24

Predhodno nezaračunani prihodki ob koncu leta 2023 znašajo 440.559,24 € in so za 18,76 % nižji glede na predhodno leto. Gre za prihodke, ki jih ZVKDS v letu 2023 ni mogel zaračunati kljub delno opravljenim storitvam, temveč bodo zaračunani v prihodnjih letih po dokončanju storitev.

Zavod mora zalagati sredstva za izvajanje večletnih arheoloških projektov:

- Pri izvedbi predhodnih arheoloških raziskave na trasi II. tira železniške proge, odsek Dekani – Špina investitor zadrži 5% vrednosti situacije za že nastale stroške. Priliv skupno zadržanih sredstev po pogodbi v znesku 67.342,17 € pričakujemo v začetku leta 2025.
- Pri projektu DARS - poizkopavalna obdelava arhivov najdišč za izvedena zaščitna arheološka izkopavanja na avtocestnih odsekih in posameznih lokacijah izkopavanj naročnik do izdaje končne monografije zadrži 20% vrednosti sredstev za vsako najdišče, pri čemer je potrebno precejšnje zalaganje sredstev za izpeljavo vseh uredniških del, ki so zahteven in dolgotrajen postopek za več najdišč hkrati. Do konca leta 2024 je potrebno izdati še 40 monografij. Stroški, bodo v več delih povrnjeni s prilivom v letu 2024 do začetka leta 2025, kar posledično pomeni, da bo Zavod moral tekom projekta zalagati sredstva v predvideni višini 433.716,13 €.

Zavod prav tako izvaja tri tekoče projekte InnoRenew CoE, Šola prenove za nove generacije in PRO-SIS, za katere mora zagotoviti in zalagati sredstva za kritje tekočih stroškov.

Poleg omenjenih pa mora Zavod zagotoviti in zalagati sredstva tudi za druge projekte.

STROŠKI DELA

Z osnovno odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-5 z dne 30. 12. 2022 je bilo Zavodu namenjeno 9.006.570,00 € za stroške dela. Z naknadno odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-129 z dne 16. 10. 2023 pa so se Zavodu znižala sredstva za 27.935,00 € zaradi presežka sredstev za stroške dela v letu 2022. Prav tako je Zavod z odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-129 z dne 16. 10. 2023 prerazporedil sredstva v višini 200.000,00 € iz stroškov dela (na druge po stavke), dodeljenih na podlagi osnovne odločbe MK št. 62200-3/2022-3340-5 z dne 30. 12. 2022.

V obračunskem delu ima Zavod evidentiranih 8.756.478,85 € prihodkov za pokrivanje stroškov dela po osnovni odločbi MK, kar je za 4,57 % več kot v letu 2022, stroškov pa 8.725.999,52 €, kar je za 5,35 % več kot leta 2022.

Tabela: Prihodki in stroški za plače zaposlenih po osnovni odločbi MK v letu 2022 in 2023 – obračunsko

Osnovna odločba MK	2022	2023	Indeks 2023/2022
Prihodki za plače zaposlenih	8.374.002,21	8.756.478,85	104,57
Stroški za plače zaposlenih	8.282.567,32	8.725.999,52	105,35

Prihodki po odločbi MK so v letu 2023 zadostovali za pokritje vseh stroškov dela zaposlenih iz osnovne odločbe, pri čemer na postavki stroški dela (vir MK) izkazujemo presežek prihodkov nad odhodki v višini 30.479,33 €, ki je nastal zaradi nezasedenosti posameznih delovnih mest v primeru daljših odsotnosti.

Poleg zgoraj omenjenih odločb za stroške dela je ZVKDS prejel naknadno še:

- odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-51 z dne 5. 7. 2023 za izvedbo predhodnih arheoloških raziskav v višini do 163.510,00 €, od tega do 22.440,00 € sredstev za projekt grad Ptuj in do 141.070,00 € sredstev za projekt SNG Drama.
- odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-93 z dne 19. 9. 2023 za izvedbo predhodnih arheoloških raziskav za oceno potenciala na območju DPN za osrednje vadišče slovenske vojske v višini 15.218,35 € sredstev.
- odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-124 z dne 13. 10. 2023 za izvedbo predhodnih arheoloških raziskav namesto za projekt grad Ptuj (*odobrena sredstva za stroške dela po odločbi MK št. 62200-3/2022-3340-51 z dne 5. 7. 2023 v višini do 22.440,00 €*) prejel dodatna sredstva za stroške dela v višini do 10.988,85 € sredstev za projekt Grad Turjak.

Celotni stroški znašajo za stroške dela v letu 2023 iz naslova izvajanja javne službe 9.100.531 € in so se v primerjavi s preteklim letom povišali za 1,88 %.

Stroški dela v letu 2023 iz naslova tržne dejavnosti znašajo 268.305 €, primerjave z preteklim letom pa ni možno narediti, ker je Zavod v letu 2023 prvič izvajal tržno dejavnost.

V letu 2023 so bila v skladu z zakonodajo zagotovljena sredstva za izplačilo redne delovne uspešnosti, ki se jo izplačuje od 1. 7. 2020 dalje. Iz tega naslova smo v letu 2023 skupno izplačali 118.580 € iz vira MK (Finančno poročilo 2023 obračunsko).

V letu 2023 so bila v skladu z zakonodajo zagotovljena sredstva za izplačilo delovne uspešnosti iz naslova povečanega obsega dela. Iz tega naslova smo v letu 2023 skupno izplačali 84.917 € iz vira MK (FP 2023 obračunsko).

Na dan 31. 12. 2023 smo imeli zaposlenih skupaj 8 invalidov, pri čemer se jih 7,1 financira iz sredstev državnega proračuna - osnovne odločbe MK, 0,9 pa iz sredstev od prodaje blaga in storitev na trgu.

NAKUP OPREME, DROBNEGA INVENTARJA, INVESTICIJSKO VZDRŽEVANJE in INVESTICIJE

Sredstva za nakup opreme, drobnega inventarja in investicijskega vzdrževanja so bila zagotovljena naknadno z:

1. Odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-49 z dne 22. 6. 2023 za:
 - a) Ureditev osnovnih prostorskih pogojev in nakup opreme v višini do 76.000,00.
2. Odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-74 z dne 29. 8. 2023 za:
 - a) Stroške investicijskega vzdrževanja in nakupa opreme v skupni višini do 104.500,00 € za:
 - Izvedbo projekta z naslovom »Sanacijska dela na objektu ZVKDS, RC, Poljanska 40, Ljubljana« v višini do 102.000,00 € in
 - Nakup razvlažilcev prostorov v višini do 2.500,00 €.
3. Odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-129 z dne 16. 10. 2023 za:
 - a) Del odobrenih sredstev se za izvedbo programa dela za leto 2023 v višini 200.000,00 €, dodeljenih na podlagi odločbe MK št. 62200-3/2022-3340-5 z dne 30. 12. 2022, prerazporedi s stroškov dela na:
 - Stroške investicijskega vzdrževanja in nakupa opreme v višini do 12.500,00 €.

V okviru investicijskega vzdrževanja po odločbi MK št. 62200-3/2022-3340-74 z dne 29. 8. 2023 (»Sanacijska dela na objektu ZVKDS, RC, Poljanska 40, Ljubljana« v višini do 102.000,00 €) se je izkazalo, da del sredstev v višini 8.377,50 € sodi med stroške, ki ne spremenijo nabavne vrednosti oz. popravka vrednosti, zato je to v Programskih sklopih in Finančnem poročilu 2023 prikazano pod SMS, konto investicijsko vzdrževanje.

Viri financiranja nakupa opreme, drobnega inventarja, investicijskega vzdrževanja in investicij v letu 2023 so bili:

- odločbe MK v letu 2023,
- projekti, ki niso (so) financirani s strani MK,
- presežek prihodkov iz preteklih let,
- drugi viri.

Zavod je tako po odločbi MK dobil odobreno 193.000,00 € sredstev za nakup opreme, drobnega inventarja, investicijsko vzdrževanje in investicije, počrpal pa je 190.405,59 € sredstev (zajeta tudi sredstva v višini 8.377,50 €, ki so prikazana pod SMS, konto investicijsko vzdrževanje).

V okviru projekta ARIS - Aptamere in hidrodinamska kavitacija, dostopno orodje za analizo organskih ostankov v arheološki keramiki (J7-3147) je Zavod porabil 4.512,42 € za nakup opreme.

V letu 2023 je Zavod del presežka prihodkov nad odhodki v višini 12.874,33 € po Sklepu Vlade št. 47604-4/2017/3 z dne 12. 9. 2017 namenil za nakup opreme in DI.

V okviru drugih virov je Zavod prejel brezplačne knjige v višini 3.729,30 €.

Tabela: Nakup opreme, DI, investicijsko vzdrževanje in investicija v 2023

v €

Vrsta	SKUPAJ VIR MK	SKUPAJ PROJEKTI, KI JIH NE SOFINANCIRAJA MK	Presežek P nad O	DRUGI VIRI 2023	SKUPAJ VSI VIRI	NABAVA OD 1.1. DO 31.12.2023
NAKUP OPREME	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	NAKUP
SKUPAJ	20.596,55	4.512,42	12.874,33	0,00	37.983,30	37.983,30
RAČUNALNIŠKA IN PROGRAMSKA OPREMA	9.223,08	1.233,75	10.993,67	0,00	21.450,50	21.450,50
FOTO OPREMA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
PREVOZNA SREDSTVA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
PISARNIŠKA OPREMA in POHIŠTVO	5.956,92	202,00	1.024,80	0,00	7.183,72	7.183,72
RESTAVRATORSKA OPREMA (nujno potrebna za izvedbo projektov)	430,35	2.754,71	0,00	0,00	3.185,06	3.185,06
OPREMA ZA IZVEDBO ARHEOLOŠKIH RAZISKAV	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
OSTALA OPREMA	4.986,20	321,96	855,86	0,00	6.164,02	6.164,02

	SKUPAJ VIR MK	SKUPAJ PROJEKTI, KI JIH NE SOFINANCIRAJA MK	Presežek P nad O	DRUGI VIRI 2023	SKUPAJ VSI VIRI	NABAVA OD 1.1. DO 31.12.2023
DROBNI INVENTAR	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	NAKUP
SKUPAJ	948,00	0,00	0,00	3.729,30	4.677,30	4.677,30
KNJIGE	948,00	0,00	0,00	0,00	948,00	948,00
OSTALI DROBNI INVENTAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Brezplačno pridobljeni DI	0,00	0,00	0,00	3.729,30	3.729,30	3.729,30

	SKUPAJ VIR MK	SKUPAJ PROJEKTI, KI JIH NE SOFINANCIRAJA MK	Presežek P nad O	DRUGI VIRI 2023	SKUPAJ VSI VIRI	NABAVA OD 1.1. DO 31.12.2023
INVESTICIJSKO VZDRŽEVANJE	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	NAKUP
SKUPAJ	128.776,70	0,00	0,00	0,00	128.776,70	128.776,70
Zamenjava črpalke Wilo na Poljanski cesti 40, LJ	4.816,80	0,00	0,00	0,00	4.816,80	4.816,80
Zamenjava okna v 1. nadstropju gradu Grm, NM	8.434,20	0,00	0,00	0,00	8.434,20	8.434,20
Interventna sanacija elektrike na Slomškovem trgu 6, MB	24.497,60	0,00	0,00	0,00	24.497,60	24.497,60
Sanacija SV fasade objekta na Poljanski cesti 40, LJ	91.028,10	0,00	0,00	0,00	91.028,10	91.028,10

	SKUPAJ VIR MK	SKUPAJ PROJEKTI, KI JIH NE SOFINANCIRAJA MK	Presežek P nad O	DRUGI VIRI 2023	SKUPAJ VSI VIRI	NABAVA OD 1.1. DO 31.12.2023
INVESTICIJE	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	skupina 98*	NAKUP
SKUPAJ	31.706,84	0,00	0,00	0,00	31.706,84	31.706,84
OPREMA IN DRUGA OPREDMETENA OSN.SREDSTVA, KI SE PRIDOBIVAJO	31.706,84	0,00	0,00	0,00	31.706,84	31.706,84
Projektna dokumentacija za postavitev trafo postaje in samostojnega priklopa objekta na vir električne energije na gradu Grm, NM	31.706,84	0,00	0,00	0,00	31.706,84	31.706,84

SKUPAJ NAKUP OPREME, DROBNI INVENTAR, INVESTICIJSKO VZDRŽEVANJE in INVESTICIJE	182.028,09	4.512,42	12.874,33	3.729,30	203.144,14	203.144,14
---	-------------------	-----------------	------------------	-----------------	-------------------	-------------------

V letu 2023 na kontu 980203 še vedno ostaja 1,70 € neporabljenih sredstev za dokončanje investicije na CK.

V letu 2022 je nastal strošek za izdelavo projektne dokumentacije IZP Grad Grm (DIIP) za energetska sanacijo v višini 19.276,00 €. Zavod trenutno nima vira, sodi pa med upravičene stroške v fazi izvedbe na podlagi NOO – energetska sanacija.

Prav tako pa iz leta 2021 še vedno nimamo zagotavljenega vira za dodelavo dokumentacije identifikacije investicijskih projektov (DIIP) za energetska sanacijo poslovnih stavb na lokacijah Tržaška 4 v Ljubljani, Tomšičeva 7 v Kranju in Delpinova 16 v Novi Gorici v višini 4.000 € stroškov.

Vse skupaj je ne zagotavljenega vira še 23.276,00 €. Vir bo zagotovljen predvidoma v letu 2024.

V okviru projekta InnoRenew CoE - Center odličnosti pa je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, leta 2019 v administrativnem pregledu javnega naročila št. JN006209/2018 (Nakup raziskovalne opreme za laboratorij za karakterizacijo ligno-celuloznih materialov) izreklo finančni popravek v višini 40.481,15 € za določene sklope in v višini 6.719,74 € od uveljavljene vrednosti računov izdanih na podlagi pogodb (presežena vrednost prvotno potrjenega projekta). V letu 2020 je Zavod zagotovil vir v višini 15.970,93 € (6.719,74 € iz presežka preteklih let in 9.251,19 € iz neporabljene obračunane amortizacije v stroških), v letu 2021 v višini 8.340,66 €, vse iz neporabljene obračunane amortizacije v stroških. V letu 2022 je Zavod zagotovil vir v višini 10.499,06 € vse iz neporabljene obračunane amortizacije.

V letu 2022 je prišlo do razlik med sredstvi in viri za sredstva zaradi ugotovitev Ministrstva za izobraževanje, ki je leta 2022 v administrativnem pregledu javnega naročila št. JN00005627/2022-L01 (Nadgradnja raziskovalne opreme za laboratorij za karakterizacijo ligno-celuloznih materialov), izreklo finančni popravek v višini 9.098,15 €.

Tako je ostalo iz tega naslova, na dan 31. 12. 2022, še 21.488,39 € za katerih ni bilo zagotavljenega vira. V letu 2023 je Zavod zagotovil vir v višini 21.488,39 €, vse iz naslova neporabljene obračunane amortizacije in s tem zagotovil odpravo razlik med sredstvi in viri za sredstva iz tega naslova.

6.2. Realizacija kadrovskega načrta za leto 2023

Pri pripravi kadrovskega načrta Zavoda za leto 2023 smo upoštevali določila Uredbe o načinu priprave kadrovskih načrtov posrednih uporabnikov proračuna in metodologiji spremljanja njihovega izvajanja za leti 2022 in 2023 (Uradni list RS, št. 203/21) ter določila v pozivu Ministrstva za kulturo k predložitvi predloga finančnega načrta in programa dela za leto 2023 št. 6110-647/2022-3340-2 z dne 7. 10. 2022, tako da je bilo v predmetnem kadrovskem načrtu:

- določeno dovoljeno število zaposlenih, ki se financirajo iz 1., 2., 3. in 4. točke, pri čemer njihovo število ne presega dovoljenega števila zaposlenih iz teh virov, kot je določeno v kadrovskih načrtih za leto 2021;
- ocenjeno število zaposlenih, ki se financirajo iz 5., 6., 7., 8., 9., 10. in 11. točke.

Kadrovski načrt zajema tabelarni del in obrazložitev ter je bil pripravljen tako, da vsebuje vse elemente, določene v Uredbi in pozivu Ministrstva za kulturo k predložitvi predloga finančnega načrta in programa dela za leto 2023 ter je v skladu z ostalimi odločbami za izvedbo Programa dela 2023.

Kadrovski načrt je bil pripravljen glede na finančne zmožnosti in predviden obseg nalog v Programu dela za leto 2023 in je bil usklajen s finančnim načrtom ter ga je bilo mogoče uresničiti v obsegu sredstev za stroške dela v finančnem načrtu.

Tabelarni del kadrovskega načrta:

Vir financiranja	Dovoljeno ali ocenjeno št. zaposlenih na dan 1. 1. 2024	Št. zaposlenih na dan 1. 1. 2024 - realizacija
1. Državni proračun (1.a + 1.b + 1.c)	219,125	227,675
1.a Državni proračun (redno zaposleni)	194	194
1.b Državni proračun (zaposleni na projektih)	25,125	25,125
1.c Državni proračun (zaposleni na projektu SNG Drama)	0	8,550
2. Proračun občin	0	0
3. ZZZS in ZPIZ	0	0
4. Druga javna sredstva za opravljanje javne službe (npr. takse, pristojbine, koncesnine, RTV- prispevek)	0	0
5. Sredstva od prodaje blaga in storitev na trgu	24	8,500
6. Nejavna sredstva za opravljanje javne službe	0	0
7. Sredstva prejetih donacij	0	0
8. Sredstva EU ali drugih mednarodnih virov, skupaj s sredstvi sofinanciranja iz državnega proračuna	2,200	2,100
9. Sredstva proračuna države za zaposlene iz prvega, drugega in tretjega odstavka 25. člena Zakona o zdravniški službi	0	0
10. Sredstva iz sistema javnih del	0	0
11. Sredstva stabilnega financiranja, raziskovalnih projektov ter za projekte in programe, namenjene za internacionalizacijo, odprtost in kakovost v izobraževanju in znanosti	4,700	4,550
Skupno število zaposlenih od 1. do 4. točke	219,125	227,675
Skupno število zaposlenih od 5. do 11. točke	30,900	15,150
Skupno število vseh zaposlenih od 1. do 11. točke	250,025	242,825

Struktura zaposlenih po tarifnih skupinah:

1. Zaposleni, ki jih financira MK	I. – IV. tarif. skup.	V. tarif. skupina	VI. tarif. skupina	VII. tarif. skupina	VIII. tarif. skupina	IX. tarif. skupina	Skupaj
Št. vseh zaposlenih na dan 1. 1. 2024 (a+b)	3	15,700	8	163,475	28,500	9	227,675
a) Št. redno zaposlenih	3	12,500	7,500	134,625	27,375	9	194
b) Št. projektno zaposlenih	0	1	0,500	22,500	1,125	0	25,125
c) Št. zaposlenih na projektu SNG Drama	0	2,200	0	6,350	0	0	8,550
Št. zaposlenih na dan 1. 1. 2024 (a+b)	3	15,700	8	162,475	29,500	9	227,675
a) Št. zaposlenih za določen čas	0	0	0	4	0	0	4
b) Št. zaposlenih za nedoločen čas	3	15,700	8	158,475	29,500	9	223,675
LETO 2023 (podatki na dan 31. 12. 2023)							
Št. zaposlenih s krajšim del. časom	0	0,500	0,500	3,625	0,500	0	5,125
Število napredovanj znotraj tarifne skupine	1	0	0	10,200	1	1	13,200
Število napredovanj v višjo tarifno skupino (navedite v tarifni skupini pred napredovanjem)	0	0	0	0	0	0	0
Število premestitev	0	0	0	5	0	0	5
Število upokojitev	0	0	1	8,500	2	0	11,500
Število nadomestnih zaposlitev zaradi upokojitev	0	0	0	8,500	1	0	9,500
Št. odpovedi pogodb o zaposlitvi zaradi poslovnega razloga	0	0	0	0	0	0	0
2. Št. zap., ki so financirani iz drugih virov, na dan 1. 1. 2024, navedite vir (sredstva EU projektov, sredstva ARIS projektov, sredstva od prodaje blaga in storitev na trgu):	0	2,800	0,500	8,950	0,250	2,650	15,150
3. Skupaj št. zaposlenih 1. 1. 2024 (1+2)	3	18,500	8,500	171,425	29,750	11,650	242,825

Pregled števila zaposlenih po letih:

4. Zaposleni, ki jih financira MK	I. – IV. tarif. skup.	V. tarif. skupina	VI. tarif. skupina	VII. tarif. skupina	VIII. tarif. skupina	IX. tarif. skupina	Skupaj
Št. zaposlenih na dan 1. 1. 2021	3	18,800	10	150,325	27	8	217,125
Od tega projektno zaposlenih	0	2,300	0,500	21,325	1	0	25,125
Št. zaposlenih na dan 1. 1. 2022	3	16,800	9	152,675	24,857	8	214,332
Od tega projektno zaposlenih	0	2,300	0,500	21,225	1	0	25,025
Št. zaposlenih na dan 1. 1. 2023	3	13,500	10	156,518	27,300	8	218,318
Od tega projektno zaposlenih	0	1	0,500	21,993	1,125	0	24,618
Št. zaposlenih na dan 1. 1. 2024	3	15,700	8	163,475	28,500	9	227,675
Od tega projektno zaposlenih	0	1	0,500	22,500	1,125	0	25,125
Od tega zaposlenih na projektu SNG Drama	0	2,200	0	6,350	0	0	8,550

Obrazložitev realizacije kadrovskega načrta:

Dovoljeno število zaposlenih, ki jih financira MK na dan 1. 1. 2024 in dejansko število zaposlenih na dan 1. 1. 2024:

Dovoljeno število zaposlenih na dan 1. 1. 2024, ki se financirajo iz državnega proračuna oziroma osnovne odločbe resornega ministrstva, je bilo 219,125 (194 redno zaposlenih in 25,125 projektno zaposlenih). Dejansko število zaposlenih na dan 1. 1. 2024 je bilo 227,675 (194 redno zaposlenih in 25,125 projektno zaposlenih), od tega smo izjemoma upoštevali tudi 8,550 zaposlenih, ki so opravljali izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (arheološko izkopavanje) na območju SNG Drama. Število zaposlenih ne presega dovoljenega števila zaposlenih na dan 1. 1. 2024, ki izhaja iz potrjenega kadrovskega načrta za leto 2021 (število zaposlenih 219,125), kar je skladno z zakonodajo in usmeritvami resornega ministrstva. Navedene zaposlitve so nujno potrebne za izvajanje nalog Zavoda v okviru javne službe Programa dela 2023 in tudi Programa dela 2024.

V letu 2023 je bilo predvideno, da bo 13 delavcev napredovalo v višji plačni razred v skladu z Uredbo o napredovanju javnih uslužbencev v plačne razrede (Uradni list RS, št. 51/08, 91/08, 113/09, 22/19 in 121/21), pri čemer niso bili upoštevani delavci, ki so v letu 2023 napredovali v višji plačni razred zaradi pridobitve višjega (strokovnega) naziva. Število delavcev, ki je v letu 2023 napredovalo v višji plačni razred v skladu z Uredbo o napredovanju javnih uslužbencev v plačne razrede, je bilo 13,200 (preračunano na polni delovni čas).

V letu 2023 premestitve na drugo delovno mesto niso bile predvidene. Zaradi upokojitve in sprejetja novega akta o sistemizaciji delovnih mest pa smo v letu 2023 izvedli 5 premestitev na drugo delovno mesto, pri čemer so bile vse premestitve izvedene znotraj istega tarifnega razreda kot pred premestitvijo.

V letu 2023 je bilo predvideno, da se bo upokojilo 13 delavcev ter da bomo izvedli 13 nadomestnih zaposlitev. V letu 2023 se je upokojilo 11,500 delavcev, pri čemer smo 9,500 nadomestnih zaposlitev izvedli v letu 2023, 2 nadomestni zaposlitvi pa bomo izvedli v letu 2024.

Ocenjeno število zaposlenih, ki so financirani iz drugih virov na dan 1. 1. 2024 in dejansko število zaposlenih na dan 1. 1. 2024:

Ocenjeno število zaposlenih na dan 1. 1. 2024, ki se financirajo iz sredstev od prodaje blaga in storitev na trgu, je bilo 24, dejansko število zaposlenih na dan 1. 1. 2024, pa je bilo 8,500.

Ocenjeno število zaposlenih na dan 1. 1. 2024, ki se financirajo iz sredstev EU ali drugih mednarodnih projektov, je bilo 2,200, dejansko število zaposlenih na dan 1. 1. 2024, pa je bilo 2,100.

Ocenjeno število zaposlenih na dan 1. 1. 2024, ki se financirajo iz sredstev raziskovalnih projektov in programov, je bilo 4,700, dejansko število zaposlenih na dan 1. 1. 2024, pa je bilo 4,550.

Vse nove zaposlitve v letu 2023 so bile sproti proučene in pri vseh je bilo ugotovljeno, da so nujno potrebne za realizacijo projektov Zavoda v okviru Programa dela 2023 in tudi Programa dela 2024 v posameznem sklopu.

Dovoljeno oziroma ocenjeno število zaposlenih na dan 1. 1. 2024 in dejansko število zaposlenih na dan 1. 1. 2024:

Dovoljeno oziroma ocenjeno število vseh zaposlenih na dan 1. 1. 2024, ne glede na vir financiranja, je bilo 250,025. Dejansko število vseh zaposlenih na dan 1. 1. 2024, ne glede na vir financiranja, je bilo glede na planirano, manjše za 7,200 zaposlenih in je znašalo 242,825.

V letu 2023 smo izvajali politiko zaposlovanja, sistemiziranja delovnih mest in razporejanja zaposlenih na delovna mesta tako, da nismo ustvarili primanjkljajev sredstev za stroške dela, kar je v skladu s 62. členom ZIPRS2223.

7. Zakonske podlage

Predpisi s področja kulture in varstva kulturne dediščine;

- *Zakon o varstvu kulturne dediščine/ZVKD-1/* (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18 – ZNOrg in 78/23 – ZUNPEOVE)
- *Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo /ZUJIK /* (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 – ZNOrg, 3/22 – ZDeb in 105/22 – ZZNSPP)
- *Zakon o lastninjenju kulturnih spomenikov v družbeni lastnini /ZLKSDL/* (Uradni list RS, št. 89/99 in 107/1999 - popr.)
- *Zakon o vračanju protipravno odstranjenih predmetov kulturne dediščine /ZVPOPKD/* (Uradni list RS, št. 126/03 in 8/16)
- *Zakon o Triglavskem narodnem parku /ZTNP-1/* (Uradni list RS, št. 52/2010, 46/2014, 60/2017, 82/20 in 17/23 – ZDU-10)
- *Uredba o varstvenih območjih dediščine* (Uradni list RS, št. 69/22)
- *Pravilnik o označevanju kulturnih spomenikov* (Uradni list RS, št. 94/21)
- *Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah* (Uradni list RS, št. 102/10)
- *Pravilnik o konservatorskem načrtu* (Uradni list RS, št. 66/09)
- *Pravilnik o konservatorskem načrtu za prenovo* (Uradni list RS, št. 76/10)
- *Pravilnik o vlaganju in reševanju zahtevkov za financiranje predhodnih arheoloških raziskav iz državnega proračuna* (Uradni list RS, št. 93/14 in 73/16)
- *Pravilnik o registru kulturne dediščine* (Uradni list RS, št. 66/09)
- *Pravilnik o pridobivanju nazivov v dejavnostih varstva kulturne dediščine* (Uradni list RS, št. 47/18)
- *Pravilnik o iskanju arheoloških ostalin in uporabi tehničnih sredstev za te namene* (Uradni list RS, št. 49/14)
- *Pravilnik o načinu izvajanja financiranja javnih zavodov, javnih skladov in javnih agencij na področju kulture* (Uradni list RS, št. 85/2010)
- *Pravilnik o arheoloških raziskavah* (Uradni list RS, št. 3/13 in 56/22)
- *Pravilnik o varovanju in hranjenju nacionalnega bogastva in muzejskega gradiva, o vpisu v razvid muzejev in o podelitvi pooblastila za opravljanje državne javne službe muzejev* (Uradni list RS, št. 47/12)
- *Pravilnik o pridobivanju nazivov v dejavnostih varstva kulturne dediščine* (Uradni list RS, št. 47/18)
- *Pravilnik o strokovnih izpitih na področju varstva kulturne dediščine* (Uradni list RS, št. 32/18)

Drugi predpisi s področja delovanja ZVKDS;

- *Ustava Republike Slovenije /URS/* (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a)
- *Zakon o prostorskem načrtovanju / ZPNačrt /* (Uradni list RS št. 33/07, 70/08 – ZVO-1B, 108/09, 80/10 – ZUPUDPP, 43/11 – ZKZ-C, 57/12, 57/12 – ZUPUDPP-A, 109/12, 76/14 – odl. US, 14/15 – ZUUJFO, 61/17 – ZUreP-2 in 199/21-ZUreP-3)
- *Zakon o urejanju prostora/ ZUreP-3/* (Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-10, 78/23 – ZUNPEOVE in 95/23 – ZIUOPZP)
- *Gradbeni zakon /GZ-1/* (Uradni list RS št. 199/21, 105/22 – ZZNSPP)
- *Zakon o obranjanju narave /ZON/* (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18, 82/20, 3/22 – ZDeb, 105/22 – ZZNSPP in 18/23 – ZDU-10)
- *Zakon o vojnih grobiščih /ZVG/* (Uradni list RS, št. 65/03, 72/09 in 32/17)
- *Zakon o prikeritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev /ZPVGPŽ/* (Uradni list RS, št. 55/15 in 92/21)
- *Zakon o pogrebni in pokopališki dejavnosti / ZPPDej /* (Uradni list RS, št. 62/16 in 3/22 – ZDeb)
- *Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja /ZSRR-2/* (/ (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12, 46/16 in 18/23 – ZDU-10)
- *Zakon o varstvu okolja /ZVO-2/* (Uradni list RS, št. 44/22, 18/23 – ZU-10 in 78/23 – ZUNPEOVE)

Mednarodni sporazumi s področja varstva kulturne dediščine;

- *Konvencija o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženih spopadov (Haaška konvencija) s pravilnikom za njeno izvrševanje in protokolom* (Uradni list FLRJ, št. 4/56) – Mednarodne pogodbe, varstvo spomenikov, št. 29)
- *Konvencija o ukrepih za prepoved in preprečevanje nedovoljenega uvoza in izvoza kulturnih dobrin ter prenosa lastninske pravice na njih* (Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 50/73)
- *Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine* (Uradni list SFRJ, št. 56/74)
- *Evropska konvencija o varstvu arheološke dediščine* (Uradni list RS, Mednarodne pogodbe, št. 7/99) (spremenjena)
- *Konvencija o varstvu evropskega arhitektonskega bogastva* (Ur. l. SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 4/91)
- *Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo* (Ur. l. SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 5/08)

Predpisi, ki urejajo poslovanje ZVKDS;

- *Proračun Republike Slovenije za leto 2024 /DP2024/* (Uradni list RS, št. 150/22 in 123/23)
- *Zakon o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2023 in 2024 /ZIPRS2324/* (Uradni list RS, št. 150/22, 65/23, 76/23 – ZJF-I in 97/23)
- *Zakon o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2024 in 2025* (Uradni list RS, št. 123/23 in 12/24)
- *Zakon o javnih financah /ZJF/* (Uradni list RS, št. 11/11 – uradno prečiščeno besedilo, 14/13 – popr., 101/13, 55/15 – ZFisP, 96/15 – ZIPRS1617, 13/18, 195/20 – odl. US, 18/23 – ZDU-1O in 76/23)
- *Zakon o računovodstvu /ZR/* (Uradni list RS, št. 23/99, 30/02-ZJF-C, 114/06-ZUE)
- *Zakon o delovnih razmerjih /ZDR-1/* (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13-popr., 47/15 ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19, 203/20 – ZIUPOPDVE, 119/21 – ZČmIS-A, 202/21 – odl. US, 15/22, 54/22 – ZUPŠ-1 in 114/23)
- *Kolektivna pogodba za kulturne dejavnosti v Republiki Sloveniji* (Uradni list RS, št. 45/94, 45/94, 39/96, 39/99-ZMPUPR, 82/99, 102/00, 52/01, 64/01, 43/06-ZKoIP, 60/08, 32/09, 32/09, 40/12, 46/13, 106/15, 46/17, 2/17 – popr., 80/18, 160/20, 88/21 in 136/22)
- *Zakon o sistemu plač v javnem sektorju /ZSPJS/* (Uradni list RS, št. 108/09 – uradno prečiščeno besedilo, 13/10, 59/10, 85/10, 107/10, 35/11 – ORZSPJS49a, 27/12 – odl. US, 40/12 – ZUJF, 46/13, 25/14 – ZFU, 50/14, 95/14 – ZUPPJS15, 82/15, 23/17 – ZDOdv, 67/17, 84/18, 204/21 in 139/22)
- *Kolektivna pogodba za javni sektor /KPJS/* (Uradni list RS, št. 57/08, 23/09, 91/09, 8/10, 89/10, 40/12, 46/13, 95/14, 91/15, 21/17, 46/17, 69/17, 80/18 in 136/22)
- *Sklep o ustanovitvi Javnega zavoda Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine* (Uradni list RS, št. 65/08 in 54/14)
- *Uredba o metodologiji za določitev osnov za izračun sredstev za izvajanje javne službe na področju kulture* (Uradni list RS, št. 100/03, 81/09 in 96/13)
- *Pravilnik o načinu izvajanja financiranja javnih zavodov, javnih skladov in javnih agencij na področju kulture* (Uradni list RS, št. 85/10)

Notranji akti ZVKDS;

- *Pravilnik o zavarovanju osebnih podatkov* (z dne 15. 1. 2008)
- *Pravilnik o preprečevanju in odpravljanju posledic mobinga na ZVKDS* (z dne 28. 1. 2009)
- *Pravilnik o izobraževanju* (z dne 14. 12. 2010)
- *Pravilnik o raziskovalni dejavnosti Javnega zavoda Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine in o postopku za razvrstitev raziskovalcev* (z dne 4. 3. 2011)
- *Pravilnik o načinu obveščanja javnosti v Javnem zavodu Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine* (z dne 11. 10. 2011)
- *Pravilnik o podpisovanju dokumentov v Javnem zavodu Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine* (z dne 5. 1. 2015)
- *Pravilnik o prepovedi uživanja psihoaktivnih snovi na delovnem mestu* (z dne 27. 10. 2016)
- *Pravilnik o nadzoru konkurenčne dejavnosti* (z dne 24. 3. 2017)
- *Pravilnik o osebni varovalni opremi* (z dne 1. 8. 2018)
- *Pravilnik o popisu* (z dne 26. 11. 2008, spremenjen 5. 2. 2019)

- *Pravilnik o postopku za izvolitev raziskovalcev v raziskovalni naziv* (z dne 26. 2. 2019)
- *Pravilnik o računovodstvu ZVKDS* (z dne 6. 10. 2021)
- *Pravilnik o izvajanju nabav na ZVKDS* (z dne 31. 10. 2022)
- *Pravilnik o opravljanju dela na domu na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije* (z dne 11. 4. 2022)
- *Pravilnik o notranji organizaciji Javnega zavoda Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine*, št. 0070-0001/2022/3 (z dne 10. 11. 2022)
- *Pravilnik o sistemizaciji delovnih mest v Javnem zavodu RS za varstvo kulturne dediščine*, št. 0070-0002/2022/6 (z dne 13.3.2023)
- *Pravilnik o uporabi službenih vozil in obračunavanju potnih nalogov ter službenih poti* (z dne 24. 4. 2023)
- *Pravilnik za vzpostavitev notranje poti za prijavo kršitve predpisov* (z dne 15. 9. 2023)
- *Načrt integritete* (št. 260-0001/2024/7 z dne 18. 1. 2024)

II. POSLOVNO POROČILO 2023 Poročilo o doseženih ciljih in rezultatih - po programskih sklopih

PROGRAMSKI SKLOP I - Naloge državne javne službe

Pri predvidenih urnih postavkah za posamezne sklope je bilo v programu dela 2023 upoštevanih 242,825 zaposlenih z letnim povprečjem ur, ki znaša 1500 ur na zaposlenega.

Razlike med SKD in CK, ki so vidne iz priloženih tabel Razmerje programski materialni strošek na nalogo, Razmerje števila porabljenih ur na izvedeno nalogo in Razmerje število nalog na strokovnega delavca, so glede števila nalog posledica drugačne narave dela. Enako je to vidno tudi pri finančni realizaciji. Naloge SKD so skorajda v celoti vezane na realizacijo znotraj redno zaposlenih in so realizirane z relativno majhnimi materialnimi stroški (potni stroški, pisarniški material ipd.). Naloge CK (CPA + RC) sestavlja kompleksna struktura stroškov, izvajalcev in nalog za celovito izvedbo posegov in raziskav. Naloge so po naravi dela delno primerljive zgolj v I. sklopu in še to zgolj v izhodišču.

Razlika je najbolj očitna v II. sklopu, kjer je delo, gledano po posameznih podsklopih na ravni SKD in CK, povsem neprimerljivo. Neprimerljivo je tudi znotraj CK, saj je narava nalog na področju raziskovalne dejavnosti, izvedbenih posegov konservatorstvo-restavratorstva in izvedbenih posegov na področju preventivne arheologije povsem neprimerljiva. Ostale naloge glede na število porabljenih ur, sredstev in v njih udeleženega strokovnega kadra predstavljajo manjši del in s tem praktično ne vplivajo na povprečje znotraj sklopa.

Uresničitev ciljev iz programa dela in finančnega načrta

Ocenjujemo, da smo letošnje cilje zastavili realno ter jih tudi uspešno dosegli. Naloge državne javne službe smo izvajali skladno s programom dela in strateškim načrtom ZVKDS z upoštevanjem usmeritev resornega ministrstva in splošnih družbenoekonomskih razmer v državi. Cilji iz programa dela so bili uresničeni znotraj kadrovske in finančne možnosti in glede na zahteve uporabnikov, lokalnih skupnosti in državnih organov ter ustanov. Več kot 10 % razlika med številom načrtovanih in večjim številom realiziranih nalog v SKD izhaja iz dejstva, da je mogoče število in obseg nalog ter njihovo izvedbo predvideti le okvirno, in sicer na podlagi statističnih podatkov iz preteklih let. Še posebej to velja za izdajanje kulturnovarstvenih aktov, ki so v letu 2023 poskočili več kot 6 %. Obseg pa je odvisen tudi od širših družbenih in ekonomskih dejavnikov, ki jih ni mogoče predvideti v celoti. Da smo ohranili načrtovan obseg dela, je bilo potrebno znova znižati strošek na nalogo, saj drugače ni bilo mogoče ohraniti obsega dela in nalog, ki jih ZVKDS mora izvesti v skladu z javnimi pooblastili, se pa kvaliteta storitev temu primerno prilagaja. Prav tako je nemogoče predvideti število naravnih nesreč. V letu 2023 je obsežna območja Slovenije v več obdobjih prizadelo kar sedem naravnih nesreč v katerih je bilo poškodovanih 497 enot kulturne dediščine. Popis ter ocena škode je zahtevala veliko dodatnega terenskega dela, časa, nenazadnje tudi visoko nadpovprečne angažiranosti vsakega posameznega zaposlenega, ki je deloval v teh procesih..

V programski sklop I sodi tudi projektno vodena državna služba varstva in ohranjanja, kar pomeni, da so v ta del programa vključeni vsakoletni projekti, ki so razvrščeni v 6 podsklopov in sicer:

- infrastrukturna in informacijska podpora konservatorstvo, konservatorstvo-restavratorstvu in preventivni arheologiji,
- projektiranje in izvedba konservatorsko-restavratorskih posegov,
- načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav,
- popularizacija,
- mednarodno sodelovanje in
- drugi projekti.

Kot je razvidno iz naslovov, so to različni projekti, ki jih ZVKD-1 definira kot državno javno službo in katere cilji so razvoj konservatorstva, konservatorstvo restavratorstva in preventivne arheologije, izvedba posegov na spomenikih v lasti države in na najpomembnejši dediščini, skrb za razvijanje zavesti javnosti in za pretok znanja in informacij na mlajše strokovnjake, na strokovno in na širšo javnost ter popularizacija. Tako smo npr. ponovno uspešno izpeljali DEKD in TKD in uspešno promovirali Ravnikarjevo leto z odmevno razstavo in spremljajočim katalogom. Za promocijo stroke pa so bile pomembne tudi izdane redne publikacije in aktivna udeležba ali soorganizacija posvetovanj, simpozijev in posamičnih strokovnih predavanj. Ta del programa se vsako leto prilagaja sprotnim naročilom resornega ministrstva (posredno tudi

drugih resorjev) in proračunskemu okviru. Program v tem delu nima stabilnosti, ni bil predvidljiv in ga je bilo izredno težko strateško načrtovati. Število izvedenih zadev v poglavjih 9.7. in v poglavju 10.3.4. je večje od načrtovanega tudi zaradi konca pandemije.

Nezadostnost finančnih sredstev, ki jih lahko namenimo programu na I. programskem sklopu ima dolgoročne posledice predvsem na sklopih popularizacije, založništva in mednarodnega sodelovanja. Tako npr. krčenje izdajanja naših publikacij, gledano analogno na sorodne inštitucije v svetu, predstavlja izgubo enega temeljnih virov prenosa rezultatov našega dela v širšo javnost. V letu 2023 smo sicer uspeli izdati Varstvo spomenikov 53 in 2 številki Vestnika, ter 8 e-publikacij s področja preventivne arheologije. V pripravi za tisk pa sta še Varstvo spomenikov 54 in Poročila 57/58. Prav tako pomanjkanje sredstev na popularizaciji pomeni manjšo ali slabšo prepoznavnost našega dela in zavedanja o pomenu kulturne dediščine. Zmanjševanje aktivnosti na področju mednarodnega sodelovanja na daljši rok pomeni izgubo stikov in posledično zaostajanje v strokovnem razvoju. V letu 2023 smo lahko v okviru razpoložljivih sredstev omogočili tovrstno sodelovanje samo zaposlenim, ki so imeli aktivni prispevek na dogodku. ZVKDS je v zadnjih letih postal močno prepoznaven in zaželen partner pri EU projektih. Ker nimamo zagotovljenega vira za financiranje lastne udeležbe in za zalaganje finančnih sredstev, zaključujemo projekte ki potekajo, ter se naprej odločamo za sodelovanje zgolj v projektih, ki se po vsebini strogo nanašajo na enega od stebrov poslanstva Zavoda in so nam finančno vzdržni.

Poleg osnovne odločbe o financiranju programa dela smo prejeli s strani MK z odločbami, soglasji, naročili projektov še spodaj navedena dodatna finančna sredstva:

- a) Na podlagi odločbe MK št. 62200-3/2022-3340-49 z dne 22. 6. 2023 za izvedbo programa dela za leto 2023 se dodelijo sredstva za:
 1. Digitalizacijo na področju kulture v višini 65.000,00 €, in sicer za digitalizacijo obstoječega arhivskega gradiva in novih objektov ter vzpostavljanje standardov.
- b) Na podlagi odločbe MK št. 62200-3/2022-3340-51 z dne 5. 7. 2023 za izvedbo programa dela za leto 2023 se dodelijo sredstva za:
 1. Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (testni jarek) na gradu Negova v višini 2.635,19 €.
 2. Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (arheološke raziskave na območju sanacije podpornih zidov J-2 in J-3) na gradu Ptuj v višini 53.427,22 €.
 3. Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (arheološke raziskave ob gradnji) na gradu Šrajbarski turn v višini 2.596,80 €.
 4. Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (geofizikalne raziskave in ročne testne sonde na gradu Turjak v višini 10.452,99 €.
 5. Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (arheološko izkopavanje) na območju prenove SNG Drama v višini 1.445.391,50 €.
 6. Izvedbo urgentnih kons.-res. posegov na gradu Leskovec pri Krškem – Grad Šrajbarski turn v višini 61.571,96 €.

Poročilo o opravljenih delih je v poglavju 8. vsebinskega dela poročila.

- c) Na podlagi odločbe MK št. 62200-3/2022-3340-74 z dne 29. 8. 2023 za izvedbo programa dela za leto 2023 se dodelijo sredstva za:
 1. Programsko materialne stroške v višini do 4.500,00 € za UNESCO. Poročilo o opravljenih delih je v poglavju 10.
- d) Na podlagi odločbe MK št. 62200-3/2022-3340-93 z dne 19. 9. 2023 za izvedbo programa dela za leto 2023 se dodelijo sredstva za:
 1. Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav za oceno potenciala na območju državnega prostorskega načrta (v nadaljevanju: DPN) za osrednje vadišče slovenske vojske v višini 36.804,50 €.
- e) Na podlagi odločbe MK št. 62200-3/2022-3340-124 z dne 13. 10. 2023:
 1. se sredstva v višini 53.427,22 €, ki so bila dodeljena z odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-51 z dne 5. 7. 2023 namenjena za izvedbo predhodnih arheoloških raziskav na gradu Ptuj, namenijo za izvedbo predhodnih arheoloških raziskav na območju projekta grad Turjak.
 2. Prav tako se odobrijo še sredstva za izvedbo del ob arheoloških raziskavah na območju projekta grad Turjak v višini do 66.433,92 €.

Poročilo o opravljenih delih je v poglavju 8. vsebinskega dela poročila.

- f) Na podlagi odločbe MK št. 62200-3/2022-3340-174 z dne 7. 12. 2023 se del odobrenih sredstev za programsko materialne stroške in stroške dela za izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (arheološko

izkopavanje) na območju prenove SNG Drama na podlagi odločbe št. 62200-3/2022-3340-51 z dne 5. 7. 2023 zniža za 351.300,97 €.

Poročilo o opravljenih delih je v poglavju 8. vsebinskega dela poročila.

g) Na podlagi naročila izvedbe arheološke raziskave, kulturnovarstvenega soglasja za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline in odločbe o financiranju arheološke raziskave MK št. 62240-203/2023-3340-6 z dne 18. 5. 2023 za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline - arheološki testni izkop (ročni in strojni izkop testnih jarkov ali jam) v Podkrajju (Občina Ajdovščina), zaradi zavarovanja arheoloških ostalin identificiranih pri izgradnji komunalnih vodov na parceli št. 648/13, k. o. 2375 Podkraj v višini do 6.260,50 €.

Poročilo o opravljenih delih je v poglavju 8. vsebinskega dela poročila.

h) Na podlagi naročila izvedbe arheološke raziskave, kulturnovarstvenega soglasja za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline in odločbe o financiranju arheološke raziskave MK št. 62240-278/2023-3340-4 z dne 10. 7. 2023 za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline – arheološko izkopavanje na Polici (Občina Naklo), zaradi zamejitve potencialnega rimskodobnega grobišča in zavarovanja arheoloških ostalin pred nezakonitimi iskalci predmetov z detektorji kovin na parceli št. 140/4 k. o. 2099 PIVKA v višini do 9.866,43 €.

Poročilo o opravljenih delih je v poglavju 8. vsebinskega dela poročila.

i) Na podlagi Kulturno varstvenih soglasij za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline (20 soglasij) oziroma odločb o financiranju predhodnih arheoloških raziskav v skupni višini 53.958,54 €.

Poročilo o opravljenih delih je v poglavju 8. vsebinskega dela poročila.

Rezultat poslovanja – ocena gospodarnosti, učinkovitosti, uspešnosti

a) Ocena gospodarnosti

Delo na trajnih nalogah državne javne službe je bilo opravljeno gospodarno in skladno z odobrenimi finančnimi sredstvi. Povprečna porabljena sredstva na posamezno nalogo so nekoliko višja, kot leto poprej in minimalna ob upoštevanju dejstva, da vključujejo vsa strokovna opravila za sistemsko in metodološko varstvo, vsa terenska dela od identificiranja dediščine ter njenega pravnega varstva s pripravo predlogov za vpis objektov in območij v register dediščine, predlogov in vodenjem postopka za razglasitev dediščine za kulturni spomenik državnega ali lokalnega pomena, priprave gradiv za prostorske akte, svetovanje zainteresiranim strankam in državnim organom ter izdajanje kulturnovarstvenih aktov do izvedbe konkretnih predhodnih raziskav in nadzorov nad posegi na objektih in območjih dediščine tako v rednih razmerah, kot tudi ob naravnih in drugih nesrečah. Poleg omenjenih del vključujejo še strošek celotnega zbiranja, izdelave in arhiviranja dokumentacije, ki je za delo ZVKDS zelo pomembna. Vse faze dela se izvajajo po splošno veljavnih strokovnih standardih v smislu racionalne porabe časa in sredstev. Realno gledano vse manjše financiranje izvajanja državne javne službe vse bolj resno ogroža izvedbo v pričakovanih okvirih, saj je interes družbe za dediščino (zlasti za njeno ohranjanje) vsako leto večji in bolj zahteven. Razmerje med programskimi materialnimi stroški in velikim številom izvedenih aktivnosti in projektov, ki je podlaga za oceno gospodarnosti, daleč odstopa od evropsko primerljivih standardov.

b) Ocena učinkovitosti

Primerjava med številom opravljenih zadev oziroma projektov in številom ur, porabljenih za njihovo izvedbo, daje podlago za oceno učinkovitosti izvedbe. Učinkovitost je v splošnem primerljiva z letom 2022, je pa treba poudariti, da je učinkovitost močna odvisna tudi od psiho fizičnega stanja zaposlenih. V letu 2023 smo zabeležili več daljših bolniških odsotnosti zaradi izgorelosti, kot prejšnja leta. Kot smo že večkrat poudarili, je merjenje učinkovitosti v tem delu relativno, saj raznovrstnost projektov, predvsem pa njihova velika različnost, praktično ne omogoča smiselnih parametrov, primerljivih na daljša, večletna obdobja. Strokovno delo in izkušnost konservatorjev in konservatorjev-restavratorjev ter delovanje v delovnih skupinah, kjer se iščejo sistemske metodološke in vsebinske rešitve, so omogočile, da smo kljub kadrovski podhranjenosti in nezadostnim finančnim sredstvom načrtovano delo v letu 2023 izvedli strokovno in učinkovito.

c) Ocena uspešnosti

Ocenjujemo, da je bilo delo ZVKDS v letu 2023 uspešno, saj smo realizirali celoten program dela po osnovni odločbi in tudi vse dodatno naložene naloge, kar je razvidno iz števila realiziranih zadev. Posebej izstopajo ocene škod na kulturni dediščini po naravnih ujmah in katastrofalni avgustovski poplavi. Ocenjujemo, da je

bila kvaliteta dela v danih razmerah še zadovoljiva in je bila realizacija po potrjenem programu in višini odobrenih finančnih sredstev uspešna.

V nadaljevanju nekaj poudarkov iz preteklega leta. Nadaljevali smo z izvedbo oz. smo izvedli več izjemno pomembnih projektov, če izpostavimo nadaljevanje konservatorsko restavratorskih del na rimskih freskah iz Celja in izvedbo retuše na veliki oltarni sliki V. Carpaccio iz stolnice v Kopru, oba zagotovo velikega mednarodnega pomena. Izveden je bil obsežnejši pregled stanja antičnih spomenikov Šempeter v Savinjski dolini - Antična nekropola, EID 1-01053 in sicer kot prva faza priprav na konservatorsko restavratorske posege na antični nekropoli, ki spada med najpomembnejše in najbolj ohranjene spomenike rimske dobe v Sloveniji in srednji Evropi. Potrebno je tudi izpostaviti sodelovanje ZVKDS pri veliki retrospektivni razstavi Carpaccio, ki sta jo pripravili National Gallery of Art iz Washingtona in Fondazione Musei Civici di Venezia. Ker gre za Carpacciova zadnja datirana in signirana likovna dela, je umetnostnozgodovinska umestitev slik v avtorjev opis izjemna pridobitev za slovensko likovno dediščino. V okviru EU projekta IPERION HS - Integrating Platforms for the European Research Infrastructure ON Heritage Science, smo v letu 2023 bili uspešni pri prijavi projektov evropskih raziskovalcev za mednarodni dostop do raziskav našega laboratorija. Izbran je bil en projekt na temo raziskav budističnih kipov STICK (SculpTure In terraCruda advancing its Knowledge) in smo v okviru projekta nudili dostop do raziskav španski raziskovalki. Intenzivno smo delali na dokončanju navodil za vrednotenje, določanje varovanih sestavin in varstvenih usmeritev VOD, ki smo jih izdali tudi v ediciji Vestnik 30 in na smernicah za umeščanje sistemov OVE na objektih in v območjih kulturne dediščine, ki smo jih prav tako izdali v ediciji Vestnik 31.

Na področju preventivne arheologije lahko v letu 2023 izpostavimo izvedbo arheoloških raziskav na spomenikih državnega pomena v lasti države in v upravljanju MK na katerih se načrtuje celovita prenova, če izpostavimo samo Dramo, grad Negova, grad Šrajbarski turn in grad Ptuj. Predhodne arheološke raziskave so ključne za poznavanje lokacij in načrtovanje prenove.

ZVKDS veliko dela vlaga v aktivno komunikacijo s svojimi javnostmi. Glede na pozitivno izkušnjo komuniciranja preko digitalnih platform, smo s to obliko nadaljevali in jo še nadgradili. Posebno pozornost smo posvetili t. i. Občasniku in sicer je bilo izdanih 22 – števil, prek katerih smo javnost obveščali o aktualnih dogajanjih in delovnih uspehih ZVKDS. Porast interesa in odmevi so zelo vzpodbudni.

Glede na razpoložljiva finančna sredstva in glede na to, da je bilo še vedno nekaj mednarodnih dogodkov izvedenih tudi v hibridni obliki, smo uspeli realizirati relativno veliko število aktivne udeležbe. Področje založništva je zaradi omejenih finančnih sredstev zadnjih nekaj let omejeno le na izdajanje osnovnih strokovnih publikacij Zavoda, ki smo jih uspešno izdali. Zaposleni so objavljali svoje prispevke tudi v drugih strokovnih in poljudnih publikacijah. Uspešno smo izpeljali DEKD in TKD ter aktivno sodelovali na Kulturnem bazarju v Ljubljani in na regionalnem v Kopru. V sodelovanju s partnerji smo izvedli tudi več razstav kot je bilo planirano. Še posebej bi izpostavili razstavo KONS-TR3 Konstrukcija nove ere, ki je bila posvečena Ravnikarjevemu letu in gostujočo razstavo Ljubljana au tournant du XXe siècle Art nouveau – Sécession Ljubljana; Ljubljana at the turn of the 20th century; Art Nouveau - Secessionist Ljubljana v Bruslju. Izvedli smo tudi več predavanj in vodstev za zainteresirano javnost. Uspešno smo tudi nadaljevali aktivnosti v projektu Spoznaj, Varuj, Ohrani. V letu 2023 smo nadaljevali s projektom iskanja rešitve problema sistemskega urejanja in hrambe digitalne dokumentacije (ZDD ZVKDS: Fototeka). Na osnovi projektne naloge je bila nameščena testna verzija programske aplikacije zasebnega podjetja, prvi konkretni rezultati pa bodo vidni v letu 2024. Delovna skupina arheologov konservatorjev je zaradi problematike uporabe iskalnikov kovin v skladu z ZVKD-1 in Pravilnikom o iskanju arheoloških ostalin in uporabi tehničnih sredstev za te namene izvedla 2 usposabljanji, ki se ga je udeležilo več kot 50 oseb. Za potrebe usposabljanja je bilo pripravljeno tudi delovno gradivo z naslovom Uporaba iskalnikov kovin in arheologija. Praksa, etika in pravni vidik.

Ocena uspeha v primerjavi s preteklimi leti

Primerjava s preteklimi leti je lahko zgolj statistična, realna primerjava s količino in zahtevnostjo posameznih del je bolj kompleksne narave in je ni možno kvantitativno izraziti. Na število vlog ZVKDS ne more vplivati, saj je število odvisno od interesov posameznih investitorjev, lastnikov kulturne dediščine, lokalnih skupnosti in države. Narava dela je taka, da večinoma ni možno primerjati nalog med seboj niti po obsegu niti po zahtevnosti, uspeh pa je večinoma odvisen tudi od sodelovanja lastnikov kulturne dediščine. Ocenjujemo, da smo bili pri izvajanju vseh nalog v danih okoliščinah enako uspešni kot v preteklih letih in da je bilo delo v letu 2023 izvedeno uspešno glede na enako število strokovnega kadra in glede na zahtevnost strank in postopkov ter večinoma kratkih, zakonsko ali drugače določenih rokov izvedbe.

Nedopustne ali nepričakovane posledice pri izvajanju programa

Nedopustnih posledic ni bilo zaznati, nepričakovano pa je, da ZVKDS maja 2023 vezano na splošen dvig cen v državi v potrditev predložil novelirane cenike, razmejene na javno službo in tržno dejavnost, a do danes na njih še ni prejel soglasja ali pa pripomb. Delovanje v takih okvirih glede na zahtevo po pozitivnem poslovanju je izjemno težko in odpira vrsto dilem in problemov.

Ocena učinkov na drugih področjih

S svojim delovanjem skušamo postavljati zgled tako glede vsebin, ki se jih lotevamo, kot tudi načina delovanja, trajnostnih praks, skrbi za okolje in etične dimenzije. V preteklem letu smo se veliko ukvarjali s posledicami podnebnih sprememb na kulturno dediščino. Pri reševanju podnebne krize z uvajanjem OVE bi moralo vodilno mesto pripadati ohranjanju že zgrajenega stavbnega fonda Slovenije. Poglobljeno smo se ukvarjali tudi z namestitvijo fotonapetostnih naprav na stavbe in območja kulturne dediščine saj namestitvev brez tehtnega premisleka lahko povzroči nepovratne izgube varovanih sestavin. Poseg pa ima lahko izrazito negativen učinek na vizualno izpostavljenost kulturne dediščine. Zagovornik načela enakosti Republike Slovenije je leta 2023 izdal posebno poročilo o nedostopnosti objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi in takoj smo začeli pripravljati Smernice dostopnosti javnih stavb kulturne dediščine v javni rabi osebam z invalidnostmi, ki bodo končane v prvi polovici leta 2024.

Za popularizacijo dediščine in tudi za pozitivno podobo ZVKDS v javnosti so izjemno pomembni tako projekti popularizacije kot založniška dejavnost. V program prireditev in dejavnosti DEKD in TKD se je uvrstilo 490 dogodkov, ki so bili izvedeni v 175-tih krajih, sodelovalo je blizu 400 deležnikov. V projektu so ponovno sodelovali zamejski Slovenci v Italiji, kot tudi italijanska manjšina v Sloveniji. S tem povezujemo slovenski kulturni prostor izven meja Slovenije, kot tudi prispevamo k vključitvi manjšin v kulturo dogajanje pri nas.

V letu 2023 je bilo izvedenih več prenov predvsem zaradi Javnega razpisa za izbor kulturnih projektov na področju nepremične kulturne dediščine in kulturnih projektov iz programa sanacije najbolj ogroženih in najpomembnejših kulturnih spomenikov v letih 2023 in 2024. Žal je bilo razpisanih sredstev za polovico manj kot pri preteklem razpisu. Veliko število prijav je realen pokazatelj, da nobena pravna zaščita žal ne preprečuje fizičnega propadanja kulturne dediščine in da je to možno samo s povečanjem stimulacij za lastnike in upravjalce, kar lepo kažejo prakse sosednjih prostorov po Evropi.

ZVKDS sodeluje z večino fakultet (praksa študentov ALUO, FA, FF, NTF...) pri izobraževalnih procesih, predvsem pri omogočanju praktičnega dela in pri diplomskih in raziskovalnih nalogah študentov. V letu 2023 smo nadaljevali aktivnosti v »Šoli prenove«, ki jo izvajamo skupaj s Fakulteto za arhitekturo, Združenjem zgodovinskih mest Slovenije in SGGOŠ.

Z našim delom vplivamo na razumevanje lastnikov o pomenu ohranjanja in varovanja kulturne dediščine, na skladen regionalni razvoj, na ohranitev prostorske tipologije in identitete, na razumevanje lastnikov o pomenu predhodnih arheoloških in konservatorsko restavratorskih raziskav, na razvoj družbenih znanosti in tehnologij, na primerno prezentacijo kvalitetnih objektov in območij dediščine, na ozaveščanje prebivalcev o pomenu kulturne dediščine in o vrednotah prostora, na spodbujanje pripadnosti kraju ter na možno kvalitetno intervencijo v najtežjih naravnih in drugih razmerah.

Tabela: Razmerje programske materialni strošek na nalogo

GOSPODARNOST 2023				2022
I. SKLOP	materialni stroški	št. opravljenih nalog	strošek / naloga	strošek / naloga
1. Skupne naloge vseh organizacijskih enot				
ZVKDS	117.260,89	3.833	30,59	40,36
2. Dokumentacijski sklop				
ZVKDS	218.700,51	2.613	83,70	116,08
3. Izvajanje upravnih nalog na podlagi javnega pooblastila				
ZVKDS	78.568,16	10.373	7,57	8,91
4. Strokovno spremljanje izvajanje varstva				
ZVKDS	58.549,59	2.199	26,63	27,85
5. Varstvo kulturne dediščine v prostoru vključno z izvedbo PAR območij prostorskih aktov				
ZVKDS	33.490,67	505	66,32	43,31
6. Razvojni programi in projekti				
ZVKDS	94.635,34	16	5.914,71	3.766,75
7. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko - restavratorskih posegov				
ZVKDS	437.526,77	45	9.722,82	3.453,50
8. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav ter raziskovalnih projektov s področja preventivne arheologije				
ZVKDS	1.526.307,53	42	36.340,66	5.139,95
9. Projekti za razvijanje zavesti o dediščini (popularizacija)				
ZVKDS	174.790,57	318	549,66	194,36
10. Mednarodno sodelovanje				
ZVKDS	35.562,70	81	439,05	192,24
11. Druge naloge				
ZVKDS	92.949,00	139	668,70	580,77
Skupaj I. sklop	2.868.341,73	20.164	142,25	92,52

Tabela: Razmerje števila porabljenih ur na izvedeno nalogo

UČINKOVITOST 2023				2022
I. SKLOP	št. delovnih ur	št. opravljenih nalog	št. del. ur / naloga	št. del. ur / naloga
1. Skupne naloge vseh organizacijskih enot				
ZVKDS	41.440,50	3.833	10,81	14,18
2. Dokumentacijski sklop				
ZVKDS	59.311,00	2.613	22,70	29,66
3. Izvajanje upravnih nalog na podlagi javnega pooblastila				
ZVKDS	65.520,00	10.373	6,32	7,38
4. Strokovno spremljanje izvajanje varstva				
ZVKDS	27.716,50	2.199	12,60	15,60
5. Varstvo kulturne dediščine v prostoru vključno z izvedbo PAR območij prostorskih aktov				
ZVKDS	10.639,00	505	21,07	14,25
6. Razvojni programi in projekti				
ZVKDS	19.427,00	16	1.214,19	980,87
7. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko - restavratorskih posegov				
ZVKDS	49.286,00	45	1.095,24	265,51
8. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav ter raziskovalnih projektov s področja preventivne arheologije				
ZVKDS	33.460,50	42	796,68	245,32
9. Projekti za razvijanje zavesti o dediščini (popularizacija)				
ZVKDS	18.364,00	318	57,75	33,20
10. Mednarodno sodelovanje				
ZVKDS	7.416,00	81	91,56	43,63
11. Druge naloge				
ZVKDS	9.353,00	139	67,29	62,04
Skupaj I. sklop	341.933,50	20.164	16,96	18,03

Tabela: Razmerje: število nalog na strokovnega delavca

USPEŠNOST 2023				2022
I. SKLOP	št. strok. delavcev	št. opravljenih nalog	št. nalog/strok. del.	št. nalog/strok. del.
1. Skupne naloge vseh organizacijskih enot				
ZVKDS	20,90	3.833	183,40	139,63
2. Dokumentacijski sklop				
ZVKDS	32,78	2.613	79,71	61,29
3. Izvajanje upravnih nalog na podlagi javnega pooblastila				
ZVKDS	37,42	10.373	277,20	235,36
4. Strokovno spremljanje izvajanje varstva				
ZVKDS	15,70	2.199	140,06	108,75
5. Varstvo kulturne dediščine v prostoru vključno z izvedbo PAR območij prostorskih aktov				
ZVKDS	5,70	505	88,60	125,98
6. Razvojni programi in projekti				
ZVKDS	9,85	16	1,62	1,97
7. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko - restavratorskih posegov				
ZVKDS	26,84	45	1,68	7,07
8. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav ter raziskovalnih projektov s področja preventivne arheologije				
ZVKDS	18,88	42	2,22	8,99
9. Projekti za razvijanje zavesti o dediščini (popularizacija)				
ZVKDS	8,60	318	36,98	85,62
10. Mednarodno sodelovanje				
ZVKDS	4,13	81	19,61	45,24
11. Druge naloge				
ZVKDS	5,07	139	27,42	35,23
Skupaj I. sklop	185,87	20.164	108	105,00

PROGRAMSKI SKLOP II - Projekti, ki se ne (so)financirajo iz DP, namenjenega kulturi

Uresničitev ciljev iz programa dela in finančnega načrta

Programski sklop 2 sestavljajo trije podsklopi in sicer:

- projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko-restavratorskih posegov,
- načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav in
- razvojno - raziskovalni projekti.

Na realizacijo nimamo resnega vpliva, saj je le ta v osnovi odvisna od dejanskih naročil. Zadnja leta beležimo upadanje naročil zaradi družbeno ekonomskih vidikov in že prej omenjene nezadostne stimulacije lastnikov in upravljavcev s strani države. Realizacijo lahko prepolovi ali pa enkrat poveča že eno samo večje naročilo. Uspešno nadaljujemo tudi delo na EU in raziskovalnih projektih. Trenutno smo vpeti v 10 EU projektov, 2 smo v letu 2022 uspešno zaključili. Vpeti smo še v 10 ARIS projektov. Delo na projektih je tudi dobro promovirano in pomeni še dodatno pozitivno promocijo kulturne dediščine, predvsem v povezavi s kulturnim turizmom.

V letu 2023 so bile izvedene aktivnosti v zvezi s t.i. izravnalnimi ukrepi na naslednjih lokacijah:

- Kranj – Staroslovanska nekropola (EID: 1-05143)
- Andrenci - neolitska naselbina Andreški vrh (EID 1-00005)
- Gradišče pri Divači – Arheološko najdišče Gradišče (EID 1-07273)
- Drnovo – Arheološko najdišče Neviodunum (EID 1-00128)

Rezultat poslovanja – ocena gospodarnosti, učinkovitosti, uspešnosti

a) Ocena gospodarnosti

Projekti v letu 2023 so se izvajali strokovno, racionalno, gospodarno in operativno. V prvih dveh podsklopih se izvajajo vsebinsko zelo različni projekti. Ocena gospodarnosti, ki temelji na razmerju med stroški in številom projektov, je odvisna od velikosti območja, ki je predmet posegov oziroma raziskav in kompleksnosti nalog. S tega vidika spodaj navedeni statistični podatek ne prikaže realnega razmerja med stroški in številom projektov, saj je potrebno upoštevati tudi zahtevnost posameznega projekta oziroma raziskave. Pri konservatorsko-restavratorskih projektih razlika med pridobljenimi sredstvi in porabo omogoča pokritje dela stroškov dela iz osnovne državne javne službe v I. in II. sklopu in vsaj minimalno zagotavlja kasnejše finančne vire za zagotavljanje najnujnejšega vzdrževanja in nabave potrebne opreme.

b) Ocena učinkovitosti

Ocenjujemo, da so bili projekti izvedeni učinkovito. Realizacija predstavlja predvideni plan in izvedbo dejanskih naročil s strani lokalnih skupnosti, lastnikov spomenikov in proračunskih virov zunaj proračuna MK.

c) Ocena uspešnosti

Projekti so bili v okviru pogojev za realizacijo izvedeni zelo uspešno. Uspešnost pri izvedbenih projektih je glede na materialno tehnične pogoje v veliki meri rezultat izboljšanja organiziranosti strokovnih in podpornih služb, izkušenj preteklih let ter izjemne pripadnosti zaposlenih do stroke in dela samega.

Nedopustne ali nepričakovane posledice pri izvajanju programa

ZVKDS je v zadnjih letih postal prepoznaven partner pri EU projektih. Da smo lahko zagotavljali lastno udeležbo in zalagali finančna sredstva za izvedbo EU projektov, smo se v preteklih letih odločili za kredit pri Državni zakladnici RS. Ker pa so se obresti zaradi ekonomske krize drastično povečale in ZVKDS teh finančnih obremenitev ne zmore več, je naše sodelovanje v EU projektih pod velikim vprašajem. EU projekti so za strokovni razvoj in prepoznavnost ZVKDS in stroke izjemno pomembni in skupaj z ustanoviteljem bo nujno še naprej iskati možnosti za zagotovitev sistemskega vira za t.i. lastno udeležbo in zalaganje. Brez systemske rešitve bomo prisiljeni tovrstno sodelovanje omejiti na minimum.

Ocena uspeha v primerjavi s preteklimi leti

Uspeh, merjen z vidika strokovnosti in uspešnosti v smislu celostnega reševanja nalog je primerljiv s preteklimi leti in je na ustreznem nivoju. Uspeh, merjen z vidika finančne realizacije pa je odraz splošne

finančne situacije ZVKDS (sposobnost sofinanciranja in zalaganja financiranja projektov v tretjem podsklopu), ki se iz leta v leto zmanjšuje.

Ocena učinkov na drugih področjih

Izvedba projektov, ki pomenijo neposredno izvedbo posegov in raziskav na dediščini, so učinkovit delovni poligon za razvojne in raziskovalne teme ter poligon za izvajanje izobraževalnih procesov in hkrati so odlična možnost za popularizacijo dejavnosti in dediščine same ter vsekakor pomagajo krepiti odnos do kulturne dediščine. Učinki uspešnega dela na arheoloških raziskavah se odražajo z bogatitvijo evidence raziskav in pri varovanju arheološke dediščine v prostoru. Učinki dela konservatorjev – restavradorjev so vidni v številu uspešno zaključenih projektih. Enako kot v I. sklopu je na terenu opaziti pozitiven učinek uspešno zaključenih projektov na ključnih spomenikih ali njihovih delov. Upoštevajoč, da je prav tovrstna dediščina ena ključnih »infrastruktur« za uspešno promoviranje kulturnega turizma, in da je obnova kulturne dediščine trajnostno naravnana je vrhunska izvedba zahtevnih projektov izjemno smiselna in za družbo dobrodošla in ima tudi nemajhen in izmerljiv gospodarski učinek.

S pomočjo raziskovalno-razvojnih projektov in projektov, ki so financirani iz EU sredstev, je kulturna dediščina prepoznana kot nov model ekonomije, ki spodbuja razvoj in kreativnost ter ustvarja nova delovna mesta in povezuje kulturno dediščino s kulturnim turizmom in drugi gospodarskimi in raziskovalnimi panogami. Projekti pomembno prispevajo tudi k prepoznavanju vpliva klimatskih sprememb na kulturno dediščino. Pri izobraževanju o pomenu kulturne dediščine je zelo pomemben projekt Šola preнове za nove generacije in dediščino 21. stoletja, saj je glavni cilj projekta vzpostaviti medinstitucionalno okolje in učne prakse za bolj načrtno izobraževanje novih generacij v osnovni šoli o kulturni dediščini in prenovi kot pomembnih kompetencah in vrednotah za življenje in delo v 21. stoletju. V okviru projekta Charter se pripravlja baza podatkov o izobraževalnih programih kulturne dediščine v Evropi. Poleg pridobivanja novih strokovnih znanj in mreženja si s projekti še dodatno utrjujemo strokovni ugled ter se uveljavljamo tako v evropskem kot tudi svetovnem prostoru. Zaradi navedenega bo potrebno s skupnimi močmi z resornim ministrstvom zagotoviti okvire za nadaljevanje teh aktivnosti.

Tabela: Razmerje programske materialni strošek na nalogo

GOSPODARNOST 2023				2022
II. SKLOP	materialni stroški	št. opravljenih nalog	strošek / naloga	strošek / naloga
12. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov				
ZVKDS	404,12	5	80,82	1.128,27
13. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav				
ZVKDS	158.294,03	3	52.764,68	6.209,14
14. Raziskovalni in razvojni projekti				
ZVKDS	115.568,44	20	5.778,42	6.132,73
15. Druge naloge				
ZVKDS	0,00	29	0,00	144,50
Skupaj II. sklop	274.266,59	57	4.811,69	2.458,21

Tabela: Razmerje števila porabljenih ur na izvedeno nalogo

UČINKOVITOST 2023				2022
II. SKLOP	št. delovnih ur	št. opravljenih nalog	št. del. ur / naloga	št. del. ur / naloga
12. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov				
ZVKDS	1.050,00	5	210,00	64,93
13. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav				
ZVKDS	741,00	3	247,00	890,91
14. Raziskovalni in razvojni projekti				
ZVKDS	7.180,50	20	359,03	740,05
15. Druge naloge				
ZVKDS	6.302,00	29	217,31	48,55
Skupaj II. sklop	15.273,50	57	267,96	282,49

Tabela: Razmerje: število nalog na strokovnega delavca

USPEŠNOST 2023				2022
II. SKLOP	št. strok. delavcev	št. opravljenih nalog	št. nalog/strok. del.	št. nalog/strok. del.
12. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov				
ZVKDS	0,11	5	45,45	33,97
13. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav				
ZVKDS	0,00	3	#DEL/0!	2,02
14. Raziskovalni in razvojni projekti				
ZVKDS	3,21	20	6,23	2,50
15. Druge naloge				
ZVKDS	4,16	29	6,97	33,50
Skupaj II. sklop	7,48	57	7,62	6,58

PROGRAMSKI SKLOP III – Tržna dejavnost

Uresničitev ciljev iz programa dela in finančnega načrta

Obseg tovrstnega dela in finančni učinek sta glede na dosedanjo prakso poslovanja v tem segmentu težko merljiva. Tako oblikovana tržna dejavnost je bila za novost in je ni bilo možno realno planirati v Programu dela in FN-ju za leto 2023.

Rezultat poslovanja – ocena gospodarnosti, učinkovitosti, uspešnosti

Ocenjujemo, da smo vse projekte v sklopu tržne dejavnosti realizirali gospodarno, učinkovito in uspešno, kar nenazadnje izkazuje tudi zadovoljstvo naročnikov in gledano na večletni ravni tudi minimalen obseg reklamacij.

Nedopustne ali nepričakovane posledice pri izvajanju programa

Nedopustnih posledic ni bilo zaznati, nepričakovano pa je, da ZVKDS maja 2023 vezano na splošen dvig cen v državi v potrditev predložil novelirane cenike, razmejene na javno službo in tržno dejavnost, a do danes na njih še ni prejel soglasja ali pa pripomb. Delovanje v takih okvirih glede na zahtevo po pozitivnem poslovanju je izjemno težko in odpira vrsto dilem in problemov.

Ocena uspeha v primerjavi s preteklimi leti

Ocena s preteklimi leti ni možna, saj smo v letu 2023 tržno dejavnost prvič vodili v skladu z novimi pravili razmejitve javne službe in tržne dejavnosti in kalkulativnimi izhodišči za izvajanje tržne dejavnosti.

Ocena učinkov na drugih področjih

Učinek izvajanja v omejenem obsegu (po dogovoru z MK do max. 20% glede na obseg javne službe) je vsekakor pozitiven. Tovrstni projekti omogočajo vpogled in primerljivost z drugimi akterji na trgu, kar vsekakor pripomore k kontinuirani novelaciji strokovnih standardov in normativov tudi za javno službo in v nadaljevanju vzpostavljanja le teh v širšo prakso.

Nenazadnje uspešnost poslovanja v tem segmentu omogoča oblikovanje presežka prihodkov nad odhodki, kar v nadaljevanju predstavlja vir za prepotrebno nabavo in posodabljanje osnovnih sredstev, ki je znotraj izvajanja javne službe povsem nezadostno financirano. Enako je to lahko vir za stimuliranje in nagrajevanje zaposlenih, ki bistveno presegajo pričakovane rezultate dela, prav tako pa v perspektivi to lahko predstavlja vir za financiranje udeležbe na mednarodnih projektih, omenjenih v 2. sklopu.

Tabela: Razmerje programski materialni strošek na nalogo

GOSPODARNOST 2023				2022
III. SKLOP	materialni stroški	št. opravljenih nalog	strošek / naloga	strošek / naloga
16. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov				
ZVKDS	268.981,48	28	9.606,48	
17. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav				
ZVKDS	232.267,15	21	11.060,34	
Skupaj III. sklop	501.248,63	49	10.229,56	

Tabela: Razmerje števila porabljenih ur na izvedeno nalogo

UČINKOVITOST 2023				2022
III. SKLOP	št. delovnih ur	št. opravljenih nalog	št. del. ur / naloga	št. del. ur / naloga
16. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov				
ZVKDS	4.125,00	28	147,32	
17. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav				
ZVKDS	4.405,00	21	209,76	
Skupaj III. sklop	8.530,00	49	174,08	

Tabela: Razmerje: število nalog na strokovnega delavca

USPEŠNOST 2023				2022
III. SKLOP	št. strok. delavcev	št. opravljenih nalog	št. nalog/strok. del.	št. nalog/strok. del.
16. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov				
ZVKDS	2,75	28	10,18	
17. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav				
ZVKDS	2,74	21	7,66	
Skupaj III. sklop	5,49	49	8,93	

Tabela: Programski sklopi 2023

Program 2023	SM	PČR 2022	Prenos PČR 2022 v prihodke 2023	Dolgoročni prenosi	Prenos dolgoročnih prenosov v prihodke 2023	Prih. po fakt. realizac. 1.1.- 31.12.2023	Prehodno nezarač. prihodki	Prih. po fakt. realizac. 1.1. - 31.12.2023 - po zahtevkih	Skupaj prihodki	Stroški po fakt. realizac. 1.1.- 31.12.2023 PMS	Stroški po fakt. realizac. 1.1.- 31.12.2023 STROŠKI DELA	Odloženi prihodki v 2024	Dolgoročno odloženi prihodki	I realizacije
I. NALOGE DRŽAVNE JAVNE SLUŽBE	2	0,00	0,00	279.415,40	36.025,18	1.373.892,88	0,00	1.461.111,09	2.871.029,15	2.868.341,73	0,00	0,00	265.054,35	1,00
01. Skupne naloge vseh organizacijskih enot	201	0,00	0,00	0,00	0,00	106.180,00	0,00	0,00	106.180,00	117.260,89	0,00	0,00	0,00	0,91
02. Dokumentacijski sklop	202	0,00	0,00	0,00	0,00	201.430,00	0,00	0,00	201.430,00	218.700,51	0,00	0,00	0,00	0,92
03. Izvajanje upravnih nalog na podlagi javnega pooblastila	203	0,00	0,00	0,00	0,00	79.480,00	0,00	0,00	79.480,00	78.568,16	0,00	0,00	0,00	1,01
04. Strokovno spremljanje izvajanja varstva	204	0,00	0,00	0,00	0,00	57.300,00	0,00	0,00	57.300,00	58.549,59	0,00	0,00	0,00	0,98
05. Varstvo kulturne dediščine v prostoru vključno z izvedbo PAR območij prostorskih aktov	205	0,00	0,00	0,00	0,00	33.700,00	0,00	0,00	33.700,00	33.490,67	0,00	0,00	0,00	1,01
06. Razvojni programi in projekti	206	0,00	0,00	0,00	0,00	93.780,00	0,00	0,00	93.780,00	94.635,34	0,00	0,00	0,00	0,99
07. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko - restavratorskih posegov	207	0,00	0,00	0,00	0,00	390.200,00	0,00	49.749,91	439.949,91	437.526,77	0,00	0,00	0,00	1,01
08. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav ter raziskovalnih projektov s področja preventivne arheologije	208	0,00	0,00	0,00	0,00	148.590,00	0,00	1.411.361,18	1.559.951,18	1.526.307,53	0,00	0,00	0,00	1,02
09. Projekti za razvijanje zavesti o dediščini (popularizacija)	209	0,00	0,00	279.415,40	36.025,18	131.295,87	0,00	0,00	167.321,05	174.790,57	0,00	0,00	265.054,35	0,96
10. Mednarodno sodelovanje	210	0,00	0,00	0,00	0,00	36.900,00	0,00	0,00	36.900,00	35.562,70	0,00	0,00	0,00	1,04
11. Druge naloge	211	0,00	0,00	0,00	0,00	95.037,01	0,00	0,00	95.037,01	92.949,00	0,00	0,00	0,00	1,02
II. PROJEKTI, KI SE NE (SO)FINANCIRAJO IZ DP, NAMENJENEGA KULTURI	3	76.242,61	57.502,66	13.534,49	0,00	8.009,49	156.863,00	324.644,81	547.019,96	274.266,59	264.871,99	90.980,40	13.534,49	1,01
12. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov	312	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	404,12	0,00	0,00	0,00	0,00
13. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav	313	24.338,54	10.780,31	0,00	0,00	6.846,49	141.288,95	3.346,64	162.262,39	158.294,03	0,00	36.395,01	0,00	1,03
14. Raziskovalni in razvojni projekti	314	51.904,07	46.722,35	13.534,49	0,00	1.150,00	15.574,05	321.298,17	384.744,57	115.568,44	264.871,99	54.585,39	13.534,49	1,01
15. Druge naloge	315	0,00	0,00	0,00	0,00	13,00	0,00	0,00	13,00	0,00	0,00	0,00	0,00	#DEL/0!
III. TRŽNA DEJAVNOST	5	3.378,29	3.378,29	0,00	0,00	743.617,06	45.463,30	0,00	792.458,65	501.248,63	268.305,23	18.357,12	0,00	1,03
16. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov	516	0,00	0,00	0,00	0,00	407.948,82	1.091,29	0,00	409.040,11	268.981,48	118.081,31	0,00	0,00	1,06
17. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav	517	3.378,29	3.378,29	0,00	0,00	335.668,24	44.372,01	0,00	383.418,54	232.267,15	150.223,92	18.357,12	0,00	1,00
Skupaj		79.620,90	60.880,95	292.949,89	36.025,18	2.125.519,43	202.326,30	1.785.755,90	4.210.507,76	3.643.856,95	533.177,22	109.337,52	278.588,84	1,01

PMS - DRUGI VIRI (obresti, MOP, tečajne razlike, uskladitve, zavarovalnica - kritje škode...)	32*	0,00	0,00	0,00	0,00	22.795,68	0,00	0,00	22.795,68	17.999,53	0,00	0,00	0,00	1,27
PMS - DRUGI VIRI (pokrivanje obratovalnih stroškov)	33*	0,00	0,00	0,00	0,00	1.844,67	0,00	0,00	1.844,67	1.844,67	0,00	0,00	0,00	1,00
Skupaj z drugimi viri		79.620,90	60.880,95	292.949,89	36.025,18	2.150.159,78	202.326,30	1.785.755,90	4.235.148,11	3.663.701,15	533.177,22	109.337,52	278.588,84	1,01

Tabela: Ure po programskih sklopih – Plan in Realizacija 2022 in 2023

Programski sklop	Št. ur Plan 2022	Št. ur Realizacija 2022	Št. ur Plan 2023	Št. ur Realizacija 2023	Indeks real.2023, plan 2023	Indeks real.2023, real.2022
SKLOP 1	35.262,00	38.671,00	40.359,50	41.440,50	102,68	107,16
SKLOP 2	65.488,50	56.125,00	67.187,00	59.311,00	88,28	105,68
SKLOP 3	61.864,31	67.598,00	64.359,00	65.520,00	101,80	96,93
SKLOP 4	29.492,06	33.473,00	29.935,00	27.716,50	92,59	82,80
SKLOP 5	15.001,75	10.347,00	12.218,00	10.639,00	87,08	102,82
SKLOP 6	21.006,56	22.560,00	19.049,00	19.427,00	101,98	86,11
SKLOP 7	43.039,44	41.950,00	46.746,00	49.286,00	105,43	117,49
SKLOP 8	12.363,31	13.002,00	13.348,00	33.460,50	250,68	257,35
SKLOP 9	23.196,94	24.007,00	17.182,00	18.364,00	106,88	76,49
SKLOP 10	6.774,88	6.457,50	6.668,00	7.416,00	111,22	114,84
SKLOP 11	10.354,88	8.437,00	8.904,00	9.353,00	105,04	110,86
SKLOP 12	10.695,38	7.142,00	991,00	1.050,00	105,95	14,70
SKLOP 13	31.672,38	28.509,00	786,00	741,00	94,27	2,60
SKLOP 14	18.365,38	15.541,00	5.389,00	7.180,50	133,24	46,20
SKLOP 15	584,75	1.068,00	5.916,00	6.302,00	106,52	590,07
SKLOP 16	1.500,00	0,00	5.250,00	4.125,00	78,57	
SKLOP 17	1.500,00	0,00	30.750,00	4.405,00	14,33	
SKUPAJ	388.162,50	374.887,50	375.037,50	365.737,00	97,52	97,56

Tabela: Število zadev po programskih sklopih – Plan in Realizacija 2022 in 2023

Programski sklop	Št. zadev Plan 2022	Št. zadev Realizacija 2022	Št. zadev Plan 2023	Št. zadev Realizacija 2023	Indeks real.2023, plan 2023	Indeks real.2023, real.2022
SKLOP 1	2.794	2.728	2.817	3.833	136,07	140,51
SKLOP 2	2.138	1.892	2.074	2.613	125,99	138,11
SKLOP 3	8.335	9.157	8.385	10.373	123,71	113,28
SKLOP 4	1.826	2.146	1.819	2.199	120,89	102,47
SKLOP 5	407	726	408	505	123,77	69,56
SKLOP 6	21	23	26	16	61,54	69,57
SKLOP 7	66	158	38	45	118,42	28,48
SKLOP 8	50	53	43	42	97,67	79,25
SKLOP 9	243	723	228	318	139,47	43,98
SKLOP 10	65	148	81	81	100,00	54,73
SKLOP 11	115	136	140	139	99,29	102,21
SKLOP 12	75	110	27	5	18,52	4,55
SKLOP 13	35	32	20	3	15,00	9,38
SKLOP 14	38	21	15	20	133,33	95,24
SKLOP 15	6	22	11	29	263,64	131,82
SKLOP 16	4	0	30	28	93,33	
SKLOP 17	1	0	11	21	190,91	
SKUPAJ	16.219	18.075	16.173	20.270	125,33	112,14

III. VSEBINSKO POROČILO 2023 –PRILOGE

I. PROGRAMSKI SKLOP - Naloge državne javne službe

1. Skupne naloge vseh organizacijskih enot

1.1. Sodelovanje pri varstvu dediščine v primeru oboroženega spopada in varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami

Aktivnosti

1) *Splošno*

Zavod si je tudi v letu 2023 prizadeval, da z znanjem, izkušnjami in številnimi primeri dobrih praks sooblikuje vsebinske ukrepe pri oblikovanju predloga podnebne zakona ter tako prispeval k iskanju rešitev za blažnje posledice podnebnih sprememb na kulturno dediščino.

Sodelovali smo pri pripravi ocen nevarnosti za posamezne vrste naravnih in drugih nesreč na nacionalni ravni. Skupaj z MK so se začele tudi aktivnosti na relaciji do URSZR za pripravo metodologije in šifranta za popis in oceno škode na kulturni dediščini pri naravnih nesrečah.

2) *Popotresna obnova*

V letu 2023 je bila ukinjena Državna tehnična pisarna. Nadaljevala naj bi se popotresna obnova stavbne dediščine na območju Posočja, ki pa nikakor ni stekla;

Orehek pri Cerknem - Staro župnišče, EID 1-12814; ni realizirano

Ponikve - Cerkev Marijinega obiskovanja, EID 1-03928; dela niso bila izvedena, ker se čaka razpis oz. poziv MOP-a za sanacijo strehe s Plečnikovimi strešniki.

Idrija - Hiša Mestni trg 2, EID 1-30159; lastnik je odstopil od predvidene sanacije.

Začele so se tudi prve aktivnosti pri odpravljanju posledic potresa v Petrinji 29. 12. 2020;

Svete Gore - Cerkev Matere božje, EID 1- 01577; začetek del pri statični sanaciji objekta.

Šentvid pri Planini - Cerkev sv. Vida, EID 1- 03474; statična sanacija (injektiranje zvonika in cerkvene ladje).

Marija Dobje - Cerkev Marije v nebesa vzete, EID 1-02953; spremljanje obnove fasade in ladje.

3) *Naravne ujme (poplave, žledolom, toča, plazovi, plime)*

Digitalizacija podatkov in dokumentacije za področje naravnih nesreč v sodelovanju Uprave RS za zaščito in reševanje; zaradi velikega števila naravnih nesreč v letu 2023 naloga ni bila realizirana, ker je Slovenijo v letu 2023 prizadelo toliko naravnih nesreč, da za sistemske rešitve ni bilo časa.

Odprava posledic neurij z vetrom iz obdobja 2016 – 2019 skladno s potrjenimi državnimi programi in ocenami je zaključena.

Izdelava sanacijskih elaboratov in izvajanje sanacije objektov KD poškodovanih v občinah Koper, Izola in Piran v poplavah zaradi visokega plimovanja morja novembra 2019. Elaborati so bili narejeni, sanacija ni stekla, ker še niso bila zagotovljena ustrezna finančna sredstva.

Odpravljanje škode po poplavi septembra 2022 v Idriji ni steklo, ker še niso bila zagotovljena ustrezna finančna sredstva.

Ugotavljamo, da država ne zagotavlja potrjenih sredstev za sanacijo kulturne dediščine po naravnih nesrečah, čeprav je bila škoda ocenjena in vnesena v aplikacijo Ajda, v velikem obsegu so bili pripravljeni tudi sanacijski elaborati.

V letu 2023 je obsežna območja Slovenije v več obdobjih prizadelo sedem naravnih nesreč, ki so bile razglašene za naravne nesreče državnih razsežnosti in v katerih je bilo poškodovanih 497 enot kulturne dediščine in sicer:

- 2 neurji maj 2023 – poškodovanih 5 enot KD,

- 2 neurji julij 2023 – poškodovanih 72 enot KD,
- poplave in neurje 4. avgust 2023 – poškodovanih 411 enot KD,
- neurja 27. 10. – 6. 11. 2023 – poškodovanih 9 enot KD.

Za vse naravne nesreče so bili s strokovnimi sodelavci iz pristojnih območnih enot ZVKDS na vseh lokacijah poškodovanih enot KD izvedeni pregledi stanja enot KD po naravni nesreči. Evidentirane in ovrednotene so bile vse škode, povzročene v posamezni naravni nesreči. Izdelani so bili vsi obračuni škod v skladu z metodologijo URSZR. Za avgustovske poplave pa po metodologiji za Solidarnostni sklad EU. Vsa ustrezna dokumentacija je bila predana ustreznim službam za nadaljnjo obdelavo. Vse škode na entah KD so bile zajete v vsakokratnih sklepih vlade RS, ki je potrdila obseg in vrednost škode, nastale v posamezni razglašeni naravni nesreči.

Begunje na Gorenjskem – Grobišče talcev v parku, EID 1-09370; ZVKDS je skupaj z Občino Radovljica na Solidarnostni dan organiziral delovno akcijo čiščenja v poplavi 4. avgusta 2023 poškodovanega grobišča. Delovne akcije se je udeležilo veliko zaposlenih na ZVKDS in drugih prostovoljcev tako, da je bila uspešno izvedena.

4) *Požuri*

Požar na Krasu 2022; Sodelovanje pri načrtovanju sanacije območja požara na Krasu. Izvajanje monitoringa na objektih arheološke dediščine, ki jih je požar zajel; podajanje navodil ter spremljanje posegov ob sanaciji gozda na območjih kulturne dediščine in sodelovanje pri načrtu sanacije gozda, ki ga pripravlja Zavod za gozdove. Sodelovanje ZVKDS OE Nova Gorica pri izdelavi krajinske zasnove Krasa in udeležba na treh razpravah v občini Sežana, Divača in Komen.

Na pobudo lastnikov in upravljalcev kulturne dediščine sodelujemo pri pripravi načrta ravnanja ob požaru ali drugih naravnih nesrečah za kompleksne kulturne spomenike in kulturno dediščino; v letu 2023 tovrstnih pobud nismo prejeli.

Požar 2023 na gospodarskem poslopiju v vasi Nomenj; dokumentiranje stanja; podajanje navodil za morebitni postopek za sanacijo.

5) *Monitoring nad objekti kulturne dediščine s potencialno nevarnostjo poškodb ob naravnih ujmah in drugih nesrečah in na objektih, ki so bili že sanirani.*

Monitoring se je izvajal ob rednem delu in sicer na lokacijah, ki bi bile lahko potencialno ogrožene v novi naravni nesreči.

Izpostavili bi dva kulturna spomenika državnega pomena,

Sečovlje - Muzej solinarstva v Sečoveljskih solinah, EID 1-13697; na območju spomenika državnega pomena so se zaradi ogroženosti in slabega trenutnega stanja izvajali redni terenski ogledi in dokumentiranje stanja v poročilih.

Dolenji Novaki - Partizanska bolnišnica Franja, EID 1-00109; prav tako se je redni monitoring zaradi obilice padavin v okviru dostopnosti izvajal na kompleksu bolnišnice Franja, ki je bila močno poškodovana v julijskem neurju.

6) *Kulturna dediščina in podnebne spremembe;*

CRP ARRS, Umeščanje FN na objekte in območja kulturne dediščine ter dopolnitev Smernic za energetska prenova stavb kulturne dediščine (pregled prijave, gradiva, dokumentacije, virov in mnenje); skrbnik projekta MK.

Vzpostavljena je bila enotna interna platforma za področje podnebnih sprememb (projekti, literatura, primeri dobre prakse iz tujine in drugo) za izboljšanje pretoka informacij znotraj ZVKDS.

Izdelava solarnih katastrov (spomeniki državnega pomena, naselbinska dediščina...); naloga ni bila izvedena samostojno, je pa vključena v druge dokumente, ki se ukvarjajo z umestitvijo solarnih sistemov.

Imenovana je bila delovna skupina ZVKDS za področje energetskega načrta Slovenije (umestitev velikih sistemov v prostor), poročilo je v poglavju 1.3.

Izdelava analize ogroženosti objektov KD na slovenski obali, vključno s podvodno arheologijo, v perspektivi predvidenega povečanega obsega ter pogostosti poplavljanja morja ob ekstremnih plimovanjih ter poplavljanju zalednih vodotokov, kot posledice podnebnih sprememb; analiza ni bila izvedena zaradi smrti nosilca naloge.

Sodelovanje z MK, MNVP in MOPE pri oblikovanju politik in ukrepov varstva kulturne dediščine na področju energetike in podnebnih sprememb:

- Posodabljanje Nacionalnega energetskega in podnebnega načrta do 2030 (NEPN); pregled ukrepov in politik iz akcijskih in drugih operativnih dokumentov in NEPN; nove usmeritve in priporočila za njihovo nadgradnjo za doseganje ciljev NEPN (preglednica); priprava predloga za oblikovanje ukrepov za Posodobitev Celovitega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta, osnutek MK, junij 2023; besedilo v celoti povzeto iz osnutka smernic OVE.
- Predlog Uredbe o podrobnejših pravilih urejanja prostora za umeščanje fotonapetostnih naprav in prejemnikov sončne energije (Uredba PIP za FN); mnenje, pripombe, sestanek na MNVP.
- Osnutek Zakona o uvajanju naprav za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije (ZUNPEOVE), Uradni list RS, št. 78/23.
- Odlok o Programu porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe v obdobju 2023–2026; predlog ukrepov varstva kulturne dediščine ZVKDS za MK.

1.2. Izdajanje različnih mnenj in strokovnih podlag v postopkih, ki jih vodi MK in drugi državni organi

Naloga je vključevala izdelavo strokovnih mnenj in strokovnih podlag za postopke, ki ne sodijo med običajne postopke usmerjanja in izvajanja posegov na objektih dediščine. Vsebina sklopa je vključevala tudi pripravo strokovnega gradiva na zahtevo MK in drugih državnih organov za vsa dela, ki se znotraj ZVKDS opravijo po določenih upravnega postopka in ki niso zajeta v drugih sklopih in sicer na podlagi ZVKD-1, Zakona o graditvi objektov, Zakona o dostopu do informacij javnega značaja in Zakona o varuhu človekovih pravic. V večini primerov se vsebinsko navezujejo na postopke izdaje kulturnovarstvenih pogojev in soglasij. Nalogo izvajajo vse enote. Pod to poglavje smo vključili tudi naloge s poglavja 3.1., saj se podvajajo.

Izvedli smo naslednje naloge;

1) Komisija za arheološke raziskave, posvetovalno telo ministra, pristojnega za kulturo po 3. členu Pravilnika o arheoloških raziskavah (v nadaljevanju, Pravilnik)

V komisiji sodeluje 5 arheologov konservatorjev on v letu 2023 so bile razpisane 3 dopisne in 31 rednih sej. Vse seje so bile razpisane in vodene v aplikaciji Ministrstva za kulturo e-Arheologija. Strokovna komisija je podala mnenje v 515 zadevah. Večina mnenj je bila podana k vlogam za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline (456). Komisija je obravnavala tudi 25 zahtevkov za financiranje, 3 projekte s področja preventivne arheologije, 7 vlog javnega poziva JP-PAR-2023 in 2 izravnalna ukrepa. Komisija se je tudi pozitivno opredelila do 3 menjav vodij raziskav.

2) Raziskava in odstranitev dediščine po 31. členu ZVKD-1 z izdajo mnenja o statičnem stanju objektov

Zaradi upokojitve edinega gradbenika statika trenutno nalogo izvaja več konservatorjev gradbenikov poleg svojih rednih nalog. V letu je bilo na zaprosilo MK pripravljenih 18 mnenj o statičnem stanju objekta.

3) Inšpekcijski postopki

ZVKDS je v letu 2023 oddal 45 prijav nedovoljenih posegov na Inšpektorat Republike Slovenije za kulturo in medije.

4) Gradivo za izvršbe v inšpekcijskih postopkih in izvedba izvršb

V letu 2023 je bilo opravljenih več pogovorov med MK, Inšpektoratom za kulturo in medije in ZVKDS. Na osnovi pogovorov je bil izdelan koncept izvrševanja izvršb, ki bo testno preverjen v letu 2024.

5) *Izdelava usmeritev za odtujitev spomenikov v državni lasti*
V letu 2023 ni bilo nobene tovrstne zahteve s strani MK.

6) *Izvedeniška mnenja v sodnih postopkih*
V letu 2023 ni bilo nobene tovrstne zahteve.

7) *Izdelava usmeritev za vzdrževanje kulturnih spomenikov v državni lasti in v upravljanju MK ali drugih ministrstev*
V letu 2023 ni bilo tovrstnih zahtev s strani MK ali drugih ministrstev.

V letu 2023 smo začeli s pripravo osnovnega koncepta za pripravo rednega programa investicijskega vzdrževanja vojnih grobišč za Ministrstvo za obrambo, Uprava za vojaško dediščino.

8) *Odstranitev arheološke ostaline z izvedbo izravnalnega ukrepa*
Pripravili smo 4 ocene vrednosti izgube oziroma poškodovanja odstranjenih arheoloških ostalin za potrebe določitve višine izravnalnega ukrepa po četrtem odstavku 31. člena ZVKD-1 na zahtevo MK;
Kranj – Staroslovanska nekropola, EID 1-05143
Andrenci - eneolitska naselbina Andreški vrh, EID 1-00005
Gradišče pri Divači – Arheološko najdišče Gradišče, EID 1-07273
Drnovo – Arheološko najdišče Neviodunum, EID 1- 00128

9) *Pritožbe na izdane kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstvena soglasja*
V letu 2023 je ZVKDS prejel 39 pritožb strank zoper izdane kulturnovarstvene pogoje, soglasja in mnenja. V istem obdobju je ZVKDS v zvezi s pritožbami, prejetimi v 2023 in pritožbenimi postopki iz prejšnjega obdobja, izdal naslednje akte:

- v 28 primerih so bile pritožbe poslane v reševanje Ministrstvu za kulturo,
- 8 pritožb je bilo zavrženih, ker postopkovno niso bile možne ali pa so bile vložene prepozno,
- v 8 primerih so bile izdane nadomestne odločbe območnih enot,
- 1 postopek je bil ustavljen zaradi umika pritožbe.

10) *Tožbeni zahtevki*
ZVKDS je resornemu ministrstvu pomagal pri pripravi gradiva pri 5 tožbah, ki so jih stranke vložile na upravnem sodišču v zvezi z izdanimi kulturnovarstvenimi akti ZVKDS.

11) *Druge tožbe*
Priprav gradiva za odgovore na tožbe strank, n. pr. odškodninske tožbe v letu 2023 ni bilo.

12) *Informacije javnega značaja*
V letu 2023 smo podali 45 informacij javnega značaja.

13) *Splošne uradne zahteve*
Zadeve, ki se vodijo po upravnem postopku na podlagi zakonov javnega značaja (zagotavljanje informacij javnega značaja, varstvo človekovih pravic, strokovno delo konservatorjev).
Bled – Vila Cesta svobode 27, EID,1-13328; zaradi spornega izbrisa enote iz RKD in posledično pozitivnega mnenja za rušitev in novogradnjo je bilo na zahtevo javnosti in Strokovnega sveta ZVKDS izdelano novo vrednotenje enote, ki je rezultiralo ponovni vpis enote v RKD.

1.3. Oblikovanje metod in standardov za ohranitev dediščine ter usmerjanje, usklajevanje in spremljanje njihovega izvajanja

Kvalitetni standardi predstavljajo transparente temelje službe varstva kulturne dediščine 21.stoletja. ZVKDS je na tem področju doslej pripravil precej gradiva, vendar pa je sama implementacija standardov kompleksna pravna operacija tako, da uveljavitev standardov v slovenski pravni sistem presega kompetence ZVKDS.

Za usklajeno delovanje zato namesto standardov postopoma oblikujemo posebna interna navodila in druge interne dokumente za izvajanje javne službe (INIJS), ki jih potrjuje strokovni svet ZVKDS;

Priprava internih navodil za izvajanje javne službe ZVKDS

Nadaljevali smo s pripravo internih navodil na različnih področjih dela Zavoda (doslej za tri področja). V letu 2023 je tekla priprava besedila INIJS št. 4 na temo izvajanja stavbnih raziskav, vendar zaradi obilice drugih prioritarnih nalog (ocena škode po naravnih nesrečah) besedilo še ni zaključeno.

Spremembe in dopolnitve Priročnika za vrednotenje kulturne dediščine

V okviru projekta Celovita informacijska podpora procesom varstva nepremične kulturne dediščine je bil pripravljen Priročnik za vrednotenje kulturne dediščine za določitev varstvenih območij dediščine, ki je bil v letu 2023 dopolnjen in oblikovan za tisk. Izdali smo ga v ediciji Vestnik (Vestnik 30).

Vizualizacija različnih vidikov arheološkega potenciala in poznavanja prostora

Pri vizualizaciji različnih vidikov arheološkega potenciala in poznavanja prostora smo tudi v letu 2023 nadaljevali z razvojem in nadgradnjo metod in postopkov izdelave vizualizacij.

Prilagoditev celovite izkopavalne dokumentacije na GIS okolje predstavlja stalno nalogo CPA, saj je natančna in korektna prostorska dokumentacija eden izmed pomembnejših elementov arheološke dokumentacije. V 2023 smo pričeli z izvedbo vseh potrebnih prilagoditev za prilagoditev vodenja celovite izkopavalne dokumentacije v GIS okolju. Posodobili smo Priročnik za arheološko dokumentiranje QGIS, ki vsebuje navodila za strukturo podatkov, terenski zajem, poterski postopek procesiranja meritev s totalno postajo in navodila za uporabo QGIS orodij, prilagojenih za potrebe izvedbe dokumentiranja in poterske obdelave podatkov arheoloških raziskav.

Priprava standarda rabe lidarskih posnetkov iz različnih obdobj v preventivni arheologiji

V 2023 smo nadaljevali z izdelavo standardov obdelave lidarskih posnetkov iz različnih obdobj pri čemer smo izvedli analizo starejših in novejših posnetkov za izbrano testno območje. Tako smo lahko vrednotili uporabnost tako pridobljenih podatkov za potrebe preventivne arheologije. O rezultatih dela je bilo pripravljeno poročilo.

Posodobitve postopka dokumentiranja

V 2023 smo nadaljevali s prilagajanjem obstoječega načina dokumentiranja poteka arheoloških raziskav po posameznih metodah ter vključevanje teh obrazcev v digitalne oblike.

Modeliranje izgube arheološke substance na arheoloških najdiščih zaradi klimatskih sprememb

V letu 2023 smo pričeli z integracijo vseh javno dostopnih okoljskih podatkov, tako na območju teritorialnega morja in celinskih vod Republike Slovenije, Ljubljanskega barja in ostalih mokrotnih okoljih ter na območju ostalih suhozemnih najdišč, in njihovo analizo za potrebe ohranjanja in načrtovanja ukrepov varstva arheološke dediščine. Rezultat dela v letu 2023 je analiza in predstavitev ogroženosti dediščine v prostoru (D. Mlekuž Vrhovnik, Dediščina ni odporna proti poplavam in plazovom. Sobotna priloga. Delo, 26.8.2023).

V Službi za kulturno dediščino (v nadaljevanju SKD) so tudi v letu 2023 delovale različne delovne skupine za poenotenje strokovnega dela. Standardi in metode varstva oziroma interna navodila za izvajanje javne službe so se oblikovali v različnih obsegih znotraj posameznih delovnih skupin ali vodstva SKD. Metodologije so se oblikovale tudi v okviru različnih delovnih teles ZVKDS v tesnem sodelovanju z MK in drugimi državnimi službami.

V letu 2023 so delovale naslednje delovne skupine,

1) Delovna skupina za varstvo kulturne dediščine v prostoru

V letu 2023 se je DS sestala na 4 sejah. Zaradi upokojitev so bili oktobra 2023 imenovani novi člani. DS je obravnavala problematiko naselbinske dediščine. Saša Lavrinc je predstavila primer grafične prezentacije varovanih sestavin naselbinske dediščine na primeru ambienta Bleda v programu QGIS, seznanila nas je s problematiko okoljskih poročil, s spremembami v zakonodaji. Dve seji sta bili terenski in sicer smo si

ogledali območje vinogradniške krajine v okolici zaselka Jeruzalem (problematika varovanja teras, ki danes predstavljajo značilno krajinsko sliko tega območja), zaselek Svetinje in zapuščen baročni vinogradniški двореc Železni dveri in Novo Gorico s poudarkom na urbanistični zasnovi arhitekta Edvarda Ravnikarja in park vile Rafut.

2) Delovna skupina konservatorjev etnologov (DSEK)

V letu 2023 je bilo izvedenih 6 sej, od tega 5 na terenu. Na terenskih ogledih smo se seznanili z delom kolegov in kolegic. Predstavljene so bile že končane obnove ali njihovo načrtovanje. V nekaterih primerih smo v obliki komisijskih ogledov iskali najustrežnejše usmeritve za ohranitev enot KD v največji možni meri.

Na sejah v letu 2023 smo v DSEK-u med drugim obravnavali naslednje teme,

- na pobudo Slovenskega etnografskega muzeja (SEM) smo sodelovali pri pripravi utemeljitve sedmih rokodelskih panog v okviru projekta seznama rokodelskih panog za potrebe Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo RS,
- na sejah smo večkrat obravnavali problematiko umeščanja sončnih elektrarn na varovanih območjih KD,
- srečevali smo s številnimi primeri propadanja etnološke dediščine in pobudami za izpis iz registra,
- razpravljali smo o ne/sprejemljivosti vgradnje sodobnejših materialov v objekte kulturne dediščine,
- pregledali in v nadaljnjo obravnavo smo posredovali predlog petletnega načrta dela in sodelovanja konservatorjev etnologov/antropologov in drugih dediščinskih strokovnjakov ter predlog sporazuma o mednarodnem sodelovanju strokovnih institucij za varstvo kulturne dediščine jugovzhodne Evrope na področju izobraževanja, znanstveno-raziskovalnega dela, izmenjave strokovnjakov, znanj in praks za ohranjanje, obnovo in revitalizacijo kulturne dediščine ter
- opozarjali smo vodstvo na potrebo po zaposlitvi etnologa konservatorja na OE Piran po odhodu kolegice v pokoj.

3) Delovna skupina za arheologov konservatorjev (DSAK)

V letu 2023 so se člani DSAK sestali na 6 sejah, od tega je bila ena dopisna in pet v živo, od tega sta bili dve terenski. Osrednji točki sej v letu 2023 sta bili dve in sicer nadaljevanje reševanje problematike uporabe iskalnikov kovin. Izpostaviti je potrebno sestanek 18. 1. 2023, na katerem so se s predstavnicami MK, Špelo Spanžel, Brigito Petek in Heleno Štih sestali predstavniki ZVKDS, Jernej Hudolin, Robert Peskar in Mihela Kajzer glede problematike iskanja arheoloških ostalin z detektorji kovin. Glede obravnavane problematike so bili sprejeti trije sklepi, organizacija posveta z vključitvijo muzejske stroke in ostalimi, pozitivna popularizacija s strani ZVKDS in pobuda za ponovno aktiviranje skupine VARDED (MK.MNZ). V letu 2023 je bilo izvedeno le eno, pomladansko usposabljanje, jesenskega ni bilo mogoče izvesti zaradi okrnitve zasedbe predavateljev (IRSKM). Pričeli smo z aktivnostmi za izvedbo usposabljanja (začetek leta 2024) za uporabnike detektorjev na območjih vojnih konfliktov, predvsem 1. sv. vojne; npr. Društvo Soška fronta NG. Druga izpostavljena tematika je bila obravnava mlajših človeških posmrtnih ostankov (tistih, ki jih ne obravnava Zakon o vojnih grobiščih) na arheoloških najdiščih. Tema je zelo občutljiva in bi bilo potrebno o njej še bolj poglobljeno in predvsem širše razpravljati, do takrat smo na 49. seji DSAK potrdili smernice ravnanja kot pripomoček konservatorjem. Tekoče smo obravnavali predloge porabe sredstev ter morebitne spremembe izravnalnih ukrepov; v drugi polovici leta 2023 so bila nakazana sredstva za katera še niso bili podani predlogi. Člani DSAK smo se sestali na dveh terenskih sejah, na eni smo si ogledali lokacije arheoloških najdišč sv. Kvirik v Sočergi in Kaštelir pri Čedljah, Korte ter arheološka izkopavanja na lokaciji pri Drami (vodja raziskav M. Lavrič, ZVKDS CPA) in izkopavanja na lokaciji vile Bahovec pri OŠ Majde Vrhovnik (vodja raziskav M. Novšak, Arhej, d.o.o.), vse v Ljubljani. V okviru DSAK je bilo izvedeno predavanje o geoarheoloških raziskavah L. Gruškovnjaka in A. Prijatelj s komentarjem M. Črešnarja. DSAK je podala dva predloga za Steletovo priznanje za leto 2022.

4) Delovna skupina za memorialno dediščino

Delovna skupina za memorialno dediščino se je v letu 2023 sestala dvakrat. Prvi sestanek je delovna skupina imela dne 29.05.2023. Člani delovne skupine smo obiskali Partizansko tiskarno Slovenija na Vojskem pri Idriji. Partizanska tiskarna Slovenija spada med najbolj avtentično ohranjene spomenike iz 2. svetovne vojne na Slovenskem. Seznanili smo se z zgodovino nastanka spomenika, njegovim delovanjem med vojno, ohranjanje spomenika in predstavitev spomenika javnosti. Velik izziv pri ohranjanju spomenika predstavlja lokacija, saj so barake postavljene v gozdu in visoka drevesa predstavljajo neprestano grožnjo ob vse pogostejših ekstremnih vremenskih razmerah.

Člani delovne skupine so izmenjali mnenja glede varovanja historičnih pokopališč in učinkovitega ohranjanja varovanih nagrobnikov in grobnic. Prisotni so se strinjali s potrebo po tesnejšem sodelovanju članov delovne skupine za memorialno dediščino zaradi predvidenega začetka del priprave VOD-ov, da bo delo potekalo čim bolj usklajeno. Člani delovne skupine so se dne 21.12.2023 sestali na drugem sestanku na območju OE Piran. Glavna tema sestanka je bila učinkovito ohranjanje historičnih pokopališč in usmerjanje investitorjev v take posege, ki ne bodo degradirali varovanih elementov. Kolegica z OE Piran je izpostavila vse večjo težnjo upravljavcev pokopališč po asfaltiranju poti na pokopališčih, ne da bi prej proučili tudi druge možnosti, ki bi bile za posamezno pokopališče kot enoto kulturne dediščine primernejše.

5) Delovna skupina za stavbno dediščino do konca 19. stoletja

Delovna skupina za stavbno dediščino za obdobja do konca 19. stoletja je v letu 2023 izvedla dve seji na dveh različnih lokacijah v Sloveniji (Primorska, Gorenjska) z ogledi posameznih spomenikov in aktualnih obnov. Poleg osnovne delovne naloge, priprave topografij oziroma katalogizacije posameznih elementov stavbne dediščine in na podlagi analize le-teh oblikovanje delovnega gradiva za Interna navodila za opravljanje javne službe varstva stavbne dediščine, je delovna skupina na sejah na pobudo konservatorjev reševala tudi posamezne aktualne primere vlog oziroma obnov. Na terenskih ogledih preko valorizacije spomeniških elementov in konzultacij glede možnih konservatorskih pristopov, skupina nadaljuje z oblikovanjem načelnih izhodišč oziroma smernic za izvajanje varstva dediščine na posameznih spomeniških segmentih in zvrsteh. Delovna skupina je za svoje člane organizirala tudi aplikativna predavanja z namenom seznanjanja z novostmi na tržišču, ki so povezane z obnovo kulturne dediščine.

6) Delovna skupina za tehnično in industrijsko dediščino

Delovna skupina za industrijsko dediščino je v letu 2023 delovala predvsem korespondenčno s pomočjo elektronske pošte. Posvetila se je problematiki ogroženosti industrijske dediščine zaradi, opuščene rabe, neustreznega upravljanja, klimatskih razmer, neustrezne konstrukcijske zaščite. Glavna naloga delovne skupine je bila priprava seznama železniških postajnih poslopij, ki bodo vključena v projekt »Revitalizacija postajnih objektov in objektov kulturne dediščine 2024-2027«, ki ga pripravlja Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo. Glavni namen obnove zapuščenih in še aktivnih železniških poslopij je sistemski pristop in spodbujanje revitalizacijskih procesov na objektih stavbne dediščine na Slovenskem železniškem omrežju s podaljšanjem življenjske dobe. Z revitalizacijo objektov se bodo znižala finančna vlaganja iz naslova vzdrževalnih del, prav tako želijo proste prostorske kapacitete vključiti za namen trženja. Z revitalizacijo postajnih objektov bomo oživel postajne zgradbe, posledično preprečili oziroma zmanjšali vandalizem in dvignili ugled postajnih zgradb na Slovenskem železniškem omrežju. Obnove bodo potekale za določene objekte po projektnih dokumentacijah, ki so skladne s konzervatorskimi principi, katerih namen je ohranitev in prezentacija avtentičnih elementov ter vključitev novih vsebin in nove programske zasnove. Delovna skupina je imela eno sejo tudi na terenu, kjer je bila tema predstavitev projekta prenove območja enote Ravne na Koroškem – Stara železarna, EID 1-07752), ki bo sofinanciran iz Načrta za okrevanje in odpornost (NOO) ter je vključen v enega izmed 15 kulturnih spomenikov, ki jih bo Ministrstvo za kulturo sofinanciralo do leta 2026. Ogled objektov znotraj varovanega območja in problematika vključevanja sodobnih elementov in nove zasnove ter namembnosti objektov kulturne dediščine.

7) Delovna skupina za stavbno dediščino 20. stoletja

Delovna skupina za varstvo stavbne dediščine 20. stoletja (v nadaljevanju, DS) se je v letu 2023 srečala dvakrat, na 1. sestanku 6. februarja in 2. sestanku 26. maja. Na 1. sestanku je obravnavala temeljne naloge delovne skupine, kot so vrednotenje stavbne dediščine 20. stoletja, oblikovanje enotnih izhodišč za posege, poenotenje terminologije ter presojala konkretne posege v stavbno dediščino 20. stol. in sprejela sklepe za nadaljnje delo. Obravnavala je seznam stavbne dediščine 20. stoletja iz Registra kulturne dediščine, prejetega s strani INDOK Centra, in določila kazalnike za analizo seznama v excelu in grafičnem (tortnem) prikazu. Analiza podatkov ni prinesla realnega rezultata, saj je seznam enot dediščine temeljil zgolj na obdobju oz. dataciji, zato je analiza izpostavila zastopnost obeležij NOB na posameznih stavbah. Prav tako analiza ni prinesla realnega rezultata pri drugih parametrih, kot so stopnja vrednotenja, podzvrst ter zastopanost po OE. Prav tako so na nerealni rezultat analize vplivale enote etnološke dediščine. Pri oblikovanju enotnih izhodišč za posege v stavbno dediščino 20. stoletja so člani DS sklenili, da je smiselno izhajati iz tabele varovanih sestavin za stavbno varstveno območje, opredeljene v metodologiji za varstvena območja dediščine (VOD) ter da se bo v prvi fazi osredotočila na stavbno dediščino povojnega modernizma.

Na sestankih je presojala konkretne posege v stavbno dediščino 20. stoletja, in sicer je obravnavala novogradnjo v Študentskem naselju v Rožni dolini , EID 1-18738), prenovo bencinske črpalke Petrol na Viču , EID1-12489), pozidavo Vipava - Stanovanjska soseska v ulici Gradnikove brigade , EID 1-03444), prenovo Rustjeve hiše in povezavo s Pilonovo galerijo v Ajdovščini (1-24865), umestitev fotovoltaične elektrarne na tiskarno Soča v Novi Gorici , EID 1-20028), oglaševanje za lastne potrebe na stavbi tiskarne Mladinske knjige , EID 1-15585) in na stolpnici časopisnega podjetja Delo , EID 1-20039) v Ljubljani. Posamezni člani DS so se aktivno vključili v program ZVKDS v okviru Ravnikarjevega leta 2023, ki ga je ob 30-letnici smrti arhitekta Edvarda Ravnikarja razglasilo Ministrstvo za kulturo.

8) Delovna skupina za opravljanje nalog v primeru naravnih in drugih nesreč

Delovna skupina je imenovana za oceno škode na objektih kulturne dediščine ter za koordiniranje strokovnega dela znotraj območnih enot v zvezi s sanacijo objektov kulturne dediščine, poškodovanih v primeru naravnih nesreč. Koordinator delovne skupine, Igor Peršolja – RC, usklajuje delo z republiškimi organi in enotami, predstavniki območnih enot ter z lokalnimi organi znotraj teritorialne pristojnosti. Sestava skupine bo v l. 2024 ažurirana, tudi v skladu z v letu 2023 definiranimi potrebami na relaciji ZVKDS – URSZR.

9) Delovna skupina za varstvo in ohranjanje krajinsko arhitekturne dediščine

Delovna skupina se je v letu 2023 sestala 9-krat, od tega 2-krat s člani DS za varstvo KD v prostoru. Poudarek je bil na terenskih sejah, razen v februarju, ko smo se srečali na Ministrstvu za kulturo pri kolegicah prostorkah. Sledile so terenske seje, aprila v Tivoliju in ob Gradaščici v Ljubljani, junija na območju Jeruzalema, avgusta v Viltušu, Mariboru in Dornavi, septembra na Dobrni, v oktobru in novembru na predavanjih v Arboretumu Volčji potok, nato pa je sledila še skupna decembrska seja s prostorci v Novi Gorici. V maju, od 4. do 7.5.2023 smo se udeležili strokovne ekskurzije na območje UNESCO-ve dediščine, doline Wachau ob reki Donavi v Avstriji. Vzpostavili smo stike z avstrijskimi kolegi in si ogledali mesto Melk in vrtove samostana nad njim. Sledil je ogled trgov Schwallenbach in Spitz pod vodstvom Ingeborg Hödl iz društva Verein Welterbegemeinden Wachau in predstavitev območja UNESCO kulturne krajine. Z vodstvom konservatorja Gerolda Eßerja iz Spomeniškega varstva Spodnje Avstrije smo si ogledali prenovo zvonika cerkve v Spitzu in pa bližnje terasaste vinograde Tausendeimerberg. Po ogledu vinogradniškega posestva Domäne Wachau z baročno kletjo smo si za zaključek ogledali še mestno jedro Kremsa s parkom.

10) Delovna skupina za sodelovanje pri vzpostavitvi dokumentacijskega sistema

V delu so smernice za izvajanje dokumentiranja kulturne dediščine, fotografsko dokumentiranje in izvajanje dokumentiranja kulturne dediščine z metodami daljinskega zaznavanja. Po pregledu obstoječe dokumentacije, ki jo Zavod že ima, bodo v letu 2024 predlagani protokoli zajema podatkov, obdelave podatkov in oblika zaključnih poročil. Področje daljinskega zaznavanja se hitro in neprestano razvija.

11) Delovna skupina za varstvena območja dediščine

DS VOD ZVDKS se v letu 2023 ni sestala. Priročnik za vrednotenje kulturne dediščine za določitev varstvenih območij dediščine je bil oblikovan za tisk v ediciji Vestnika (Lucija Čakš Orač, OE Celje). V postopku oblikovanja dokumenta so bile opravljene predvsem oblikovne korekture, npr. uskladitev tabel, poenotenje rubrik, ureditev fotografij s podnapisi in seznamom ipd.; vsebinsko se priročnik ni spreminjal. Načrtovana naloga sodelovanja pri izdelavi akta o določitvi VOD za občino Miren-Kostanjevica ter pri implementaciji VOD v aplikacijo v okviru sistema ISeD ni bila izvedena zaradi drugih nujnih nalog zaposlenih na OE Nova Gorica in usposabljanj na aplikaciji eVOD, ki jih je organiziral MK.

12) Delovna skupina za naselbinsko dediščino

Delovna skupina je bila ponovno imenovana v letu 2023 zaradi upokojitve prejšnjega predsednika in se je sestala na ustanovitveni seji 4. decembra 2023. Na prvi seji je bil načrtan program dela in za leto 2024 si je kot nalogo zadala pripravo metodologije evidentiranja varovanih sestavin znotraj območij naselbinske dediščine. Kot perečo aktualno problematiko so člani delovne skupine izpostavili naraščajoče pritiske in zahteve po nameščanju fotonapetostnih naprav znotraj območij naselbinske dediščine.

13) Delovna skupina za sodelovanje pri pripravi vpisov na Unesco seznam svetovne dediščine

V letu 2023 so nekateri člani delovne skupine sodelovali pri pripravi presoje vplivov na UNESCO dediščino za spomeniško območje Plečnikove tržnice. Predsednica delovne skupine se je med 23. in 26. oktobrom

2023 v Kotorju v Črni gori udeležila delavnice z naslovom "Posvetovanje in krepitev zmogljivosti (capacity building) za nacionalne stične točke, zadolžene za implementacijo Konvencije o svetovni dediščini in za 3. cikel periodičnega poročanja za JV Evropo". Na dvodnevni zelo intenzivni delavnici, ki so jo vodili strokovnjaki Centra za svetovno dediščino, UNESCO Beneške regijske pisarne za znanost in kulturo in strokovnega posvetovalnega telesa ICCROM, smo predstavniki 14 držav JV Evrope (Albanija, Bolgarija, Bosna in Hercegovina, Ciper, Črna gora, Grčija, Hrvaška, Makedonija, Malta, Moldavija, Romunija, Slovenija, Srbija in Turčija) najprej predstavili svoje izkušnje z 2. in 3. ciklom periodičnega poročanja Centru za svetovno dediščino (2015 in 2023) in izvajanje akcijskega načrta, ki so ga države članice Evrope sprejele po 2. periodičnem poročanju, tj. leta 2016. V nadaljevanju smo razpravljali o aktualnih prednostnih nalogah na področju varovanja, upravljanja in promocije svetovne dediščine v JV Evropi za naslednje 6-letno obdobje. Kot dve ključni prioriteti v regiji sta se izkazali upravljanje s spomeniški območji, vpisanimi na UNESCO Seznam svetovne dediščine in predvsem izvajanje presoje vplivov na dediščino (Heritage Impact Assessment) pred načrtovanimi posegi v prostor na tako območju spomenikov kot njihovih vplivnih in širših območij. Zaradi velike aktualnosti presoje vplivov na dediščino, so nam prisotni strokovnjaki predstavili postopek po korakih, nato smo razpravljali o aktualnih izzivih, s katerimi se v posameznih državah članicah srečujemo. Prioritete, ki so jih države članice JV Evrope izpostavile kot prednostne naloge v naslednjem 6-letnem obdobju, so bile izhodišče za nadaljnjo obravnavo na srečanju nacionalnih stičnih točk vseh evropskih držav, ki je potekalo decembra 2023 na sedežu UNESCO v Parizu. Na podlagi skupno ugotovljenih prednostnih nalog bo v letu 2024 pripravljen nov akcijski načrt za Evropo in Ameriko.

14) Delovna skupina za dediščino Jožeta Plečnika

Delovna skupina za varstvo dediščine arhitekta Jožeta Plečnika se je v letu 2024 sestala na 13 sejah. DS je obravnavala konkretne posege oz. namere poseganj z vplivom na Plečnikovo dediščino, mdr. so to, zunanja ureditev ob cerkvi sv. Mihaela na Barju; novogradnja Žalski trikotnik, statična sanacija stebrov in celovita prenova in povečanje potresne odpornosti desnega trakta Propilej; novogradnja Zavetišča za brezdomce na Poljanski cesti v Ljubljani; novogradnja v območju spomenika Vila Epos na Bledu; vzdrževalna dela v NUK; dozidava Šolskega centra Ljubljana; nova ureditev Ambroževega trga v Ljubljani; sanacija plazov ob paviljonu Jožamurka v Begunjah. Pri oblikovanju stališč glede posameznih posegov oz. namer poseganj je bila DS pozorna tudi na potencialno problematične navedbe v Odloku o razglasitvi del arhitekta Jožeta Plečnika v Ljubljani za kulturne spomenike državnega pomena (v nadaljevanju, Odlok). Ob tem je DS obravnavala tudi nekatere prostorske akte, ki tangirajo Plečnikovo dediščino, in sicer OPPN za Gospodarsko razstavišče in Baragovo semenišče, OPPN Vzpostavitev krožne plovne poti po Ljubljani in Gruberjevem prekopu ob hkratni energetske izrabi Ljubljane in spremembo prostorskega akta v območju UKC Ljubljana. Kriterije vrednotenja dogodkov v okviru Plečnikove dediščine je DS obravnavala na podlagi presoje dopustnosti izvedbe teniškega turnirja na Kongresnem trgu in v parku Zvezda v Ljubljani. Znotraj DS se je formirala skupina, ki je skupaj s predstavnikom krovnega upravljavca in sodelavci iz RC ZVKDS izvedla prvi dve fazi HIA (Heritage Impact Assessment), in sicer za nameravan poseg prenove ljubljanske Tržnice in prizidave Mahrove hiše. DS je nudila vsebinsko in metodološko podporo izvajalcem HIA in pripravila strokovne podlage. DS je sodelovala tudi pri izdelavi elaborata novelacije konservatorskega načrta za Plečnikov stadion in se vključila v proces nastajanja konservatorskih načrtov za Baragovo semenišče, paviljon Brezjanka in Rimski zid na Mirju (dopolnitev). Na primeru slednjega je DS v kontekstu zavezujočih priporočil Odločitve 44 COM 8B.45 Odbora za svetovno dediščino, oblikovala osnutek definicije pojma »mimetic addition« oz. posnemanja avtorskega izraza in sloga Plečnika v okviru novih ureditev in zasnov. DS se je v izteku leta 2023 s predstavnicami vključila še v obravnavo izvajanja skupnega načrta upravljanja za Plečnikovo območje svetovne dediščine, s čimer je bila oblikovana osnova za oblikovanje protokola komunikacije z upravljavci Plečnikove dediščine.

15) Delovna skupina za prezentacije stenskih poslikav

V letu 2023 je skupina poleg rednega letnega sestanka izvedla naslednje aktivnosti,

Člani skupine so za objavo pripravili prispevek s predavanja *Overlooked aspects of wall painting evaluation and treatment*, predstavljen na mednarodni konferenci ZRC SAZU Inštituta Franceta Steleta, *Corpus picturarum muralium medi aevi* v letu 2022. V prispevku smo spregovorili o spregledanih in aktualnih problematikah pri konserviranju-restavriranju stenskih poslikav in novih uspešnih prezentacijskih rešitvah. Z operativno obarvanim delom skupina ključno pripomore k oblikovanju načelnih izhodišč, ki strokovnjakom na področju stenskega slikarstva ponujajo pomembno oporo in smernice za poenotenje

odločitev glede načinov prezentacij stenskih poslikav. Skupina je v letu 2023 nadaljevala s svetovanjem pri reševanju konservatorsko-restavratorskih dilem pri ohranjanju stenskih poslikav na naslednjih spomenikih, Koper - Palača Kreljeva 6 , EID 1-00246). Svetovanje glede prezentacije stenskih poslikav in gotških okenskih odprtih v Kreljevi palači v Kopru.

Kozjak, c. sv. Mohorja in Fortunata , EID 1-02950). Pregled stanja poslikav in sprejeti dogovori za nadaljnje delo, npr. izvedbo monitoringa poslikav na Kozjaku s programom kons.-rest. del (izvedeno).

Leše pri Prevaljah, c. sv. Ane , EID 1-3281) in c. sv. Volbenka , EID 1-3280). Pregled stanja poslikav in sprejet sklep, da se na občino Leše in župnijo naslovi dopis z opozorilom na problematično stanje spomeniških elementov.

Vuzenica, c. sv. Nikolaja , EID 1-00857). Pregled stanja poslikav in načeto vprašanje primerne ureditve zatečenega stanja poslikav v prezbiteriju.

Mala Ligojna, c. sv. Lenarta , EID, 1-02684). Ogled nedavno zaključenih restavriranih novoodkritih poslikav v ladji.

Podreber, c. sv. Elizabete , EID, 1-02130). Ogled prve faze restavriranja poslikave sv. Nedelje na fasadi.

Gradišče pri Divači, c. sv. Helene , EID 1-01566). Sodelovanje na mednarodni delavnici poletne šole kons.-rest. stenskih poslikav, kjer je bila letos tema retuširanje.

16) Delovna skupina za varstvo in ohranjanje kulturne dediščine na območju Kočevskega roga

V letu 2023 smo opravili intervjuje z nekaterimi glavnimi deležniki (so)upravljanja Kočevskega roga:

- Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (november 2022)
- Zavod RS za varstvo narave, OE Novo mesto (november 2022)
- Zavod za gozdove, OE Novo mesto (december 2022)
- SiDG (februar 2023)
- Pokrajinski muzej Kočevje (februar 2023)

Načrt intervjujev s predstavniki občin, ki mejijo na Kočevski rog (Dolenjske Toplice, Semič, Črnomelj, Žužemberk in Kočevje), s predstavniki javnih zavodov (Dolenjski muzej Novo mesto), s predstavniki nevladnih organizacij (npr. Zveza kočevarskih organizacij, Čebelarstvo Semič, čebelarstvo društvo Dolenjske Toplice...) in gospodarskih in drugih pravnih oseb (npr. Gače d.o.o....) je bil zaradi številnih drugih obveznosti prestavljen na leto 2024.

Zelo pomembno delo, ki ga je skupina uspela opraviti v letu 2023, je bila organizacija in izvedba posveta o problematiki upravljanja s Kočevskim rogom. K organizaciji posveta smo spodbudili Občino Dolenjske Toplice in Dolenjski muzej Novo mesto. Posvet smo organizirali v Dolenjskih Toplicah, 15. junija 2023, ob praznovanju jubilejne 80-letnice Baze 20, zato je bil temu ustrezen tudi naslov posveta, 80 let Baze 20 v luči celovitega varovanja in ohranjanja ter predstavljanja naravne in kulturne dediščine Kočevskega roga – izzivi in dileme.

17) Delovna skupina za obnovo skulpture Barjanec in Barjanka na Vrhnikih (EŠD 16349)

V letu 2023 je DS spremljala dokončanje konservatorsko – restavratorskih del na Jarmovi skulpturi »Leseni rejti« (spomenik 900-letnici Ribnice) iz Brež pri Ribnici. Naslednja aktivnost skupine je bil ogled Jarmovega opusa lesenih skulptur na prostem »Operni festival« na Marofu v Kočevju, ki jih namerava občina v nadaljnjem demonitirati in obnoviti. Delovna skupina je na prošnjo občine Ivančna Gorica pregledala tudi opus poškodovanih lesenih skulptur na prostem pred OŠ Šentvid pri Stični avtorja kiparskega samouka, Petra Jovanoviča.

18) Delovna skupina za raziskave stavbne dediščine

Delovna skupina za raziskave stavbne dediščine se je v letu 2023 sestala na šestih sejah, vse so potekale preko Zoom povezave. Za vse seje je bil napisan zapisnik. Na podlagi testiranja napotnic za sondažne raziskane, ki se je izvajalo v OE Ljubljana in OE Novo Mesto, je bila analizirana njihova uporabnost in učinkovitost. Glede na dobljene podatke smo oblikovali končno obliko ter vsebino napotnice za sondažne raziskave. Smernice na področju sondažnih raziskav so bile dopolnjene ter usklajene z različnimi področji delovanja ter v poenoteni obliki predane Območnim enotam v uporabo. Zaradi časovnih zamikov pri pridobivanju povratnih informacij uporabnikov v praksi, se je tudi usklajevanja in dopolnjevanja vsebine izdanih smernic zamaknilo na daljše časovno obdobje. Ker natančne usmeritve še niso dokončno oblikovane, se še nismo odločili za izvedbo delavnic na temo sondažnih preiskav ter predstavitev vzorčenja

in analiz naravoslovnih preiskav na nepremični kulturni dediščini. Vzporedno z usklajevanjem navodil za sondažne raziskave smo jih skušali umestiti v širši kontekst raziskav stavbne dediščine ter posamezne segmente raziskav stavbne dediščine zasnovati v čim manj zapletenem, preglednem ter razumljivem sistemu. Oblikovanje celotnega pregleda raziskav stavbne dediščine je glavna naloga delovne skupine za leto 2024. Kljub temu, da je več delovnih skupin že prepoznalo potrebo po medsebojnem sodelovanju posameznih delovnih skupin, se zaradi časovnih omejitev ter ostalih delovnih obveznosti, še nismo uspeli povezati oziroma se sestati na skupnem sestanku.

19) Delovna skupina za kulturno dediščino in podnebne spremembe

Člani delovne skupine so zbrali in uredili dokumentacijo v zvezi z naravnimi nesrečami, energetske sanacije in obnovljivimi viri energije - OVE (prednostno področje fotonapetostnih naprav - FN). Med domačimi in tujimi gradivi so znanstveni članki, smernice in strateški dokumenti različnih organizacij varstva kulturne dediščine ter spletne povezave z dostopom do gradiva ipd. Gradivo je vsem članom delovne skupine dostopno na internem strežniku ZVKDS (X). Zbrano gradivo, ki je vsebinsko vezano na poplave, je od avgusta dalje dostopno tudi vsem zaposlenim ZVKDS. V letu 2023 je za izdelavo smernic za umeščanje OVE na stavbe in območja kulturne dediščine skupina delovala v ožji sestavi. Sestala se je 5 x (16. 2., 17. 3., 25. 5. 12. 6., 8. 11.), dodatne uskladitve dokumenta so potekale tudi po e-pošti. Osnutek je bil do 19. junija lektoriran in predan na MK v pregled in pripombe, ki smo jih po e-pošti prejeli 28. 9. 2023 in 30. 10. 2023. Decembra so bile dokončno izdelane in grafično opremljene Smernice za umeščanje sistemov obnovljivih virov energije na stavbe in območja kulturne dediščine, ki so izšle v Vestniku 31.

20) Delovna skupina za varstvo in ohranjanje lesene opreme

V letu 2023 je predsednica komisije predstavila 3-mesečno izobraževanje na Kraljevem inštitutu za varovanje kulturne dediščine (IRPA-KIK) v Bruslju v Belgiji in s tem metode dela, pristopa ter materiale, ki jih uporabljajo pri konservatorsko-restavratorskih posegih na leseni polikromirani plastiki. Skupina je bila na terenskem ogledu z obiskom več lokacij po delu Dolenjske (okolica Trebnjega, 4. julij), na katerih so člani analizirali restavriranje večih oltarjev in se posvetovali glede posameznih problematik, ki se navezujejo na predmete ogleda. Skupina nadaljuje s pripravo seznama ogroženih spomenikov lesene polikromirane plastike.

Posamezni zaposleni so imenovani v delovne skupine drugih inštitucij, ministrstev ali drugih državnih služb ali v svete oz. strokovne svete javnih zavodov, kjer so zastopali interes varovanja in ohranjanja kulturne dediščine;

- *Članstvo v državni komisiji za potrjevanje škode po elementarnih nesrečah.*
- *Članstvo v Partnerstvu za ohranjanje in obnovo kraške subozidne gradnje*
- *Članstvo v strokovni komisiji za strokovne izpite pri MK.*
- *Članstvo v strokovni komisiji za strokovne nazive pri MK.*
- *Članstvo v svetih in strokovnih svetih različnih zavodov in organizacij s področja kulture in kulturne dediščine ter občin.*
- *Članstvo v Umetnostno-gradbenih svetih škofij in nadškofij (Ljubljana, Celje, Novo mesto, Koper) .*
- *Članstvo v komisiji za preverjanje izvedbe posegov s sofinancerskimi sredstvi v sklopu prijav upravičencev za razdelitev nepovratnih sredstev prebivalcem v regijskem parku Škocjanske jame v letu 2023*
- *Članstvo v komisiji za preverjanje Nacionalne poklicne kvalifikacije subozidar/subozidarka*
- *Sodelovanje v delovni skupini Geopark Kras*
- *Sodelovanje v delovni skupini za izvajanje in spremljanje izvajanja Pomorskega prostorskega plana Slovenije.*
- *Sodelovanje v delovni skupini za kulturno dediščino za Triglavski narodi park; aktivno sodelovanje ob obletnici parka, izdelava dveletnega poročila dela v parku, sodelovanje pri pripravi publikacije Stavbna in naselbinska dediščina v TNP*
- *Sodelovanje v delovni skupini za nesnovno dediščino pri koordinatorju za nesnovno dediščino.*
- *Sodelovanje v delovni skupini za revizijo poklicnih standardov in katalogov Nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK).*
- *Sodelovanje v komisiji za pravilno izvajanje operacije za izvedbo Renewable Materials and Healthy Environments Research and Innovation Centre of Excellence – InnoRenewCoe.*
- *Sodelovanje v Mreži za razvoj podeželja pri MKGP.*
- *Sodelovanje v Posvetovalni skupini za pripravo »Parka spominov« v Laškem.*

- Sodelovanje v sklopu Strokovne komisije za arheološke raziskave ter skupin za spremembe ali priprave posameznih zakonov pri MK.
- Sodelovanje v strokovni komisiji v programu Mladi raziskovalci pri ZPMS.
- Sodelovanje v Strokovni komisiji za umeščanje spominskih obeležij na območju Mestne občine Celje.
- Unesco, Geoparki na MIZŠ.
- Članstvo v Komisiji za postavitev spomenika samostojne Slovenije.

1.4. Sodelovanje z lastniki oziroma posestniki nepremičnih spomenikov in z drugimi uporabniki dediščine, ki imajo interese v zvezi s posameznim spomenikom, ter posredovanje pojasnil, nasvetov in navodil

1.4.1. Sodelovanje z lastniki oziroma posestniki nepremičnih spomenikov in z drugimi uporabniki dediščine

Svetovanje lastnikom in drugim uporabnikom zavzema velik delež izvajanja javne službe, saj je prisotnost na terenu in živ kontakt z lastniki kulturne dediščine zelo pomemben.

1) Varstvo nepremične arheološke kulturne dediščine

V letu 2023 smo na CPA pripravili vso potrebno dokumentacijo in ocene stroškov za 20 graditeljev, ki so v skladu z določili *Pravilnika o vlaganju in reševanju zahtevkov za financiranje predhodnih raziskav arheoloških najdišč iz državnega proračuna* (Uradni list 93/2014 in 73/16) vlagali zahteve za financiranje in/ali sofinanciranje predhodnih arheoloških raziskav iz državnega proračuna. Ravno tako smo pripravili 2 oceni stroškov za izvedbo arheoloških raziskav v skladu z odločbama o arheološkem najdišču po 27. členu ZVKD-1.

Na OE Celje so bile pripravljene 4 odločbe za enkratno dovoljenje za iskanje arheoloških ostalin in uporabi tehničnih sredstev za te namene. Opravljen je bil tudi ogled in dokumentiranje območja, kjer je bil odkrit detektorski depojski zaklad, Male Braslovče (v sodelovanju s Pokrajinskim muzejem Celje).

Na pobudo ljubiteljskega uporabnika iskalca kovin, ki se je udeležil našega izobraževanja (gl točko 1.3., 3) *Delovna skupina za arheološko dediščino*) smo v skladu z določili *Pravilnika o iskanju arheoloških ostalin in uporabi tehničnih sredstev za te namene* (Uradni list RS, 49/2014) izdali dve enkratni dovoljenji za iskanje arheološki ostalin.

2) Predvideni posegi v registrirano kulturno dediščino, ki še ni varovana v prostorskih aktih

Izdali smo 14 priporočilnih usmeritev za objekte ali območja kulturne dediščine, ki so vpisani v Register kulturne dediščine MK po uveljavitvi zakona (ZVKD-1) in niso še varovani v okviru prostorskih aktov.

3) Priprava razpisov za obnovo dediščine

Ministrstvom, lokalnim in drugim skupnostim smo pomagali pri oblikovanju varstvenih vsebin za razpise in sodelovali v razpisnih komisijah. Na pobudo Občine Ajdovščina smo pripravili smernice za obnovo fasad na območju Ajdovščina - Arheološko najdišče Castra, EID 1-00003, ki bodo osnova za izvedbo občinskega razpisa. Občino Cerknico smo pozvali, da v občinski razpis vključi možnost kandidiranja za sredstva za obnovo stavbne dediščine.

4) Pridobivanje finančnih sredstev za raziskave, obnovo in revitalizacijo kulturne dediščine

V letu 2023 smo svetovali in sodelovali z več različnimi zainteresiranimi deležniki v povezavi s pridobivanjem različnih virov za financiranje raziskav in obnove kulturne dediščine. Nudili smo pomoč in svetovanje pri prijavi na Javni razpis za izbor kulturnih projektov na področju nepremične kulturne dediščine (JPR2-SVP 2023-2024); usklajevalni sestanki z investitorji, projektanti in izvajalci ter izdaja KV aktov. Pomoč in svetovanje smo nudili tudi zainteresiranim strankam pri nekaterih občinskih razpisih za raziskavo, obnovo in revitalizacijo kulturne dediščine, npr. Krško, Kranj, Radovljica, Bohinj, Moravče, Kamnik, Nova Gorica, Braslovče, Sevnica, ... Pomagali smo tudi lastnikom ogrožene kulturne dediščine pri pripravi vloge za pridobitev interventnih sredstev na resornem ministrstvu. Aktivno smo sodelovali z lastniki stavbne dediščine Gradišče nad Prvačino – Tominčeva graščina, EID 1-15869 pri pripravi projekta revitalizacije graščine za prijavo razpis INTERREG Italija-Slovenija.

5) *Revitalizacija in obnova kulturne dediščine*

Glede vprašanj revitalizacije posameznih objektov ali območij kulturne dediščine, oziroma celovite ali delne obnove ter rekonstrukcije objektov kulturne dediščine smo v preteklem letu imeli več predhodnih pogovorov, terenskih ogledov, svetovanj, usmerjanj ali izdelav splošnih strokovnih mnenj, ocen in stališč zainteresiranim posameznikom ali javnim službam.

RC je v sodelovanju z območnimi enotami pripravil predlog 5 letni program konservatorsko-restavratorskih del, ki jih bodo izvajali oddelki RC ZVKDS.

6) *Posredovanje podatkov o kulturni dediščini in njenem varovanju zainteresirani strokovni in laični javnosti*

Tudi v preteklem letu smo naše strokovne odločitve, v zvezi s posegi ali nameravanimi posegi, pojasnjevali zainteresirani strokovni in laični javnosti.

1.4.2. **Presoja in skrb za materialno stanje dediščine in spomenikov**

Naloga je vključevala izvajanje spremljanja stanja dediščine na terenu, usmerjanje državnih in lokalnih organov ter posameznih lastnikov k vzdrževanju in obnavljanju zanemarjenih kulturnih spomenikov ali njihovih delov (mestnih trgov, ulic, zelenih površin, mestne opreme, druge mestne infrastrukture) ter posameznih enot kulturne dediščine. Naloga se je prepletala z drugimi področji dela, bodisi s pripravo načrtov obnove, načrtovanjem financiranja s strani investitorja, bodisi s prodajo ali izdajo ustreznih upravnih odločb. Glede na obremenjenost konservatorjev in konservatorjev-restavratorjev se je naloga izvajala ob rednem delu na terenu. Med drugim smo izdali:

- poziv Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije, da zaradi slabega gradbeno tehničnega stanja čimprej pristopi k pripravi projektne dokumentacije za celotno obnovo spomenika, Ljubljana – Kostnica na Žalah, EID 1-00891,
- poziv osnovni šoli, da na obnovljeno fasado ponovno namesti enoto KD, Dobropolje Kompolje - Spominska plošča padlim v NOB, EID 1-21926.

1.4.3. **Sodelovanje z upravljavci spomenikov pri pripravi predlogov načrta upravljanja**

Konservatorji in konservatorji restavratorji so sodelovali tako pri pripravi **20** načrtov upravljanja kulturnih spomenikov in spomeniških območij kot tudi pri njihovem upravljanju.

OE Piran je na osnovi temeljitega pregleda osnutka in predhodno posredovanih podrobnejših pripomb na Ministrstvo za kulturo posredoval Predlog zavrnitve Načrta upravljanja Krajinskega parka Sečoveljske soline 2023 – 2033.

1.4.4. **Sodelovanje z upravljavci spomenikov in spomeniških območij svetovne dediščine**

Sodelovali smo z upravljavcem Regijskega parka Škocjanske jame pri varovanju kulturne dediščine v naseljih Škocjan pri Divači – Vas EID 1-04996, Matavun – Vas EID 1 - 04997, Betanja - Vas EID 1 - 04998, območjih arheološke dediščine Škocjan pri Divači – Arheološko najdišče Gradišče EID 1 - 05001, Matavun – prazgodovinsko grobišče Ponikve EID1 - 05002, Matavun – Prazgodovinsko grobišče pod Matavunom EID 1 - 05003 in sodelovanje pri izdelavi Programa varstva in razvoja.

Sodelovali smo z javnim zavodom Center za dediščino živega srebra v Idriji, upravljavcem svetovne dediščine v Idriji (sodelovanje pri oblikovanju sistemskih ukrepov za varstvo in ohranjanje, strokovna pomoč glede konservatorsko-restavratorskih posegov ipd.). Sodelovanje pri sestavljanju Čermak Špirekove peči, Idrija - Čermak Špirekova peč, EID 1-04825.

Sodelovali smo pri nadaljevanju aktivnosti na projektu svetovna dediščina Prazgodovinska kolišča okoli Alp. Izvajale so se aktivnosti glede spremljanja stanja ohranjenosti arheoloških plasti in oblikovanja sistemskih ukrepov za njihovo varstvo in ohranjanje, sodelovanja z upravljavcem Krajinskim parkom Ljubljansko barje in drugimi institucijami, ki se aktivno ukvarjajo z ohranjanjem, osveščanjem in promocijo kolišč na celotnem območju Ljubljanskega barja. Pregledali smo načrt upravljanja za naslednjih 10 let in izdali smernice za terciarne jarke.

Sodelovanje z Ministrstvom za kulturo z vsebinami povezanimi s Plečnikovimi deli v Ljubljani, ki so bila v letu 2021 vpisana na Unescov seznam svetovne kulturne in naravne dediščine;

Izdelava dopolnilnih informacij, odbor svetovne dediščine;

Priprava predloga za spremembo območja in vplivnega območja Del Jožeta Plečnika v Ljubljani – Urbano oblikovanje po meri človeka, ki je vpisana na seznam svetovne kulturne dediščine Unesco (*minor boundary modification*).

Sodelovanje pri vzpostavitvi upravljalvskega sistema, spremljanje stanja in UNESCO periodično poročanje o stanju dediščine;

- priprava periodičnega poročila za izbrana Plečnikova dela, vpisana na Seznam svetovne dediščine (spremljanje stanja stebrov izjemne univerzalne vrednosti in izpolnjevanja mehanizmov Konvencije o svetovni dediščini), julij 2023.

Sodelovanje s krovnim upravljavcem Plečnikove dediščine pri varovanju Plečnikove dediščine, izvajanje monitoringa, dokumentiranje in sodelovanje pri ostalih nalogah za katere bo upravljavec pristojen.

Izvedba monitoringa Plečnikovih del, vpisanih na Seznam svetovne dediščine, po poplavih avgusta 2023. Predstavitev dela in dogovor z upravljalci o posodobitvi načrtov upravljanja posameznih objektov, (MAO nov. 23)

Nadaljevale so se aktivnosti na UNESCO dediščini Suhozidna gradnja, znanje in veščine. Izvajale so se aktivnosti glede spremljanja stanja ohranjenosti suhozidnih gradenj in oblikovanja sistemskih ukrepov za njihovo varstvo in ohranjanje v sodelovanju s Partnerstvom za ohranitev in popularizacijo kraške suhozidne gradnje in drugimi institucijami, ki se aktivno ukvarjajo z ohranjanjem, osveščanjem in promocijo te dediščine. Dopolnjevanje vpisnega dosjeja za širitev vloge serijske nominacije Suhozidne gradnje, ki je bila leta 2018 vpisana na UNESCO-v seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva s skupino držav (Andora, Avstrija, Belgija, Irska in Luksemburg).

1.5. Sodelovanje z državnimi organi in nudenje strokovne pomoči pri postopkih v zvezi s stvarmi z domnevo dediščine

1) Sodelovanje v postopkih ugotavljanja kulturnega pomena posameznih stvari in območij

Zadeve, ki jih v zvezi z sumom kaznivih dejanj in nedovoljenimi posegi v dediščino in spomenike ter v zvezi z ohranitvijo ali odstranitvijo enote dediščine obravnavajo,

- *inšpektorati;*

Svibno - Kulturna krajina, EID 1- 21759 in Počakovo - Cerkev sv. Janeza Evangelista, , EID 1- 02411, vplivno območje; posredovanje dokumentacije Inšpektoratu za kulturo in medije MK RS in kriminalistični policiji PP Celje glede postavitve rastlinjakov oziroma fotovoltaične elektrarne (korespondenca z investitorji in UE Laško).

- *carinski organi;*
- *policija;*

V dveh primerih je pravna služba SKD nudila informacije policiji v zvezi s preiskavami kaznivih dejanj v zvezi z uničevanjem kulturne dediščine

- *sodišča;*

Celje - Hiša Vrunčeva 7, EID 1-16773 in vplivno območje spomenika Celje - Staro mestno jedro, EID 1-00055); podajanje obrazložitve sodnemu izvedencu, posameznemu etažnemu lastniku in pravniku ZVKDS v zvezi z izdanimi KVakti ter zahtevami službe glede posegov na zunanjšini objekta na naslovu Vrunčeva 7 v Celju.

Posredovanje podatkov Andreji Šantej iz Državnega tožilstva glede kulturnega spomenika Celje - Prothasijev dvorec, EID 1-04309, v območju KS Celje - Staro mestno jedro, , EID 1-00055); varstveni režimi, sken Odloka o razglasitvi KS v Mestni občini Celje.

- *protikorupcijska komisija;*
- *državna revizijska komisija.*

2) Izdajanje arhivskih ali tekočih podatkov o objektih kulturne dediščine na vloge upravnih enot posameznih občin, Sklada kmetijskih zemljišč, SIDG ter drugih občinskih in državnih služb

V letu 2023 se je obravnavalo skupaj **90** zadev.

1.6. Sodelovanje pri politikah in zakonodaji s področja varstva kulturne dediščine

- 1) *Sodelovanje z MK pri implementaciji strategije varstva dediščine in pripravi nove strategije; v letu 2023 ni bilo aktivnosti.*
- 2) *Sodelovanje z MK pri pripravi sprememb ZVKD-1, Zakona o skladu za obnavljanje in investicijsko vzdrževanje nepremične kulturne dediščine, podzakonskih dokumentov; v letu 2023 smo sodelovali pri spremembah ZVKD1, drugih aktivnosti ni bilo.*
- 3) *Druge naloge; sodelovanje na področju Nacionalnega energetskega in podnebne načrta (NEPN); sodelovanje z Ministrstvom za kulturo pri projektu »Omogočanje uvajanja obnovljivih virov v elektroenergetskem sektorju v Sloveniji» - medresorsko usklajevanje; usklajevanje na področju osnutka Zakona o umeščanju naprav za proizvodnjo električne energije (ZUOVE) in sprememb ZVKD-1; pregled Uredbe Sveta Evrope o hitrejšem umeščanju sistemov OVE v prostor; priprava predstavitve Kulturna dediščina in sistemi OVE za potrebe nadaljnjih medresorskih uskladitev, sodelovanje z referatom Kulturna dediščina in reševanje podnebne krize za konferenco CIGRE CIRED 2023.*

2. Dokumentacijski sklop

Ena od glavnih nalog in temeljno poslanstvo konservatorske stroke je dokumentiranje kulturne dediščine. Dokumentiranje predstavlja strokovno osnovo, ki skupaj z raziskavami in drugimi postopki omogoča določanje ukrepov za varstvo in ohranjanje objektov kulturne dediščine. Vzpostavitev celovitega dokumentacijskega sistema z ustreznim računalniškim programom, s katerim bo mogoče upravljati bazo podatkov vključno z vzpostavitvijo protokolov za izdelavo dokumentacije in imenovanjem njenih upravljavcev ter uporabnikov je ena prioritetenih nalog ZVKDS že več let, žal je njena realizacija odvisna od višine zagotovljenih finančnih sredstev.

2.1. Identificiranje in dokumentiranje kulturne dediščine

SKD

Območne enote so v letu 2023 izvedele dokumentiranje na **835** enotah kulturne dediščine. Stopnja dokumentiranja je različna, v večini pa gre skladno z INiJS št. 2 za evidenčno dokumentiranje (opis, fotografija, izpiski iz obstoječe literature, elaborat o vrednotenju); osnovno dokumentiranje (opis, fotografija, izpiski iz obstoječe literature, elaborat o vrednotenju, risbe, arhitekturni posnetki stanja – izmere); osnovno dokumentiranje.

SKD

Delo na pridobivanju in izdelavi dokumentacije se je izvajalo za **835** objektih in od tega so bili izdelani arhitekturni posnetki za **20** enot kulturne dediščine.

2.2. Preučevanje, vrednotenje in interpretiranje nepremične dediščine ter z njo povezane premične in nesnovne dediščine

Preučevanje dokumentacije, zgodovinskega, arhivskega in drugega razpoložljivega gradiva, terenski ogledi in primerjalni pregledi kot osnova za vrednotenje in interpretiranje dediščine za njeno nadaljnje varovanje ali prezentacijo. Strokovno in znanstveno delo kot začetna stopnja za,

- 1) *pripravo strokovnih utemeljitev predlogov za vpis dediščine v register;*
- 2) *pripravo strokovnih utemeljitev predlogov za razglasitev;*
- 3) *vsebinsko pripravo konservatorskega gradiva za konservatorske načrte in konservatorske načrte za prenovo;*
- 4) *dopolnitev vrednotenij pri stvarnih raziskavah in drugih posegih na kulturni dediščini;*
- 5) *objavo ali drugo obliko popularizacije kulturne dediščine – vse oblike popularizacije so navedene v poglavju 9. zato smo točko 5- ukinili zaradi nesmiselnosti ponavljanja vsebin.*

SKD + OE

Nadaljevanje preučevanja in vrednotenja stavbne dediščine, kulturne krajine, arheološke in naselbinske dediščine ter vplivnih območij. Nadaljevalo se je urejanje dokumentacije starih konservatorsko-restavratorskih posegov v arhivih območnih enot v skladu s trenutnimi standardi in kadrovskimi možnostmi, urejanje dosjejev kulturnih spomenikov z dopolnitvijo z arhivskim gradivom, z aktualnimi podatki o posegih ipd.

- 1) *pripravo strokovnih utemeljitev predlogov za vpis dediščine v register;*

OE Celje	65
OE Kranj	67
OE Ljubljana	45
OE Maribor	155
OE Nova Gorica	30
OE Novo mesto	20
OE Piran	160
SKD	3
Skupaj	555

2) *pripravo strokovnih utemeljitev predlogov za razglasitev;*

OE Celje	36
OE Kranj	20
OE Ljubljana	2
OE Maribor	68
OE Nova Gorica	4
OE Novo mesto	15
OE Piran	7
Skupaj	152

3) *vsebinsko pripravo konservatorskega gradiva za konservatorske načrte in konservatorske načrte za prenovo;*

OE Celje	1
OE Kranj	6
OE Ljubljana	2
OE Maribor	5
OE Nova Gorica	0
OE Novo mesto	5
OE Piran	5
Skupaj	24

4) *dopolnitev vrednotenij pri stvarnih raziskavah in drugih posegih na kulturni dediščini;*

OE Celje	0
OE Kranj	15
OE Ljubljana	0
OE Maribor	1
OE Nova Gorica	1
OE Novo mesto	5
OE Piran	3
SKD	2
Skupaj	27

SKD

- Ljubljana – Hotel Bellevue, EID1-16287, analiza stanja in analiza izdanih kulturnovarstvenih aktov ter presoja njihove ustreznosti.

- Pivola – Lipov drevored, EID 1-09274, analiza stanja in analiza izdanih kulturnovarstvenih aktov ter presoja njihove ustreznosti ter podaja usmeritev za nadaljnje aktivnosti in ohranitev.

SKD in CPA

Nadgradnja metode vrednotenja kulturne krajine znotraj sistema varstva kulturne dediščine z uporabo lidarja, interpretacijo arheologov in z morebitno preverbo z arheološkim terenskim preverjanjem.

SKD in RC

Podčetrtek - Grad, EID 1- 04628), Šmarje pri Jelšah - Dvorec Jelšingrad, EID 1-04632) in Podsreda – Grad, EID 1-0549; dokumentiranje za potrebe izvajanja projektov v okviru NOO v letih 2023 in 2024.

Koper – Palača Cankarjeva 9, EID 1-00249; priprava konservatorskega gradiva za konservatorsko – restavratorski projekt.

Izdelava solarnega katastra na območju historičnega mestnega jedra Koper.

Nadaljevanje popisa vse Plečnikove dediščine v Sloveniji, fotodokumentiranje in urejanje obstoječe dokumentacije, (valorizacija po sistemu VOD) in inventarizacija.

Begunje na Gorenjskem - Paviljon Jožemurka, EID 1- 10520 in Begunje na Gorenjskem - Paviljon Brezjanka, , EID 1-10519; izdelava podlog in vsebin za potrebe izdelave KN.

Proučevanje dokumentacije, zgodovinskega, arhivskega in drugega razpoložljivega gradiva za potrebe izdaje kompleksnejših kulturnovarstvenih pogojev ali izdelavo konservatorskih načrtov.

Identificiranje in dokumentiranje objektov kulturne dediščine, revitalizacija in obnova kulturne dediščine posameznih objektov ter sodelovanje z lastniki posameznih objektov kulturne dediščine.

Vrba na Gorenjskem - Rojstna hiša Franceta Prešerna, EID 1-00840; sodelovanje z MK pri pripravi projekta revitalizacije Prešernove rojstne hiše v Vrbi na Gorenjskem, za namen celovite prenove območja Prešernove rojstne hiše z vrtom in ostalim hiši pripadajočim prostorom, gospodarskimi objekti in hiše Vrba 1

Proučevanje starih arheoloških arhivov, izris gradiva, ovrednotenje najdb in najdišč, topografski ogledi, zbiranje dokumentacije v arhivih in muzejih Slovenije, Avstrije in Italije (Videm, Trst, Gorica).

Zbiranje dokumentacije v arhivih pred izvedbo posegov na dediščini, za potrebe vrednotenja dediščine oziroma v primeru novih vpisov v RKD v arhivih na Dunaju (npr. Haus-, Hof- und Staatsarchiv), Trstu (Archivio di Stato di Trieste), Kopru (Pokrajinski arhiv v Kopru), Novi Gorici (Pokrajinski arhiv v Novi Gorici) in Ljubljani (Arhiv Republike Slovenije), Celju (Zgodovinski arhiv), Mariboru (Zgodovinski arhiv), Rimu (npr. Archivio dell'Ufficio Storico SME) in Benetkah (npr. IUAV, Archivio progetti).

Arhivsko raziskovanje in pridobitev kopije digitalizirane dokumentacije v arhivu BDA na Dunaju za spomenike severovzhodne Slovenije ter gradiva, ki se nanaša na obdobje 1856-1940 in vsebuje dokumentacijo za Ptuj, Celje, Maribor ter druge lokacije. Gradivo je le delno digitalizirano preko projekta InterArch-Steiermark (interarch-steiermark.eu).

2.3. Predlaganje vpisa dediščine v register

SKD

Urejenost podatkov v registru je zaradi pomena registra v postopkih varstva prednostna naloga. Skladno z ZVKD-1 in kadrovskimi možnostmi smo register sproti aktualizirali (dopolnitev s fotografijami stanja, spremembe vpisov zaradi odstranitve, dopolnitev dokumentacije za dokumentarno varstvo ipd.). Prednostno obravnavo so imeli objekti dediščine, katerih status je bilo potrebno urediti zaradi varstva znotraj prostorskih aktov ali predlogov za razglasitev. Nadaljevalo se je revidiranje obstoječih vpisov in vpisovanje novih enot dediščine. V letu 2023 smo pripravili **545** predlogov, revizij, popravkov, dopolnitev in sprememb kategorij režima varstva (dokumentarno varstvo) predlogov.

- 1) vpis novih predlaganih enot dediščine, sprememba vpisa in izbris enote po podatkih pridobljenih v INDOK centru MK

Na MK prejeti predlogi v letu 2023

predlagatelj	vpis enote	sprememba vpisa	izbris enote	skupaj
ZVKD Celje	11	88	2	101
ZVKD Kranj	7	43	2	52
ZVKD Ljubljana	10	57	4	71
ZVKD Maribor	27	16	3	46
ZVKD Nova Gorica	15	46	1	62
ZVKD Novo mesto	10	71	0	81
ZVKD Piran	4	20	0	24
SKUPAJ	84	341	12	437

Novo odprti predlogi na ZVKDS v letu 2023

predlagatelj	vpis enote	sprememba vpisa	izbris enote	skupaj
ZVKD Celje	18	99	4	121
ZVKD Kranj	16	46	4	66
ZVKD Ljubljana	21	64	5	90
ZVKD Maribor	31	15	3	49
ZVKD Nova Gorica	18	47	0	65
ZVKD Novo mesto	13	90	3	106
ZVKD Piran	14	34	0	48
SKUPAJ	131	395	19	545

2.4. Pripravljanje predlogov za razglasitev spomenikov

Naloga je obsegala;

- pripravo predlogov razglasitev objektov in območij za kulturne spomenike lokalnega pomena,
- razglasitev objektov in območij za kulturne spomenike državnega pomena,
- pripravo predlogov za odpravo razglasitev spomenikov državnega pomena,
- pripravo predlogov za odpravo razglasitev spomenikov lokalnega pomena.

Naloga je vključevala vse aktivnosti od priprave predloga za razglasitev do njegovega sprejema. Obravnavali smo **150** objektov kulturne dediščine in sicer:

- priprava 139 predlogov razglasitev objektov in območij za kulturne spomenike lokalnega pomena,
- razglasitev 9 objektov in območij za kulturne spomenike državnega pomena,
- priprava 1 predloga za odpravo razglasitev spomenikov državnega pomena po 31.členu ZVKD-1,
- priprava 1 predloga za odpravo razglasitev spomenikov lokalnega pomena po 31. členu ZVKD-1.

2.5. Zagotavljanje dokumentacije konservatorsko-restavratorske dejavnosti

SKD + OE

Urejanje obstoječega seznama elaboratov (v Access programu), iskanje pogrešanih ter vpisovanje novih elaboratov iz aktivnosti v letih 2022 in 2023.

Popis in ureditev še nevpisanih elaboratov, ki so bili shranjeni pri konservatorjih in v arhivih na različnih mestih.

Urejanje digitalne zbirke elaboratov in urejanje starih fizičnih arhivov dokumentacije objektov.

RC

Nadaljevalo se je z urejanjem obstoječe dokumentacije zaključenih konservatorsko-restavratorskih posegov in pridobivanjem dokumentacije za potrebe konservatorsko-restavratorske dejavnosti iz drugih arhivov in sorodnih ustanov doma in v tujini. Dopolnjevalo se je računalniške baze podatkov za vse deponirane predmete na RC in po ostalih enotah.

Posebej velja izpostaviti:

- Vzpostavljane standardov zajemanja, obdelave in uporabe 3D dokumentacij dediščine, spomenikov ter njihovih sestavnih elementov in opreme je v teku. Delno je bila digitalizirana negoteka, podatki bodo vnešeni v nadaljevanju. Nadaljuje se priprava gradiva za digitalizacijo analogne fototeke (diapozitivi, črnobeli in barvni negativi) ter digitalizacija starih poročil in elaboratov izpred let.
- Izdelana so bila strokovna navodila za odbiranje in predajo dokumentarnega gradiva na Oddelek dokumentacije in knjižnico znotraj ustreznih standardov.
- V teku je iskanje možnosti oz. zagotovitev dodatnih količin prostora na strežniku.

2.6. Zagotavljanje dokumentacije preventivne arheološke dejavnosti

CPA v letu 2023 ni mogel nadaljevati z urejanjem arhivov starejših arheoloških raziskav, ki jih je ZVKDS izvedel v preteklih letih.

V skladu s *Pravilnikom o vlaganju in reševanju zahtevkov za financiranje predhodnih raziskav arheoloških najdišč iz državnega proračuna* (Uradni list RS 69/2009) bi se morale iz državnega proračuna financirati tudi arheološka izkopavanja za gradnjo stanovanjske stavbe za lastne potrebe na stavbnem zemljišču, ki je registrirano arheološko najdišče, ali če so se na takšnem zemljišču gradila neprofitna najemna stanovanja. Za sledeče štiri raziskave poizkopavalna obdelava arhiva še ni bila izvedena ali zaključena, ker sredstva za ta dela v preteklih letih niso bila zagotovljena (127.962,18 €), čeprav so bile raziskave terensko zaključene v letu 2011 in zadnje v letu 2015, in je že bilo izdano prvo poročilo o poteku arheoloških raziskav,

1. k.o. Prule, kulturnovarstveno soglasje št. 62240-382/2011/4 z dne 20. 10. 2011, prvo poročilo št. 02-0099/2011-TŽ-2012-66, november 2013;
2. k.o. Primostek, kulturnovarstveno soglasje št. 62240-47/2012/2 z dne 15. 6. 2012, prvo poročilo št. 05-0061/2011-KU-2013-49, november 2013;
3. k.o. Cerklje, kulturnovarstveno soglasje št. 62240-50/2012/2 z dne 18. 6. 2012, prvo poročilo št. 00-0108/2011-EB-2013-33, avgust 2013;
4. k.o. Gorenja vas, kulturnovarstveno soglasje št. 62240-208/2012/2 z dne 21. 9. 2012, prvo poročilo št. 03-0060/2012-MČ-2015-16, marec 2015.

Prav tako v letu 2023 niso bila zagotovljena sredstva v višini 9.280,51 € za izvedbo poizkopavalne obdelave arhiva najdišča k.o. Gorenja vas in grad Negova v višini 13.454,51 €.

Na OE Novo mesto so pregledali in predali gradivo iz starejših arhivov arheoloških najdišč v pristojni muzej; Dolenjski muzej-6223-0003-2023-1-Verdun pri Stopičah
Belokranjski muzej-6223-0038-2023-1-jama Stobe_predaja gradiva
Belokranjski muzej-6223-0039-2023-1-Rožanec_mitrej_1982_predaja gradiva
Dolenjski muzej-6223-0052-2023-1-Novo mesto-Šance-2000 in 2001_predaja gradiva
Dolenjski muzej-6223-0037-2023-1-Mala in Velika jama_predaja gradiva

2.7. Digitalizacija najpomembnejše dediščine

ZVKDS je v okviru programa dela za leto 2023 prejel z **Odločbo MK št. 62200-3/2022-3340-49 z dne 22. 6. 2023** sredstva v višini 65.000 € za digitalizacijo obstoječega arhivskega gradiva in novih objektov ter vzpostavljanje standardov (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 131141 – Digitalizacija.

RC

Nadaljevanje 3D digitalizacije gradiva posameznih enot in elementov:

- večna luč iz cerkve sv. Jakoba v Ljubljani,
- kip Marije iz Zgornjesavskega muzeja,
- krogovičevje iz cerkve v Praprečah,
- sklepnik iz Šentruperta,
- relief kamenjanja iz Kopra,
- grobišče talcev Begunje,
- spominski kompleks Kampor na Rabu,
- Stoničev grad v Črnomlju,
- antična nekropola v Šentjurju pri Celju.

CPA

Tudi v letu 2023 smo na CPA nadaljevali z digitalizacijo izsledkov starejših raziskav s poudarkom na njihovi legi v prostoru, ravno tako pa smo pričeli z digitalizacijo analoge fototeke starejših arhivov raziskav in terensko dokumentacijo. Ravno tako smo izvedli 3D skeniranje Male Triglavce pri Divači.

SKD

V letu 2023 je bila izdelana podrobna 3D digitalizacija enega kulturnega spomenika kot del priprav za izdelavo dokumentacije za obnovitvena dela, ki so predvidena v letu 2024, in sicer, Gorenje Jesenice – Cerkev sv. Kancijana, EID 1-02485.

V teku je bilo vzpostavljanje standardov zajemanja, obdelave in uporabe 3D dokumentacij dediščine, spomenikov ter njihovih sestavnih elementov in opreme. Nadaljevala se je priprava gradiva za digitalizacijo analogne fototeke (diapozitivi, črnobeli in barvni negativ) ter digitalizacija starih poročil in elaboratov izpred let. V letu 2023 je bilo zaključeno testiranje posebne aplikacije EBA DMS za vnos in obdelavo digitalnih fotografij, v letu 2024 je predvidena redna uporaba, s čimer bo vzpostavljena zbirka digitalne dokumentacije ZDD ZVKDS - Fototeka.

V sklopu priprav na prezentacijo plakata na konferenci v Lienzu (Avstrija) z naslovom »6th Aguntum Workshop, Römische Fora and Marktplätze« je bil del historiata in načrtov prenove Trga celjskih knezov in Prešernove ulice v Celju digitaliziran.

Urejenih je bilo cca 1500 fotografij.

Digitalizacija na področju kulture – prenova spletne strani, v višini 23.314,20 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 131141 – Digitalizacija.

V letu 2023 so bila izvedena naslednja dela v dveh fazah;

1.faza Načrtovanje uporabniške izkušnje prenovljene spletne stran; pregledano je bilo stanje obstoječe spletne strani, pregledali smo vsebine in izluščili pomembne na teh podlagah definirali in oblikovali izboljšave. Zasnovana in potrjena je bila sprememba navigacijske strukture glavnih sklopov in na teh podlagah so bile začrtane nove »uporabniške poti" . V nadaljevanju so bili izdelani mrežni modeli za ključne sklope in sicer 15 mrežnih modelov.

2. faza Grafična izvedba prenovljene spletne stran; po potrditvi mrežnih modelov je bila zasnovana grafična podoba. Ob tem smo zbrali različna grafična gradiva oz. foto gradiva, ki bodo uporabljena na novih straneh. Izvedena je bila tudi prenova grafične podobe spletne strani v največji možni meri v skladu s CGP ZVKDS in ob upoštevanju potrjenih mrežnih modelov. Izrisani so bili odzivni sistemi grafik, novi obrazci, povezave, itd.. Ob koncu je bil izveden popis del za programiranje (3. faza), ki bo izvedeno v letu 2024.

3. Izvajanje upravnih nalog na podlagi javnega pooblastila

Za poenotenje strokovnega dela v vseh organizacijskih enotah in metodologij varstva dediščine smo nadaljevali izobraževanje konservatorjev za različne segmente upravno strokovnega dela.

3.1. Pripravljanje strokovnih podlag za upravne postopke, ki jih vodijo ministrstva in drugi državni organi

Vsebina poglavja 1.2. in 3.1. je identična, zato smo vse zajeli v poglavju 1.2.

3.2. Izdajanje kulturnovarstvenih pogojev, soglasij in mnenj za posege v dediščino in spomenike in za raziskave (razen predhodnih raziskav in odstranitvev po 31. členu ZVKD1)

SKD

V pričujoči tabeli izdaje kulturnovarstvenih aktov na osnovi javnega pooblastila je ZVKDS zajel naslednje naloge, izdaja kulturnovarstvenih pogojev in njihove dopolnitve, izdajo kulturnovarstvenih mnenj in njihove dopolnitve za posege, ki zahtevajo gradbena dovoljenja, izdajo kulturnovarstvenih soglasij in njihove dopolnitve, za katere gradbeno dovoljenje ni potrebno, ter zavrnitve izdaje kulturnovarstvenih aktov, saj zaradi varstvenih režimov posegi, za katere je bila podana vloga, niso možni. V primerjavi z letom 2022 (8362) je izdanih kulturnovarstvenih aktov v letu 2023 za dobrih 6% več. Sicer je padec vlog v letu 2023 v primerjavi s predhodnim letom najbolj opazen v jugovzhodni regiji (-12%), medtem ko so se vloge za posege močno povečale zlasti v ljubljanski regiji in zahodni Sloveniji.

Območna enota	Število izdanih kulturnovarstvenih aktov (KVP, KVS, KVM) za posege v kulturno dediščino
Celje	810
Kranj	1460
Ljubljana	2767
Maribor	1210
Nova Gorica	1099
Novo mesto	693
Piran	891
Služba za kulturno dediščino	3
Skupaj	8.933

3.3. Vodenje evidence raziskav

Strokovno delo je vključevalo vodenje evidence po enotnem računalniško podprtem sistemu tako s strani ZVKDS (arheološke, arhitekturne in restavratorske raziskave) kot MK (republiška evidenca arheoloških raziskav). Zaradi pomena naloge za kakovost in ažurnost strokovnega dela je bila naloga izjemno pomembna kljub temu, da sama po sebi ne vpliva neposredno na samo dediščino.

SKD+OE

Čeprav je bila ocena evidence raziskav za leto 2023 115 enot, je bilo le teh **717**. Največje število raziskav je bilo izvedenih na območju OE Maribor, preko 500. Kvaliteta vodenja evidence je tesno povezana z informacijsko podporo in uvedbo enotnega sistema evidentiranja po vseh organizacijskih enotah v povezavi z ureditvijo celotne zavodove dokumentacije. Kvaliteta pregleda evidence je močno zmanjšana, saj nimamo ustrezne tehnične baze zaradi pomankanja finančnih sredstev. Podatki o predhodnih raziskavah stavbne dediščine se parcialno vodijo po območnih enotah ter na RC. Zaradi sedanjih kadrovskih in finančnih omejitev ter specifičnih potreb, ki se razlikujejo od evidence arheoloških raziskav, je možno pripraviti le predloge rešitev za vzpostavitev informacijsko podprte evidence teh raziskav. V letu 2023 je bila vodena

evidenca za 41 arheoloških raziskav na območju pristojnosti ZVKDS, OE Celje. Poročila poslana v pregled in potrditev 24 poročil; priprava konservatorskega zapisnika 24 zapisnikov (raziskave, ki niso vodene v aplikaciji ISeD). Poročila poslana v pregled in potrditev 33 poročil; priprava konservatorskega zapisnika raziskave, vodene v aplikaciji ISeD) 33 zapisnikov. Evidenca 14 sondiranj fasad objektov KD/KS. Evidenca raziskav- pregled 71 poročil o arheoloških raziskav ob posegih v dediščino, izdaja 71 zapisnikov konservatorskega nadzora arheoloških raziskav, od tega 47 po starem, 24 v aplikaciji E- arheologija.

CPA

V informacijskem sistemu za preventivno arheologijo je arheološka raziskava razumljena precej širše kot v evidenci arheoloških raziskav (eArheologija). Zbiramo in urejamo podatke o arheoloških raziskavah, podatke o naravoslovnih preiskavah, podatke o antropogenih posegih v prostor in ostale informacije, ki so pomembne za razvoj arheoloških metod. Gre za vse vrste arheoloških raziskav in posegov, ki jih je moč umestiti v prostor in ki nosijo informacije o arheološkem potencialu ter ki lahko pomagajo razumeti arheološki potencial območja. Veliko pozornost pri vnosu podatkov posvečamo strokovnemu preverjanju podatkov in njihovi interpretaciji (glej Mlekuž 2020). Informacijski sistem arheoloških raziskav za preventivno arheologijo je tako ključno in osnovno orodje, brez katerega javne službe preventivne arheologije ni moč opravljati. Tudi v letu 2023 smo nadaljevali z izgradnjo in ažuriranjem informacijskega sistema za preventivno arheologijo. Poleg dopolnjevanja in ažuriranja obstoječih vnosov, smo uspeli izvesti še več sto novih vnosov podatkov o arheoloških raziskavah in novih arheoloških lokacijah, skupaj 711 novih vnosov.

3.4. Izdajanje odločb o arheoloških najdiščih

Naloga je vključevala celoten postopek izdajanja odločb o arheoloških najdiščih v primeru odkritja arheoloških ostalin izven registriranih enot KD. Izdanih je bilo 6.

Izvedbo predhodnih arheoloških raziskav je v skladu z naročili MK izvajal CPA. Odločba št. 6232-0001/2018-5 z dne 23.01.2023 v Čemšeniku občina Zagorje ob Savi; Odločba št. 6232-001/2023-1 – MP z dne 19.10.2023 v Kočevski Reki občina Kočevje; Podkraj – Arheološko najdišče Na Tratah, EID 1-12163; izdaja odločbe o arheološkem najdišču, sprememba vpis v register; raziskave za potrditev najdišča je izvedel CPA.

3.5. Odrejanje izvedb določenih ukrepov varstva spomenikov lastnikom spomenikov

SKD

Naloga je vključevala izdajo ukrepov varstva spomenika skladno z 2.,3., 4. in 5. točko 38. člena in na podlagi 4. alineje 21. točke 84. člena ZVKD-1. Do sedaj je ZVKDS izdal le nekaj odločb letno in sicer v primerih, ko je obstajala velika verjetnost škode na dediščini in konservatorji ne bi mogli zagotoviti hitrega ukrepanja drugih pristojnih organov. V letu 2023 smo izdali 5 odločb v primerih, ko je obstajala velika verjetnost škode na dediščini in konservatorji niso mogli zagotoviti hitrega ukrepanja drugih pristojnih organov.

4. Strokovno spremljanje izvajanja varstva

Strokovno spremljanje izvajanja varstva je bila tudi v letu 2023 ena ključnih nalog ZVKDS in vanjo so bile vključujejo vse organizacijske enote.

4.1. Revizija in potrditev konservatorskih načrtov, ki jih pripravijo druge osebe

Skladno s Pravilnikom o konservatorskem načrtu (Uradni list RS, št. 66/2009, 15. in 16. člen) je ZVKDS v letu 2023 izvedel 7 revizij oz. potrditev konservatorskega načrta.

4.2. Strokovni nadzor nad posegi v spomenike in dediščino

Strokovni nadzor nad posegi v spomenike in dediščino so opravljale vse OE, v primeru kulturnih spomenikov in kulturne dediščine v upravljanju JGZ Brdo pa tudi SR (Damjana Pečnik, vodja SR je bila imenovana za koordinatorja kulturnih spomenikov v upravljanju JGZ Brdo). Za zahtevnejše konservatorsko restavratorske posege je strokovni nadzor izvajal RC. Skupno je bilo izvedeno **1591** nadzorov nad posegi v spomenike in dediščino.

- 1) *spremljanje, svetovanje, usmerjanje izvedbe posegov, dokumentiranje in nadzor nad vsemi posegi (razen predhodnih arb.-rest. raziskav objektov)*

OE Celje	140
OE Kranj	215
OE Ljubljana	376
OE Maribor	354
OE Nova Gorica	190
OE Novo mesto	194
OE Piran	119
SKD	5
RC	15
Skupaj	1606

- 2) *arheološki nadzor po 31. členu ZVKD-1, nadzor nad posegi v območja spomenikov in dediščine v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji ter na podlagi kulturnovarstvenih soglasij o raziskavi in odstranitvi arheološke ostaline.*

OE Celje	40
OE Kranj	7
OE Ljubljana	105
OE Maribor	51
OE Nova Gorica	15
OE Novo mesto	81
OE Piran	25
Skupaj	324

3) prijave nedovoljenih posegov v dediščino pristojnemu inšpektoratu

OE Celje	5
OE Kranj	20
OE Ljubljana	6
OE Maribor	10
OE Nova Gorica	3
OE Novo mesto	10
OE Piran	9
Skupaj	63

4) sodelovanje konservatorjev kot strokovnjakov pri internih strokovnih komisijah pri zahtevnejših obnovah

OE Celje	2
OE Kranj	4
OE Ljubljana	5
OE Maribor	4
OE Nova Gorica	0
OE Novo mesto	1
OE Piran	1
Skupaj	17

4.3. Strokovni nadzor nad predhodnimi raziskavami spomenikov in dediščine, ki niso arheološke ostaline

SKD

V letu 2023 se je izvajal konservatorski in konservatorsko restavratorski nadzor na **178** objektih. Izvedba del je bila v največji meri odvisna od investitorjev, ki so pristopili k izvedbi del in od razpoložljivih finančnih virov. Glede na omejene kadrovske možnosti so bile v letu 2023 izvedene manjše predhodne raziskave in nadzor nad posegi v stavbno dediščino le za pomembnejše objekte in objekte, ki so pridobili sredstva na razpisih namenjenih obnovi kulturne dediščine.

V letu 2023 je bil izveden nadzor nad 178 raziskavami.

4.4. Strokovni nadzor nad arheološkimi raziskavami

Konservatorski nadzor arheologov SKD je potekal skladno s Pravilnikom, in sicer se je nadzor nad raziskavami izvedel na **408** lokacijah. Obseg oziroma količino posegov je v največji meri odvisna od pristopa investitorjev k izvedbi del in od njihovih razpoložljivih finančnih virov. Naloga vključuje konservatorski nadzor arheologov SKD skladno s Pravilnikom. Glede na omejene kadrovske zmožnosti in evidentirane preobremenjenosti zaradi izdajanja kulturnovarstvenih aktov in mnenj je bilo mogoče v letu 2023 izvesti nadzor za okoli 70 % vseh raziskav v arheološko dediščino.

5. Varstvo kulturne dediščine v prostoru

5.1. Sprejemanje načrtov izvedbe predhodnih raziskav območij prostorskih aktov

Sprejemanje načrtov izvedbe predhodnih raziskav območij prostorskih aktov je obravnavano v poglavju 8.5.

5.2. Analiziranje in vrednotenje prostora za prikaz vrednotenja dediščine v prostoru

SKD

Naloga je vključevala:

- 1) *Analiziranje in vrednotenje prostora za prikaz vrednotenja dediščine v prostoru vključno z določitvijo varstvenih režimov* (območja OPN po občinskih programih);

OE Celje	10
OE Kranj	0
OE Ljubljana	0
OE Maribor	14
OE Nova Gorica	0
OE Novo mesto	0
OE Piran	2
Skupaj	16

- 2) *Prikaz vrednotenja v prostoru* (usklajevanje na podlagi zahtev MK).

OE Celje	4
OE Kranj	2
OE Ljubljana	0
OE Maribor	5
OE Nova Gorica	0
OE Novo mesto	0
OE Piran	2
Skupaj	13

Analiziranje in vrednotenje prostora za prikaz vrednotenja dediščine v prostoru vključno z določitvijo varstvenih režimov se je izvajalo za območja OPN po občinskih programih, prikazi vrednotenja v prostoru pa po usklajevanju na podlagi zahtev MK. Analiziranje in vrednotenje prostora za prikaz vrednotenja dediščine v prostoru vključno z določitvijo varstvenih režimov se je izvedlo za **39** enot KD.

Analiziranje, vrednotenje dediščinskega potenciala in ogroženosti dna teritorialnega morja Republike Slovenije za prikaz dediščine v prostoru vključno z določitvijo varstvenih režimov (virtualni prikaz podvodne dediščine in vrednotenja v prostoru) v letu 2023 ni bilo izvedeno zaradi smrti sodelavca, ki je bil zadolžen za to nalogo.

5.3. Pripravljanje gradiva za smernice in mnenja v postopkih priprave prostorskih aktov

SKD

Skladno z ZureP(2)-om smo pripravili naslednja gradiva:

- 1) izdelavo gradiva za smernice za Regionalni prostorski plan (RPP), Občinski prostorski plan (OPP), OPN, OPPN in DPN, ki jih izdaja MK;

OE Celje	23
OE Kranj	4
OE Ljubljana	24
OE Maribor	15
OE Nova Gorica	6
OE Novo mesto	24
OE Piran	4
Skupaj	100

- 2) izdelavo gradiva za mnenja k Regionalnem prostorskem planu (RPP), Občinskem prostorskem planu (OPP), OPN, OPPN in DPN, ki jih izdaja MK;

OE Celje	44
OE Kranj	14
OE Ljubljana	50
OE Maribor	114
OE Nova Gorica	17
OE Novo mesto	24
OE Piran	3
Skupaj	266

- 3) izdelavo gradiva za mnenja v postopkih CPVO (in PVO pri DPN), ELP (Elaborat lokacijske preveritve), ki jih izdaja MK;

OE Celje	25
OE Kranj	7
OE Ljubljana	20
OE Maribor	4
OE Nova Gorica	6
OE Novo mesto	3
OE Piran	0
Skupaj	65

- 4) Gozdno gospodarski načrti;

OE Celje	2
OE Kranj	1
OE Ljubljana	24
OE Maribor	3
OE Nova Gorica	2
OE Novo mesto	3
OE Piran	0
Skupaj	35

- 5) Predhodni postopek, presoja vplivov na okolje in okoljevarstveno soglasje na osnovi Uredbe o posegih na okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje (UL št. 51/14, Uredba PVO);

OE Celje	9
OE Kranj	4
OE Ljubljana	12
OE Maribor	4
OE Nova Gorica	1
OE Novo mesto	3
OE Piran	0
Skupaj	33

Izvedba naloge je vključevala naslednje aktivnosti:

- terenske ogled;
- izdelavo in strokovno urejanje foto in druge dokumentacije, usklajevanje z RKD;
- sodelovanje na koordinacijah in usklajevanjih v zvezi izdelavo gradiv;
- urejanje dokumentacije, nastale v zvezi z gradivi;
- posredovanje končnih gradiv na MK, kot nosilcu naloge ter po potrebi dodatna usklajevanja.

Skupaj smo v letu 2023 pripravili **499** gradiv za smernice in mnenja v postopkih priprave prostorskih aktov.

6. Razvojni programi in projekti

6.1. Razvojni programi in projekti konservatorske stroke

Izvajanje pilotnih razvojnih projektov na področju konservatorske stroke z namenom razvoja, uvajanja in standardiziranja metod, postopkov in materialov; v letu 2023 ni bilo aktivnosti zaradi preobremenjenosti konservatorjev.

6.2. Razvojni programi in projekti konservatorske-restavratorske stroke

Izvajanje pilotnih razvojnih projektov na področju konservatorsko-restavratorske dejavnosti z namenom razvoja, uvajanja in standardiziranja metod, postopkov in materialov. Razvojni programi s konservatorsko restavratorskega področja so bili oblikovani in izbrani glede na strateško usmeritev delovanja in razvoja RC.

V letu v 2023 so bile izvedene aktivnosti na naslednjih vsebinah:

Dopolnjevanje materialne podatkovne baze dediščinskih predmetov

Z uporabo tehnik in metodologij dediščinske znanosti in v sodelovanju z drugimi dediščinskimi inštitucijami se je v procesu raziskav osredotočalo na dopolnjevanje baze podatkov materialnih komponent dediščinskih predmetov.

Analiza materialne sestave arheoloških najdb

Keramika z najdišča Gutenwerd, ki so ga l. 1473 popolnoma uničili Turki; raziskave so potekale v sodelovanju z Narodnim muzejem Slovenije (NMS).

V dogovoru z Narodnim muzejem v letu 2023 ni bila analizirana keramika, pač pa preplet ter okrasje oblačila iz groba 4 z Otoka pri Dobravi. Z mikroskopskimi in spektroskopskimi metodami so bile pridobljene informacije o materialih in tehnologiji izdelave prepleta. Rezultati so pomembni za pripravo razstave *Nekoč je bil Gutenwerd*, ki bo na ogled v letu 2024.

Testi konserviranja arheološkega usnja

Testiranje usnja z različnimi metodami (PEG, glicerol) in različne metode sušenja (v zamrznjenem stanju, pri sobnih pogojih). Poleg mokrega lesa so občasne arheološke najdbe tudi usnje in tekstil. V literaturi najdemo več različnih metod konserviranja mokrega arheološkega usnja. Da bi ugotovili lastnosti posameznih metod, bomo izvedli teste na majhnih kosih usnja, ki jih ni mogoče ali smiselno konservirati kot arheološko najdbo.

V letu 2023 so bili izvedeni testi utrjevanja s PEG in sušenjem v zamrznjenem stanju. Sušenje do konca leta še ni bilo zaključeno, zato rezultati še ne morejo biti ovrednoteni.

Vpliv gliv in sanacijskih metod na izbrane materiale predmetov kulturne dediščine in izbrane restavratorske materiale

Nadaljevali bomo s študijami sanacijskih metod za s plesnimi okužene materiale kulturne dediščine in restavratorske materiale. Zanimala nas bo tako učinkovitost izbranih metod, kot tudi vpliv na obdelane materiale, ki ga bomo opazovali predvsem kot spremembe barv in spremembe strukture materialov. Dodatno bomo preučevali tudi vpliv gliv na restavratorske materiale.

Z ramanskim spektrometrom so bile opazovane spremembe strukture izbranih okuženih pigmentov v oljnem vezivu po okužbi z različnimi glivami in UVC sevanjem. Začete so bile tudi analize veziva istih vzorcev. Prvi rezultati kažejo majhne spremembe pigmentov in večje oljnega veziva. Projekt se bo nadaljeval v 2024.

Mednarodni pilotski projekt implementacije uporabe UV-C luči v biocidne namene

(UV-C RADIATION FOR BIOCIDAL PURPOSES FOR THE CONSERVATION OF DECORATED SURFACES IN ARCHAEOLOGICAL SITES; Project for the implementation of a pilot system). V sodelovanju s Parco Archeologico di Pompei (PAP), Pompeii Sustainable Preservation Project (PSPP), Suor Orsola Benincasa University of Naples (UNISOB) in National Research Council, Institute for Archaeological and Monumental Heritage, Lecce (CNR - IBAM). Nadaljujemo projekt začel v 2020. Namen

projekta je ugotoviti optimalen način uporabe UV-C luči v biocidne namene. V okviru projekta bodo potekale laboratorijske in *in situ* preiskave vpliva UV-C luči na mikroorganizme in pigmente. Za ta namen smo v 2021 pripravili vzorčne modele enkavstike z različnimi pigmenti in jih začeli obsevati z UVC svetlobo. Preučevali bomo vplive različne dolžine obsevanja na tradicionalne materiale. Preiskave vključujejo izvedbo kolorimetrije, mikrobiološke preiskave in analize ter spektroskopske analize. S strani Slovenije so v projekt vključene antične stenske poslikave iz Celja (Celju – Arheološko najdišče Celje, , EID 1-00056). V letu 2023 je bilo izvedeno obsevanje in nekaj analiz obsevanih pigmentov in veziv. Rezultati še niso ovrednoteni.

Konserviranje mokrega lesa

V letu 2023 smo nadaljevali s testi konserviranja vlažnega lesa – t.j. lesa, ki zaradi večjih količin vlage ne more biti razumljen kot suh, a vlage ni dovolj, da bi predmete lahko konservirali po klasičnem postopku za mokri les. Predvsem je bilo spremljano naravno staranje že zaključenih testov in vplivi gliv. Projekt se nadaljuje tudi v 2024.

Monitoring mikroklimatskih pogojev

Mikroklimatski pogoji lahko bistveno vplivajo na stanje materiala. Njihovo spremljanje je tako bistvenega pomena že pred posegom ter tudi po njem. Sistem je prenosen iz objekta na objekt, senzorji potrebujejo primerno vzdrževanje, premestitve na nove lokacije so zahtevne.

V letu 2023 smo spremljali mikroklimatske pogoje in njihove posledice na naslednjih lokacijah in sicer glede na potrebe,

- Hrastovlje - Cerkev sv. Trojice (EŠD 179).
- Arheološko najdišče Celje, Muzejski trg.
- Piran – Cerkev sv. Jurija (EŠD 516).
- Gradišče – Cerkev sv. Helene (EŠD 1566).
- Ljubljana – Cerkev sv. Jakoba (EŠD 332).
- Suha – cerkev sv. Janeza Krstnika (EŠD 710).
- Frajhajm – cerkev sv. Areha (EŠD 3170).
- Na drugih lokacijah glede na tehnične možnosti RC-ja in potrebe konservatorsko-restavratorske stroke.
- Mače - Cerkev sv. Nikolaja (EŠD 451), monitoring.
- Celje - Arheološko najdišče Celje (EŠD 56; monitoring stanja arheološke prezentacije - TIC na Glavnem in Muzejskem trgu; dokončanje podzemne prezentacije; iskanje konservatorskih rešitev za prezentacijo stropa s poslikavo.
- Izola - Arheološko najdišče Simonov zaliv (EŠD 195; redno spremljanje stanja prezentiranih antičnih mozaikov.
- Številne lokacije rimskega zidu (Claustra, Benete, Rob, Strmca,...).
- Kopiji skulptur na Vladni palači, Črna na Koroškem – Plečnikov spomenik.
- Ljubljana - Cerkev sv. Jakoba, EŠD 332, štukaturno okrasje kapele sv. Frančiška Ksaverija.
- Spremljanje stanja površinskih premazov na Aljaževem stolpu.

Izdelava vzorčnih primerov načina tlakovanja ali izvedba modelnih vzorcev ometov

Vzorčni modeli bodo služili, kot izhodišče za izbiro ustreznega načina izvedbe pri obnovah historičnih objektov. Naloga ni bila izvedena v predvidenem obsegu saj naloga zadeva tudi deležnike izven okvira ZVKDS, je bil izveden sestanek s predstavniki Zbornice za arhitekturo in prostor ter za popularizacijo problema objavljen članek <https://outsider.si/ogrozena-dediscina-tlakovanja/>

Identifikacija in lociranje specifične vrste proteinov v vzorcih kulturne dediščine z uporabo fluorescentne mikroskopije

Razvoj metodologije za imuno fluorescentno mikroskopijo (mikroskop Zeiss LSM 800), ki temelji na specifični vezavi fluorescentno označenih protiteles na tiste plasti vlitih vzorcev kulturne dediščine, ki vsebujejo izključno tarčni protein. Omenjeno metodo smo verificirali z barvanjem s splošnim fluorescentnim barvilom Sypro ruby, ki se veže na vse proteinske plasti v vzorcu, ne glede na njihov izvor ali vrsto. Pri razvoju metode smo se fokusirali predvsem na vpliv sestave barvnih slojev, predvsem kovinskih pigmentov, ki bi lahko motili samo vezavo protiteles in lociranje proteinov z imuno fluorescentno

mikroskopijo. V ta namen smo pripravili različne modelne vzorce in optimizirali metodo. Izsledke smo objavili v znanstvenem članku, KOSEL, Janez, TAVZES, Črtomir, RETKO, Klara, ROPRET, Polonca. *Can traditional artist's pigments hinder paint binder characterization using immunofluorescence microscopy? , application of widefield fluorescent and confocal laser scanning microscopies for advanced imaging and surface topography scans.* Journal of cultural heritage. May - June 2023, vol. 61, str. 76-90, ilustr. ISSN 1296-2074. [COBISS.SI-ID 147930627]

Identifikacija plesni na kulturni dediščini z uporabo molekularne metode PCR

Nekatere vrste plesni povzročajo biološko korozijo in izločajo toksine, ki so pri ljudeh rakotvorni, ali pa inducirajo številne alergološke - dihalne bolezni. Potemtakem je eksaktna identifikacija plesni nujna za zaščito tako kulturne dediščine kot tudi zaposlenih v takšnih objektih in ustanovah. Za razvoj metode smo kot študijski primer vzeli mikrobiološko karakterizacijo kulturnega spomenika rimske nekropole v Šempetru v Savinjski dolini, in sicer grobnice Spektacijev. Vse točke, ki so bile vzorčene z brisi, so vsebovale primerljivo število plesni (okoli 2.6 log 10 cfu/ml). Rodovi plesni, ki smo jih identificirali, *Penicillium* sp. (6 izolatov) in *Cladosporium* sp. (2 izolata). Po en izolat je pripadal rodovom, *Monilia* sp., *Verticillium* sp., *Hyalodendron* sp., *Flagellospora* sp., *Thysanophora* sp., *Oidiodendron* sp., *Heliomyces* sp., *Umbelopsis* sp., *Pithomyces* sp. in *Stachylidium* sp. Rezultate smo objavili v poročilu, KOSEL, Janez. Mikrobiološka karakterizacija plesni na grobnici Spektacijev Rimske Nekropole (Šempeter v Savinjski dolini) Ljubljana, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Center za konservatorstvo, Raziskovalni inštitut, 2023. 41 str., ilustr. [COBISS.SI-ID 177240835]

Odločba MK št. 62200-3/2022-3340-129 z dne 16. 10. 2023

Prerazporejena sredstva smo namenili sklopu Razvojni programi in projekti konservatorsko-restavratorske stroke, saj je bil ta sklop tekom rednega leta delno okrnjen zaradi nepredvidene edinstvene najdbe ohranjene lesene strukture; preplet (t.i. mokri les; vzporednica z že znanimi drevaki) površine več kot 10 m², (obdobje pozne kulture žarnih grobišč), ki je zaradi svoje pomembnosti in hkrati krhke konstrukcije, dobil prostor v prostorih Restavratorskega centra z namenom preprečiti neizogibno propadanje predmeta in njegovo nadaljnjo konservacijo. Dodatne finančna sredstva smo morali zagotoviti tudi za tekoči projekt Celje – Muzejski trg (Celju – Arheološko najdišče Celje, , EID 1-00056), saj je edinstveno odkritje slikarske metode imenovane enkavstika, zahtevalo nove dodatne raziskave ter priprave modelnih primerov ter vpetost tujih in domačih strokovnjakov. Cilj raziskave je preizkusiti različne tehnike priprave in priprave nanosa, ter rezultate primerjati z originalno poslikavo. Planirana je tudi izvedba kopije detajla stropne poslikave, ki bo vsebovala vse plasti ometa in barvne plasti, ter tako omogočala vpogled v tehnologijo antičnih stenskih poslikav. Odkritje je izjemnega pomena ne samo za slovenski temveč tudi za evropski prostor. Raziskave se nadaljujejo.

Preplet iz obdobja železne dobe, najden v Mengšu, je bil v letu 2023 globinsko čiščen. Pričeli smo tudi s postopkom utrjevanja, za kar smo morali kupiti drage utrjevalce in kemikalije. Delo bomo nadaljevali v letu 2024.

6.3. Razvojni programi preventivne arheologije

Razvojni programi preventivne arheologije so bili oblikovani in izbrani glede na strateško usmeritev delovanja in razvoja CPA, kar pomeni, da so vsakoletne prioritete osredotočene na nadaljnji razvoj metod in tehnik za prepoznavanje in identificiranje arheoloških ostalin v prostoru, preizkušanja uporabnosti in upravičenosti uporabe posameznih vrst raziskav v nekem specifičnem geografskem okolju ter oblikovanja protokola uporabe metod s pomočjo katerih se glede na geomorfološke danosti prostora najbolj optimalno preveri vsebino nekega registriranega najdišča. V letu 2023 je bilo naše delo osredotočeno na;

V okviru **sistematičnega pregleda lidarskih posnetkov površja ter cikličnih snemanj Republike Slovenije za potrebe varovanja in vrednotenja nepremične kulturne dediščine v prostoru** smo v letu 2023 izvedli obdelavo, analizo in interpretacijo značilnosti, ki jih lahko opredelimo kot arheološke sledi, na območju lanskoletnega požara na Krasu. O rezultatih analize je bilo pripravljeno poročilo.

Tudi v letu 2023 smo **sistematično ažurirali bazo kataloga najdišč in historične analize**, kjer so bile metode 1-3 izvedene pred več kot desetimi leti.

Baza lončenine. Zaradi potrebe korektnega časovnega določevanja odkritih odlomkov lončenine pri izvedbi predhodnih arheoloških raziskav (predvsem na območjih prostorskih aktov) smo v letu 2014 pričeli z oblikovanjem in sistematično vzpostavitvijo primarne baze lončenine po posameznih arheoloških obdobjih in kulturnih skupinah oz. regijah Slovenije, ki jo vzpostavljamo z vzorci gradiva iz kronološko dobro opredeljenih kontekstov. O poteku del v letu 2023 je pripravljeno kratko tehnično poročilo.

Geofizikalne raziskave in 3D dokumentiranja izbranih objektov oz. lokacij smo izvedli 3D dokumentiranje izbrane značilnosti na požarišču na Krasu, ki je tudi predstavljena v poročilu o analizi in interpretaciji lidarskega posnetka požarišča na Krasu.

Preverjanje strukture in obsega že registriranih arheoloških najdišč. O poteku del je pripravljeno poročilo.

Vsa poročila (od ustanovitve CPA) so javno dostopna v knjižnici RC. Pred vzpostavitvijo ISeD smo vsa poročila posredovali MK, OE, naslovniku... Sedaj so vsa javno dostopna v GISKD pregledovalniku e-Arheologijo(<https://geohub.gov.si/ghapp/giskd/>)

Poročila po programu dela so še sedaj posredovana na MK, pristojni območni enoti ali enotam ter vedno tudi RC-ju, saj kljub javni dostopnosti poročil v ISeD ohranjamo še printane verzije za naš arhiv, arhiv OE in javno dostopno knjižnico na RC. Poročila po programu dela 2023 bomo v ISeD vnesli do konca meseca marca 2024, poročila terenskih raziskav so bila v ISeD oddana 2 meseca po zaključeni raziskavi.

Načrtovana **Zasnova centraliziranega tehničnega servisa za izvedbo predhodnih posegov v vodi in Spremljava stanja lesenih objektov podvodne kulturne dediščine za potrebe ohranjanja in načrtovanja ukrepov varstva arheološke dediščine (s poudarkom na Blejskem jezeru)** zaradi pomanjkanja sredstev niso bile izvedene.

V okviru **spremljave procesov naravne in antropogene degradacije kolišč na Ljubljanskem barju** smo tudi v letu 2023 spremljali in odčitavali vodostaj v postavljenih piezometrih na Ižanskih koliščih. Rezultati meritev so vključeni v poročilo o stanju dediščine v nalogi Modeliranje izgube arheološke substance na arheoloških najdiščih zaradi klimatskih sprememb.

6.4. Raziskovalni projekti po naročilu MK

Raziskovalnih projektov po naročilu MK v letu 2023 ni bilo.

7. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko-restavratorskih posegov

7.1. Vodenje in izvedba predhodnih raziskav na spomenikih v lasti države

Novo mesto – Grad Grm, EID 1 – 08677; sondažne raziskave in dokumentiranje stenskih poslikav.

7.2. Vodenje in izvedba predhodnih raziskav spomenikov iz druge alineje 2. odstavka 34. člena ZVKD-1

Iz državnega proračuna se v okviru javne službe krijejo stroški za predhodne raziskave spomenika, če gre za poseg, ki ne terja spremembe namembnosti in ne posega v strukturne elemente spomenika ter je raziskava potrebna za določanje ukrepov varstva kot dela priprav na vzdrževanje, obnovo in oživljanje spomenika.

Skulpture iz bronu in bakra na prostem

V slovenskem prostoru je varovanje bronastih in drugih kovinskih spomenikov, ki imajo svoje mesto na prostem, ena najbolj prezrtih. Omenjeni spomeniki predstavljajo mestne simbole, pomembnejša obeležja in v večini primerov gre za izjemne umetniške stvaritve naših najbolj pomembnih kiparjev. Številne izkušnje v novejši zgodovini so nam žal pokazale, do so ravno ti spomeniki večkrat tarča vandalizma zaradi same vrednosti materiala. Zaradi izpostavljenosti vremenskim vplivom in vandalizmu so skulpture iz bronu in bakra izjemno ogrožene. Nujno je vzpostaviti večletni program sistematičnega dokumentiranja vseh najpomembnejših tovrstnih spomenikov z uporabo 3D tehnologije. Na spomenikih se izvedejo tudi najnujnejše naravoslovne raziskave z namenom določiti sestavo bronu, patine in karakterizacijo poškodb in sprememb. Na osnovi pridobljenih rezultatov raziskav se pripravi predlog nujnih konservatorsko – restavratorskih posegov.

Zaradi specifičnih lastnosti skulpture, se je kot vzorčni primer obravnaval spomenik I. Cankarja, avtorja S. Tihca pred Cankarjevim domom v Ljubljani, Ljubljana - Cankarjev dom, EID 1-29572. Poleg konservatorsko-restavratorskih postopkov na licu mesta so bila izvedena tudi vzorčenja oksidacijskih produktov, preteklih zaščitnih slojev in raznih nečistoč ter oblog na površini. Testirali smo tudi različna sredstva za zaščito bronaste površine, vsi pridobljeni rezultati bodo pripomogli k razvoju stroke pri nas in ohranjanju tovrstnih spomenikov.

Za nadaljnje raziskave je bila v letu 2023 demontirana kovinska spominska plošča ponesrečenim alpinistom v dolini Vrat. Enako je bila za potrebe nadaljnjih raziskav in izvedbe posegov v ateljeje z lokacije Pivka prepeljana skulptura Kurirček iz. t.i. brdske zbirke (druga skulptura - Žanjica je bila enako tetirana po pogodbi med ZVKDS – RC in JGZ Brdo).

7.3. Priprava in izdelava konservatorskih načrtov za spomenike v lasti države in po naročilu MK

Skladno z usmeritvami resornega ministrstva smo v letu 2023 izvedli;

Bistra – Samostan Bistra, EID 1-00015, Tehniški muzej; novelacija in dopolnitev obstoječega KN.

Izdelana je bila analiza arhivskega gradiva in arhivske fotodokumentacije, vrednotenje sestavin in usmeritve (mapa 1), fotodokumentacija vhodnega dela z gospodarskimi, muzejskimi in drugimi spremljevalnimi objekti in parkovnega območja, priprava preglednice sestavin z opisi (mapa 2).

Trate – Grad Cmurek, EID 1-00069; izdelava arhitekturnih posnetkov za potrebe izdelave KN, izvedba 3D laserskega snemanja, izdelava arhitekturnih podlog za potrebe izdelave KN.

Opravljen je bil ogled objekta. Na ogledu so bili prisotni predstavniki Muzeja norosti in dr. Sapač kot poznavalec zgodovinskega razvoja gradu, ki so predali vse gradivo, ki je bilo narejeno do sedaj. Ugotovljeno je bilo, da je dovršen del dokumentacije delno že pripravljen, zato se bo v nadaljevanju izhajalo iz omenjenega gradiva, ki lahko služi kot podlaga za izdelavo KNja.

Nadaljevanje začelih projektov v letu 2022:

Špitalič pri Slovenskih Konjicah – Zgornji samostan Žičke kartuzije, EID 1-00692; izvedba 2. faze KN-ja.

Nadaljevalo se je z izdelavo Mape 1 in Mape 2 konservatorskega načrta. Na podlagi 3D laserskega skeniranja je bila izdelana dokumentacija malega križnega hodnika (pogledi na ostenja) za potrebe izdelave zaščite zidovja.

Ptuj – Grad, žitnica, EID 1-00583; dopolnitev KN

Pregledano je bilo stanje, izvedena fotodokumentacija, analiza arhivskega gradiva in arhivske fotodokumentacije. Na podlagi vrednotenja in usmeritev za analitični in izvedbeni del KN (mapa 1) je bil pripravljen konservatorsko-restavratorski projekt s finančno oceno investicije (mapa 3).

Negova grad, EID, 1-00484;

Pripravljena je bila novelacija konservatorskega načrta iz leta 2015. Na podlagi vrednotenja in usmeritev za analitični in izvedbeni del KN (mapa 1) je bil pripravljen konservatorsko-restavratorski projekt s finančno oceno investicije (mapa 3).

7.4. Izdelovanje konservatorsko-restavratorske projektne dokumentacije za zahtevne posege

Izdelava projektne dokumentacije za zahtevne konservatorsko-restavratorske posege je zajemala ogled, osnovna sondiranja in raziskave, osnovne raziskave historiatov in izdelavo elaboratov skupaj z ocenami stroškov posegov.

Koper - Cerkev Marijinega vnebovzeta, EID 1-00239; kamniti elementi

Koprski stolna cerkev Marijinega Vnebovzeta v Kopru, hrani številne izjemne spomenike nepremične in premične kulturne dediščine državnega pomena. Bogato opremljena cerkev nam omogoča, da še vedno odkrivamo nova dejstva in nove predmete dediščine. Kamnit ciborij sv. Nazarija je nedvomno eden takih še neraziskanih draguljev. V sodelovanju z OE Piran se je v 2020 pričelo z dokumentiranjem ohranjenih kamnitih elementov ciborija sv. Nazarija v koprski stolnici. Evidentiranih je bilo več kamnitih elementov na različnih lokacijah cerkve, ki so najverjetneje del prvotnega ciborija. Vzporedno so potekale raziskave arhivskega gradiva. V letu 2023 so se nadaljevali konservatorsko-restavratorski posegi in raziskave na kamniti plošči, ki bodo zaključeni v letu 2024.

Koper – Palača Cankarjeva 9, EID 1-00249

Začela se bo priprava dokumentacije za celovito prenovo objekta, kar pomeni, da se bo začelo z raziskavami (restavratorskimi in zgodovinskimi), sondiranjem in pripravo elaborata za načrtovanje konservatorsko – restavratorskih posegov.

Izdelan je bil analitični del konservatorskega načrta.

Selo na Goričkem - Cerkev sv. Nikolaja, EID 1-00641

Rotunda sv. Nikolaja sodi v sam vrh slovenske romanske arhitekture in gotskega slikarstva in je ena redkih srednjeveških stavb, ki še vedno stoji v nepozidani in neokrnjeni naravi. V letu 2020 je bil izveden monitoring poslikanih površin z detajlno dokumentacijo stanja poslikav na stropnem oboku, istočasno pa so potekali interventni zaščitni posegi na močno poškodovanih delih poslikave. Določena je bila metodologija utrjevanja in čiščenja poslikav, nastale so nove ugotovitve glede stanja ohranjenosti in obsega preteklih posegov.

V letu 2023 načrtovane dejavnosti (nadaljevanje raziskav dokumentacije o preteklih restavratorskih posegih (tudi v madžarskih arhivih), priprava historiatov posegov ter izvedba detajlnega popisa in ovrednotenja predvidenih restavratorskih del na stenskih poslikavah) niso bile izvedene, saj je bila naloga zaupana velikemu poznavalcu rotunde v Selu, um. zg. Balažicu, ki pa zaradi zdravstvenih težav ni mogel sodelovati v tolikšnem obsegu, kot je bilo dogovorjeno.

Šempeter v Savinjski dolini - Antična nekropola, EID 1-01053

Arheološki park Rimska nekropola v Šempetru spada med najpomembnejše in najlepše ohranjene spomenike rimske dobe v Sloveniji in srednji Evropi. Vse od odkritja v petdesetih letih prejšnjega stoletja je bilo izkopanih več kot sto družinskih grobnic. Med najbolj markantne sodijo grobnice iz edinega slovenskega marmorja, pohorskega marmorja. Naravni kamen, predvsem marmor je zelo podvržen propadanju v zunanjem okolju, zato Občina Žalec načrtuje izvedbo celoletne zaščite za že prezentirane nagrobnike in izvedbo konservatorsko-restavratorskih posegov na spomenikih. Pogoj za kakršnokoli poseganje v tako pomembne spomenike je izdelava natančnega popisa stanja in izvedba vseh predhodnih raziskav.

V letu 2023 je bil izveden obsežnejši pregled stanja antičnih spomenikov, odvzeti so bili vzorci, izvedene naravoslovne in druge preiskave ter pripravljene smernice za obnovo vseh spomenikov nekropole. S terestričnim laserjem je bil izveden 3D zajem podatkov, na najbolj markantni grobnici Spektacijev, pa so bili opravljeni tudi podrobnejši pregledi mikrobioloških dejavnikov propadanja.

Crngrob – cerkev Marijinega oznanjenja, EID 1-00072

Crngrobska cerkev predstavlja enega ključnih spomenikov srednjeveškega slikarstva na Slovenskem. Na njeni zunanjsčini so gotske stenske poslikave treh različnih delavnic. Okoli 1370 je na njeni zahodni fasadi nastal pasijonski cikel, ki je delo Mojstra crngrobske fasade. Med leti 1455 in 1460 je delavnica Janeza Ljubljanskega na desnem koncu zahodne fasade naslikala podobo sv. Nedelje. Poleg teh dveh poslikav, ki v slovenski umetnostni dediščini sodita med vrhunska dela, je južno fasado s podobo Krištofa leta 1464 poslikal Mojster Bolfgang. Vse omenjene poslikave so v zelo slabem, kritičnem stanju.

V letu 2023 je bil izveden pregled stanja poslikav z raziskavami, na podlagi katerega je bil izdelan program konservatorsko-restavratorskih posegov za vse tri sklope poslikav.

Ljubljana - Cankarjev dom, EID 1-29572

V letu 2023 je bila urejena Mapa 1. Planirana je bila tudi temeljita raziskava spomenika v smislu tehnoloških in oblikovnih inovacij kot podlaga za opredelitev varovanih vrednot, vključno s prvotnimi materiali in njihovimi značilnostmi, ki pa ni bila izvedena, saj Cankarjev dom te naloge ni naročil ZAG-u, ker ni imel zagotovljenih sredstev.

Kozjak - Cerkev sv. Mohorja in Fortunata, EID 1-02950

Izvedba raziskav za oceno stanja poslikav in načrtovanje konservatorsko-restavratorskih posegov na poslikavah ter z njimi povezanih konservatorskih in gradbenih posegov na arhitekturi.

Poljane nad Škofjo Loko – Arheološko najdišče Sv. Martin, EID 1-29838;

Idejni projekt prezentacije zaradi drugih aktivnosti naročnika začasno miruje.

7.5. Načrtovanje, vodenje in izvedba zahtevnih konservatorsko-restavratorskih posegov na spomenikih, ki se financirajo ali sofinancirajo iz državnega proračuna

7.5.1. Načrtovanje, vodenje in izvedba zahtevnih konservatorsko-restavratorskih posegov na spomenikih

Splošni program vseh oddelkov RC

Vodenje in izvajanje interventnih in nepredvidenih konservatorsko-restavratorskih posegov na spomenikih

Izvedba posegov, ki so nujni in zahtevajo takojšno izvedbo zaradi ohranjanja ogrožene originalne substance, ogrožene likovne pričevalnosti, ter preprečitve nastajanja nadaljnje škode na spomenikih, dediščini ali opremi, ki je sestavni, neločljivi del le-teh (prvi odstavek 85.člena ZVKD-1).

Ljubljana –Poslopje tovarne ROG, EID 1-10060; montaža dveh kamnitih plošč v obnovljeno stavbo. Kamniti plošči sta bili zaradi obsežnih del na poslopiju, predhodno demontirani in konservirani.

Kranj, Gorenjski muzej, rimski nagrobnik iz Save; po izvedenih konservatorskih posegih se je kamnit nagrobnik najden v Savi pripeljalo v Gorenjski muzej v Kranju.

Štafelajno slikarstvo – splošno

Oddelek za štafelajno slikarstvo ZVKDS RC je strokovno pregledal veliko število slik na različnih nosilcih. V popis materialnega stanja likovnega gradiva so bili vključeni tako sakralni kot profani objekti, ki hranijo likovne zbirke v katerih se nahajajo znana imena stare in sodobne slovenske slikarske zapuščine. Na podlagi popisa je bil omogočen vpogled v zelo nezavidljivo stanje premične likovne dediščine v Sloveniji. Slike so v večini primerov neprimerno hranjene, stari posegi so dostikrat neprimerni in kvarijo estetski izgled umetnin. Velik problem predstavlja tudi nevednost lastnikov o rokovanju in hranjenju umetnin. Pomanjkljivo je tudi zavedanje in znanje o pomembnosti nekaterih likovnih del, ki tvorijo nacionalno bogastvo. V opisani problematiki velja izpostaviti predvsem slike velikih formatov. V večini primerov gre pogosto za izjemna tehnološka dela, ki jih je potrebno smiselno umestiti v slovenski umetnostnozgodovinski in tudi širši kontekst. Z reševanjem slik te vrste, slovenska likovna dediščina zagotovo pridobiva vrednost, ne le na turistični, temveč tudi na nacionalni ravni.

V letu 2023 so bili izvedeni konservatorsko-restavratorski posegi na sliki neznanega avtorja z upodobitvijo Marijinega vnebovzvetja in oljni sliki iz Vipavskega križa z upodobitvijo sv. Janeza Nepomuka (**Vipavski Križ - Cerkev sv. Križa, EID 1-04103**). Konservatorsko-restavratorski postopki so zabeleženi v predpisanih dokumentacijskih standardih.

Vzdrževanje arheoloških najdišč

Kontinuirano vzdrževanje ter izvedba nujnih sanacijskih del na dediščini, ki se nahaja v arheoloških parkih in situ ali je prezentirana v muzejih oziroma hranjena v depojih (antični mozaiki, stenske slike, antični zidovi,...), se je v nekaj letih izkazalo za nujno potrebno prakso. Osnovno vzdrževanje, ki ga sicer izvaja upravljavec posameznih arheoloških parkov, je velikokrat vezano na svetovanje in konkretna izvedbena dela, za katera je usposobljen le strokovni kader s tega področja. To je naloga, ki jo posebej izpostavlja tudi Ministrstvo za kulturo. Posebej velja izpostaviti TIC Celje, Muzejski trg Celje, Simonov zaliv, Ajdno, Mošnje in Tonovcov grad.

Ljubljana - Arheološko najdišče Ljubljana, EID 1-00329

V sklopu predhodnih arheoloških raziskav ob SNG Drama je bil v interventnem posegu zaščiten in dvignjen v fragmentih ohranjen antični mozaik iz 2. pol. 4. stoletja, ki je bil odkrit med arheološkimi izkopavanji.

Poslikave na zunanjščinah:

Crngrob - Rdeče znamenje v Smrečju, EID 1-08751

Zaradi izredno slabega stanja poslikav se posebej izpostavlja Rdeče znamenje, kjer so bili v letu 2023 izvedeni urgentni konservatorsko-restavratorski posegi na propadajočih stenskih poslikavah. Izvedli smo utrjevanje barvne plasti in ometa, čiščenje, odstranjevanje bioorganizmov in plesni. Gre nadaljevanje začetnih raziskovalnih del in poskusov na poslikavah, ki so bili izvedeni v letu 2022.

Zgornja Radovna – Domačija Zgornja Radovna 25, EID 1-00879

Na zunanji fasadi Pocarjeve domačije je bilo utrjevanje in izsoljevanje izvedeno v letu 2022. Ker odg. konservatorica ni poročala o poslabšanem stanju, dodatno utrjevanje in izsoljevanje v letu 2023 ni bilo izvedeno.

Zavratac - Kašča pri hiši Zavratac 21, EID 1-04923

Snemanje poslikav zaradi rušenja objekta. Sneti je bila večina dekorativnih poslikav. Sneti fragmenti so bili prepeljani na Akademijo za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani, Oddelek za restavratorstvo, kjer bodo restavrirani v okviru izobraževanja.

Železniki – Trško jedro – hiša Na Plavžu 29, EID 1-00895

Izvedba interventnega snemanja poslikave z motivom sv. Florijana s fasade hiše, ki bi bila zaradi nameravane prenove fasadnega plašča sicer uničena.

Konservatorsko restavratorski posegi na leseni plastiki iz depojev RC

Lesene plastike so materialno-tehnično v slabem stanju, zato je treba izvesti dezinfekcijo (ANOXI) in nujne postopke konzervacije. Na leto se tako po prioriteti restavrira nekaj kosov, ki jih je kasneje možno umeščati

v različne zbirke. S tem zmanjšujemo potrebe po (najetih) depojskih prostorih. Delo na leseni plastiki pa tudi omogoča razvoj novih metod obdelave in prenos znanja restavratorjem izven RC-ja ter študentom restavradorstva.

Mali Ločnik – Cerkev sv. Ahaca, EID 1-02620

Oltarji iz cerkve so bili več desetletij shranjeni v pristavi gradu Turjak ter pred petimi leti prepeljani v depoje RC. Izvedeno je bilo Anoxsi zaplinjevanje ter obsežno utrjevanje lesa in obstoječe polihromacije.

Kamna Gorica – Kapelica na pokopališču, EID 1-10127

Opravljen je bil konservatorsko-restavratorski poseg na lesenem polihromiranem kipu Kristus kralj, ki je bil hranjen v depoju od potresa 1997.

Dekoratívni kamniti in štukturni elementi

Žlebe – Cerkev sv. Marjete, EID 1-02185

Izvedla so se dodatna sondiranja na polihromiranem kamnitem kipu sv. Marjete in pričeli smo s pripravami za rekonstrukcijo manjkajočih delov na originalni skulpturi.

Antični kamniti spomeniki na prostem

Slovenija je zelo bogata z antičnimi kamnitimi spomeniki, ki so v večini primerov hranjeni in varovani v muzejih in drugih ustanovah po državi. Nekateri izmed najpomembnejši pa so še vedno na njihovih prvotnih lokacijah oz. prezentirani v zunanjem okolju. Ker so procesi propadanja kamna v zadnjih stoletjih veliko agresivnejši in hitrejši, moramo tovrstnim spomenikom nameniti veliko več pozornosti in do časa ustrezno ukrepati v izogib resnejšim poškodbam (redni monitoring, načrtovanje in izvedba najnujnejših konservatorsko – restavratorskih posegov. Posebno skupino spomenikov predstavljajo antični kamniti spomeniki iz slovenskega marmorja, ki je žal še toliko bolj dovzeten za propadanje v zunanjem okolju.

V letu 2023 je bil izveden obsežnejši pregled stanja spomenikov antične Nekropole v Šempetru (Šempeter v Savinjski dolini - Antična nekropola, , EID 1-01053), odvzeti so bili vzorci, izvedene naravoslovne in druge preiskave ter pripravljene smernice za obnovo vseh spomenikov nekropole. Na najbolj markantni grobnici so bili izvedeni tudi podrobnejši pregledi mikrobioloških dejavnikov propadanja ter 3D zajem podatkov s terestričnim laserjem.

Nadaljevalo se je z preučevanjem antičnih spomenikov na Ptuj, prioriteto so bili obravnavani Orfejev spomenik in nagrobniki Povodnovega muzeja, za katere se je poleg spremljanja stanja, začelo s preučevanjem različnih možnih variant za izvedbo kopij, ki bodo nadomestile originale. Izdelani so bili vzorci naravnega kamna / pohorskega marmorja za potrebe naravoslovnih raziskav in testiranja materialov za izdelavo smernic pri načrtovanju posegov na antičnih spomenikih.

Kovinski arheološki predmeti

Na lokacijah v Mariboru in Novem mestu RC izvaja konserviranje najvrednejših arheoloških predmetov, ki jih odkrijejo arheologi ZVKDS ob svojem delu v okviru državne javne službe. Gre za večje število predmetov, ki zahtevajo zahtevne osnovne posege konserviranja, ter določeno število predmetov, kjer se izvedejo tudi restavratorski postopki, potrebni za končno prezentacijo. Konserviranje in restavriranje kovinskih arheoloških najdb za več najdišč iz poizkopavalnih postopkov ZVKDS CPA in območnih enot. V letu 2023 so bili izvedeni zahtevni konservatorsko-restavratorski posegi na več kovinskih predmetih iz najdišča Cesta do HESS 2015, Trebnje Mala jama, DC Staje, Servitski samostan, AC Miklavž - Slivnica, Jenetova - Senožet, Predjamski grad, Grad Ptuj, Obvoznica Pragersko, Panorama Ptuj. Primarno so bili konservirani arheološki predmeti iz železa, bronca in svinca.

V letu 2023 smo pričeli s pregledom stanja starih arhivov najdišč (izkopanih pred letom 2008), ki jih je v skladu z ZVKD-1 potrebno predati pristojnim muzejem. Arhivi vsebujejo precej kovinskih najdb, ki so potrebne osnovne restavratorske obdelave. **Posebnih sredstev ni!** V zvezi s tem smo organizirali ekipe, ki **pro bono** obdelujejo material iz štirih pomembnih arheoloških najdišč, Trebnje (ddr. M. Guštin, dr. Z. Modrijan), Velike Malence (ddr. V. Perko, T. Lorber), Gorenje Skopice (Pavla P. Udovič) in Dvorce (K. Udovč). Po osnovni objavi bo potrebno celoten arhiv posameznih najdišč v skladu z obstoječo zakonodajo predati pristojnim muzejem (Posavski muzej Brežice, Dolenjski muzej) v stalno hrambo.

Restavriranje snetih fresk, štukatur in kamnitih predmetov iz depojev RC

V depoju RC se hrani iz različnih vzrokov v preteklosti snete in tako ohranjene freske (stenske poslikave), štukature in kamniti predmeti. Na leto se restavrira nekaj kosov, ki jih je možno umeščati v različne zbirke. S tem zmanjšujemo potrebe po (najetih) depojskih prostorih. Konservatorsko – restavratorski posegi omogočajo razvoj novih metod obdelave in prenos znanja restavratorjem izven RC-ja ter študentom restavratorstva.

Izvajanje konservatorsko-restavratorskih posegov v sodelovanju z nacionalnimi inštitucijami na področju likovne dediščine

Na RC se obračajo nacionalne institucije, ki nimajo svojih konservatorjev-restavratorjev za likovno dediščino, vendar hranijo pomembno gradivo za naš nacionalni prostor. Likovno gradivo je izjemno raznovrstno od del iz obdobja romanike do modernizma, občasno tudi posamezni predmeti drugih kultur (Kitajska, Japonska, Egipt ...). Zaradi pestrosti konservatorsko-restavratorske problematike znotraj katere je mogoče razvijati nove metodologije, bo RC tudi v prihodnje poglobljeno sodeloval z drugimi nacionalnimi inštitucijami na izvedbenem nivoju.

- **Gornjesavski muzej Jesenice, Mojster Trbojske Marije, Sedeča Marija z otrokom;** nadaljuje se kons.-rest. posega na gotski leseni plastiki za muzejsko prezentacijo na stalni postavitvi zbirke.
- **Gornjesavski muzej Jesenice, Relief sv. Štefana, začetek 16.stoletje;** kons.-rest poseg na originalu je v fazi zaključka posega in se v letu 2024 načrtuje predaja lastniku (izdelavo kopije je financiral muzej iz lastnih sredstev – sklop 16).
- **Narodna galerija – projekt Ivan Zajec;** konservatorsko-restavratorski posegi na vzorčni skulpturi.

Restavratorske delavnice po območnih enotah Zavoda;

Restavratorske delavnice, ki omogočajo tudi izvedbo določenih posegov imajo OE Celje, OE Kranj, OE Maribor, OE Nova Gorica in OE Novo mesto. Na OE Ljubljana in OE Piran lahko konservator restavrator izvaja samo konservatorsko restavratorske posege na terenu in opravlja sondažne raziskave.

OE Celje

Opravljenih je bilo 9 sondažnih raziskav.

Kljub dolgotrajni bolniški odsotnosti konservatorja – restavratorja (3.1. -16.3. ter 16.5. – 15.6. 2023) je bilo v okviru državne javne službe izvedeno restavriranje slik iz cerkve na Brinjevi gori ter slike Križevega pota iz Boča.

OE Kranj

Opravljenih je bilo 26 sondažnih raziskav.

OE Ljubljana

Opravljenih je bilo 36 sondažnih raziskav.

OE Maribor

Opravljenih je bilo 44 sondažnih raziskav.

OE Nova Gorica

Opravljenih je bilo 14 sondažnih raziskav.

OE Novo mesto

Opravljenih je bilo 6 sondažnih raziskav in naslednji konservatorsko – restavratorski posegi;

Sveti Frančišek Ksaverij, Dolenja Stara vas, Župnija Šentjernej, EID 1-02439; izvedena so bila nadaljevalna restavratorska dela, izdelava kita, nanašanje kita na poškodbe z grelno lopatico, obdelava in niveliranje zakitanih področij ter prilagajanje originalni slikovni plasti s pomočjo skalpela in s topilom navlaženih tamponov, priprava šelaka, izolacija zakitanih mest s šelakom, nabava potrebnega orodja za montažo slike na nov podokvir ter izvedba montaže, urejanje robov in hrbta slike, izdelava damar laka ter prvo zaščitno lakiranje slike z damar lakom.

Sveti Janez Nepomuk, Tri Fare, Rosalnice, Župnija Metlika, EID 1-02025; izvedena so bila naslednja nadaljevalna dela, že podlepljena slika je bila ponovno obdelana v nizkotlačni mizi, odvečna lepilna masa je

bila odstranjena z ustreznim topilom, sledila je izdelava kita, nanašanje kita na področja uničene slikovne ali barvne plasti. Zakitana mesta so bila obdelana s pomočjo skalpela in s topilom navlaženih tamponov ter tako nivelirana po višini in prilagojena okolici originalne površine slike. Sledila je priprava šelaka ter nato izolacija zakitanih mest s šelakom. Izvedena je bila montaža slike na nov podokvir ter urejanje robov slike in hrbta. Sledila je priprava damar laka ter prvo zaščitno lakiranje slike.

Drama – Cerkev sv. Nikolaja, EID 1–02504; restavratorska dela na polihromiranem kamnitem kipu angela z oltarja, čiščenje, kitanje in retuširanje.

Fara - Cerkev Marijinega vnebovzetja, EID 1–01806; konservatorsko-restavratorska dela na posameznih kipih iz skupine Jaslice, lepljenje, kitanje, grundiranje, retuširanje.

Lešnica – Marijina kapelica, Svečenošča, EID 1-08682; preventivna konservatorsko-restavratorska dela.

Novo mesto – Cerkev sv. Mihaela v Šmihelu, EID 1-02085; restavratorska dela na polihromiranem ceremonijalnem razpelu, kitanje in grundiranje.

Novo mesto – Cerkev sv. Janeza Krstnika, EID 1-02479; restavratorska dela na polihromiranem kipu Marije z detetom, kitanje in grundiranje.

Pleterje – Kartuzijski samostan, EID 1-00528; restavratorska dela na polihromiranem ceremonijalnem razpelu, kitanje in grundiranje.

OE Piran

Opravljeno je bilo 5 sondažnih raziskav in konservatorsko-restavratorski poseg na stenskih poslikavah, Koper - Palača Kreljeva 6, EID 1-00246 ter interventni poseg na srednjeveški poslikavi na vratni špaleti, Koper - Samostan Santorijeva 9, EID 1-8346.

Program po strokovnih oddelkih RC, skladno s potrjenim 5-letnim programom,

Štafelajno slikarstvo

Koper - Cerkev Marijinega vnebovzetja, EID 1-00239; projekt Carpaccio

V letu 2023 se je začela zaključna faza retuširanja velike oltarne slike Vittora Carpaccia. Ker gre za strokovno zahtevno delo, se projekt nadaljuje v letu 2024. V okviru projekta je potrebno izpostaviti sodelovanje RC pri veliki retrospektivni razstavi Carpaccio, ki sta jo pripravili National Gallery of Art iz Washingtona in Fondazione Musei Civici di Venezia. Selektor likovnih del dr. Peter Humfrey se je po ogledu konserviranih in restavriranih slik iz orgel Pokol nedolžnih otrok in Predstavitev v templju v letu 2018 na Restavratorskem centru odločil, da slike vključi v pregledno razstavo, ki je potekala od 18. 3. 2023 do 18. 6. 2023 v Doževi palači v Benetkah. RC je slike iz orgelskih kril demontiral s sten koprške stolnice, pripravil za transport po uveljavljenih muzejskih standardih in strokovno spremljal razokvirjanje in montažo slik v razstavišču. Po končani razstavi so bile slike montirane na izvorno lokacijo. Razstava se je pripravljala v tesnem sodelovanju z italijanskimi kolegi. Slike nikoli v preteklosti nista bili deležni tolikšne mednarodne pozornosti. Ker gre za Carpacciova zadnja datirana in signirana likovna dela, je umetnostnozgodovinska umestitev slik v avtorjev opis izjemna pridobitev za slovensko likovno dediščino.

Okonina - Cerkev sv. Jakoba, EID 1-02975; projekt Johann Lucas Kracker

Zaradi neodzivnosti in nezainteresiranosti lastnikov je bila prvotno predvidena slika Johanna Lukasa Kracknerja nadomeščena z baročno sliko iz cerkve sv. Jožefa v Idriji (**Idrija -Cerkve sv. Jožefa, , EID 1-03689**) neznanega avtorja z upodobitvijo sv. Barbare in sv. Ahaca s svetniki. Slika je bila raziskana z razpoložljivimi naravoslovnimi metodami. Kljub temu, da gre za sliko velikega formata v slabem stanju so bili konservatorsko-restavratorski posegi zaključeni v letu 2023. Velja tudi omeniti, da je slika v izboru za predstavitev v okviru razstave Barok na slovenskem, ki jo v prihodnjih letih pripravlja Narodna galerija v sodelovanju s Filozofsko fakulteto v Ljubljani.

Stensko slikarstvo in mozaiki

Dolenja vas pri Senožečah - Cerkev Žalostne Matere božje, EID 1-09265; stenske poslikave v prezbiteriju in na slavoločni steni

Nadaljevanje konservatorsko-restavratorskih del na poslikavah v prezbiteriju in na slavoločni steni. V letu 2022 so bili s tonsko retušo končani konservatorsko-restavratorski posegi v prezbiteriju na oboku v višjih predelih sten. V letu 2023 se je nadaljevalo z odstranitvijo neustreznih ometov in ostankov beležev v

spodnjem delu sten prezbitorija. Narejeni so bili dodatni poskusi čiščenja, odstranjevanja soli in utrjevanja. Na poškodbah z izgubljenim originalnim poslikanim ometom je bilo narejenih še nekaj poskusnih polj s tonsko/barvno integracijo.

Gradišče pri Divači – Cerkev svete Helene, EID 1-01566; stenske poslikave v ladji

V notranjosti cerkve so na severni, južni in zahodni steni ladje naslikani prizori Pohoda treh kraljev, Pasijona ter Poslednje sodbe. Poslikave so datirane okoli leta 1490, avtorstvo se pripisuje delavnici Janeza iz Kastva. V letih 2021, 2022 in 2023 je bila v cerkvi svete Helene izpeljana mednarodna delavnica za študente pod okriljem slovenske, hrvaške in švicarske Univerze ter Zavoda za varstvo kulturne dediščine. V letu 2023 je bila med poletno šolo začeta faza estetske reintegracije s tonsko retušo drobnih poškodb in s tem začrtana končna rešitev prezentacije poslikav.

Brežice – Grad, EID 1-00049; stenske poslikave v Viteški dvorani

Restavratorski poseg prve faze del je bil v letu 2022 izveden na vzhodnem poslikanem ostenju (prva tematsko poslikana površina s pripadajočima dvema okenskim odprtinama). V letu 2023 se je nadaljevalo z deli na omenjenem ostenju - utrjevanje, odstranjevanje umazanije in madežev, lokalno prilepljanje odluščenih mest, kitanje in niveliranje do originalne barvne površine. Na manjših, podmehurjenih mestih, je izveden postopek lokalnega utrjevanja s primernimi apnenimi utrjevalci (injektirna masa).

Šentjošt – Cerkev sv. Jošta, EID 1-02350; stenske poslikave v prezbitoriju

V cerkvi sv. Jošta so bile v preteklih letih odkrite in delno restavrirane gotske poslikave v ladji in prezbitoriju. V letu 2023 je bilo na poslikavah v prezbitoriju izvedeno zaključno retuširanje ter toniranje neposlikanih beležev in ometov. Na poslikavah v ladji je bilo izvedeno kitanje manjših poškodb, retuširanje v podtonu ter toniranje neposlikanih beležev in ometov. Na področjih, kjer ni bilo poslikav, je bil nanešen zariban apneni omet, rahlo pod nivo poslikave. Dela na poslikavah so tako zaključena, ker pa bo celotna cerkev v prihodnjem letu še prebeljena, bo potrebno po beljenju pregledati ali po potrebi še popraviti manjše napake.

Koper - Palača Kreljeva 6, EID 1-00246; stenske poslikave

Izvedba prve faze konservatorsko-restavratorskih posegov na treh sklopih stenskih poslikav v nadstropju in pritličju palače ter na dveh gotskih oknih (stabilizacija in konservacija poslikanih površin in okenskih odprtin).

Sveto pri Komnu - Cerkev sv. Egidija, EID 1-00717; stenska poslikava

Interventni poseg na poslikavi Vnebovzete na stropu prezbitorija. Februarja 2022 je slaba polovica poslikave, izvedene v fresko tehniki na leseno konstrukcijo, odpadla. Prišlo je do ločitve ometov od lesene konstrukcije v območju masivnega štukaturnega ometa, ki je s seboj potegnil še slabo polovico poslikave. Uporabni odpadli kosi poslikave in okvirja so bili pobrani, sestavljeni in prilepljeni na vezano ploščo in so služili kot osnova za rekonstrukcijo zgornjega dela prizora. Rekonstruiran je bil tudi manjkajoči del štukaturnega okvirja. Ohranjena originalna poslikava je bila očiščena in utrjena.

Kamen in štukature

Radlje ob Dravi-Marijino znamenje, EID 1-08160;

S kipov so bile odstranjene neustrezne dopolnitve in korodirane kovinske vezi, ki so bile nadomeščene z inox sidri. Prelomi so bili zlepljeni, razpoke pa injektirane in ustrezno sanirane. Krhki predeli na kipih so bili utrjeni. Manjkajoči deli so bili rekonstruirani, poškodbe na kipih so bile dopolnjene z ustrezno malto po arhivskih fotografijah in s pomočjo analogij. Zaključek posegov je predviden v letu 2024.

Srževica- Znamenje, EID 1-09053;

Kamnito stebrno znamenje iz leta 1726 ima kamnit podstavek iz belega grobozrnatega marmorja, na katerem stoji hišica iz peščenega apnenca s tremi figuralnimi reliefi in kamnitim križem na vrhu. Motiv Križanja je še prepoznaven, medtem ko sta ostala dva prizora že močno poškodovana (do nerazpoznavnosti). Kamnite elemente se je v letu 2023 dodatno utrdilo in zaradi stabilnosti spomenika so se s pomočjo 3D tehnologije dopolnile najbolj kritične pomanjkljivosti. Montaža originala bo izvedena, ko bo izbrana nova lokacija za prezentacijo znamenja.

Lesena polikromirana plastika in ostali leseni elementi

Bloška polica – Cerkev sv. Vincencija Fererskega, EID 1-02321;

Trije manjši oltarji so bili sterilizirani z Anoksi metodo, opravljene so bile sondažne preiskave ter konservacija z utrjevanjem. Posegi se nadaljujejo v letu 2024.

Koper - Cerkev Marijinega vnebovzjetja, EID 1-00239; Pieta, lesena polikromirana plastika, 16. stol.

V letu 2023 je bila sklicana mednarodna strokovna komisija, ki je na podlagi dobljenih rezultatov preiskav in dejanskega stanja potrdila dosedanje konservatorsko restavratorske posege in odločila o nadaljnjih postopkih na dragocenem kipu. Poteka retuša slikovnih površin, zaključek v prvi polovici leta 2024.

Podpeč pri Črnem Kalu - Cerkev sv. Helene, EID 1-01454; prižnica iz 18.stol.

V letu 2023 se je konservatorsko restavratorski poseg na prižnici izvajal na terenu. Zaradi nepredvidene problematike se dela nadaljujejo v letu 2024, ko je predviden tudi zaključek projekta.

Ribčev laz v Bohinju – Cerkev sv. Janeza, EID 1-0621; dva stranska oltarja iz zgodnjega 17.stol.

Poseg je potekal na obeh oltarjih zaradi usklajevanja vidza površin in prezentacije originala, ker je bil desni pred leti deležen neustreznega kons. rest. posega. Zaključek posega se načrtuje v letu 2024, ko se ju bo prepeljalo na lokacijo. V fazi raziskav je glava Janeza Krstnika, ki naj bi bila iz 13. stol.

Frajhajn - Cerkev sv. Areha, EID 1-03170; glavni oltar sv. Areha

Nadaljevanje konservatorsko restavratorskih posegov na tabernaklju in obhodnih nišah. Zaradi velikosti oltarja in posameznih delov bodo posegi trajali še nekaj let.

Svetina nad Laškim - Kapela sv. Križa, EID 1-03332; Oltar sv. Križa

Pet lesenih polihromiranih plastik baročnega kiparja Janeza Gregorja Božiča je v zelo slabem stanju. V preteklem letu se je poseg nadaljeval z utrjevanjem in odstranjevanjem preslikav po programu. Dela se bodo nadaljevala v letu 2024.

Izola - Cerkev sv. Dominika, EID 1-03714; triptih, predvidoma 16. stol.

Nadaljevanje posegov na slikovnih površinah in dogovarjanje za predstavitev in lokacijo dragocenega oltarčka.

Odločba MK št. 62200-3/2022-3340-129 z dne 16. 10. 2023

Črna pri Kamniku - Cerkev sv. Petra, EID 1-01881; najstarejši poslikan lesen strop (1470/80)

Sredstva so bila namenjena zahtevni montaži najstarejšega poslikanega stropa v cerkvi sv. Petra v Črni pri Kamniku, vključno z vsemi zaključnimi konservatorsko-restavratorskimi deli, ki so bili potrebni za ustrezno končno prezentacijo. Montaža stropa je zajemala specialna strokovna dela, kot tudi obrtniška dela, vključno z montažo in demontažo delovnih odrov.

7.5.2. Načrtovanje, vodenje in izvedba zahtevnih konservatorsko-restavratorskih posegov na spomenikih v lasti države

Dornava - Dvorec Dornava, EID 1-00120 in Park dvorca, EID 1-07876;

Dvorec Dornava je skupaj s prvotno ambiciozno urejeno vrtno zasnovo eden najpomembnejših spomenikov poznobaročne arhitekture ne le v Sloveniji, temveč v vsej Srednji Evropi. Kljub ogroženosti spomeniške substance in sedaj le še skromnim ostankom vrtno zasnove, predstavlja ta spomenik državnega pomena dejansko velik potencial širše srednjevropske regije. Osrednjo slavnostno dvorano, ki se nahaja v pianu nobile, krasi v letu 1708, bogato poslikan strop avtorja Johanna Casparja Wagingerja. Zrcalni obok dvorane je poslikan z iluzionističnimi slikarjami, ki upodabljajo življenje antičnega junaka Herkula. V dvorano vodijo trije vhodi. Na vzhodni in zahodni strani dvorane, kjer se dostopa do reprezentančnih prostorov osrednjega poslopja dvorca sta zidni špaleti portalov v celoti poslikani, vendar poškodovani.

V letu 2023 predvideno dokončanje konservatorsko-restavratorskih del z rekonstrukcijo stenske poslikave na južnih špaletah vratnih odprtín, ki vodijo v slavnostno dvorano zaradi drugih nujnih interventnih projektov ni bilo izvedeno.

Celje - Arheološko najdišče Celje, EID 1-00056;

V letu 2023 je bila večina fragmentov stropne poslikave očiščena, utrjena in zlepljena v večje segmente, pripravljen je bil prototip nosilca za muzejsko predstavitev originalne poslikave. V nadaljevanju je predvideno 3D skeniranje sestavljenih kompozicij, na podlagi katerega bi naredili načrt za izvedbo nosilne konstrukcije poslikave in sklic 4. mednarodne strokovne komisije ter ogled analognih primerov v tujini. Na relaciji PMC in MK bo potrebno doreči financiranje zaključne faze projekta.

Konserviranje rimskodobnega deblaka iz 2. stol. pr. n. št.

Deblak z Vrhnike se je v letu 2023 že četrto leto sušil. Spremljali smo manjšanje mase in vlažnost površine ter sodelovali s strokovnjaki za les. Sušenje se bo nadaljevalo tudi v letu 2024, saj meritve kažejo, da je les še vedno vlažen.

Odločba MK št. 62200-3/2022-3340-51 z dne 5. 7. 2023

ZVKDS, RC je v okviru programa dela za leto 2023 prejel sredstva za,

Leskovec pri Krškem - Grad Šrajbarski turn, EID 1-00317; izvedba urgentnih kons.-res. posegov na gradu Leskovec pri Krškem – Grad Šrajbarski turn v višini 61.571,96 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 131096 – Spomeniki – last RS v okviru projekta 3340-22-0001 »Kulturni spomeniki – investicijsko vzdrževanje in intervencije«.

Izvedena je bilo odkrivanje in sondiranje stenskih poslikav v prostorih gradu Šrajbarskega turna za potrebe natančnega dokumentiranja in izvedbe konservatorsko-restavratorskih posegov v nadaljevanju. Izvedena so bila tudi nujna zaščitna konservatorsko-restavratorska dela na stenskih poslikavah.

8. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav ter raziskovalnih projektov s področja preventivne arheologije

8.1. Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav ter poizkopavalnih postopkov spomenikov v lasti države, ki se financirajo iz državnega proračuna, namenjenega kulturi, tretja točka tretjega odstavka 85. člena ZVKD-1

Arheološke raziskave območij spomenikov v državni lasti so ena izmed pomembnejših nalog državne javne službe, ki jo izvajamo v skladu z določili tretje točke tretjega odstavka 85. člena ZVKD-1. Sestavni del vsake arheološke raziskave je tudi poizkopavalna obdelava arhiva najdišča, ki pa se v skladu z določili Pravilnika in 33. člena ZVKD-1 izvaja v dveh do petih letih po zaključku terenskega dela raziskave.

Odločba MK št. 62200-3/2022-3340-51 z dne 5. 7. 2023 in Odločba MK št. 62200-3/2022-3340-124 z dne 13. 10. 2023

ZVKDS, CPA je v okviru programa dela za leto 2023 prejel sredstva v skupni višini 1.514.503,70 € in sicer so bile izvedene naslednje predhodne arheološke raziskave;

Negova - Grad, EŠD 484, (testni jarek) na gradu Negova v višini 2.635,19 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 221487 - C3K11ID Trajnostna obnova in oživljanje k. dediščine in javne kulturne infrastrukture NOO-MK v okviru načrta razvojnih projektov 3340-22-0003/12 »Celovita obnova kulturnega spomenika državnega pomena Negova - Grad, EŠD 484 (stari grad s severnim stolpom in parkom)«. O rezultatih izvedenih raziskav je bilo pripravljeno prvo poročilo.

Izvedba predhodnih arheoloških raziskav (arheološke raziskave na območju sanacije podpornih zidov J-2 in J-3) na gradu Ptuj v višini 53.427,22 € (30.987,22 € za materialne stroške za neposredno realizacijo in 22.440,00 € za stroške dela), po PP 200718 – DNPk – kulturni spomeniki v okviru načrta razvojnih projektov 3340-22-0001 »Kulturni spomeniki – investicijsko vzdrževanje in intervencije«. Arheološka izkopavanja na območju sanacije podpornih zidov J-2 in J-3 na gradu Ptuj v dogovoru z ministrstvom niso bila izvedena. Raziskave se morajo namreč izvajati tik pred pričetkom gradbenega posega, ki je predviden v letu 2024. Sredstva v višini 53.427,22 € so se v soglasju z MK prerazporedila na Grad Turjak. Glej delitev spodaj.

Leskovec pri Krškem - Grad Šrajbarski turn, EID 1-00317, izvedbo predhodnih arheoloških raziskav (arheološke raziskave ob gradnji) na gradu Šrajbarski turn v višini 2.596,80 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 131096 - Spomeniki - last RS v okviru projekta 3340-22-0001 »Kulturni spomeniki – investicijsko vzdrževanje in intervencije«. Arheološke raziskave ob gradnji ob izkopu meteorne kanalizacije na gradu Šrajbarski turn v dogovoru z ministrstvom niso bile izvedene. Načrtovani poseg je predviden v letu 2024.

Turjak - Grad Turjak, EID 1-00790, izvedba predhodnih arheoloških raziskav (geofizikalne raziskave in ročne testne sonde na gradu Turjak v višini 10.452,99 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo), po PP 131096 - Spomeniki - last RS v okviru projekta 3340-22-0001 »Kulturni spomeniki – investicijsko vzdrževanje in intervencije«. Geofizikalne meritve in arheološke raziskave z izkopom testnih sond na gradu Turjak so bile izvedene. O rezultatih izvedenih raziskav je bilo pripravljeno prvo poročilo.

Turjak - Grad Turjak, EID 1-00790, izvedba arheoloških izkopavanj na območju Grad Turjak v višini 119.861,14 € (108.872,29 € za materialne stroške za neposredno realizacijo in 10.988,85 € za stroške dela), po PP 200718 – DNPk – kulturni spomeniki. Arheološka izkopavanja na gradu Turjak so bila izvedena. V pripravi je poročilo o rezultatih izvedene raziskave.

Ljubljana – Drama, EID 1-08828, izvedba predhodnih arheoloških raziskav (arheološko izkopavanje) na območju prenove SNG Drama v višini 1.445.391,50 € (1.304.321,50 € za materialne stroške za neposredno realizacijo in 141.070,00 € za stroške dela), po PP 200724 DNPk - javni zavodi v okviru projekta 3340-23-0005 »Celovita prenova SNG Drama – drugi del«. Arheološka izkopavanja na območju celovite prenove SNG Drama so se pričele v avgustu 2023. Izvedba raziskav je bila ocenjena na šest mesecev. A zaradi

izjemne ohranjenosti arheoloških ostalin (predvideno je bilo, da se ostaline rimske Emone nahajajo na 1,5 m globine, vendar so se nahajale na povprečni globini 0,8 m) bo izvedba dolgotrajnejša. Ocenjujemo, da bodo raziskave zaključene v mesecu marcu 2024. V skladu z dogovorom z ministrstvom pa raziskave potekajo neprekinjeno.

8.2. Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav iz prve alineje 2. odstavka 34. člena ZVKD-1 in prve alineje 3. odstavka 34. člena

8.2.1. Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav območij prostorskih aktov po 80. členu ZVKD-1

V letu 2023 naročil za raziskave območij prostorskih aktov po 80. členu ZVKD-1 nismo prejeli.

8.2.2. Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav za določitev sestave in obsega arheoloških ostalin na stavbnem zemljišču, ki je registrirano arheološko najdišče, če gradi investitor, ki je fizična oseba, stanovanje za lastne potrebe ali se na stavbnem zemljišču gradijo neprofitna najemna stanovanja

V letu 2023 je bilo izvedenih 20 arheoloških raziskav za določitev vsebine in sestave najdišč na stavbnih zemljiščih, kjer fizične osebe gradijo stanovanje za lastne potrebe ali se gradijo neprofitna najemna stanovanja, ki se izvajajo znotraj registriranih arheoloških najdišč na podlagi 2. alineje 3. odstavka 34. člena ZVKD-1 in *Pravilnika o vlaganju in reševanju zahtevkov za financiranje predhodnih raziskav arheoloških najdišč iz državnega proračuna* (Uradni list RS 93/2014). O rezultatih raziskav so bila pripravljena poročila.

ZVKDS, Center za preventivno arheologijo, je v okviru programa dela glede na ocenjen obseg del, ki je podan v vsakokratnih kulturnovarstvenih pogojih, glede na kulturnovarstvena soglasja, prejeta do vključno 28. 7. 2023, za leto 2023 za izvedbo spodaj navedenih projektov prejel sredstva v skupni višini 53.958,54 € (za materialne stroške za neposredno realizacijo);

1. N. in S. J., stan. hiša, k. o. Vinji Vrh,
2. T. G., stan. hiša, k.o. Cvetkovci,
3. S. B., stan. hiša, k.o. Griblje,
4. M. Č., stan. hiša, k.o. Ptuj,
5. N. in D. L., stan. hiša, k.o. Nevlje,
6. A. R., stan. hiša, k.o. Drnovo,
7. A. K., stan. hiša, k.o. Ponova vas,
8. L. P., stan. hiša, k.o. Gradišče,
9. A. P. Š., stan. hiša, k.o. Bovec,
10. M. T., stan. hiša, k.o. Jernej,
11. B. H., stan. hiša, k.o. Kostanjevica,
12. K. K. in T. M., stan. hiša, k.o. Semedela,
13. S. P., stan. hiša, k.o. Iška Loka,
14. N. P., stan. hiša, k.o. Drnovo,
15. R. D., stan. hiša, k.o. Šentvid,
16. A. K., stan. hiša, k.o. Blekova vas,
17. U. K., stan. hiša, k.o. Hotavlje,
18. F. O., stan. hiša, k.o. Stara Vrhnika,
19. M. Z., stan. hiša, k.o. Verd,
20. J. in M. Uršič, k.o. Hraše.

8.3. Vodenje in izvedba arheoloških raziskav in drugih raziskovalnih projektov s področja preventivne arheologije po naročilu MK

Izvedba raziskovalnih projektov (raziskave in druge analize) s področja preventivne arheologije po naročilu MK skladno s četrto točko tretjega odstavka 85. člena ZVKD-1, tudi v povezavi z izdanimi odločbami o arheološkem najdišču po 27. členu ZVKD-1;

Naročilo izvedbe arheološke raziskave, kulturnovarstveno soglasje za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline in odločba o financiranju arheološke raziskave MK št. 62240-203/2023-3340-6 z dne 18. 5. 2023

V letu 2023 smo v skladu z naročilom MK št. 62240-203/2023-3340-6, z dne 18. 5. 2023, smo izvedli arheološko raziskavo v Podkrajju v skladu z odločbo o arheološkem najdišču OE Nova Gorica, ki je bila izdana zaradi arheoloških ostalin, identificiranih pri izgradnji komunalnih vodov. O rezultatih raziskave je bilo pripravljeno poročilo.

Naročilo izvedbe arheološke raziskave, kulturnovarstveno soglasje za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline in odločba o financiranju arheološke raziskave MK št. 62240-278/2023-3340-4 z dne 10. 7. 2023

V skladu z naročilom MK št. 62240-278/2023-3340-4, z dne 10. 7. 2023, smo izvedli arheološko testno sondiranje na lokaciji Polica v Občini Naklo. Raziskave so potekale v skladu z izdano odločbo o arheološkem najdišču OE Kranj, ki je bila izdana, zaradi zamejitve potencialnega rimskodobnega najdišča in zavarovanja arheoloških ostalin pred nezakonitimi iskalci predmetov z detektorji kovin. O rezultatih raziskave je bilo pripravljeno poročilo.

V skladu z naročilom MK št. 62240-392/2023-3340-6, z dne 5.10. 2023, smo na lokaciji Polica v Občini Naklo zaradi natančnejše zamejitve novoodkritega rimskodobnega najdišča izvedli tudi geofizikalne meritve. O rezultatih raziskave je bilo pripravljeno poročilo.

8.4. Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav iz prve alineje 3. odstavka 34. člena ZVKD-1

Navedene arheološke raziskave v letu 2023 niso bile naročene.

8.5. Vodenje in izvedba predhodnih arheoloških raziskav iz pete alineje 3. odstavka 34. člena (izvedba raziskav za potrebe presoje vplivov na arheološke ostaline)

Kot podlago za pripravo smernic in podatkov o arheoloških ostalinah MK v postopku okoljske presoje (CPVO, PVO) v skladu z določili 3. odstavka 34. člena in 5. odstavka 76. člena ZVKD-1 smo zagotovili izvedbo predhodnih arheoloških raziskav za oceno arheološkega potenciala na območjih prostorskih aktov na državni, regionalni in lokalni ravni. Raziskave, katerih stroški se iz proračuna RS krijejo skladno s peto alinejo tretjega odstavka 34. člena ZVKD-1, se izvajajo v skladu z naročili MK.

Pred pričetkom terenskega raziskovanja vse lastnike zemljišč na izbranih območjih prostorskih aktov pisno obvestimo o pričetku del in vrsti raziskav. To, da smo obveščanje lastnikov zemljišč prevzeli sami, predstavlja lažjo organizacijo terenskega dela in tudi višjo stopnjo izvedenih PAR, saj so lastniki osebno obveščeni in ni nepotrebnih nesporazumov med izvajanjem raziskav na terenu. Vendar obveščanje in sprejemanje odgovorov lastnikov podaljša čas od naročila do pričetka izvajanja raziskav na terenu. Seveda je tudi s tega vidika najprimernejše obdobje za naročilo in izvedbo raziskav poznozimski (januar - marec) ali spomladanski in zgodnje poletni čas, ko vegetacija še miruje oz. so posevki in rastje nizki. V jesenskem času, kot je rastje bujno in posevki zreli, moramo izvedbo raziskav prilagajati pobiranju posevkov in odmiranju rastja; kar pomeni, da se na eno in isto lokacijo zaradi različne dinamike pobiranja posevkov lahko vračamo večkrat. To pa pomeni, da se v jesenskem obdobju raziskave lahko pričnejo intenzivno izvajati šele v oktobru in trajajo vse do sredine decembra. V tem času, pa smo izrazito odvisni tudi od vremenskih razmer (obilnejše jesensko deževje v novembru in že zelo nizke temperature v decembru), ki lahko onemogočijo časovno optimalno in strokovno izvajanje raziskav. Glede na navedeno je najprimernejše, da zadnja naročila za izvedbo PAR na območjih prostorskih aktov prejmemo v mesecu juliju ali avgustu.

V letu 2023 smo izvedli raziskave na skupno 15 območjih prostorskih aktov in sicer;

- DPN za glavno cesto Ptuj - Markovci (metodi 5-6)
- DPN za glavno cesto Krško – Brežice (PAR 5-6 nadaljevanje del iz leta 2021, metodi 5-6)
- DPN za PVE Dolenja vas (metode 1-4)
- DPN za PVE Golič (metode 1-4)
- DPN za PVE Griže - Veliko Polje (metode 1-4)

- DPN za nadgradnjo dolenjske regionalne proge, odsek Birčna vas (Novo mesto) - Ivančna Gorica (metode 1-4)
- DPN za nadgradnjo železniške proge Ljubljana - Kranj (Naklo), optimiziran del (metodi 5-6)
- DPN za zagotavljanje poplavne varstot za Spodnjo Savinjsko dolino (metode 1-4)
- DPN za nadgradnjo železniške proge Borovnica - Logatec (metode 1-4)
- OPN MO Celje (metode 1-6)
- Gramoznica Pleterje Kidričevo (nadaljevanje del iz leta 2022)
- OPN Pod Pohorje (id 2879) v MO Maribor

Odločba MK št. 62200-3/2022-3340-93 z dne 19. 9. 2023

ZVKDS, CPA je v okviru programa dela za leto 2023 prejel sredstva tudi izvedel predhodne arheološke raziskave za DPN za osrednje vadišče slovenske vojske v višini 36.804,50 € (21.586,15 € za materialne stroške za neposredno realizacijo in 15.218,35 € za stroške dela), po PP 160186 – Zavod za varstvo kulturne dediščine.

9. Projekti za razvijanje zavesti o dediščini (popularizacija)

9.1. Odnosi z javnostmi

V letu 2023 je bilo medijem posredovanih 185 odgovorov na njihova vprašanja oz. gradiv. Pripravili smo več različnih sporočil za javnost in drugih spremljajočih gradiv, vabil itd. Organizirali smo nekaj neposrednih srečanj z mediji oz. javnostmi - pripravili več dogodkov za različne deležnike ZVKDS .

V letu 2023 je bilo v medijih po (kliping map-u) 5116 objav povezanih z izbranimi gesli s področja dela ZVKDS. Število objav po izbranih geslih je bilo kot smo načrtovali primerljivo z letom 2022 razen za področje arheologije. Skladno z načrtom, da v letu 2023 več pozornosti javnosti usmerimo prav na področje arheologije in Centra za preventivno arheologijo smo uspeli povečati število objav in sicer geslo arheologija, 162 objav v letu 2022, v letu 2023 že 243 objav (50 % povečanje) in geslo Center za preventivno arheologijo, število objav se je povečalo s 23 na 44 objav (91% povečanje). Na ta način smo dosegli večje uravnoteženje na področju poročanja o delu ZVKDS na vseh segmentih področja dela.

Po tipih medijev; v letu 2023 se je dodatno povečalo število objav v spletnih medijih (v letu 2022 - 2661) v letu 2023 že 3094 objav. Istočasno beležimo rahel upad objav v tiskanih medijih (1386), radiu (436), kar je sicer splošen trend. Število objav na televiziji se je povečalo za 5 % odstotkov.

9.1.1. Spletno komuniciranje

Spletno komuniciranje je bilo v letu 2023, prek spletne platforme za pošiljanje sporočil zelo aktivno. Na platformi je bilo pripravljeno in poslano 33 spletnih obvestil, posebno pozornost smo posvetili t. i. Občasniku in sicer izdanih je bilo 22 – števil, prek katerih smo javnost obveščali o aktualnih dogajanjih in delovnih uspehih ZVKDS. Posledično se je močno povečalo število oseb, ki so se prijavile na Občasnik, 168 novih naročnikov kar kaže na 118% povečanje.

Nadaljevali smo z aktivnim komuniciranjem tudi prek spletnih strani ZVKDS in družbenih medijev - Facebook, Instagram. Na dan 31.12.2022 je imel FB ZVKDS 3760 sledilcev na isti dan v letu 2023 pa že 4578 sledilcev (22% povečanje). Iz starostne strukture sledilcev FB ZVKDS je razvidno, da FB ZVKDS aktivno spremljajo odrasle osebe, različnih starostnih skupin, največ jih pripada starostni skupini 35-44 let in sicer 30%. Obiskanost v starostni skupini 18-24 let je najnižja, zato bomo v naslednjih letih skušali oblikovati vsebine tudi za to skupino. Gre za skupino, ki jih po analizah sodeč pritegnejo predvsem video vsebine, reel-i, itd

V letu 2023 smo v ZVKDS aktivno sodelovali tudi s komentarji oz. pojasnili na FB profilih različnih civilnih iniciativ, kar nam je prineslo pozitivne odzive in pohvale tega segmenta javnosti, tudi sicer se je tovrstni proaktivni nastop izkazal za učinkovito orodje komuniciranja in bomo s tem nadaljevali tudi v prihodnje.

9.1.2. Celostna grafična podoba

V letu 2023 smo pripravili različna promo gradiva, namenjena različnim segmentom javnosti, na ta način smo dodatno okrepili oz. podprli druge komunikacijske aktivnosti ZVKDS. Pripravljen je bil tudi novoletni voščilni program.

9.1.3. Strateško vodenje odnosov z deležniki in javnostmi

Tudi v letu 2023 so se mediji pred pripravo člankov redno obračali na ZVKDS, preverjali informacije in prosili za gradiva. Skladno z navedenim je bilo v večini medijskega poročanja zaznati nevtralno pisanje ali pozitivno poročanje o delu Zavoda. Sodelovanje z mediji smo še dodatno okrepili z izdajo Občasnika, katerega vsebine so mediji radi povzemali. Pri pregledu objav tako lahko opazimo povečanje prispevkov na teme iz Občasnika, in tako pozitivne učinke proaktivnega komuniciranja ZVKDS, posledično lahko zaključimo, da je potrebno obdržati izdajanje Občasnika ZVKDS vsaj v tem obsegu.

V segmentu interne javnosti smo dodatno krepili in širili informacije prek interne komunikacijske baze Intranet in organizirali uspešno strokovno srečanje zaposlenih, v maju 2023.

Ob koncu leta smo, kot vsako leto posvetili posebno pozornost tudi zunanjim poslovnim partnerjem na projektih in izbranim lastnikom ter jih povabili na tradicionalno Miklavževo srečanje ZVKDS, ki smo ga, kot načrtovano, letos posvetili aktualnim temam arheologije.

9.2. Založništvo

Publiciranje strokovnega dela ZVKDS je zelo pomemben segment in skladno s finančnimi okviri smo poskušali ohraniti kontinuiteto izdajanja osnovnih strokovnih publikacij, ki imajo dolgoletno tradicijo. Trudili smo se ohraniti tudi izdajanje vseh ostalih publikacij, ki so v zadnjih letih postale prepoznavne tako v strokovnih kot tudi v laičnih krogih.

9.2.1. Publikacije ZVKDS, Varstvo spomenikov, Poročila, Kulturni in naravni spomeniki, Vestnik, RES. - publikacije RC, Zbirka AAS, Monografije CPA, Naša dediščina, Zavod se predstavi

Prioriteta 1

Varstvo spomenikov, št. 53; stiskano 600 izvodov, 167 strani

Varstvo spomenikov, št. 54; recenzije člankov.

Varstvo spomenikov, poročila 57 in 58; poročila so zbrana, pregledana, lektorirana in oblikovana. 450 strani. V 2024 sledi tisk.

Vestnik 30, Priročnik za vrednotenje kulturne dediščine za določitev varstvenih območij dediščine. 132 strani, 400 izvodov.

Vestnik 31, Smernice za umeščanje sistemov obnovljivih virov energije na stavbe in območja kulturne dediščine Slovenije. 57 strani, 400 izvodov.

Monografije CPA, zaradi drugih delovnih obveznosti smo v letu 2023 izdali samo 1 e-zvezek, od predvidenih 5.

Zbirka AAS, zaradi drugih delovnih obveznosti smo v letu 2023 izdali 7 novih e-zvezkov namesto predvidenih 15.

Prioriteta 2

Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev smo izdali ali nadaljevali s pripravo za tisk na naslednjih publikacijah;

- RES 8, Konservatorsko restavratorski posegi na glavnem oltarju cerkve sv. Jurija v Šenčurju; zbrani so bili prispevki, zaradi pomanjkanja finančnih sredstev je bilo lektoriranje, oblikovanje in tisk prestavljeno na leto 2024.
- RES 9, Restavriranje notranjščine frančiškanske cerkve v Ljubljani; izvajalo se je uredniško delo, koordiniranje in korespondenca ter zbiranje in urejanje člankov za obsežno monografijo, ki bo v dveh ločenih izdajah slo./ang. predstavila projekt celostne prenove notranjščine v frančiškanski cerkvi Marijinega vnebovzeta v Ljubljani. Zaradi neodanih prispevkov in izpada finančnih sredstev urejanje in priprava publikacije poteka počasi (krajšanje oddanih prispevkov, urejanje novo oddanih prispevkov, slikovnega gradiva, v nadaljevanju še lektoriranje, recenziranje, prevajanje, indeksiranje, izdelava terminološkega slovarčka, korekture, postavitve in oblikovanje, tisk).
- Izvestja, priprava prve digitalne številke poročila o delu oddelkov CPA in predstavitve poteka aktualnih raziskav in/ali posameznih zanimivejših najdb, zaradi intenzivnega dela na izvedbenem delu raziskav ni bila realizirana.
- Priprava in izdaja koledarja ob 60 letnici delovanja OE Celje, fotografiranje izpostavljenih dvanajstih projektov prenov, izvedenih od leta 2013 – 2023, obdelava fotografij, priprava 13 besedil, oblikovanje koledarja za tisk.

9.2.2. Druge publikacije in znanstveni članki

Priprava prispevkov za objavo v domačih/tujih strokovnih in znanstvenih glasilih in priprava člankov za objavo v različnih poljudnih publikacijah in glasilih z namenom popularizacije dejavnosti, strokovnega dela in področja,

SKD

Peskar, Robert. Cerkev sv. Mihaela in njeno mesto v razvoju gotske arhitekture = La chiesa di S. Michele e il suo ruolo nello sviluppo dell'architettura gotica del Goriziano. V, *Srednjeveška cerkev sv. Mihaela v Šmibelu in*

vpliv gotskih tokov na Goriškem, ob 550-letnici prve omembe cerkve sv. Mihaela v Šmihelu. Nova Gorica 2023, str. 39-55.

Peskar, Robert. Bibliografija p. Janeza Hollensteina. V, *P. Janez Hollenstein OCarth., 90 let, čisto in bistro oko, zagledano v Boga*. Šentjernej, KD Zgovorna tišina & Pleterje, Kartuzija, 2023, s.p.

OE Celje

Matija Plevnik, priprava dveh člankov za strokovno monografijo Žička kartuzija in njena ecclesia maior (urednik dr. Robert Peskar).

Bernarda Županek, Mateja Ravnik, prispevek na kongresu Landscape in Antiquity, RimA topography of death, the funerary landscape of Emonan cemeteries.

Danijela Brišnik, Mateja Ravnik, članek v zborniku mednarodne konference Z ognjem in mečem, protiturška obramba na današnjem koroškem ozemlju, »V varnem zavetju cerkva. Arheološka prezentacija protiturškega tabora na Ponikvi pri Šentjurju«.

Mateja Ravnik, članek v zborniku mednarodne konference Z ognjem in mečem, protiturška obramba na današnjem koroškem ozemlju, »Bežite, Turki prihajajo! Poskus pregleda z arheološkimi raziskavami odkritih ostalin iz časa osmanskih vpadov na območju Slovenije«.

OE Kranj

Nataša Ūlen, Priprava članka za XII mednarodno znanstveno-profesionalno konferenco v Beogradu z naslovom Ohranjanje arhitekturne in urbanistične dediščine v 21. stoletju, izzivi in priložnosti.

Matevž Remškar, Priprava izvirnega znanstvenega članka na temo Mojstra Trbojske Marije za Zbornik za umetnostno zgodovino 2023;

Matevž Remšakar, Priprava izvirnega znanstvenega članka na temo Mojstra kranjskega ladijskega oboka za Acta historiae artis Slovenica 2024.

Matevž Remškar, Priprava znanstvenega članka na temo posegov na šenčurskem oltarju uza Umetnostno kroniko 2024.

Matevž Remškar, Priprava strokovnega članka na temo Marije z Jesenic za Jeseniški zbornik 2023.

Kozorog Miha in Saša Roškar, 2023. „Etnologija in antropologija na zavarovanih območjih“. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 63 (1), 136–37.

Roškar Saša, 2023, Kaj pa lastniki vidijo v svoji dediščini? V, *X. simpozij etnologa konservatorja Republike Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Republike Sjeverne Makedonije, republike Slovenije in republike, zbornik povzetkov, Srbije, Šibenik - Trogir, 4. - 4.10.2023, zbornik povzetkov, 77–78*. Šibenik - Trogir, Konzervatorski odjel u Šibeniku i Konservatorski odjel u Trogiru Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture i medija RH, Grad Šibenik Grad Trogir.

Roškar Saša, 2023, Kašče - med prestižem, uporabnostjo in izginjanjem“. V, *Izbrana poglavja o praznovanjih na Gorenjskem, zbornik povzetkov 3. etnološkega dne, Kranj, 12. junij 2023, 10–13*. Kranj, Gorenjski muzej.

Roškar Saša. 2023, Od odkritja Slovenske peči do sprememb, ki jih je prinesla sodobnost“. *Vigenjc XXII–XXIII*, 105–10.

Roškar Saša, 2023, Šenkova domačija na Zgornjem Jezerskem, Avtentičnost je ohranjanje in spreminjanje“. V, *Zbornik IX simpozija etnologa-konzervatorja*. Beograd, Republički zavod za zaštitu spomenika xxx, 91–108.

OE Ljubljana

Medvode - Spomenik padlim talcem v Gramozni jami, EID 1-05675 priprava tekstov za pojasnjevalni tabli v območju enote.

T. Adamič, prispevka Čas za obnovo in Ko trg postane spomenik za razstavo in katalog razstave Kons-tr3, Konstrukcija nove ere, Ljubljana, TR3, november 2023

V. Merc, M. Pergar, Od novoveške lončenine do laserskih posnetkov , arheološka podoba Šmihela skozi prizmo arheologije mlajših obdobij = Dalla ceramica d'epoca moderna alle immagini laser , il sito archeologico di Šmihel San Michele attraverso il prisma dell'archeologia dei periodi più recenti. V, Srednjeveška cerkev sv. Mihaela v Šmihelu in vpliv gotskih tokov na Goriškem , ob 550-letnici prve omembe cerkve sv. Mihaela v Šmihelu.

Pergar M., Prispevek k arheološki topografiji Občine Krško - rezultati raziskav v letih 2020–2021 Arheologija v letu 2022, Arheologija v letu 2022. Zbornik povzetkov ARHEOLOGIJA v letu dediščina za javnost 2022 Strokovno srečanje Slovenskega arheološkega društva 22. in 23. junija 2023 v Atriju ZRC SAZU v Ljubljani. Ljubljana, junij 2023, str. 23 - 24.

Pergar M., Prispevek k arheološki topografiji Posavskega hribovja Arheologija v letu 2022. Zbornik povzetkov ARHEOLOGIJA v letu dediščina za javnost 2022 Strokovno srečanje Slovenskega arheološkega društva 22. in 23. junija 2023 v Atriju ZRC SAZU v Ljubljani. Ljubljana, junij 2023, str. 21-22.

A. Bahar Muršič, E. Benčič Mohar, Vnašanje novih elementov v enote in območja nepremične kulturne dediščine. Zbornik IX simpozijuma etnologa-konservatora. Beograd, 2023

H. Brus, Objava članka o Cankarjevem domu v katalogu, ki je izšel ob razstavi KONS-TR3 Konstrukcija nove ere v Galeriji TR3 v Ljubljani, Ljubljana 2023.

T. Potočnik, ur., *KONS-TR3, konstrukcija nove ere. Construction of the New Era*, Galerija TR3, Ljubljana, katalog razstave. Ljubljana, ZVKDS, 2023.

T. Potočnik, *Jože Plečnik and Nikola Dobrović - the façade between Bekleidung principle and purism*, v, Nikola Dobrović, Life, work, times. On the occasion of the 125th anniversary of his birth, ur. Milan Marić et al., Belgrade, Serbian academy of sciences and arts, SASA, 2023, str. 171-183.

T. Potočnik, *Vprašanje o avtentičnosti in pomen arhitekturnih raziskav na primeru dediščine modernizma*, v, Arhitekturne preнове. Dialogi, 1-2 2023, Maribor, Založba Aristej.

T. Potočnik, *Trg republike v Ljubljani. Natečajni elaborat s šifro 26534 in »preobrat zasnove«*. Nevidne hiše, dostopno na, <https://www.nevidnehise.si/trgrepublike-clanek>.

T. Potočnik, *Semper, Plečnik, Ravnikar in Bekleidungsprinzip*, v, Leto Edvarda Ravnikarja, Nina Granda, Matevž Granda, Luka Jerman, ur., Ljubljana, Založba Z.O.P. – zavod za oblikovanje prostora, str. 29-31. Digitalna izdaja, dostopno na, <https://outsider.si/wp-content/uploads/2023/10/Leto-Edvarda-Ravnikarja-2023-Outsider-1223.pdf>.

T. Potočnik, *Projekt »Ostek« in Ravnikarjeve gobe ob Tivolski cesti v Ljubljani*, v, Leto Edvarda Ravnikarja, Nina Granda, Matevž Granda, Luka Jerman, ur., Ljubljana, Založba Z.O.P. – zavod za oblikovanje prostora, str. 32-35. Digitalna izdaja, dostopno na, <https://outsider.si/wp-content/uploads/2023/10/Leto-Edvarda-Ravnikarja-2023-Outsider-1223.pdf>.

T. Potočnik, Stolpnici na ljubljanskem Trgu republike. Sinonim optimizacije zasnove v »predgenerični« eri, v, Leto Edvarda Ravnikarja, Nina Granda, Matevž Granda, Luka Jerman, ur., Ljubljana, Založba Z.O.P. –

zavod za oblikovanje prostora, str. 50-53. Digitalna izdaja, dostopno na, <https://outsider.si/wp-content/uploads/2023/10/Leto-Edvarda-Ravnikarja-2023-Outsider-1223.pdf>.

Konservatorji nismo proti sodobni arhitekturi, intervju, T. Potočnik, Outsider, let. 9, št. 36, 2023, str. 136-141.
Kako je iz nunskega vrta nastala moderna arhitektura, Intervju Nina Zagoričnik / T. Potočnik, M. Kosec, Kulturnice, 20.11. 2023. Dostopno na, <https://val202.rtvsl.si/podkast/kulturnice/120966570/175002451>.

Ravnikarjevo leto, o razstavi KONS TR³, Konstrukcija nove ere s Tino Potočnik – Podkast Odprto #31, Odprte hiše Slovenije, objavljeno 24. 12. 2023. Dostopno na, <https://odprtehiseslovenije.org/ravnikarjevo-leto-o-razstavi-kons-tr%20b3-konstrukcija-nove-ere-s-tino-potocnik-podkast-odprto-31/>

D. Rus, Poblagojnene prostora – nekateri vplivi današnje socioekonomske ureditve na urejanje prostora, Dialogi 1-2, 2023

OE Maribor

Revija Dialog. Št.1-2/2023 Arhitekturne preнове; Primeri dobrih praks, Baroničina hiša v Mariboru in Mariborska trafika

Mateja Sitar, na podlagi raziskave pisanje in objava soavtorskega plenarnega članka - Restavratorski pristopi Mateja Sternena v reviji Konservator-restavrator 2023

Mateja Sitar, pisanje angleškega članka za zbornik Inštituta Franceta Steleta ZRC SAZU simpozija CORPUS PICTURARUM MURALIUM MEDII Aevi z naslovom, Overlooked Aspects of Wall Painting Evaluation and Treatment.

OE Nova Gorica

Andrejka Ščukovt, revija Dialogi št. 1-2/2023, tematska številka posvečena kulturni dediščini, trije članki - predstavitev zgledno prenovljenih kulturnih spomenikov oz. dediščine.

Andrejka Ščukovt, Slapenski zbornik - Slap skozi čas, članek Vinogradniška zavetišča in gruntne bajte v okolici Slapa pri Vipavi in v Pasjem repu
Zloženska Goče - Pangerc pil

Andrejka Ščukovt, Zbornik X SEK, članek pristop k izdelavi dokumentacije in možnosti za njeno shranjevanje na primeru stenskih poslikav profanih stavb v Posočju

Eda Belingar, objava preglednega znanstvenega članka Kako so načrtovali palačo nekdanje Hranilnice (Cassa di Risparmio) na Bazoviški cesti 18 v Ilirski Bistrici v Kroniki, Iz zgodovine Ilirske Bistrice

Alenka di Battista, sodelovanje z Društvom Primorskih arhitektov pri pripravi Monografije na temo modernistične arhitekture širšega goriškega območja.

OE Novo mesto

Dušan Strgar, *Narska listina in razumevanje kulturne dediščine*, Zbornik 9. simpozijuma etnologa konzervatorja, Zavod za zaščito spomenika kulture Beograd, Beograd, 2023, str. 4-10.

Tina Britovšek, *Predlog izhodišč obravnave človeških posmrtnih ostankov – konservatorski pogled na primeru arheoloških izkopavanj v historičnem mestnem jedru Črnomelj* (v tisku revija Arheo št. 40, 2023).

Tanja Mesojedec, Priprava plakata in povzetka za 23. strokovno srečanje konservatorjev-restavratorjev in publikacijo Konservator-restavrator.

Fabjančič L., Pečice – Cerkev sv. Ožbolta (EID 1-03259), Priprava zgibanke o cerkvi sv. Ožbalta v Pečicah pri Podsredi v sklopu prizadevanja za razglasitev za spomenik lokalnega pomena.

Ana Krevelj, Znanstveni prispevek v monografiji Gorenji Mokronog (naj bi izšla v kratkem v 2024)

Dušan Štepec, Problematika (ne)vzpostavitve seznama usposobljenih izvajalcev na kulturni dediščini v konservatorski praksi., Zbornik 9. simpozijuma etnologa konzervatorja, Zavod za zaščito spomenika kulture Beograd, Beograd, 2023, str. 185–206.

Dušan Štepec, Vinogradniško društvo »Lisec« kot primer dediščinske skupnosti. V, Barbara Pavlakovič Farrell (ur.), Izzivi razvoja vinogradništva in turizma na vinogradniških gorica na začetku 21. stoletja – primer vinogradniške gorice Lisec v Suhi krajini. Dobrnič, Univerza v Mariboru, Fakulteta za turizem; Društvo vinogradnikov »Lisec« Dobrnič; ZVKDS, OE Novo mesto, 2023, str. 19–43.

Dušan Štepec, Kaj z vinogradniško dediščino na Dolenjskem? V, Barbara Pavlakovič Farrell (ur.), Izzivi razvoja vinogradništva in turizma na vinogradniških gorica na začetku 21. stoletja – primer vinogradniške gorice Lisec v Suhi krajini. Dobrnič, Univerza v Mariboru, Fakulteta za turizem; Društvo vinogradnikov »Lisec« Dobrnič; ZVKDS, OE Novo mesto, 2023, str. 64–89.

Dušan Štepec, Vloga in pomen starih rokodelskih znanj in veščin ter tradicionalne tehnologije v spomeniškem varstvu. Referat na Regionalnem srečanju Dnevov evropske kulturne dediščine in tedna kulturne dediščine, Posavski muzej Brežice, 14. 3. 2023.

RC

Mateja Kavčič, Prenova dediščine grajenega okolja, Dialogi 1–2 2023, Razprave, <https://aristej.si/dialogi/2023/1-2> Ogrožena dediščina tlakovanja <https://aristej.si/dialogi/2023/1-2>

»Prenove, zgodbe o hišah 2«, ki je izšla v sodelovanju z Šolo prenove, Združenjem zgodovinskih mest Slovenije, Ministrstvom za kulturo in ZVKDS, 2023

SR

Tanja Hohnec, *Kulturna dediščina in reševanje podnebne krize* (referat objavljen na spletni strani združenja pod oznako C3-190).

Tanja Hohnec, *Rural Architectural Heritage in Slovenia and the Zero-Carbon Society of the Future*. V, XII International and Scientific – Professional Conference – Preservation of Architectural Heritage in 21st Century, Challenges and Opportunities, Beograd, Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, 2023, str. 160-174, ISBN 978-86-6100-030-0.

Tanja Hohnec (ur.), *Vrednotenje kulturne dediščine za določitev varstvenih območij dediščine (VOD)*. Vestnik XXXI, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, 2023.

Tanja Hohnec, Matija Strlič, *Dediščinska znanost in podnebne spremembe*, intervju, spletni portal 24 ur, rubrika Čas za zemljo, 25. 6. 2023.

9.3. Dnevi evropske kulturne dediščine

Osrednja tema in rdeča nit 490 dogodkov in dejavnosti so bila redka in dragocena znanja, spretnosti in poklici, s čimer se je Slovenija pridružila skupni evropski temi Nesnovna kulturna dediščina (Living Heritage). Dogodki so se zvrstili v 175 krajih v Sloveniji in zamejski Italiji. Kot pripravo na jesenske dogodke smo izvedli regionalna srečanja v Brežicah, Kopru, Ljubljani, na Ptuj in v Slovenj Gradcu. Udeležilo se jih je 400 udeležencev. Izjemno uspešno odprtje 33. Dnevov evropske kulturne dediščine in 11. Tedna kulturne dediščine, kot tudi zaključno srečanje, smo organizirali skupaj z Občino Beltinci in Zavodom za turizem, kulturo in šport Beltinci. Na odprtju so si obiskovalci lahko ogledali prikaze in se tudi preizkusili v 30 redkih in dragocenih znanjih, spretnostih in poklicih, s katerimi je 200 sodelujočih predstavilo bogato izročilo Prekmurja, ki se skrbno prenaša in neguje.

Dogodki, ki so jih pripravile ali v njih sodelovale območne enote ZVKDS;

OE Celje

Z mečem in peresom – življenje in poklici v srednjem veku.

OE Maribor

Redka in dragocena znanja se skrivajo povsod okrog nas.

Lectovi srčki za velika srca.

Dan znanja in veščin.

OE Nova Gorica

Zakladi naše Kostanjevice.

Delavnica o lokalni kulturni dediščini, Gradišče pri Divači.

OE Novo mesto

Redka in dragocena znanja, spretnosti in poklici, sejmski dan, Grad Grm in obrazi dediščine jugovzhodne Slovenije,

OE Piran

Solinarska kulinarika; projekt je bil izveden v sodelovanju s Skupnostjo Italijanov »Giuseppe Tartini«

RC

Obnovimo šolsko uto

Dekorativne poslikave prostorov

Naredimo tlak

Konservator-restavrator, bogastvo mnogih znanj

Pri pripravi dogodkov je sodelovalo 491 organizacij (63 vrtcev; 85 osnovnih šol; 17 srednjih, poklicnih šol in gimnazij; 4 fakultete; 2 varstveno delovna centra; 24 knjižnice; 43 muzejev, galerij, arhivov; 74 javnih, občinskih in zasebnih zavodov; 95 društev; 9 turističnih organizacij; 12 občin; 5 krajevnih skupnosti; 5 župnij; 63 drugih organizacij).

Sodelovali smo na posvetu Potenciali povezovanja 12. aprila v Cankarjevem domu, kjer smo predstavili možnosti povezovanja različnih deležnikov, zlasti na področju vzgoje in izobraževanja. V okviru posveta e-seniorjev 16. maja smo predstavili vlogo oseb v tretjem življenjskem obdobju pri promociji in prepoznavanju kulturne dediščine.

Na vabilo Sveta Evrope smo kot primer dobre prakse 28. novembra na letnem zasedanju koordinatorjev v Strasbourgu predstavili slovenske DEKD in TKD 2023. Izvedli smo natečaj za otroke in mlade pod okriljem Sveta Evrope, Mladi raziskovalci evropske dediščine.

9.4. Teden kulturne dediščine

Medresorski odbor v sestavi, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, Slovenska komisija za UNESCO in Skupnost vrtcev Slovenije, katerega koordinator je ZVKDS, je v letu 2023 izpolnil svoji vlogi povezovanja in obveščanja. Teden kulturne dediščine je bil pomemben del Kulturnega bazarja; o pomembnih informacijah smo preko okrožnic MIZŠ, ZRSS in SVS nagovorili vse vzgojno-izobraževalne zavode.

Vključenih je bilo 155 vrtcev, osnovnih in srednjih šol, ki so dediščini posvetili vrtčevske in šolske ure, projektne dneve, prirejali izjemne dogodke, ki so povezali tako vaške kot tudi mestne skupnosti. Sodelovalo je 23.000 otrok in mladih pod vodstvom 1.500 vzgojiteljev in učiteljev mentorjev.

9.5. Kulturni bazar

Kulturni bazar (KB) je skupni projekt več ministrstev, katerih skupni cilj je izbira in predstavitev kvalitetnih projektov, da dobijo svoj prostor v šolah in dvig ravni kulturno-umetnostne vzgoje v šolah. Na osrednjem KB, 30. marca 2023 v Ljubljani, se je Zavod predstavil na razstavnem prostoru in z dvema predavanji. Aktivno smo sodelovali na posvetu Potenciali povezovanja 12. aprila v Cankarjevem domu, kjer smo

predstavili možnosti povezovanja različnih deležnikov. Udeležili smo se strokovnega posveta Tkemo mrežo ustvarjalnosti v Novem mestu. V letu 2023 se je izvedel Regionalni KB v Kopru, kjer smo bili aktivni na razstavnem prostoru in izvedli predavanje (OE Piran). Področje kulturne dediščine v KUV koordinira predstavnica Zavoda, ki je članica programskega sveta KB ter se aktivno vključuje v projekt.

9.6. Projekt SPOZNAJ, VARUJ, OHRANI

V letu 2023 smo nadaljevali in nadgrajevali že vzpostavljen in utečen način dela popularizacije kulturne dediščine. Zastavljeni cilji so vključitev oziroma nadgradnja SVO v vrtce, OŠ in SŠ, univerze, ljudske univerze/fakultete za tretje življenjsko obdobje. Izvedenih je bilo 17 vodenj, 6 tematskih delavnic, 8 predstavitev. Utečenim aktivnostim in projektom v katerih sodelujemo, Kulturni dnevnik (26 četrtih razredov osnovnošolcev, razredov smo popeljali po starem mestnem jedru Maribora, kjer so aktivno spoznavali predvsem stavbno dediščino), Art kamp (10 ustvarjalnih delavnic in 9 dnevno samostojno raziskovanje parka s pomočjo gradiva), študijski krožki (4 delavnice), Dan Maribora (2 vodenji), ... smo dodali e-vsebine (npr. e-delovne liste), tematske sklope predavanj ter dediščinske delavnice v sodelovanju z drugimi inštitucijami, predstavitev modela varstva kulturne dediščine na Gimnaziji Celje Center, v okviru programa Varstvo kulturnih spomenikov pri predmetu »Osnove varovanja dediščine« likovne smeri umetniške gimnazije.

Del aktivnosti smo prenesli v spletno okolje, kjer so na voljo celostno obravnavani izbrani sklopi kulturne dediščine.

9.7. Projekti za razvijanje zavesti javnosti o ohranjanju in varovanju kulturne dediščine

V projekte za razvijanje zavesti javnosti o ohranjanju in varovanju kulturne dediščine smo v letu 2023 vključili tudi dogodke, ki so povezani z

- letom pesnika Karla Destovnika Kajuha (nadaljevanje iz leta 2022); posebnih aktivnosti nismo izvajali,
- Slovenija častna gostja mednarodnega knjižnega sejma v Frankfurtu; posebnih aktivnosti nismo izvajali,
- obeležitev 30-letnice smrti Edvarda Ravnikarja (1907–1993);

OE Kranj

Izvedenih je bilo več vodstev po kulturnih spomenikih arhitekta Edvarda Ravnikarja v Kranju.

OE Ljubljana

Razstava in katalog KONS-TR3 Konstrukcija nove ere. Construction of the New Era, Galerija TR3, Ljubljana, 11. 10. - 2.12.2023. Izvedenih je bilo 12 vodstev po razstavi v slovenščini in angleščini za zainteresirano javnost in najavljene skupine. Izdan je bil tudi katalog.

OE Nova Gorica

Aktivno sodelovanje z Društvom Primorskih arhitektov in z Zbornico za arhitekturo pri izvedbi Dneva arhitektov v Novi Gorici (fokus na dediščini Edvarda Ravnikarja), izvajanje zgoraj omenjenih aktivnosti (delavnic, pogovorov itd.) na temo Ravnikarjevih/Ruskih blokov v sodelovanju z ZRC SAZU, Univerzo na Primorskem in Centrom za arhitekturo Slovenije.

Priprava in izvajanje različnih dejavnosti (pogovorni večeri/zbiranje spominov, strokovna večera, delavnice za otroke) na temo Ravnikarjevih/Ruskih blokov v Novi Gorici (Nova Gorica - Stanovanjski bloki ob Kidričevi ulici, EID 1-30844).

- obeležitev 20-letnice Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine (UNESCO, 2003); ogled razstave, ki jo je pripravil Nacionalni koordinator za nesnovno kulturno dediščino SEM.
- obeležitev 100-letnice smrti Ivana Tavčarja (1851–1923); sodelovanje pri aktivnostih prenove Tavčarjevega dvorca na Visokem v Poljanski dolini.

9.7.1. Posveti, predavanja, delavnice za popularizacijo dediščine

V Sloveniji se vse premalo pogovarjamo o razvojnih potencialih kulturne dediščine, o trajnostni uporabi kulturne dediščine, o vplivih podnebnih sprememb na kulturno dediščino, o kulturnem turizmu,... zato je bila prioriteta ZVKDS v letu 2023 da organizira in sodeluje na čim več posvetih, predavanjih in delavnicah namenjenih ozaveščanju širše javnosti. Izvedli ali sodelovali smo v **112** dogodkih.

Seznam je v prilogi (Priloga Posveti, predavanja, delavnice za popularizacijo dediščine).

9.7.2. Razstave ZVKDS

Pomemben element popularizacije in predstavitve našega dela so tudi razstave, ki se vežejo na aktualne vsebine našega dela in pomembno prispevajo k prepoznavnosti našega poslanstva. ZVKDS ima galerijske prostore na Rimski 1 (Spomeniškovarstveni center), na OE Kranj in na OE Novo mesto. V letu 2023 smo pripravili več razstav in sicer v skladu s finančnimi možnostmi. Sodelovali smo tudi pri razstavah ob zaključku pomembnih projektov v lokalnih okoljih.

Ob obeležitvi 60 let delovanja OE Celje priložnostna razstava ni bila realizirana, je pa OE Celje obeležil svojo 60 letnico delovanja z izdajo koledarja.

CPA bo v sodelovanju z Narodnim muzejem, regionalnimi muzeji in Univerzo v Ljubljani pristopil k pripravi vseslovenskega dogodka leta 2026 ob zaključku projekta poizkopavalne obdelave arhivov najdišč, ki so bili izkopani na območju avtocestnega križa. V letu 2023 smo pristopili k oblikovanju organizacijskega odbora dogodka ter pristopili k prvim načrtovanjem dogodka z vsemi deležniki (regionalni muzeji, Narodni muzej, izkopavalci, Univerza v Ljubljani itd.).

Spomeniškovarstveni center (SVC)

Kljub dolgotrajni bolniški odsotnosti sodelavke, ki vodi galerijo smo v letu 2023 imeli sedem tematskih razstav, predstavitev dveh konservatorsko restavratorskih projektov, projekta povezovanja arhitekture in dediščine ter inženirstva in dediščine.

V okviru leta Edvarda Ravnikarja 2023 smo v sodelovanju z Zavodom za gradbeništvo Slovenije, z Zgodovinskim arhivom Ljubljana, Projektivnim birojem Ambient, Računalniškim muzejem in drugimi institucijami pripravili razstavo KONS-TR3 Konstrukcija nove ere. Construction of the New Era, Galerija TR3, Ljubljana, 11. 10. - 2.12.2023. Izvedenih je bilo 12 vodstev po razstavi v slovenščini in angleščini za zainteresirano javnost in najavljene skupine. Izdan je bil tudi katalog

Vključili smo se tudi v projekt kulturna četrt Soteska v katerega so vključeni vsi akterji, ki ustvarjamo na in v okolici Gregorčičeve ulice v središču Ljubljane.

Ostale razstave;

Razstava »Historični vrtovi v kozjanskem parku«, Andreja Mihelčič Koželj, Mitja Simič; razstava o historičnih parkih ob Prazniku kozjanskega jabolka 2023, Slovensko-bavarska hiša, Podsreda (priprava štirih plakatov o samostanskih vrtovih v Olimju in o parku gradu Podsreda). Predstavitev razstave na otvoritvi 4.10.2023. Kontinuirano sodelovanje z sorodno institucijo Javni zavod Kozjanski park.

Razstava Jože Plečnik na Gorenjskem včeraj-danes-jutri na Blejskem gradu od 1. 7. 2023 do 16. 9. 2023

Priprava razstave in vabljen predavanje ob otvoritvi razstave SKRIVNOSTI KAPUCINSKEGA VRTA ARHEOLOŠKE RAZISKAVE ZA VALVASORJEVO KNJIŽNICO V KRŠKEM. Strokovno predavanje in odprtje razstave, Krško, 28. september 2023. V sodelovanju z podjetjem PJP d.o.o. in Valvasorjevo knjižnico v Krškem. Ana Jurak PJP d.o.o. in M. Pergar ZVKDS, OE Ljubljana.

M. Režek Kambič, Natalija Lapajne MAO kustodinji razstave LJUBLJANA AU TOURNANT DU XXe SIÈCLE Art nouveau – Sécession Ljubljana; LJUBLJANA AT THE TURN OF THE 20TH CENTURY;

Art Nouveau - Secessionist Ljubljana, odprtje četrtek, 19. oktober 2023, ob 18.30 I Halles-st-Géry 1, Place Saint-Géry, Bruselj

Obeležitev 40-letnice novomeške območne enote ZVKDS (1983 – 2023), priprava dveh razstav, potujoče z naslovom *Obrazi dediščine jugovzhodne Slovenije* in jubilejne *Grad Grm v odsevu časa*;

Odprtje zavodske razstave z naslovom *Grad Grm v odsevu časa* ob 40 letnici delovanja novomeške območne enote ZVKDS, in sicer na gradu Grm, 29. 9. – 2. 10. 2023. Z razstavo je novomeška območna enota gostovala na Glavnem trgu v Novem mestu (2. 10. – 11. 10. 2023), na trgu pred Kulturnim centrom Semič (19. 10. – 6. 11. 2023) in na muzejski ploščadi na Metelkovi v Ljubljani (6. 12. 2023 – 7. 1. 2024).

Odprtje in gostovanje potujoče zavodske razstave *Obrazi dediščine jugovzhodne Slovenije* v Centru za izobraževanje in kulturo Trebnje (14. 2. – 15. 3. 2023), v Kulturnem domu Mokronog (17. 3. – 15. 4. 2023), v atriju Mencingerjeve hiše v Krškem (9. 5. – 31. 5. 2023), v Miklavževi cerkvi na otoku v Kostanjevici na Krki (14. 6. – 14. 7. 2023), na gradu Grm v Novem mestu (29. 9. in 11. 10. 2023), v Kulturnem centru Semič (12. 10. – 6. 11. 2023) in v Kulturnem centru Primož Trubar Šentjernej (7. 11. – 7. 12. 2023).

9.7.3. Strokovne knjižnice

Izvajalo se je redno delo izbor, nabava, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva in drugih informacijskih virov uporabnikom, vsebinska in formalna obdelava gradiva.

V letu 2023 je umrl sodelavec mag. Miran Erič in njegovi svojci so njegovo strokovno knjižnico donirali ZVKDS.

10. Mednarodno sodelovanje

Mednarodno sodelovanje je izjemno pomembno za razvoj stroke in ZVKDS je tudi v letu 2023 težil, da se je aktivno mednarodno udeleževal tako na rednih letnih konferencah kot tudi na simpozijih in da je sodeloval s tujimi sorodnimi inštitucijami. Aktivno smo sodelovali pri vseh aktivnostih UNESCO in z drugimi mednarodnimi organizacijami in sicer skladno s finančnimi in kadrovskimi možnostmi.

10.1. Sodelovanje pri pripravi nominacij na seznam svetovne dediščine in drugi projekti povezani z UNESCO

Sodelovanje pri implementaciji UNESCO Konvencije o varstvu svetovne dediščine (1972), ki predstavlja osnovo za strokovno delo na področju mednarodnega varstva nepremične kulturne dediščine in zahteva kontinuiran, sistemski način organizacije dela (priprava nominacij, priprava valorizacij in strokovnih gradiv za poskusni seznam, priprava smernic za upravljanje, oblikovanje delovne skupine); Priprava strokovnih podlag za izdelavo presoje vplivov na dediščino za projekt Prenova osrednje ljubljanske tržnice aprila 2023 in sodelovanje z izvajalcem Presoje vplivov na dediščino. Priprava je potekala skladno z izhodišči in metodologijo za pripravo presoj vplivov na dediščino v kontekstu svetovne dediščine, izvedena sta bila koraka 1 – Pregled (angl. Step 1 – *Screening*) in 2 – Obseg (angl. Step 2 – *Scoping*).

Izvajanje monitoringa na vseh enotah vpisanih na UNESCO seznam svetovne naravne in kulturne dediščine in na seznam nesnovne UNESCO dediščine in sodeluje z upravljalci.

Sodelovanje pri pripravi kandidature za čezmejno UNESCO MAB območje Julijske Alpe za poglavja povezana z kulturno dediščino.

Udeležba na posvetu Vpis dediščine prve svetovne vojne Belgije in Francije na listo svetovne dediščine UNESCO, Ypresu v IN Flanders Fields Muzeum, 9. 11. do 12. 11. 2023; Nominacija je odprta in je možna širitev, kar je pomembno za slovenska območja dediščine prve svetovne vojne.

Dopolnjevanje vpisnega dosjeja za širitev vloge serijske nominacije Suhozidne gradnje, ki je bila leta 2018 vpisana na UNESCO-v seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva s skupino držav (Andora, Avstrija, Belgija, Irska in Luksemburg).

Mednarodno sodelovanje (udeležba na zasedanjih, strokovna srečanja);

Sodelovanje pri aktivnostih, povezanih z nacionalnimi in transnacionalnimi nominacijami za vpis na Seznime svetovne dediščine; da smo lahko zagotovili udeležbo na treh konferencah UNESCO smo s strani MK prejeli dodatno odločbo; **Odločba MK št. 62200-3/2022-3340-74 z dne 29. 8. 2023**

ZVKDS v višini 4.500 € (programsko materialni stroški), s PP 131149 – UNESCO, ki je omogočila udeležbo na;

Zasedanje Unescovega odbora za svetovno dediščino v Savdski Arabiji;

45. razširjeno zasedanje Unesco Odbora za svetovno dediščino je letos potekalo med 10. in 25. septembrom 2023 v Riadu v Kraljevini Savdski Arabiji. Odbor je obravnaval poročila o stanju ohranjenosti območij svetovne dediščine, predloge nominacij za vpis na Seznam svetovne kulturne in naravne dediščine in predloge za vpis spomeniških območij na Seznam ogrožene dediščine. Odbor je obravnaval tudi predlog Slovenije o spremembi spomeniškega območja del Jožeta Plečnika v Ljubljani - Urbano oblikovanje po meri človeka, ki je bil sprejet brez pripomb. Nova, razširjena vplivna območja posameznih komponent in dodano širše vplivno območje v jedru Ljubljane pomenijo okrepitev sistema varovanja Plečnikovih del in ureditev, predvsem na nivoju presoje vplivov na dediščino in v povezavi s prostorskim načrtovanjem ter razvojnimi načrti. Med pomembnimi temami zasedanja so bile tudi oblikovanje politik svetovne dediščine in trajnostnega razvoja, vključno z vplivom podnebnih sprememb, globalna refleksija o krajih spomina, ki so povezani z nedavnimi konflikti, ter uveljavitev reforme sistema nominacij, kjer je Slovenija aktivno sodelovala po strokovni plati kot tudi v posebni ad-hoc medvladni skupini. Z izjavo o podpori reforme in predhodne presoje (*Preliminary Assessment*) se je Slovenija skupaj s Švico, Švedsko, Norveško, Španijo in Slovaško, zavzela za nov pristop k nominacijam in refleksijo o prihodnosti Konvencije. Odbor je uvedbo predhodne presoje potrdil, aktivnosti *ad-hoc* delovne skupine pa prenesel na *open-ended* delovno skupino, v kateri bodo lahko sodelovale vse članice podpisnice konvencije.

Zasedanje generalne skupščine konvencije o svetovni dediščini v Parizu v višini;

24. zasedanje Generalne skupščine držav pogodbenic Konvencije o varstvu kulturne in naravne dediščine je med 22. 11. - 23. 11. 2023 potekalo na sedežu Unesca v Parizu. Predstavniki delegacij so pregledali in potrdili poročila delovanja Odbora za svetovno dediščino v preteklem obdobju, poročila Sklada za svetovno dediščino za finančno obdobje 2020-2021 in obdobje od 1. januarja 2022 do 30. junija 2023 ter podprli sprejem posodobljenega strateškega Dokumenta o politiki podnebnih ukrepov za svetovno dediščino. Na zasedanju so potekale volitve v Odbor za svetovno dediščino za obdobje 2024-2028. Med prijavljenimi kandidati je bil na volitvah potrjen mandat v Odboru naslednjim državam Jamajka, Kazahstan, Kenija, Libanon, Koreja, Senegal, Turčija, Ukrajina in Vietnam. Slovenija je glasovala v skladu z navodili MZEZ, ki so vključevala tudi strokovno mnenje Ministrstva za kulturo. Soglasno in brez amandmajev je bil sprejet Dokument o politiki podnebnih ukrepov za svetovno dediščino, posodobitev poslovnika Generalne skupščine je med drugim obravnavala ustanovitev odprte delovne skupine (*open-ended working group*) za uveljavitev reforme sistema nominacij in evalvacij svetovne dediščine. Ob robu zasedanja je bil predstavljen nov priročnik »*The Enhancing Our Heritage Toolkit 2.0 (EoH 2.0)*« za ocenjevanje učinkovitosti upravljanja svetovne dediščine, ki ga je pripravil Unesco skupaj s posvetovalnimi telesi ICOMOS, ICCROM in IUCN.

Festival suhozidne gradnje na Irskem;

Udeležba na festivalu na Irskem otoku Inis Oirr, letos imenovanim Hands across Europe. Udeležba je pomembna zaradi podpore slovenskih strokovnih institucij in nosilcev suhozidne gradnje širitvi vpisa tega elementa nesovne dediščine na Reprezentativni seznam, katerega pobudnica je bila ravno Irska. Udeležba je sledila enemu izmed zapisanih ukrepov varovanja nesovne dediščine, povezovanju, sodelovanju in izmenjavi izkušenj v mednarodnem kontekstu. Dogodka so se udeležili predstavniki držav, sodelujočih pri serijski nominaciji in novih kandidatki, s katerimi smo izmenjevali izkušnje

Sodelovanje z ICOMOS-om Slovenija in mednarodnim ICOMOS-om;

- Udeležba na letnem sestanku Znanstvenega sveta za arhitekturo 20. stol. pri ICOMOS.
- Udeležba na generalni skupščini ICOMOS-a in sestankih delovnih skupin. Predstavnici ZVKDS sta vključeni v delovno skupino »Sustainable Development Goals Work Group« in »Climate Action Working Group«. Sestanki so potekali virtualno.
- Simpozij ICOMOS, znanstveni komite ICLAFI v Varšavi, Poljska, "Posmrtni ostanki v kontekstu varstva kulturne dediščine", maj 2023. Na simpoziju je sodeloval Borut Šantelj s prispevkom in predavanjem z naslovom, "Človeški ostanki in kulturna dediščina – slovenska izkušnja". V njem je predstavil tri primere različne obravnave posmrtnih ostankov glede na kontekst najdenih ostankov, vrsto varstva dediščine in starost posmrtnih ostankov, ostanki pri cerkvi Sv. Janeza Krstnika v Orehovcu, Bourboni v samostanu Kostanjevica pri Novi Gorici in obravnava posmrtnih ostankov žrtev povojnih pobojev.

10.2. Sodelovanje pri projektih Sveta Evrope (izvajanje konvencij Sveta Evrope)

V letu 2023 ni bilo aktivnosti.

10.3. Drugo mednarodno sodelovanje

10.3.1. Sodelovanje pri drugih projektih EU

EUSAIR Sodelovanje v Tematski usmerjevalni skupini 3. stebra Strategije EU za jadransko-jonsko regijo. Sodelovanje zahteva udeležbo na sestankih in delavnicah tematske usmerjevalne skupine, ki se odvijajo na območju Italije, Slovenije, Hrvaške, BIH, Srbije, Albanije, Črne Gore in Grčije.

10.3.2. Sodelovanje na rednih letnih konferencah

ZVKDS redno sodeluje na rednih letnih konferencah združenj katerih član smo;

European Heritage Heads Forum (EHHF)/Forum direktorjev evropskih spomeniških služb;

17. rednega letnega srečanja vodstev Evropskih služb varstva kulturne dediščine – »Dediščina živo bitje«, Španija, Sevilla, september 2023. Srečanja se nismo udeležili zaradi drugih delovnih obveznosti.

European Heritage Heads Forum, ECONOMIC TASKFORCE FOR ECONOMY AND STATISTICS; sodelovanje v ekspertni delovni skupini za ocenjevanje in usmerjanje raziskave v projektu kazalniki družbenega vpliva na kulturno dediščino.

European Heritage Lawyer Forum / Forum pravnikov evropskih spomeniških služb (EHLF);

Dr. Tanja Hohnec se je udeležila dveh virtualnih sestankov (Teams) in sicer 20. 4. 2023, na temo vprašalnika in izmenjave dobrih praks glede obrtnikov in izvajalcev posegov na dediščini, EU akcijski načrt proti preprodaji dediščine in implementiranje energetskih izkazov stavbne dediščine v EU direktivo ter 3.11.2023 na temo zbiranja informacij o definiciji kulturne dediščine po državah članicah.

EAA (European Association of Archaeologists; udeležba na 29. letni konferenci, Belfast, Severna Irsko, 30. 8. - 2. 9. 2023. Redne letne konference so se z aktivnimi prispevki udeležili 4 strokovnjaki ZVKDS;

Mateja Ravnik aktivna udeležba s prispevkom Building+tabula ansasta+skewers=temple? v sekciji 539 New Research in Roman Ritual Objects and Temple Sites.

Andrej Magdič, "Developing a GIS driven integral evaluation model of Early Medieval cultural landscapes for the needs of sustainable spatial planning".

Špela Karo, B. Županek, M. Draksler, Urban archaeology of Ljubljana the emergence of a medieval town on the ruins of Roman Emona.

Bine Kramberger (ZVKDS), Borut Toškanom (ZRC SAZU), Tjaša Tolar (ZRC SAZU) aktivna udeležba s prispevkom Not every pit is a pit-house. Late Neolithic depositional practices at the site Dolsko – Spodnje Škovce in Slovenia.

Bine Kramberger aktivna udeležba s prispevkom Where are the problems? The mismatch between radiocarbon dates and Archaeological data based on case studies from Slovenia.

EAC (Europea Archaologiae Consilium), udeležba na letnem srečanju, Bonn, Nemčija. Srečanja se v letu 2023 zaradi drugih delovnih obveznosti nismo udeležili.

ESPON 2020 Cooperation Programme;

Tanja Hohnec se je udeležila hibridne seje, ki je bila od 6. 6. do 7. 6. 2023 na Dunaju in sicer je sodelovala virtualno (Teams).

Mreža Réseau Art Nouveau; generalna skupščina, posveti, razstave

V okviru dogodkov v Bruslju, ki je bil leta 2023 prestolnica artnouveauja, je MAO in ZVKDS na povabilo sekretariata RANN pripravil razstavo o Secesijski Ljubljani, ki je bila odprta v Bruslju med 19. 10. in 19. 11. 2023 v Halles Saint-Géry. Razstavo je odprla veleposlanica ga. Barbara Sušnik.

M. Režek Kambič V sklopu predsedovanja Slovenije Strategije EU za podonavsko regijo v letu 2023 je bil organiziran na Brdu pri Kranju 24. in 25. oktobra sklepni dogodek. Evropska komisija je v času Letnega foruma pripeljala v Slovenijo skupino novinarjev iz regije. Skupini spremljajočih novinarjev iz podonavske regije so bili predstavljeni rezultati makroregionalnega sodelovanja. M. Režek Kambič je za novinarje dogodka predstavila mrežo Réseau Art Nouveau Network in bogato secesijsko dediščino v Ljubljani na vodstvu Prešernov trg – Miklošičev park – Figovec

Arbeitskreis für Theorie und Denkmalpflege;

V letu 2023 ni bilo aktivnosti.

SEK 10; Sodelovanje pri organizaciji in udeležba na 10. simpoziju etnologov konservatorjev (SEK 10), Šibenik in Trogir (Hrvaška) od 4.- 6. 10. 2023, simpozija se je udeležilo 6 konservatorjev z aktivnimi prispevki in 2 kot poslušalca.

10.3.3. Mednarodno in drugo sodelovanje z inštitucijami in posamezniki na področju konservatorstva, konservatorstva - restavratorstva in preventivne arheologije

Nadaljevalo s je sodelovanje s službami s področja varovanja nepremične in z njo povezane premične in nesnovne kulturne dediščine in drugimi strokovnimi inštitucijami v evropskih državah (Avstrija, Italija, Madžarska, Češka, Slovaška, Hrvaška...) in ostalimi državami nekdanje Jugoslavije. V letu 2023 smo imeli strokovno srečanje pri nas s kolegi iz Pokrajinskega zavoda za zaščito spomenika kulture Novi Sad. Srečali smo se še s kolegi Konservatorskega oddelka na Rijeki in v Zagrebu.

Sodelovanje na področju razvoja 3D dokumentiranja in identificiranja in proučevanja podvodne kulturne dediščine s sorodnimi inštitucijami doma in v tujini v letu 2023 ni bilo aktivnosti zaradi smrti sodelavca, ki je pokrival to področje.

Nadaljevanje dela v uredništvu časopisa »Digital Applications in Archaeology and Cultural Heritage« za področje digitalizacij podvodnih najdišč, mednarodne založbe ELSEVIER (<http://www.journals.elsevier.com/digital-applications-in-archaeology-and-cultural-heritage/editorial-board/>). Zaradi smrti sodelavca, ki je bil član uredništva, v uredništvu trenutno ni nikogar iz ZVKDS.

Udeležba na XVIII. Mednarodnem suhozidnem kongresu, Goult, Vaucluse department.

Raziskave arhivskega gradiva v zvezi s Carpacio-vimi slikami iz koprške stolnice odnesena vrata orgelske omare, pregled arhivskega fonda na Dunaju (arhiv F.M. Carnea Stefaneo) s sodelovanjem strokovnjakinje Brigitte Mader z Dunaja.

Strokovno sodelovanje s kolegi iz Nemčije na področju načrtovanja prenov historičnih parkov in vrtov (Kathrin Franz Landschaftsarchitektur, izobraževalni center v Leipzigu) ter varstva vrtnoarhitekturne dediščine (Weimar, Leipzig).

Nadaljevanje sodelovanja s srbskim etnologi konservatorji pri urejanju zbornika 9. SEK-a (simpozija etnologov konservatorjev).

Sodelovanje z izobraževalnim centrom Kartause Mauerbach, BDA.

Sodelovanje z Metropolitanskim muzejem iz NY.

Sodelovanje z Museum Conservation Institute, Smithsonian Institution, Washington DC.

Sodelovanje z IEM-CSIC - Instituto de Estructura de la Materia-Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Madrid, Španija.

Sodelovanje s Staatliche Akademie der Bildenden Künste Stuttgart.

Sodelovanje v znanstvenem odboru revije Studi Goriziani (Gorica, Italija).

Sodelovanje na zoom predavanju Integrating Platforms for the European Research Infrastructure ON Heritage Science Enhancing Cultural Property Protection Activities through Intelligent Methods

V letu 2023 je bila v okviru zbiranja gradiva za raziskavo historiata posegov v preteklosti na rotundi v Selu (še posebej na poslikavah) vzpostavljena komunikacija z umetnostnim zgodovinarjem in svetovalcem v Spomeniškem odboru v Republiki Slovaški, Tomáš Kowalski s Comenius University v Bratislavi, ki je poznavalec zgodovine spomeniškega varstva VZ Evrope (Češka, Slovaška, Madžarska v povezavi z Avstrijo)

in spomeniških posegov na območjih, ki so bili nekoč pod Madžarsko, vključno s Prekmurjem. V načrtu so nadaljnje raziskave tujih in domačih objav ter arhivskih virov.

Sodelovanje s srbskimi inštitucijami s področja varovanja kulturne dediščine; Republiški zavod za varstvo kulturnih spomenikov – Beograd, Zavod za varstvo kulturnih spomenikov Kragujevac, ter Pokrajinski zavod za varstvo kulturnih spomenikov Petrovaradin v Novem Sadu (obisk njihovih restavradorjev in vodstva v Sloveniji – ogled ateljejev, izmenjava dobrih praks in terenski ogledi).

Sodelovanje s dr. Viktorijo Momevo Altiparmakovsko (upokojeno konservatorico iz Bitole) in Ano Mlinar (upokojeno konservatorico iz Zagreba).

Sodelovanje z avstrijskimi kolegi iz spomeniškega varstva – organizacija ogleda gradu Hmeljnik, 13. 5. 2023 dr. Patrick Schicht, mag. Gorazd Živkovič, g. Jürgen Moravi in ga. Marina Kaltenegger iz BDA Avstrija, kastelolog iz Avstrije g. Martin Aigner in raziskovalec srednjeveške samostanske kulture ter prošt avguštinskega samostana Vorau v Avstriji g. Bernhard Mayrhofer. Ekipo je vodil dr. Igor Sapač.

10.3.4. Aktivna udeležba ali so organizacija na mednarodnih simpozijih, posvetih, konferencah, delavnicah in sejmih

Aktivna udeležba strokovnjakov je nujna za strokovni razvoj in poglobljanje mednarodnih kontaktov, kar se je še posebej pokazalo v času pandemije, saj so bili prekinjeni ustaljeni načini strokovnega sodelovanja. Velika večina dogodkov je bila tudi v letu 2023 izvedena virtualno ali hibridno, kar je omogočilo tudi večje število udeležencev. Zaradi omejenih finančnih sredstev smo v letu 2023 omogočili udeležbo na mednarodnih znanstvenih in strokovnih konferencah ali delavnicah, samo zaposlenim z aktivno udeležbo (predavanje, predstavitev, poster). Aktivno smo sodelovali na **28** dogodkih.

Soorganizacija mednarodne poletne šole za študente restavrorstva v Gradišču pri Divači, triletni projekt se je zaključil leta 2023. Celostna obravnava spomenika, monitoring stenskih poslikav, izvedba dokumentacije, preliminarnih raziskav, določanje metodologije kons.-rest. poslikav. V sodelovanju z Akademijo za likovno umetnost in oblikovanje, Ljubljana ter SUPSI University of Applied Sciences and Arts of Italian Switzerland.

Sodelovanje pri organizaciji in izvedbi vzporedne mednarodne poletne šole na Gradišču pri Divači, posvečene snovanju Muzeja fresk na Krasu (delovni naslov "Poletna šola interpretacije dediščine - naproti Muzeju fresk). Poletno šolo je organiziral Oddelek in Inštitut za arheologijo in dediščino UP FHŠ, pod okriljem UNESCO katedre za interpretacijo in izobraževanje za spodbujanje celostnih pristopov k dediščini, v sodelovanju s švicarsko višjo šolo SUPSI, s Parkom Škocjanske jame (PŠJ), s Filozofsko fakulteto v Zagrebu in Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije. Šola je nastala kot "sestrska šola" ob že obstoječi mednarodni poletni šoli konservatorstva-restavrorstva, ki se je leta 2023 že tretje leto odvila v cerkvi sv. Helene na Gradišču pri Divači. Šola interpretacije se je posvetila snovanju posebne tematske poti o srednjeveških cerkvah in njihovih dragocenih freskah v vaseh Gradišče, Naklo in Famlje, ter njihovem naravnem in kulturnem okolju. Na poletni šoli so sodelovali študenti in predavatelji iz Švice, Hrvaške in Slovenije.

Mednarodna delavnica na temo karakterizacije in konserviranja marmorjev na oddelku za kamen in štukaturo RC; v sodelovanju z drugimi enotami ZVKDS in Društvom restavrorjev, nameravamo v naslednjih letih organizirati vrsto delavnic na temo konserviranja restavriranja naravnega kamna. Delavnice bodo namenjene izpopolnjevanju znanja izvajalcev, ki že delujejo na področju kons. – rest. kamnite dediščine ter konservatorski stroki. Ker je izbrana tematika zelo široka smo delavnice razdelili v ožje tematske sklope. Predvideva se udeležba štirih tujih predavateljev z mednarodni referencami in dolgoletnimi izkušnjami na področju kamnite dediščine, kot na primer. prof. L. Lazzarini (IUAV), dr. E. Tesser, dr. D. Pinna (univerza v Bologni). V letu 2023 smo izvedli dve delavnici;

- ZVKDS Restavratorski center Predstavitev in prikaz delovanja različnih vrst laserjev vodilnega italijanskega podjetja Elen za konserviranje restavriranje. Teoretična razlaga in praktičen preizkus različnih laserjev na različnem gradivu kamen, kovina, fragmenti stenske poslikave..., 7. 6. 2023 Ljubljana.

- ZVKDS Restavratorski center *Predstavitev materialov francoskega podjetja ECP*, teoretično predavanje in praktični prikazi delovanja posameznih konservatorsko restavratorskih materialov v ateljeju za kamen, 15. 6. 2023 Ljubljana.

Delovna skupina ohranjanje in varstvo krajinsko arhitekturne dediščine se je izvedla strokovno ekskurzijo v UNESCO regijo Wachau; Avstrija.

Hrvatski restauratorski zavod: Oglad restavratorskih ateljejev HRZ v Splitu, ogled aktualnih projektov oddelka za kamen, predstavitev knjige Dioklecijanova palača i srednjevekovna jezgra grada Splita-Priručnik za održavanje povjestnih građevina i postupanje u kriznim situacijama avtorice dr. Vinke Marinković, predstavitev trenutnih konservatorsko restavratorskih del v cerkvi Gospa od Zvonika v sklopu Dioklecijanove palače, ogled Meštrovićeve galerije, 19. 6. - 21.6. 2023 Split.

Sodelovanje pri mednarodnem projektu o prispevku družine Tönnies. Udeležba na dvodnevni ekskurziji na temo prispevka podjetja Tönnies v zamejstvu, oziroma Trstu z okolico.

CPA je v letu 2023 načrtoval organizacijo mednarodnega posveta na temo arheološke dediščine in klimatskih sprememb s predstavitvijo stanja, izzivov ter že ugotovljenih dobrih praks. Aktivnost zaradi intenzivnega dela na realizaciji ostalih vsebin programa dela in dodatnih naročil ministrstva ni bila realizirana.

Poleg zgoraj navedenih aktivnosti so posamezni zaposleni aktivno sodelovali:

Katja Kavkler, Aktivna udeležba s prispevkom o konserviranju rimskodobnega deblaka z Vrhnike na konferenci 15th ICOM-CC Wet Organic Archaeological Materials Conference (WOAM), ki je bila prestavljena iz Rusije v Nemčijo in iz septembra 2022 na januar 2023.

Robert Peskar, XII naučno-stručna mednarodna konferencija Zaščita graditeljskog nasleđa u 21. veku – izazovi i mogućnosti, 6. oktober 2023, organizator Zavod za zaščitu spomenika kulture grada Beograda u saradnji sa Republičkim zavodom za zaščitu spomenika kulture Srbije, udeležba na posvetu in recenziranje treh prispevkov.

Maja Avguštin, Tanja Hohnec, XII naučno-stručna mednarodna konferencija Zaščita graditeljskog nasleđa u 21. veku – izazovi i mogućnosti, 6. oktober 2023, Godine, priprava prispevka Prezentacija najdb na fasadah objektov kulturne dediščine v Sloveniji- Izzivi in možnosti.

Igor Peršolja, Uroš Gantar, Udeležba na strokovnem 5 dnevem izobraževanje »PROCULTHER-NET« v Italiji na temo zaščite kulturne dediščine v naravnih nesrečah, z mednarodno udeležbo

Jon Grobovšek, aktivno sodelovanje kot strokovni sodelavec na mednarodni delavnici Dokumentiranje romanske sakralne arhitekture v Burgundiji – Francija v sodelovanju s Fakulteto za arhitekturo – mentor doc. dr. Ljubo Lah.

Jon Grobovšek, Aktivno sodelovanje na mednarodni poletni šoli v Češki republiki v mestu Telč Mednarodna poletna šola 2023 Sodobne merske tehnike za izvajanje dokumentiranja kulturne dediščine – bil pozvan s strani organizatorjev, da usmerjam kolege pri izvajanju in poteku nalog – pridobljeno potrdilo o udeležbi.

Mateja Ravnik aktivna udeležba na mednarodni arheološki konferenci Landscape in Antiquity, Rim, 27.4. - 2.5. 2023, Universtia Tor Vergata, Panel 11. Sit tibi terra levis. Per una ricostruzione del paesaggio funerario antico, aktivna udeležba skupaj z dr. Bernardo Županek s prispevkom »A topography of death the funerary landscape of Emonan cemeteries«.

Danijela Brišnik, Mateja Ravnik, Milana Klemen in Jon Nikolaj Pollak aktivna udeležba na mednarodni delavnici »Römische Fora und Marktplätze« v Aguntumu pri Lienzu v Avstriji, 03.09. do 05.09.2023 s plakatom Prešernova ulica in Celje, Slovenia – Part of the roman forum in Celeia, Noricum, Conservational aspects of the modern urban interventions in the Roman Forum area.

A. Bahar Muršič, Sodelovanje na rednem bienalnem simpoziju Vzorednice med slovensko in hrvaško etnologijo.

M. Režek Kambič se je kot članica Znanstvenega odbora RANN udeležila 4. Mednarodnega kongresa Coup de fouet 29. junij – 2. julij na temo The Art Nouveau Movement and National Identities v Barceloni, kjer je sodelovala kot predavateljica in moderatorka, kongres sta organizirala Raziskovalna skupina GRACMON Univerze v Barceloni in Mesto Barcelona The Urban Landscape Institute of the Barcelona City Council.

T. Potočnik, »Villa Šerbec – the research on the Le Corbusierian 'stilt house',« mednarodna znanstvena konferenca Looking for Traces. *Discovering histories. Sciences in cultural heritage*, v organizaciji Verband der Restauratoren, Kassel, Nemčija, 2. - 4. 11. 2023. Program in izvlečki predavanj dostopni na https://www.restauratoren.de/wp-content/uploads/2023/01/Abstract-Heft_11-Restauratorentag_VDR_2023__neu__.pdf

T. Potočnik, »Cinq Points and Steamboats Villa Šerbec, pretending to be 'ultramodern',« mednarodna konferenca *Le Corbusier in Yugoslavia and the Balkans. Reception of modernist architectural postulates in the peripheral region*, v organizaciji Docomomo BIH in Asocijacija arhitekata u BiH s partnerji MAO, IPU Zagreb, Docomomo Srbija, Sarajevo, BIH, 22. – 23. 9. 2023.

Alenka di Battista, Udeležba na projektnem dogodku FARO Project- The Dissonant Heritage in European Towns - Creating a European Narrative of Contested Identities Through Citizens' v Novi Gorici z referatom Built Cultural Heritage in Nova Gorica (Nova Gorica, 26. 1. 2023)

Alenka di Battista, Udeležba na Triestebookfest s skupnim predavanjem z dr. Alessandro Marin »Abitare Gorizia. Verso GO!2025''« (Trst, 11. 3.2023)

Andrej Magdič, Aktivna udeležba s predavanjem in vodenjem sklopa predavanj na simpoziju MUSEOEUROPE 2023, Srečanje tisočletij, Maribor 19. - 21. 10. 2023

Mateja Sitar, Aktivna izvedba predavanja Overlooked Aspects of all Painting Evaluation and Treatment na mednarodni poletni šoli v Gradišču pri Divači. Šlo je za celostno obravnavo spomenika, monitoring stenskih poslikav, izvedbo dokumentacije, preliminarnih raziskav, določanje metodologije kons.-rest. poslikav. ZVKDS v sodelovanju z Akademijo za likovno umetnost in oblikovanje, Ljubljana ter SUPSI University of Applied Sciences and Arts of Italian Switzerland.

Mateja Sitar, V sklopu razstave Matej Sternen (1870–1949) v Narodni galeriji izvedba dvojezičnih (slo./ang.) spletnih predstavitev, dveh manjših razstav in predavanj na Odstiranjih (Sternenovi posegi na sliki Kržanja z Marijo Magdaleno iz Brunka pri Radečah in v soavtorstvu Sternenovi restavratorski posegi v kapelah in slikanje iluzionistične poslikave na obokih cerkve Marijinega oznanjenja v Ljubljani)

Uroš Bavec, Udeležba na terenski delavnici rekognosciranje v okolici Nevesinja (BIH) za projekt ERC (STONE) z ekipo ZRC SAZU, 4. 9. - 9. 9. 2023.

Nina Žbona, E-rihs, plakat Stucco marble altars in Slovenia, materials, conservation, and meaning, november 2023

R. Hafner, predavanje Virtual Free Form Modelling of CH Objects , 1 st Conference of the Slovenian Node of the European Research Infrastructure for Heritage Science E-RIHS Slovenia, 22nd November 2023, University of Ljubljana, <https://www.e-rihs.si/uploads/E-RIHS.SI%201st%20Conference%20BoA.pdf>

11. Druge naloge

11.1. Upravljanje nepremičnih spomenikov v lasti države

Novo mesto - Grad Grm, EID 1-08677; redno vzdrževanje objekta, sodelovanje pri pripravi projektne gradbene dokumentacije za pridobitev gradbenega dovoljenja za postavitve transformatorske postaje pri gradu in investicijsko vzdrževanje objekta (prenova dotrajane električne napeljave, zamenjava dotrajanih oken, sanacija poškodb na strehi gradu, itd).

Triglav - Aljažev stolp, EID 1- 05531;

Izveden je bil redni monitoring (fotodokumentacija, popis stanja po obrazcu, izdelava poročila, spremljanje stanja površinskih premazov na Aljaževem stolpu), odpravljene so bile manjše poškodbe (odstranjevanje nalepk in napisov, barvanje odrgnin in prask, zategnitev in podmazovanje vijachenih sklopov, odprava lokalnega rjavenja, uravnavanje napetosti jeklenic, ureditev kamnite zložbe okoli stolpa, čiščenje Staničevega zavetišča ...). Izvedeno je bilo barvanje strehe in zastavice v celoti, delno barvanje notranjosti stolpa zaradi nezmožnosti odstranitve napisov od tretja do petega obroča ter barvanje opornikov v celoti.

11.2. Drugi projekti po naročilu MK

11.2.1. Izvajanje praktičnega izobraževanja - obvezne delovne prakse za dijake in študente ter mentorstva za študente

Izvajanje praktičnega izobraževanja oziroma obvezne delovne prakse za dijake in študente ter mentorstva za študente v skladu z Zakonom o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14, 75/16, 61/17 – ZUPŠ, 65/17, 175/20 – ZIUOPDVE in 57/21 – odl. US), Zakonom o višjem strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 86/04 in 100/13), Zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/06, 68/17 in 46/19) ter drugo ustrezno zakonodajo s tega področja. Praktično izobraževanje oziroma usposabljanje – obvezno delovno prakso smo izvajali z različnimi izobraževalnimi institucijami na podlagi sklenjene pogodbe med vsemi deležniki praktičnega izobraževanja oziroma usposabljanja.

Organizacija in izvedba praktičnega usposabljanja študentov v študijskem programu etnologija in kulturna antropologija (Filozofska fakulteta v Ljubljani) v **Brunetovi kovačiji na Ljubnem ob Savinji, EID 1-10183;** Maša Čas Zajc je pripravila predstavitev konservatorskega poklica, ogroženosti in izginjanja etnološke nepremične kulturne dediščine, primerov dobrih praks obnove itd., ter skupaj s kolegi iz Muzeja Velenje še predstavitev konservatorskih restavratorskih postopkov potrebnih za zaščito predmetov, predstavitev evidentiranja in dokumentiranja dediščine ter njene interpretacije.

Praksa dijakov srednjih šol na RC;

Srednja ekonomska, storitvena in gradbena šola Kranj - Tija Treven Čater (mentorica Nina Žbona), Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana - Katarina Barbara Kranjec (mentorica Špela Govže), Iztok Otolani Crait (mentorica Tina Vrenko)

Praksa študentov višjih šol in fakultet;

ALUO – Aleksander Štumberger; obvezna praksa pri programu konserviranje in restavriranje likovnih del (mentorica Emina Frljak Gašparovič)

ALUO – Eva Koren; obvezna praksa pri programu konserviranje in restavriranje likovnih del (mentorica Tina Vrenko)

Tridnevne terenske vaje študentov etnologije in kulturne antropologije v Bavšici in Trenti - popis suhozidne gradnje - mentorstvo.

Študentska praksa Erasmus+

Universita degli Studi di Suor Orsola Benincasa – Antonella Sisto; praktično usposabljanje v programu konserviranje in restavriranje kulturne dediščine (mentorica Jelka Kuret)

Univerzitet u Novom Sadu – Ljiljana Božić; praktično usposabljanje v programu restavriranja in konserviranje na oddelku za štefalajno slikarstvo (mentorica Barbka Gosar Hirci)

Somentorstvo pri magistrski nalogi;

Tina Vrenko - študentka ALUO Ana Strašek

11.2.2. Sodelovanje pri izvajanju strokovnih izpitov za področje varstva nepremične dediščine

Strokovnjaki ZVKDS so tudi v letu 2023 sodelovali pri delu izpitnih komisij, pripravi in izvedbi izpitnih vsebin ter v komisijah za strokovne nazive v konservatorstvu in konservatorstvu–restavratorstvu.

Mentorstvo za strokovne izpite

Izobraževanje in mentorstvo kadrov v konservatorski in konservatorsko-restavratorski stroki;

Danijela Brišnik, Mateja Ravnik; mentorstvo konservatorskemu kandidatu – arheologu Jonu Nikolaju Pollaku (na OE Celje)

Matija Plavnik, Breda Krajnc; mentorstvo konservatorskemu kandidatu – arhitektu Jožetu Kunšku (na OE Celje)

Mentorstvo kandidatke Katje Berden, mag. inž. krajn. arh. v obdobju izpopolnjevanja pred konservatorskim izpitom.

Nataša Podkrižnik, Andreja Mihelčič Koželj; mentorstvo konservatorski kandidatki - umetnostni zgodovinarke Saši Žafran (na OE Celje)

Milana Klemen; mentorstvo konservatorskemu kandidatu – arhitektu Petru Jermolu (na OE Nova Gorica)

Marija Režek Kambič, T. Adamič, S. Ravnikar, M. Kavčič; mentorstvo Kaja Švab

Andreja Bahar Muršič; mentorstvo Nike Zorman Jostl

11.2.3. Izvajanje programov usposabljanja in vseživljenjskega učenja s področja varstva dediščine

»Šola prenove«, program usposabljanja izvajalcev in lastnikov za kakovostno prenovo stavbne dediščine; Delavnice v letu 2023 so bile organizirane za odrasle in otroke. Med delavnicami za odrasle so bile izvedene npr. delavnica o jajčni temperi in zlatu (Posavski muzej Brežice), tesanje lesa (Podlanišče), sanacija vlažnih zidov (Kamnik, Moste pri Komendi), delavnica o skrilu Obnovimo šolsko uto (OŠ Bukovščica). Organizirani sta bili tudi dve delavnici za otroke spoznajmo skrilo (OŠ Bukovščica) in delavnica o tlaku Kamnite preproge, (OŠ Škofja Loka). V okviru delavnice o tesanju, je bilo izvedeno tudi predavanje Od stoga do kozuca – predstavitev priročnika za rabo in vzdrževanje kozolcev. V okviru Šole prenove je bil izveden pregled in ocena kandidatov za prejemnike priznanja ŠP za leto 2021-2022. Na razpis je prispelo 28 predlogov, ki jih je komisija obiskala, ocenila ter naredila končni izbor. Priznanja so namenjena lastnikom stavbne dediščine, ki so se prenove lotili na lastno pobudo in v lastni režiji ter pri tem upoštevali strokovne smernice varovanja in ohranjanja pristojnih strokovnih služb. Priznanja so bila podeljena v marcu 2023, dogodek je potekal v Dolenjskem muzeju v Novem mestu.

11.3. Izpopolnjevanje in usklajevanje potreb po izobraževanju kadrov na področju varstva nepremične dediščine

V letu 2023 je bilo planirano, da bo v različne oblike izobraževanja vključenih 72 zaposlenih. Število zaposlenih, ki se je v letu 2023 vključilo v izobraževanje (udeležba na seminarju, posvetovanju in usposabljanju, kjer zaposleni dobi dokazilo o usposabljanju oziroma udeležbi), je bilo 81, torej 9 več oziroma 12,50 % več, kot je bilo planirano za celo leto 2023, zato je prišlo do odmika.

Planirani cilji so bili doseženi v celoti. Zaposleni so se udeležili vseh najnujnejših seminarjev in usposabljanj s področja delovanja zavoda, s finančno-računovodskega področja in kadrovskega področja, ki smo jih v letu 2023 planirali ter si tako pridobili nova, nujno potrebna znanja za pravilno delovanje zavoda.

ZVKDS je evidentiral potrebe po izobraževanju in izpopolnjevanju svojih zaposlenih. V internem pravilniku o izobraževanju so definirana merila za določitev prioritete in postopek za dodelitev sredstev v okviru finančnih možnosti.

Izobraževanje za pridobitev ustrezne izobrazbe po javno veljavnih izobraževalnih oziroma študijskih programih

ZVKDS v letu 2023 ni sklepal novih pogodb o izobraževanju z zaposlenimi, s katerimi bi sofinanciral študij zaposlenih, prav tako nismo skleпали novih pogodb o izobraževanju brez finančnih posledic za ZVKDS. Na dan 31. 12. 2023 je imelo z ZVKDS veljavno pogodbo o izobraževanju 9 zaposlenih, od tega 8 zaposlenih po programu za pridobitev doktorata znanosti oziroma po programu 3. bolonjske stopnje in 1 zaposleni za pridobitev izobrazbe po programu 2. bolonjske stopnje. Veljavnih pogodb o izobraževanju je bilo v letu 2023 isto kot na dan 31. 12. 2022.

V letu 2023 nihče od zaposlenih ni uspešno zaključil izobraževanje za pridobitev ustrezne izobrazbe po javno veljavnih izobraževalnih oziroma študijskih programih za pridobitev izobrazbe po programu 3. bolonjske stopnje ali za pridobitev izobrazbe po programu 2. bolonjske stopnje. V letu 2022 so 3 zaposleni uspešno zaključili izobraževanje za pridobitev ustrezne izobrazbe po javno veljavnih izobraževalnih oziroma študijskih programih, in sicer 2 zaposlena za pridobitev izobrazbe po programu 3. bolonjske stopnje in 1 zaposleni za pridobitev izobrazbe po programu 2. bolonjske stopnje, kar pomeni, da so v letu 2023 študij zaključili 3 zaposleni manj kot leto prej.

Navedeno je prikazano v spodnji tabeli.

	ŠTEVILO POGODB O IZOBRAŽEVANJU		ŠTEVILO ZAKLJUČENIH ŠTUDIJEV		RAZLIKA 2023/2022	
	31.12.2022	31.12.2023	2022	2023	Število pogodb	Število zaključenih študijev
1. bolonjska stopnja	0	0	0	0	0	0
2. bolonjska stopnja	0	1	1	0	1	-1
doktorat znanosti	9	8	2	0	-1	-2
SKUPAJ	9	9	3	0	0	-3

Udeležba na seminarjih, posvetovanjih in usposabljanjih, kjer zaposleni dobijo dokazilo o usposabljanju oziroma strokovno usposabljanje, kjer zaposleni lahko pridobijo ustrezne strokovne kompetence

V letu 2023 se je 81 zaposlenih udeležilo najnujnejših seminarjev in usposabljanj s področja delovanja zavoda, s finančno-računovodskega področja in kadrovskega področja ter si tako pridobilo nova, nujno potrebna znanja za pravilno delovanje zavoda. V letu 2023 se je udeležba na seminarjih in usposabljanjih v primerjavi z letom 2022 povečala za 9 oziroma 19,12 %.

Navedeno je prikazano v spodnji tabeli.

	ŠTEVILO UDELEŽENCEV		RAZLIKA 2023/2022	
	2022	2023	Število	Povečanje oz. zmanjšanje v %
seminarji	68	81	9	19,12 %

V nadaljevanju je nekaj pomembnejših seminarjev in izpopolnjevanj, ki so se jih udeležili zaposleni;

Center za konservatorstvo:

- udeležba na seminarju »Podzakonski predpisi izdani na podlagi novega gradbenega zakona (GZ-1)«
- udeležba na seminarju »Four effective strategies for removing retouchings and overpaints«
- udeležba na seminarju »Strokovno usposabljanje za delo z dokumentarnim gradivom in izpit«
- udeležba na seminarju »Tečaj za redaktorje baze podatkov CONOR«
- udeležba na mednarodnem seminarju »Tečaj varstva kulturne dediščine v času naravnih in drugih nesreč v okviru projekta PROCULTHER-NET«
- udeležba na seminarju »Priprave na strokovni izpit "konservator" in izpit na MK«
- udeležba na seminarju »3rd Geospatial Digital Records Preservation Conference«
- udeležba na seminarju »Bronze Behaving Badly«
- udeležba na seminarju »Big Bronze Bundle«
- udeležba na seminarju »Stone Conversation: New Practices and Perspectives«
- udeležba na delavnici »Kratka praktična izpopolnjevanja na področju čiščenja slik in polikromirane plastike«
- udeležba na seminarju »Uporaba vodnih sistemov«
- udeležba na seminarju »Uporaba nevtralnih organskih topik«
- udeležba na delavnici »Krasilne tehnike stenskih poslikav in posvet o dokumentiranju dekorativnih stenskih poslikav s kratkimi predstavitvami in diskusijo«
- udeležba na seminarju »Izobraževanje s temo davka na dodano vrednost«
- strokovni posvet o zbirki kipov s posestva Brdo pri Kranju , 9. 3. 2023, MK, Ljubljana
- udeležba na delavnici Sgraffito v apnenem ometu, ki jo je organiziralo Društvo restavradorjev Slovenije.

SKD:

- udeležba na seminarju »Four effective strategies for removing retouchings and overpaints«
- udeležba na mednarodnem seminarju »Tečaj varstva kulturne dediščine v času naravnih in drugih nesreč v okviru projekta PROCULTHER-NET«
- udeležba na seminarju »Priprave na strokovni izpit "konservator" in izpit na MK«
- udeležba na seminarju »Predavanje Sternetovi restavratski posegi v kapelah in slikanje iluzionistične poslikave na obokih cerkve Marijinega oznanjenja v Ljubljani«
- udeležba na seminarju »Zaloga v sistemu Cobiss - monografske publikacije«
- udeležba na seminarju »Priprave na strokovni izpit iz upravnega postopka in izpit ZUP«
- udeležba na delavnici »Interpretacija dediščine v okviru projekta JeloviZA«
- udeležba na delavnici »Požar ne pozna dopusta #2 Ko gori zgodovina«
- udeležba na delavnici »Delavnica tesanja lesa na primeru postavljenega enojnega kozolca«
- udeležba na delavnici »Usposabljanje s področja varstva arheoloških ustalin«
- udeležba na seminarju »Industrijska dediščina za trajnostno prihodnost: prilagojena ponovna raba«
- udeležba na seminarju »Environmental impact on building heritage and its digitalisation«
- udeležba na delavnici »Kratka praktična izpopolnjevanja na področju čiščenja slik in polikromirane plastike«
- udeležba na seminarju »II. konferenca Prava varstva osebnih podatkov«
- udeležba na seminarju »Dodatno izobraževanje za delo z dokumentarnim gradivom«
- udeležba na delavnici »Krasilne tehnike stenskih poslikav in posvet o dokumentiranju dekorativnih stenskih poslikav s kratkimi predstavitvami in diskusijo«
- udeležba na delavnici »Delavnica sanacija vlage«
- udeležba na seminarju »Študije keramike v Sloveniji«
- udeležba na usposabljanju Celovita prenova stavb za krepitev njihove odpornosti na ekstremne vremenske dogodke – usposobljene je potekalo v okviru integralnega projekta LIFE IP CARE4CLIMATE, »Akcija C2.2 Priprava, izvedba in spremljanje ciljnih usposabljanj na področju URE, OVE in zelenih tehnologij ter prepoznavanje pridobljenih znanj in spretnosti«, po učnem načrtu U1-4 in programu neformalnega izobraževanja, ki ga je pripravil Gradbeni inštitut ZRMK.
- strokovni posvet o zbirki kipov s posestva Brdo pri Kranju , 9. 3. 2023, MK, Ljubljana

- poletna šola, University of Ljubljana International Summer School on Sustainable Heritage 2023, industrial Heritage for a Sustainable Future, Adaptive Reuse, 26. - 30. June 2023, prof. Dr. Sonja Ifko in cooperation with ICOMOS Slovenia and TICCIH Slovenia, Inštitut UL za trajnostno dediščino
- Rijeka- Opatija; Konservatorski odjel u Rijeci, strokovno izpopolnjevanje na primerih dobrih praks. Predavanje o industrijski dediščini, njenem varovanju in obnovi
- strokovna ekskurzija popotresna obnova Zagreba, 30. 11. 2023, Zagreb
- celodnevno strokovno izobraževanje na temo historičnih oblik zastekljevanja kulturne dediščine in problematika varstva naselbinske dediščine Rogaške Slatine pod mentorstvom generalnega konservatorja dr. Roberta Peskarja in strokovna ekskurzija za konservatorje začetnike v Rogaško Slatino
- strokovna ekskurzija z ogledom tovarne Wienerberger Ljutomer
- vrtovi in parki na slikah Narodne galerije, voden ogled, 10. 3. 2023
- AVP predavanje o veteranskih drevesih, 19. 10. 2023
- ISeD, GIS KD in e-arheologija– več sklopov izobraževanj in dodatnih obrazložitev, izobraževanj, tečajev in obnavljanje znanja; webinar in v živo na MK
- delavnice o interpretaciji Jelovice v okviru projekta JELOV-ZA, ki jo je organizirala CIPRA;
- udeležba na Predstavitev pregledovalnikov in redno mesečno srečanje uporabnikov aplikacije ISeD – eRNPD, 18. 4. 2023
- sodelovanje z razvojnim inženirjem proizvajalca JUB d.o.o, Dol pri Ljubljani pri izboru historičnih tonov fasadnih površin.

SR:

- udeležba na seminarju »Industrijska dediščina za trajnostno prihodnost: prilagojena ponovna raba«
- strokovni posvet o zbirki kipov s posestva Brdo pri Kranju , 9. 3. 2023, MK, Ljubljana

SS:

- udeležba na seminarju »Letno poročanje 2022 za javni sektor«
- udeležba na seminarju »Javna naročila v praksi«
- udeležba na seminarju »Uporaba elektronskih orodij«
- udeležba na seminarju »Arhiviranje kadrovskih dokumentov in pretvorba klasičnih dokumentov v digitalni arhiv«
- udeležba na seminarju »Izobraževanje s temo davka na dodano vrednost«

Druge oblike usposabljanja in izpopolnjevanja, ki so po vsebini povezane z nalogami ZVKDS;

Izobraževanje na »Institut royal du Patrimoine artistique, Royal Institute for Cultural Heritage« pri prof. Emmanuelle Mercier; Bruxelles, Belgija; 3 mesečno izobraževanje Saša Dolinšek februar – maj 2023. Potekalo je strokovno izpopolnjevanje na področju konserviranja restavriranja lesene plastike.

Udeležba zaposlene na izpopolnjevanju "*Conservation of Built Heritage*", 17. 3. – 2. 6. 2023 v Rimu. Izpopolnjevanje "ohranjanje stavbne dediščine" je obsežno in široko zastavljeno izobraževanje (t. i. *umbrella course*), ki pokriva in povezuje teme, povezane z ohranjanjem stavbne dediščine v mikro in v makro kontekstu. Namen je boljše razumevanje in povezovanje načinov ohranjanja in upravljanja dediščine ter okrepitev veščin, presoje in izkušenj za bolj strateški pristop. Ključnega pomena je tudi povezovanje različnih strok med sabo ter predvsem vključitev tistih, ki se primarno ne ukvarjajo z dediščino, vendar lahko bistveno prispevajo k boljšim odločitvam za doseganje ciljev.

11.4. Izvajanje drugih nalog v soglasju z ministrstvom

V skladu s Pravilnikom o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev in Zakonom o varnosti in zdravju pri delu se je v letu 2023 moralo udeležiti predhodnega oziroma obdobjnega zdravniškega pregleda 70 zaposlenih, ki jih financira resorno ministrstvo.

V soglasju z MK se izvajajo še naslednje naloge

- Sodelovanje s stanovskimi društvi (SKD, DRS, SUZD, SDE...).
- Partnerstvo za ohranitev kraške suhozidne gradnje. Redna in aktivna udeležba na sestankih in aktivnostih delovne skupine za raziskave in razvoj.
- Koordiniranje konzorcija za partnerstvo ohranjanja in oživljanja obrambnega sistema Claustra.
- Mreža kulturnih poti Sveta Evrope Slovenije.
- Sodelovanje z nacionalnimi inštitucijami (NG, MG, NM, SEM, MGML, MSUM, MGLC, Arboretum Volčji Potok, ...) s področja varstva kulturne dediščine.
- Sodelovanje s sindikatoma s področja kulture (SVIZ, GLOSA).

II. PROJEKTI, KI SE NE (SO)FINANCIRAJO IZ DRŽAVNEGA PRORČUNA NAMENJENEGA KULTURI IN SO V JAVNEM INTERESU

12. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov

12.1. Priprava konservatorskih načrtov za spomenike, ki niso v lasti države

Izdelava konservatorskih načrtov, katerih naročniki so lokalne skupnosti, razni zavodi, drugi lastniki ali upravljavci spomenikov;

Ljubljana - Spomenik Valentinu Vodniku, EID 1-00646, Mapa 01

Ljubljana – Spomenik Francetu Prešernu, EID 1-08793

Ljubljana – Spomenik Janezu Vajkardu Valvasorju, EID 1-08834

Ljubljana – Kresija, EID 1-05595, gradivo za mapo 01 Konservatorskega načrta

12.2. Vodenje in izvajanje predhodnih raziskav spomenikov, ki niso v lasti države

Vodenje in/ali izvajanje raziskav v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji. Naročniki so bili lokalne skupnosti, razni zavodi, drugi lastniki ali upravljavci spomenikov. V večini primerov gre za izvedbo raziskav, ki so potrebne za izdelavo raznih projektnih dokumentacij ter z njimi povezanimi popisi del ali popisi za potrebe izdelave razpisnih dokumentacij.

12.3. Izdelava konservatorsko-restavratorske projektne dokumentacije za posege, ki se ne financirajo iz sredstev MK

Izdelava izvedbenih konservatorsko-restavratorskih dokumentov, potrebnih kot ocene za pridobivanje sredstev, izbiranje izvajalcev in za izvajanje samo. Večina jih je na področju štafelajnega slikarstva, sledijo kiparstvo (les, kamen, štukatura), druga specifična področja (bron ...), občasno pa gre tudi za izdelavo kompleksnih dokumentov za stavbno dediščino ali arhitekturne celote.

12.4. Načrtovanje, vodenje in izvedba konservatorsko-restavratorskih posegov, ki se ne financirajo iz sredstev MK

V letu 2023 ni bilo aktivnosti.

12.5. Sodelovanje pri varstvu dediščine v primeru oboroženega spopada in varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami – izvedbeni del

V letu 2023 ni bilo aktivnosti.

12.6. Priprava in izdelava konservatorskih načrtov za spomenike v lasti države, ki se ne financirajo iz sredstev MK

V letu 2023 ni bilo aktivnosti.

13. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav

13.1. Vodenje in izvedba predhodnih in drugih arheoloških raziskav ter poizkopavalnih postopkov obdelave arhivov arheoloških najdišč vključno z objavo, ki ne sodijo v drugi in tretji odstavek 34. člena zakona

V letu 2023 so se izvajale raziskave za naročnike s katerimi že imamo sklenjene pogodbe, kot je izvedba poizkopavalnih del na arheološkem gradivu, ki je bilo izkopano na območju gradnje avtocestnega križa. Nadaljevali smo tudi z izvedbo poizkopavalnih del na arheološkem gradivu, ki je bilo izkopano na območju gradnje avtocestnega križa.

Kratkoročni prenosi iz 2022 v 2023

Izravnalni ukrepi

Del ostanka izvedenih izravnalnih ukrepov je nastal zato, ker ob koncu leta 2022 ni bilo moč pridobiti vseh izvajalcev, prav tako pa določen projekt niso mogli v celoti zaključiti zaradi nestrinjanja lastnika zemljišča s postavitvijo tabel na predvidenih lokacijah.

Zbrana sredstva iz izravnalnih ukrepov smo namenili za prezentacijo poznogotskega okenskega okvirja iz Valvazorjevega nabrežja 11 Krško in za prezentacijo rimske kamnite grobnice v Smarju Sap.

14. Raziskovalni in razvojni projekti

14.1. Projekti financirani iz proračuna EU

Projekti v izvajanju

InnoRenew CoE - Renewable Materials and Healthy Environments Research and Innovation Centre of Excellence

Trajanje projekta 1. 4. 2017 – 30. 9. 2023

Proračun projekta (del ZVKDS; 1.281.048,00 €

Lastna udeležba 0,00 €

Glavni cilji projekta InnoRenew je vzpostavitev Centra odličnosti na področju obnovljivih virov in zdravega bivanjskega okolja. Center odličnosti bomo vzpostavili pod mentorstvom enega od vodilnih svetovnih inštitutov Fraunhofer Institute for Wood Research – Wilhelm-Klauditz-Institut. Vloga ZVKDS je proučevanje vpliva kulturne dediščine na to področje, tudi skozi raziskave vpliva kulturne identitete na počutje in delovanje ljudi ter trajnostni razvoj. Inovativne, obnovljive, novo razvite materiale bomo poskušali vpeljati v vsakdanjo restavratorsko/konservatorsko prakso. Tvorno bomo sodelovali tudi pri proučevanju optimizacije načinov vključevanja novih spoznanj v gradbeno in urbanistično prakso. Preko živega laboratorija z InnoRenew CoE sodeluje že 63 deležnikov iz 20 držav, med slovenskimi so npr. Yaskawa Ristro d.o.o., Marles Hiše Maribor d.o.o., Riko Hiše d.o.o., itd.

V letu 2022 je med drugim predvideno črpanje kohezijskih sredstev za nakup osnovnih sredstev v višini 40.481,15 €. Načrtujemo nadgradnjo XRF sistema z možnostjo mapiranja in obnovitev laserjev za stari ramanski mikroskop, ki je bil nabavljen v letu 2008.

Vloga ZVKDS Partner. Vodilni partner Univerza na Primorskem. Ostali partnerji Inštitut Fraunhofer WKI, Univerza v Mariboru, Zavod za gradbeništvo Slovenije, Inštitut za celulozo in papir, Zavod e-Oblak, Nacionalni inštitut za javno zdravje, RRA LUR.

V letu 2023 se je projekt zaključeval, zato smo sodelovali pri pripravi finančnega in zaključnega vsebinskega poročila. Samo delo pa smo večinoma opravljali v okviru delovnega sklopa 5 na tako imenovanih »Core« projektih.

IPERION HS - Integrating Platforms for the European Research Infrastructure ON Heritage Science

Trajanje projekta 1. 4. 2020 – 31. 3. 2024

Proračun projekta (del ZVKDS; 74.393,50 €

Lastna udeležba 0,00 €

Glavni rezultat Glavni cilj IPERION HS - Integrating Platforms for the European Research Infrastructure ON Heritage Science, ki ga vodi CNR iz Italije, je nudenje dostopa do raziskav na dediščini v okviru treh laboratorijev MOLAB, FIXLAB, ARCHLAB. Vloga RI CK, ZVKDS je koordiniranje nacionalnega (slovenskega) vozlišča v okviru Laboratorija za makromolekule v kulturni dediščini, ki je ena od ponudb FIXLAB laboratorija.

Vloga ZVKDS Partner. Vodilni partner CNR (Italija). Ostali partnerji Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, The Cyprus Institute, Ústav Teoretické A Aplikované Mechaniky AVCR, Deutsches Archaeologisches Institut, Agencia Estatal Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Centro Nacional de Investigación sobre la Evolución Humana, Centre National de la Recherche Scientifique, Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities – ERIC, Foundation for Research and Technology Hellas, Magyar Tudományok Akadémia Atommagkutató Intézet, The Discovery Programme, Israel Antiquities Authority, Central European Research Infrastructure Consortium – ERIC, PIN – Servizi didattici e scientifici per l'Università di Firenze, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap-Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Uniwersytet Mikołaja Kopernika W Toruniu, Laboratorio Nacional de Engenharia Civil, University College London.

V letu 2023 smo uspešno organizirali in prisostvovali sestanku partnerjev v Ljubljani v oktobru 2023. Sodelovali smo pri prijavi projektov evropskih raziskovalcev za mednarodni dostop do raziskav našega laboratorija. Izbran je bil en projekt na temo raziskav budističnih kipov STICK (SculpTure In terraCruda advancing its Knowledge) in smo v okviru projekta nudili dostop do raziskav španski raziskovalki in rezultate strnili v poročilo LEGAN, Lea. Report on identification of sculpture in Terracruda (Project

STICK sculpture in Terracruda advancing its knowledge). Iz rezultatov dostopa do raziskav projekta IDeLa, ki smo ga izvajali v letu 2022, smo v letu 2023 objavili znanstveni članek JACQUEMAIN, An, RETKO, Klara, LEGAN, Lea, ROPRET, Polonca, WAENTIG, Friederike, CATTERSEL, Vincent. Exploratory investigation of historical decorative laminates by means of vibrational spectroscopic techniques. V okviru delovnega sklopa 6 smo uspešno vodili pripravo in oddajo za Deliverable 6.5 Agenda for Smart Future Innovation in E-RIHS. V okviru delovnega sklopa 5 smo sodelovali pri več pilotnih projektih EPR študije vpliva svetlobe na barvne sisteme, razvoj EPR metode za določanje temperature žganja arheoloških kosti, ki je tudi del Deliverable 5.7 Procedures for the advanced description of paleontological and paleoanthropological specimens. Sodelovali smo tudi pri preiskavah barvnih sistemov z uporabo »Grazing-angle« objekta, za kar smo pripravili poročilo LEGAN, Lea, ROPRET, Polonca. Investigation of paint layers using Grazing-angle reflectance FTIR (GA-FTIR) spectroscopy report.

ARCHEODANUBE - Archaeological Park in urban areas as a tool for Local Sustainable Development

Razpis Interreg Danube Transnational Programme (Podonavje)

Trajanje projekta 1. 7. 2020 - 31. 1. 2023

Proračun projekta (del ZVKDS; 152.775,00 €

Lastna udeležba 22.916,25 €

Projekt bo na podlagi sodelovanja med 22 partnerji iz 11 držav Podonavske regije razvijal učinkovite pristope ohranjanja in prezentacije arheoloških najdišč v sklopu mestnih središč z namenom vzpostavitve uspešnega, a trajnostnega arheološkega turizma. Sožitje arheološke dediščine v mestih je pogosto konfliktno in pride velikokrat to nesoglasij med težnjami ohranjanja dediščine preteklosti in sodobnega urbanega razvoja. Zavod bo z drugimi mednarodnimi partnerji oblikoval metodologijo za presojo in načrtovanje ustreznih načinov prezentacije in upravljanja arheološke dediščine, zato da bo omogočeno ne samo sobivanje arheološke dediščine, temveč tudi sinergija s težnjami sodobnega mestnega razvoja. Poudarek bo tudi v vključevanju lokalnih skupnosti v upravljanju in prezentaciji njihove dediščine. Prav tako se bo projekt intenzivno posvečal vključevanju arheoloških parkov in njihovih prezentacij v turistično ponudbo mest, tudi v obliki transnacionalnega trajnostnega turističnega proizvoda podonavske regije.

Vloga ZVKDS projektni partner. Ostali partnerji Mestna občina Ptuj (vodilni partner); First Hungarian Responsible Innovation Association; West Pannon Regional and Economic Development Public Nonprofit Ltd; Romanian Academy Cluj Branch, Institute of Archaeology and History of Art; National Museum of Unification Alba Iulia; City of Vodnjan – Dignano; Association Culture & Work; Bulgarian Association for Transfer of Technology and Innovation; Regional Development Agency of Pilsen region; SUSTAINICATION e.V.; Urban Lab Chisinau Association; Municipality of Centar Sarajevo; Museum of Srem; Rouse Regional Museum of History.

Zaključili smo še zadnje projektne aktivnosti in pripravili zaključno finančno in vsebinsko poročilo projekta, ki je tudi že bilo uspešno potrjeno.

Danube´s Archaeological eLandscapes - Virtual archaeological landscapes of the Danube region

Razpis Interreg Danube Transnational Programme (Podonavje)

Trajanje 1. 7. 2020 - 31. 1. 2023

Proračun projekta (del ZVKDS; 175.427,25 €;

Lastna udeležba 26.314,09 €

Glavni cilj projekta je narediti arheološko dediščino, zlasti arheološke krajine Podonavja, regionalno, nacionalno in mednarodno vidnejšo in s tem privlačnejšo za njeno vključevanje v trajnostni kulturni turizem. Hrbtenica te naloge so osrednji muzeji regije, ki v sklopu projekta svojo pozornost usmerjajo v najvidnejše arheološke krajine Podonavja. Z vključevanjem najsodobnejših tehnologij navidezne resničnosti (VR) in razširjene resničnosti (AR) bodo muzeji z največjimi števili obiskovalcev, le-te spodbudili, da dediščino izkusijo in spoznajo v njenih izvornih okoljih, tako lastnih držav kot v državah drugih projektne partnerjev. Namen projekta ni le podpirati eno največjih mrež osrednjih ustanov z arheološkimi zbirkami in znanjem, temveč se osredotočiti tudi na dolgoročno kampanjo za medsebojno promocijo arheološke kulturne dediščine v regiji. Projekt s promocijo nove dediščinske kulturne poti »Iron Age Danube route« nadaljuje delo predhodnega projekta Iron Age Danube, hkrati pa bo ustvaril nove mednarodne arheološke poti, kot eno od orodij za promocijo in ohranjanje dediščine.

Vloga ZVKDS Projektni partner. Ostali partnerji Univerzalni muzej Joanneum (vodilni partner); Univerza na Dunaju, Narodni muzej Slovenije, Madžarski narodni muzej, Nacionalni zgodovinski muzej Romunije,

Arheološki muzej v Zagrebu , Državni urad za kulturno dediščino Baden-Württemberg, Regionalni zgodovinski muzej Rousse, Tehniška univerza v Košicah.

Zaključili smo še zadnje projektne aktivnosti in pripravili zaključno finančno in vsebinsko poročilo projekta, ki je tudi že bilo uspešno potrjeno.

CHARTER - Cultural heritage actions to refine training, education and roles

Razpis Erasmus+ A2 Sector Skills Alliances – Blueprint for sectoral cooperation on skills

Trajanje projekta 1. 1. 2021 – 31. 12. 2025

Proračun projekta (del ZVKDS; 100.000,00 € (točna razdelitev sredstev še ni natančno opredeljena)

Lastna udeležba 0,00 €

ZVKDS skupaj s 27 evropskimi organizacijami sodeluje v projektu CHARTER-Cultural Heritage Actions to Refine Training, Education and Roles <https://charter-alliance.eu/> , ki je financiran v okviru programa Erasmus + na področju SECTOR SKILLS ALLIANCES (Blueprint Cultural Heritage). Cilji projekta so zbiranje informacij na področju izobraževanja, zaposlovanja in mobilnosti strokovnjakov, ki pomagajo pri ohranjanju kulturne dediščine, razvoj novih strategij za izboljšanje stanja, nadgradnja obstoječih in razvoj novih izobraževalnih programov kot pomoč pri vzpostavitvi novih poklicnih profilov, oblikovanje dolgoročnega akcijskega načrta, ki se bo izvajal na nacionalni in regionalni ravni ter spodbujanje uporabe EU orodij za dolgotrajno usposabljanje in izobraževanje. Naloge ZVKDS v projektu so analiza nacionalnega stanja pri kompetenc poklicnih profilov, izoblikovanje poklicnih standardov, sodelovanje pri popularizaciji projekta, izboljšati vlogo slovenske kulturne dediščine na mednarodni ravni in organizacija prvega mednarodnega srečanja partnerjev. V letu 2022 se bodo nadaljevale vse našete aktivnosti projekta s poudarkom na pregledu izobraževanja in kompetencah strokovnega kadra.

Vloga ZVKDS projektni partner. Ostali partnerji Univerza v Barceloni (vodilni partner); Department of Culture, Heritage and the Gaeltach (Irski); E.C.C.O (Belgija); Akademie der bildenden Künste Wien; Réseau Européen pour le Management et les Politiques Culturelles (Belgija); Erasmus Universiteit Rotterdam; European Regions research and Innovation Network Asbl (Belgija); European Historic Houses AISBL (Belgija); FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed (Belgija); Fondazione Scuola dei beni e delle attività culturali; Göteborgs Universitet; Conseil International des Monuments et des Sites Association (Francija); Institutul National al Patrimoniului (Romunija); Kultur und Arbeit (Nemčija); Museovirasto national board of antiquities (Finska); Nacionālās kultūras mantojuma pārvalde (Latvija); Deutscher Museumsbund e.V; Univeristà degli studi di Genova; Université Sorbonne Paris; Veneranda Fabbrica del Duomo.

V okviru projekta Charter se pripravlja baza podatkov (<https://charter.visuelles.xyz/>) o izobraževalnih programih kulturne dediščine v Evropi. Zagotavlja poglobljene informacije za študente, učitelje in širšo javnost o relevantnih programih v visokem šolstvu, poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje (vseživljenjsko učenje, izobraževanje odraslih itd.). Baza podatkov je bila zasnovana za odprto uporabo s strani ponudnikov izobraževanja, študentov, strokovnjakov, raziskovalcev in oblikovalcev politik. ZVKDS je v letu 2023 pripravil relevantne predloge iz Slovenije za vnos v bazo.

ŠOLA PRENOVE za nove generacije in dediščino 21. stoletja

Razpis Norway Grants; Iceland Liechtenstein Norway Grant

Trajanje projekta 1. 6. 2022 – 30. 4. 2024

Proračun projekta (del ZVKDS; 38.500,00 €

Lastna udeležba 0,00 €

Glavni cilj projekta je vzpostaviti medinstitucionalno okolje in učne prakse za bolj načrtno izobraževanje novih generacij v osnovni šoli o kulturni dediščini in prenovi kot pomembnih kompetencah in vrednotah za življenje in delo v 21. stoletju. Prek različnih oblik sodelovanja, vzajemnega učenja in usposabljanja bo projekt Šola preнове za nove generacije vzpostavila platformo sodelovanja ključnih deležnikov nacionalne ravni povezanih s kreiranjem politik na področju vključevanja dediščine v izobraževalni sistem (ministrstva in nacionalne agencije pristojne za kulturo, izobraževanje in prostor, relevantni inštituti in fakultete ter predstavniki gospodarstva). Prek Učnega laboratorija ZZMS bo zagotovljen trajen prenos v projektu prepoznanih obstoječih praks poučevanja s kulturno dediščino, norveških izkušenj in novorazvite prakse poučevanja v slovensko osnovnošolsko okolje. Prva skupina zainteresiranih učiteljev bo usposabljana za uporabo posebnega priročnika in didaktičnih pripomočkov, skupina ravnateljev in strokovnih delavcev pa

za kakovostnejše izvajanje karijerne orientacije učencev na področju poklicnih priložnosti, ki jih nudi prenova kulturne dediščine v slovenskem in evropskem prostoru.

V okviru projekta Šola prenove za nove generacije in dediščino 21. stoletja smo v letu 2023 izvedli osnutke 18-ih učnih priprav z vsebinami iz kulturne dediščine ter izdelali osnutke didaktičnih pripomočkov, ki smo jih konec leta nadgradili v končne oblike. Izdelane so bili tudi ppt datoteke, ki služijo učiteljem za izvedbo posamezne učne ure s pomočjo slikovnega gradiva. Pristopili smo tudi k oblikovanju treh priročnikov. Načrtovali smo opremo in vsebino za učni laboratorij v Škofji Loki, ki je odprt od novembra. Spomladi je bila izvedena učna ura na dan nevrotestiranja z nevroznanstvenikom A. Barisselijem, kakor tudi nevrotestiranje na dan dejavnosti v Simonovem zalivu. Izvedeni sta bili dve usposabljanji učiteljev, ki sodelujejo pri nevrotestiranju in pri testiranjih vseh učnih priprav. Izvedeni sta bili dve novinarski konferenci, posvet s ključnimi deležniki in posvet za ravnatelje.

ARCHE »Alliance for Research on Cultural Heritage in Europe«

Trajanje projekta 1. 9. 2022 – 31. 8. 2025

Proračun projekta (del ZVKDS; 28.175,00 €

Lastna udeležba 0,00 €

Projekt se izvaja pod vodstvom francoskega Ministrstva za kulturo ter sodelovanjem resornih ministrstev in agencij Italije, Norveške, Švedske, Španije, Združenega kraljestva, Nizozemske idr. V tem projektu Raziskovalni inštitut ZVKDS sodeluje kot partner. Namen projekta je, da razvije strateško, politično, organizacijsko in operativno podlago za oblikovanje Partnerstva, ki bo nasledilo obstoječo JPI - Skupno programsko iniciativo »Kulturna dediščina in globalne spremembe«. Tovrstne iniciative odločilno oblikujejo evropski raziskovalni prostor. JPI in prihodnje Partnerstvo sta pomembna mehanizma multilateralnega sofinanciranja raziskav, oblikovanja raziskovalnih prioritet in sodelovanja med EU ministrstvi na področjih kulture, kulturne dediščine in znanosti. Prednosti so, da na ta način globlje integriramo slovensko raziskovalno skupnost v mednarodne tokove.

Pri projektu ARCHE smo v letu 2023 delovali v štirih delovnih sklopih (DS). V DS1 smo sodelovali pri proučevanju dejavnosti s področja raziskav v kulturni dediščini v sodelujočih državah članicah EU in pridruženih članicah. Zbirali smo podatke o tovrstnih aktivnostih, pregledovali vprašalnik, ki so ga za deležnike v omenjenih državah pripravili vodje tega DS, in pregledovali analizo odgovorov deležnikov. Pregledali in dopolnili smo tudi vprašalnik, ki so ga vodje DS pripravili za nadaljnje, neposredne intervjuje deležnikov, pregledovali opravljene intervjuje in se pripravili na intervju v Sloveniji. V DS2 smo z vodji tega DS sodelovali pri pripravi osnov za izdelavo Strateškega načrta raziskav in inovacij (podali predloge za izboljšavo). Nato smo aktivno sodelovali pri pripravi izhodišč za strateške usmeritve. V DS5 smo sodelovali pri pripravi osnovnih dokumentov za pripravo Strategije za sporočanje in razširjanje rezultatov. Zbirali smo podatke o nacionalnih deležnikih in pregledovali Obrazec za podajo soglasja za intervjuje. Pregledovali smo polletna poročila o teh dejavnostih ter pregledali zapisnik intervjuja z nacionalnim deležnikom. Ob tem smo se udeleževali spletnih sestankov DS, v katerih sodelujemo, sestankov Svetovalnega in znanstvenega odbora in Izvršnega odbora.

E-RIHS IP »European Research Infrastructure for Heritage Science Implementation Phase«

Trajanje projekta 1. 10. 2022 – 30. 9. 2024

Proračun projekta (del ZVKDS; 46.000,00 €

Lastna udeležba 0,00 €

Projekt vodi CNR Italija, RI-ZVKDS je partner.

Cilj projekta je omogočiti fazo implementacije E-RIHS in priprava delovanja E-RIHS ERIC, tudi v podporo njegovemu pozicioniranju kot referenčne raziskovalne infrastrukture za področje dediščinske znanosti v EU in svetu. Cilji in metodologija, ki podpirajo delovni načrt E-RIHS IP, so namenjeni in nameravajo premagati ozka grla, kar je bilo poudarjeno v priporočilih poročila o spremljanju ESFRI iz leta 2020, poročila strokovne skupine na visoki ravni ES (2020) in ERIC ocena 1. koraka (2021). Usklajeni ukrepi so namenjeni (i) izvajanju in dokončanju strukture upravljanja E-RIHS; (ii) podpora upravljanju E-RIHS s strategijami in povezanimi izvedbenimi načrti glede človeških virov, nabava, obvladovanje tveganj in sistem kakovosti; (iii) vzdrževati in nadgrajevati uveljavljeno odličnost E-RIHS pri uporabniškem dostopu in spodbujanje FAIR odprtega dostopa z zasnovo platforme DIGILAB; (iv) krepitev mednarodnega sodelovanja, negovanje sinergij in utrditi skupnost dediščinske znanosti okoli E-RIHS, hkrati pa vzpostaviti E-RIHS v EU RI in globalnih pobud; (v) varno trajnost ERIC in sprostitvev njegovega potencial socialno-ekonomskega vpliva tako, da za

E-RIHS zagotovimo posodobljen poslovni načrt in tržno strategijo, prilagojeno za njegovo novo fazo življenjskega cikla.

V projektu smo v letu 2023 sodelovali skoraj pri vseh delovnih sklopih V okviru WP2 smo vodili med članicami komiteja nacionalnih koordinatorjev (iCNN) vprašalnik o stanju nacionalnih vozlišč, katerega rezultati so bili predstavljeni junija 2023 na sestanku v Krakovu. V okviru WP4 smo revidirali poslovni načrt za E-RIHS ERIC in ustanovili »Enlargement Board«, v okviru katerega vodimo strategijo za povečanje članstva v E-RIHS predvsem s fokusom na ostalih članicah EU in tretjih državah, kot so inštitucije v ZDA, Južni Ameriki, Aziji in Afriki. Organizirali smo tudi sestanek za »Enlargement Board« v oktobru 2023 v Ljubljani. V okviru WP 5 smo sodelovali pri pripravi strategije dostopa do raziskav, strategije za uporabnike raziskav, ter pri pripravi kataloga storitev za E-RIHS ERIC. V okviru WP6 smo sodelovali pri pripravi strategije za mednarodno sodelovanje E-RIHS ERICa.

PRO-SIS »Razvoj in diseminacija postopkov za projektiranje inovativnega načina potresnega utrjevanja obstoječih zidanih stavb »CONSTRAIN«

Razpis Interreg VI Italija-Slovenija 2021-2027

Trajanje projekta 1. 10. 2023 – 30. 9. 2025

Proračun projekta (del ZVKDS; 69.972,00 €

Lastna udeležba 13.994,40 €

V predhodnem projektu »CONSTRAIN« smo razvili novo inovativno strategijo za potresno utrjevanje zidanih stavb. Učinkovitost razvite tehnike smo preverili s številnimi eksperimentalnimi preiskavami. Prednost razvitega načina utrjevanja je, da se lahko oblogo na zid nanese le z ene strani in zato ni potrebno začasno izseliti ljudi oz. zaustaviti dejavnosti. Na ta način dosežemo velike finančne prihranke, poseg pa je bistveno bolj prijazen za stanovalce. V projektu PRO-SIS bomo razvili metodologijo oz. smernice za projektiranje in jo uporabiti na dejanskih stavbah, ki so predvidene za potresno utrditev. Analitični in numerični postopki bodo preverjeni in kalibrirani na že opravljenih preiskavah. S temi postopki bodo lahko projektanti hitro in učinkovito projektirali in uporabljali novo razvito metodo za utrjevanja. Postopke bomo uporabili na stanovanjski stavbi iz petdesetih let prejšnjega stoletja in na stavbi, ki je pod spomeniškim varstvom z zaščiteno fasado. Pri prvi stavbi bomo uporabili utrjevanje iz zunanje strani, s čimer se bomo izognili začasni izselitvi stanovalcev in motnji dejavnosti v stavbi. Pri drugi pa bodo obloge nanešene le iz notranje strani s čimer se bo ohranila zaščiten fasada. Rezultate bomo predstavili na številnih seminarjih in predstavitev.

Vloga ZVKDS projektni partner. Ostali partnerji Univerza v Trstu (vodilni partner); Institution for the Residential Constructions of Udine, Fibre Net SpA, FGG Univerze v Ljubljani, Gradbeni inštitut ZRMK. Projekt se je pričel 1. oktobra 2023. 6. oktobra 2023 smo se v Gorici udeležili 1. Partnerskega sestanka, kjer smo pregledali vse projektne aktivnosti, porazdelili naloge in nastavili časovnico. 27. novembra 2023 smo se sestali s predstavili partnerja ZRMK, napravili okvirni izbor aktualnih objektov in se dogovorili o ogledu objektov. 19. decembra 2023 smo si nato s predstavikom partnerja ZRMK ogledali potencialne objekte, in sicer žitnico na Ptujju in dvorec Dornava.

Ureditev parka ob vili Kobi

Razpis LAS Barje z zaledjem

Celoten proračun ZVKDS 2.902,58 €. Lastna udeležba 1.161,03 €

Cilj projekta je ureditev parka ob vili Kobi, ki je pomemben element tudi z vidika kulturne in naravne dediščine. V sklopu projekta je predvidena izvedba vzdrževalnih del v parku, ureditev urbane opreme (informativnih tabel, košev, klopi – enostavni objekti) ter ureditev igrišča. Ureditev parka bo tako pripomogla tudi k boljši prezentaciji kulturne dediščine ter njeni ohranjenosti.

Projekt se bo izvajal v letu 2024.

Projekti prijavljeni na razpise

GREENHER CENTRE OF EXCELLENCE GREEN HERITAGE SCIENCE

Razpis HORIZON-WIDERA-2022-ACCESS-01-01-two-stage Teaming for Excellence

Projektna prijava je bila v prvi fazi odobrena. V marcu 2024 bomo oddali drugo fazo prijave. Proračun projekta (del ZVKDS; (še v fazi dogovarjanja) €), Lastna udeležba 0,00 €.

ART4CARE - Inovativni kulturni model za socialno vključenost

Razpis Interreg VI-A Italija-Slovenija

ZVKDS bo v vlogi pridruženega partnerja izvedel predhodne stavbnozgodovinske in konservatorske-restavratorske raziskave, ki bodo obogatile današnje vedenje o Tomičevi graščini in bodo služile kot osnova za pripravo vrednotenja in predhodnih usmeritev za načrtovanje idejne zasnove prenove vile s širšim območjem okoli nje.

Proračun ZVKDS 0,00 €, lastna udeležba 0,00 €

HERIWATER - Spoznaj, doživi in uživaj ob vodni dediščini

Razpis Interreg VI-A Italija-Slovenija

Cilj projekta je razviti čezmejni izobraževalni in turistični produkt o vodni dediščini v čezmejnem območju za ozaveščanje turistov in lokalnega prebivalstva o potrebah varovanja okolja, zeleni preobrazbi, ekocentričnem pristopu in iskanju skupnih rešitev za ublažitev podnebnih sprememb. ZVKDS bo kot pridružen partner prispeval k strokovnemu vrednotenju tovrstne kulturne dediščine. ZVKDS bo aktivno sodeloval pri pridobivanju soglasij za posege kot pri strokovnem spremljanju posegov na dediščini.

Proračun ZVKDS 0,00 €, lastna udeležba 0,00 €

14.2 Projekti financirani iz sredstev Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost RS (ARIS)

Projekti v izvajanju

»Restavriranje plesnivih slik na platnu izboljšanje ali poslabšanje?«

Trajanje projekta 1. 7. 2019 - 1. 7. 2023

Proračun projekta (del ZVKDS; 90.027,60 €; od tega za leto 2019 15.019,68 €, za leto 2020 29.994,12 €, za leto 2021 29.994,12 €, za leto 2022 15.019,68 €

Lastna udeležba 0,00 €

Vodilni partner Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, ostali partnerji ZVKDS, Institut Jožef Štefan Namen projekta V letu 2023 bomo na projektu nadaljevali z okuževanjem in analizo testnih, laboratorijsko pripravljenih vzorcev. Nadaljevali bomo z identifikacijo sprememb, ki jih povzročijo glive na izbranih posameznih materialih in modelnih slikah.

Projekt je bil podaljšan za eno leto v 2023, brez dodatnega financiranja.

V letu 2023 smo izvajali spektroskopske analize na laboratorijsko pripravljenih vzorcih različnih materialov. Primerjali smo starane in nestarane materiale ter okužene in neokužene, tako pigmente kot tudi veziva.

»Avtonomno robno računanje za spremljanje kakovosti zraka«

Trajanje 1. 9. 2020 – 31. 8. 2023

Proračun projekta (del ZVKDS; 30.196,80 €; od tega za leto 2020 3.355,20 €, za leto 2021 10.065,60 €, za leto 2022 10.065,60 € in za leto 2023 6.710,40 €

Lastna udeležba 0,00 €

Vodilni partner InnoRenew CoE, ostali partnerji RI ZVKDS, UP

V tem projektu se posvečamo modelu robnega računanja, da bi odkrili rešitve, ki uporabnikom omogočajo izkoristek prednosti nove generacije WSN naprav, kar zmanjšuje globalne okoljske stroške takšne opreme. Uporabnost predstavljenih pristopov bo prikazana z nizom pilotnih stavb različnih vrst geografskih območij, življenjskih pogojev in načinov uporabe (Mrakova domačija na Bledu (ZVKDS), pisarne podjetja na Madžarskem (AlbaComp), osnovna šola v Ajdovščini (ROD-RRA), pisarna raziskovalnega podjetja v Franciji (raziskovalni inštitut NOBATEK) in stanovanjska zgradba na Švedskem (HSB Göteborg).

V letu 2023 smo sodelovali pri vrednotenju podatkov pridobljenih iz novih senzorjev, ki so se v okviru projekta razvili. Sodelovali smo tudi pri pripravi znanstvenega članka A Practical Study on the Impact of Sensor Location and Data Analysis Methodologies for Indoor Air Quality (avtorji Marina Paldauf, Michael David Burnard, Branko Kavšek, Anja Jutražc, Andreja Kukec, Polonca Ropret and Michael Mrissa), ki je bil poslan v objavo v znanstveno revijo Science and Technology for the built environment.

»Uporaba odpadne biomase za katalitično pretvorbo v glukarno kislino od večnivojskega rekreacijskega modeliranja do reaktorske proizvodnje«

Trajanje 1. 10. 2021 – 30. 9. 2024

Proračun projekta (del ZVKDS; 20.725,16 €

Lastna udeležba 0,00 €

Vodilni partner KI, ostali partnerji ZVKDS, Inštitut za fizikalno kemijo J. Heyrovsky Akademije znanosti Češke, Praga

Predlagani projekt bo izboljšal katalizatorje in procesne pogoje za proizvodnjo glukarne kisline ter prispeval k razvoju večnivojskega modeliranja. Najprej bomo izvedli temeljite presejalne teste katalizatorjev za selektivno oksidacijo modelnih spojin. S kvantnokemijskimi simulacijami bomo ovrednotili perspektive kovine (žlahtne kovine in redke zemlje) pri delnih reakcijah (pri želeni in stranskih). Iz teh podatkov bomo določili relacije strukturaaktivnost, da bi lahko napovedali aktivnosti zlitin.

V okviru projekta smo v letu 2023 preiskali vhodne spojine s površinsko ojačeno ramansko spektroskopijo.

»Aptamere in hidrodinamska kavitacija, dostopno orodje za analizo organskih ostankov v arheološki keramiki«

Trajanje 1. 10. 2021 – 30. 9. 2024

Proračun projekta (del ZVKDS; 228.044,26 €

Lastna udeležba 0,00 €

Vodilni partner ZVKDS; ostali partnerji Kemijski inštitut in Inštitut Jožef Štefan

Arheološka lončenina razkriva jedi, ki so bile v njih pripravljene in razkriva podatke o človeški prehrani in družbenih in ekonomskih okoliščinah. Naš prvi namen je izboljšati ekstrakcijo proteinov iz keramičnih vzorcev pri čemer bomo uporabili monolitne diske (BIA separations d.o.o.). Naš drugi namen pa je izboljšati metodo ELISA.

Pripravili smo modelne vzorce keramike z vsebnostjo različnih proteinov, ki ponazarjajo živila, ki so se v keramičnih posodah hranila. Naredili smo izbor 20 aptamer, ki bi lahko delovale za različne proteinske tarče na keramiki. Ugotovili smo, da $\frac{1}{2}$ aptamer dobro deluje za karakterizacijo proteinov. Optimizirali smo tudi ELISA in IFM metodi, ki bosta uporabljene v naslednjih fazah projekta in izsledke objavili v prispevku na konferenci v znanstvenem članku

KOSEL, Janez, ROPRET, Polonca. Aptamers for the analysis of proteinous organic residuals found within ceramic vessels. V ANŽUR, Lana Nastja (ur.), MAHGOUB, Hend (ur.). 1st conference of the Slovenian node of the European Research Infrastructure for Heritage Science book of abstracts 22nd November, 2023, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia. Ljubljana Faculty of Chemistry and Chemical Technology, 2023. Str. 31-32. ISBN 978-961-7078-41-1.

KOSEL, Janez, KAVKLER, Katja, POLOŠKI, Neva, ROPRET, Polonca. Immunofluorescence microscopy for the characterization of paint binder in wall paintings a two-step procedure of using anti-ovalbumin and anti-casein antibodies on the same micro sample. Journal of cultural heritage. 2024, [vol.] 66, str. 271-281, ilustr. ISSN 1296-2074.

»Vplivi razgradnje lignina na materiale na papirni osnovi v skrajnih pogojih«

Trajanje 1. 10. 2021 – 30. 9. 2024

Proračun projekta (del ZVKDS; 51.131,00 €

Lastna udeležba 0,00 €

Vodilni partner UL FKKT, ostali partnerji RI ZVKDS, ICP

Vpliv lignina na dolgoročno razgradnjo zgodovinskega papirja je nerešen raziskovalni problem, ki pomembno vpliva na standarde konservatorske industrije. Rezultati študije bodo omogočili boljše razumevanje parametrov, ki vplivajo na biorazgradljivost materialov bogatih z ligninom ter na razumevanje vpliva lignina na dolgoročno razgradnjo papirja v zbirkah kulturne dediščine.

V letu 2023 smo z infrardečo in ramansko spektroskopijo testirali biorazgradljivost in kompo-stabilnost na premazanem papirju z različnimi koncentracijami lignina (10%, 20%, 30 in 40%) iz japonskega dresnika.

Izbrane vzorce zgodovinskega papirja iz obsežne zbirke vzorcev UL smo preiskali s prenosnim ramanskim spektrometrom in ovrednotili količino lignina, oziroma razmerje med celulozo in ligninom. Rezultate ramanskega spektralnega odziva smo primerjali z že znanimi karakteristikami teh vzorcev (letu, vsebnost lignina, DP, pH) z namenom ugotavljanja razgradnje pri sobni temperaturi. Rezultati so zbrani v poročilu NIKOLIČ, Nik, RETKO, Klara. Spektroskopske preiskave na izbranih vzorcih arhivskega papirja II poročilo dediščinskih raziskav v okviru projekta ARRS J4-3085.

Rezultate analiz smo v obliki znanstvenega prispevka (poster) predstavili na konferenci z naslovom »1st conference of the Slovenian node of the European Research Infrastructure for Heritage Science« KRAŠEVEC, Ida, LEGAN, Lea, RETKO, Klara, ROPRET, Polonca, JUHANT GRKMAN, Janja, BORIN, Bojan, ZAJC, Mateja, KRALJ CIGIČ, Irena, STRLIČ, Matija. Effects of lignin on the degradation of historic paper. V ANŽUR, Lana Nastja (ur.), MAHGOUB, Hend (ur.). 1st conference of the Slovenian node of the European Research Infrastructure for Heritage Science book of abstracts 22nd November, 2023, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia.

»Celostni pristop za ohranjanje stenskih poslikav kulturne dediščine«

Trajanje 1. 9. 2022 – 31. 8. 2025

Proračun projekta (del ZVKDS; 107.721,90 €; od tega za leto 2022 8.946,60 €, za leto 2023 35.907,30 €, za leto 2024 35.907,30 € in za leto 2025 26.960,70 €

Lastna udeležba 0,00 €

Vodilni partner ZAG, RI-ZVKDS partner projekta.

V raziskovalnem projektu si bomo prizadevali za razvoj in izvajanje izbranih naprednih in novih konservatorsko-restavratorskih postopkov za ohranitev dotrajanih ali kako drugače oslabljenih zaključnih slojev zgodovinskih in modernih stavb, kar bomo dosegli s kombinacijo naslednjih osnovnih ciljev (a) podrobne analitske materialne karakterizacije, (b) najsodobnejšega pristopa čiščenja vključno z računalniškim modeliranjem in (c) novih predlaganih učinkovitih postopkov utrjevanja. Pri tem bomo sistematično preizkusili in optimizirali izbrane tradicionalne in nove sisteme za čiščenje stenskih poslikav in drugih zaključnih plasti, s ciljem boljšega nadzora, selektivnosti, minimalnega tveganja in stroškovne učinkovitosti. Poseben poudarek bo namenjen razvoju analitskega pristopa spremljanja in diagnostike čistilnih postopkov z izbranimi in dodatno optimiziranimi analitskimi tehnikami s poudarkom na neinvazivnih. Uvedba molekulskega modeliranja in molekulskih simulacij medsebojnih vplivov vpletenih materialov bo nadalje izboljšala razumevanje postopkov čiščenja. Na področju utrjevanja bomo proučili interakcije med utrjevalnimi sredstvi na osnovi nano-apna in novo razvito vodno raztopino kalcijevega acetoacetata, z namenom izboljšati utrjevalno sredstvo s pospešenim učinkom karbonatizacije.

V letu 2023 smo v sklopu ARRS projekta J2-4424 izvajali pretežno naloge delovnih sklopov WP4 (Case study conservation intervention) in WP2 (Cleaning of wall paintings). V sklopu naloge T4.1 (Material characterisation and conservation state identification of the case-study) smo v sodelovanju z ZAG opravili tri terenska dela vzorčenja in analiz poslikav na zunanjsčini cerkve Marijinega oznanjenja v Crngrobu pri Škofji Loki, ki predstavlja študijski primer projekta, pri čemer smo mikroinvazivno in/ali invazivno odvzeli 42 vzorcev, in sicer na lokacijah CGF5-CGF37; določene izmed navedenih lokacij so bile raziskane tudi neinvazivno (z uporabo prenosne analitske opreme). Analitske raziskave smo v prvi fazi projekta izvedli na enajstih lokacijah izmed omenjenih, in sicer na poslikavah Pasijonski cikel (CGF5-9 in CGF21) in Sveta Nedelja (CGF13-14, CGF18 (V5 in V7) in CGF20). Rezultati raziskav so predstavljeni v poročilu (Kavčič et al. *Crngrob, Cerkev Marijinega oznanjenja, EŠD 72, Stenske slike na zunanjsčini, Mojster crngrobske fasade/Pasijonski cikel/ok. 1370–1380 in Delavnica Janeza Ljubljanskega/Sveta Nedelja/ok. 1455–1460. Poročilo dediščinskih raziskav. Preliminarne raziskave poslikav zahodne fasade*. RI CK ZVKDS, Ljubljana, avgust 2023). V sklopu naloge T2.1 (Case-study based learning) smo na podlagi karakterizacije Crngrobskih poslikav določili sistem priprave modelnih vzorcev, ki jih je izdelal OSSM RC ZVKDS in bodo služili izvedbi nadaljnjih projektih nalog. Sodelovali smo tudi pri nalogah WP1 (Coordination, project management, dissemination and exploitation) in WP5 (Method for assessment of the wall painting condition and monitoring the effectiveness of used procedures), pri treh uradnih in številnih internih sestankih projekta.

»Karakterizacija in stabilnost črnih na papirju«

Trajanje 1. 9. 2022 – 31. 8. 2024

Proračun projekta (del ZVKDS; 137.020,00 €; od tega za leto 2022 17.127,50 €, za leto 2023 68.510,00 €, za leto 2024 51.382,50 €

Lastna udeležba 0,00 €

Vodilni partner ZVKDS, edini partner, ker se gre za post doktorski projekt Klare Retko

V raziskavah dediščinske znanosti je karakterizacija črnih izjemno zahtevna predvsem zaradi heterogenosti, prisotnosti črnih v mešanicah, omejenega vzorčenja, učinkov staranja itd. Pomanjkanje ustrezne analitične metodologije in optimiziranih analitičnih orodij za identifikacijo črnih pogosto vodi do pretirane poenostavitve analitičnih rezultatov in do napačnih tehnoloških interpretacij. Zaradi neprecenljive vrednosti izbranih predmetov bomo nadgradili analitske metode za minimalno invazivne in neinvazivne meritve in za

analize na mestu samem in optimizirali postopek površinsko ojačene ramanske spektroskopije (SERS). V okviru projekta bomo zasledovali več ciljev

CILJ 1 Optimizacija postopka SERS z uporabo substrata SERS na osnovi HPC za minimalno invazivno ali neinvazivno karakterizacijo SERS črnih z

možnostjo karakterizacije na kraju samem (.).

CILJ 2 Razvoj analitične metodologije za dobro karakterizacijo črnih

CILJ 3 Določanje vpliva različnih valovnih dolžin in intenzitete svetlobe na razgradnjo in stabilnost črnih ter dopolnitev napovednega modela z

razvitimi odzivnimi funkcijami, osnovanimi na eksperimentalnih meritvah, s čimer bo izdelan vseobsegajoč model razgradnje črnih

CILJ 4 Priprava smernic za izbor svetlobnega vira za kustose

V letu 2023 smo v sklopu delovnega sklopa 1 (Upravljanje projekta in diseminacija) izvedli 2 sestanka s Svetovalnim odborom in se udeležili 3 konferenc (2 prispevka na mednarodni konferenci RAA 2023 (International Conference on the Application of Raman Spectroscopy in Art and Archaeology), 1 prispevek na SKD (Slovenski kemijski dnevi 2023) in 1 prispevek na 1. E-RIHS.si konferenci. V okviru delovnega sklopa 2 smo izvedli analize površinsko ojačene ramanske spektroskopije (SERS) na vzorci s črnili, kjer smo ugotovili, da je pri uporabi substrata SERS na osnovi HPC možno izboljšati rezultate, če vzorce predčasno inkubiramo v substratu. Analize SERS smo izvedli na več izbranih vzorcih, ne samo na sepiji, saj smo pri črnilih sepija dobili nezanesljive in neponovljive rezultate. Smo pa ugotovili, da je analiza SERS (tudi z uporabo s citratom reduciranega srebrovega koloida) primerna za analizo črnih na osnovi modrega lesa (kar ima potencialno uporabo pri zbledelih vzorcih). Za analize smo pripravili različne vzorce črnih v skladu s historičnimi recepturami (železo taninska črnila, črnila modrega lesa z različnimi kovinskimi ioni, črnila sepije, črnila na osnovi ogljika in črnila z mešanicami železo taninskega črnila in črnila modrega lesa. Vzorce smo nanесли na različne nosilce (whatman papir, strojni papir, ročni papir, arhivski papir), del vzorcev smo izpostavili tudi pospešenemu staranju (v svetlobni in termični komori, v sodelovanju z NUK). Vzorce smo preiskali z infrardečo, ramansko in XRF-spektroskopijo in pripravili spektralne baze. Vzorce smo preiskali pretežno na neinvazivem načinu, razen v primeru površinsko ojačene ramanske spektroskopije. Za izbrana črnila oziroma črnila na papirju smo določili optimalne parametre za meritve za njihovo analizo. Za dodatne rezultate smo za določene vzorce izbrali tudi analize z elektronsko paramagnetno resonanco. Pričeli smo tudi z delovnim sklopom 3, kjer preiskujemo realna dela iz različnih nacionalnih (referečnih) zbirk. Rezultati so zbrani v poročilih:

1. RETKO, Klara, NIKOLIĆ, Nik, SEMENIČ, Dona. Kolorimetrija izbranih vzorcev črnih na papirju poročilo dediščinskih raziskav v okviru projekta ARRS Z1-4404.
2. RETKO, Klara. Preiskava izbranih umetno staranih vzorcev črnih na papirju (P1) z ramansko spektroskopijo - primerjava termičnega in svetlobnega staranja poročilo dediščinskih raziskav.
3. RETKO, Klara. Priprava vzorcev izbranih črnih na papirju v sklopu projekta ARRS Z1-4404 (Karakterizacija in stabilnost črnih na papirju) poročilo dediščinskih raziskav v okviru projekta ARRS Z1-4404
4. RETKO, Klara. Spektralna baza FT-ramanskih spektrov izbranih črnih - 3. del poročilo dediščinskih raziskav v okviru projekta ARRS Z1- 4404 "Karakterizacija in stabilnost črnih na papirju".
5. RETKO, Klara. Spektralna baza ramanskih spektrov izbranih črnih - 1. del poročilo dediščinskih raziskav v okviru projekta ARRS Z1- 4404 "Karakterizacija in stabilnost črnih na papirju".
6. RETKO, Klara, NIKOLIĆ, Nik. Spektralna baza ramanskih spektrov izbranih črnih - 2. del poročilo dediščinskih raziskav - primerjava spektrov tekočih in posušenih črnih v okviru projekta ARRS Z1- 4404 "Karakterizacija in stabilnost črnih na papirju".
7. RETKO, Klara, OCEPEK, Jan. Spektralna baza ramanskih spektrov izbranih črnih - 4. del poročilo dediščinskih raziskav - primerjava ramanskih spektrov (785, 532 nm) izbranih tekočih in posušenih črnih.
8. RETKO, Klara, NIKOLIĆ, Nik. Spektralna baza ramanskih spektrov izbranih črnih - 5. del poročilo dediščinskih raziskav - primerjava spektrov papirja, črnila in črnila na papirju (PAPIR 1).
9. RETKO, Klara. Spektralna baza refleksijskih FTIR-spektrov izbranih črnih na papirju z oznako P5 poročilo dediščinskih raziskav v okviru projekta ARRS Z1- 4404 "Karakterizacija in stabilnost črnih na papirju".
10. LEGAN, Lea. Spektralna baza refleksijskih FTIR-spektrov izbranih črnih na papirju z oznako P1 poročilo dediščinskih raziskav v okviru projekta ARRS Z1- 4404 "Karakterizacija in stabilnost črnih na papirju".

11. LEGAN, Lea. Spektralna baza refleksijskih FTIR-spektrov izbranih črnih na papirju z oznako P1, TRH staranje poročilo dediščinskih raziskav v okviru projekta ARRS Z1- 4404 "Karakterizacija in stabilnost črnih na papirju".

12. LEGAN, Lea. Spektralna baza refleksijskih FTIR-spektrov izbranih črnih na papirju z oznako P1, UV - Vis staranje poročilo dediščinskih raziskav v okviru projekta ARRS Z1- 4404 "Karakterizacija in stabilnost črnih na papirju".

13. LEGAN, Lea. Spektralna baza refleksijskih FTIR-spektrov izbranih črnih na papirju z oznako P5, TRH staranje poročilo dediščinskih raziskav v okviru projekta ARRS Z1- 4404 "Karakterizacija in stabilnost črnih na papirju".

»Dediščina za vključujočo trajnostno preobrazbo – HEI-TRANSFORM«

Trajanje 1. 10. 2022 – 30. 9. 2025

Proračun projekta (del ZVKDS; 252.619,70 €

Lastna udeležba 0,00 €

Vodilni partner FA UL, ostali partnerji ZVKDS, FF UL, ALUO UL, EF UL, FDV UL, FT UM, UP FHŠ, ZRC SAZU, Urbanistični inštitut.

Področje ohranjanja nepremične kulturne dediščine (NKD) se v Evropi in svetu intenzivno preoblikuje in razvojno povezuje, da lahko učinkoviteje prispeva k trajnostni prihodnosti. Namen transdisciplinarnega projekta HEI-TANSFORM je z vidikov različnih družboslovnih, humanističnih in tehničnih ved vzpostaviti možnosti za večrazsežne prispevke nepremične kulturne dediščine k zeleni preobrazbi Slovenije. Izhodišče je razumevanje dediščine kot razvojnega kapitala, ki ga bomo opredelili v okviru štirih vidikov trajnosti kulturnega, družbenega, ekonomskega in okoljskega. Osredotočamo se na NKD, upoštevajoč njene premične in nesnovne komponente v prostorskem kontekstu. Raziskava išče odgovor na vprašanje, kako ta, v veliki meri speči kapital, aktivirati v čim večjem obsegu. Poudarja nujnost strukturnih sprememb dediščinskega sektorja, ki jih opredeljuje kot dolgoročni cilj. Za njegovo doseganje se osredotoča na izvedbo temeljnih raziskav, ki so ključna osnova za nadaljnje odločanje o preoblikovanju, skladnem z aktualnim znanjem in trajnostno paradigmo dediščine. Ob tem pa se usmerja v raziskave, ki bodo čim prej omogočile vzpostavitev razmer za neposredno implementacijo in uveljavitev NKD kot kapitala vključujoče trajnostne prihodnosti v lokalnih okoljih, saj so tista, kjer se trajnost lahko neposredno uveljavi in prispeva h globalnim ciljem. V ta namen razvija model Kulturna dediščina 4.0 (KD 4.0) za reaktivacijo opuščene NKD s prilagojeno ponovno rabo.

Ker so mesta in kraji izven regionalnih središč tisti, ki po preliminarnih študijah kažejo velik delež opuščene NKD, praviloma pa imajo slabše razvojne možnosti, se projekt osredotoča nanje. Fokus raziskave so torej tipološko različna območja in stavbe, opuščene NKD v manjših lokalnih središčih, ki lahko pomembno neposredno prispevajo k zeleni preobrazbi, novim delovnim mestom in dvigu kakovosti življenja celotne skupnosti. Za oblikovanje modela KD 4.0 vzpostavimo v projektu eksperimentalni laboratorij RevitLab v štirih lokalnih skupnostih; dva v urbanem prostoru (del historičnega jedra naselja, industrijsko območje) in dva izven njega (arheološko in grajsko območje).

V sklopu projekta HEI-TRANSFORM smo v letu 2023 vodili pripravo dokumenta »Študija zakonskih osnov in ključni strateški dokumenti na področju kulturne dediščine ter analiza njihovega uresničevanja v praksi s proučitvijo vplivov na uresničevanje zelene preobrazbe in trajnostnega razvoja«. Prav tako smo vodili izdelavo spletne strani projekta in jo po izdelavi ažurirali. Skrbeli smo za redne objave projektnih novosti na družabnih omrežjih. Skrbeli smo za ustrezno interno komunikacijo znotraj projekta preko za to namenjenega spletnega portala. Soorganizirali smo mednarodno konferenco »Dediščina za vključujočo trajnostno preobrazbo«, ki je potekala 4. 4. 2023 v prostorih Fakultete za arhitekturo UL. Sodelovali smo pri pripravi študije primerov praks glede ohranjanja dediščinskih vrednot, pri povzetku aktualnih razvojnih značilnosti in usmeritev na področju nepremične kulturne dediščine v zadnjih 50 letih in pri ostalih projektnih aktivnostih. Prisotni smo bili na vseh partnerskih sestankih in bili zadolženi za pripravo poročil sestankov.

»Štukmarmorni oltarji v Sloveniji materiali, ohranjanje, pomen«

Trajanje 1. 10. 2023 – 30. 9. 2026

Proračun projekta (del ZVKDS; 97.402,40 EUR

Lastna udeležba 0,00 €

Vodilni partner ZVKDS; ostali partnerji UL FF, UL FKKT, UL ALUO

V prvem letu izvajanja projekta načrtujemo izbor oltarjev, podkrepjen z umetnostnozgodovinsko analizo. Ob terenskih ogledih bo potekala interdisciplinarna raziskava izbranih oltarjev in odvzem vzorcev za namene materialne analize. Hkrati se bo izvajal tudi monitoring mikroklima. V drugem in tretjem letu se bomo osredotočili na umetnostnozgodovinske raziskave in materialne analize ter analize procesov in produktov razgradnje uporabljenih materialov. Slednje bodo služile kot podpora pri ugotavljanju stanja/ ohranjenosti izbranih štukmarnornih oltarjev in navodilom za njihovo ohranjanje.

V prvih treh mesecih trajanja projekta je bil izveden uvodni sestanek, urejene so bile birokratske podrobnosti in zastavljen je bil načrt dela. Izveden je bil tudi že prvi terenski ogled.

»Analitska orodja nove generacije za dediščinsko znanost«

Trajanje 1. 7. 2024 – 30. 6. 2027

Proračun projekta (del ZVKDS; 133.227,90 €

Lastna udeležba 0,00 €

Vodilni partner UL-FKKT, ostali partnerji ZVKDS, UM, NUK, ZAG, UL-FF, UL-BF, KI

Projekt se osredotoča na razvoj novih analitičnih metod in pristopov k razumevanju materialov kulturne dediščine z namenom njihove boljše interpretacije, upravljanja in ohranjanja. To zahteva široko interdisciplinarno sodelovanje analitičnih in materialnih znanstvenikov, saj znanstvene interpretacije rezultatov ni mogoče doseči brez globokega razumevanja strukture materiala in procesov razpadanja. Hkrati je vpliv raziskav na področju humanistike, zato je partnerstvo teh ustanov prav tako pomembno. Projekt zasleduje več ciljev Cilj 1 Razviti in ovrednotiti analitično učinkovitost najsodobnejših metod XPS in ToF-SIMS za analizo površinske kemijske sestave materialov dediščine; Cilj 2 Umeriti kvantitativne metode kemičnega slikanja HSI za vizualizacijo porazdelitve kemične sestave površine predmetov dediščine na podlagi odbojnih spektrov SWIR in VNIR; Cilj 3 Razviti in oceniti potencial uporabe za CT-DVC za merjenje 3D premikov in deformacijskih polj obremenjenih vzorcev materialov dediščine; Cilj 4 Umeriti in oceniti analitično učinkovitost dveh vrst senzorskih nizov, ki temeljijo na kovinskih oksidnih in kolorimetričnih senzorjih, za spremljanje onesnaževal v zaprtih prostorih v okoljih dediščine; Cilj 5 Dokazati uporabnost zgornjih analitičnih orodij za resnične probleme znanosti o dediščini in tako prikazati vrednost novih objektov za E-RIHS.

Projekt je bil potrjen v letu 2023, izvajati pa se bo začel 1. 7. 2024.

Projekti prijavljeni na ARIS razpise

ARIS predlogi projektov oddani na razpis 12. 1. 2024 (predlogi so bili v pripravi 2023):

- Zeleni materiali in metode za trajnostno in zdravo konserviranje muzejskih zbirk (ZVKDS vodilni partner)
- Aptamere in hidrodinamska kavitacija za celostno analizo dragocenih slovenskih slik poznega srednjega veka (ZVKDS vodilni partner)
- Raziskave z umetniškimi sredstvi obdelanega historičnega pergamenta v dediščinski znanosti (ZVKDS vodilni partner)
- Raziskave poselitve in strategij preživljanja v 5. tisoč. pr. n. št. v jugovzhodnoalspkem prostoru in na obrobju Panonske nižine (ZVKDS vodilni partner)
- AID HCH – Presežek pri razvoju humanistike in kulturne dediščine z umetno inteligenco (ZVKDS partner)
- Kationskih polisaharidi proti razgradnji papirja (ZVKDS partner)
- Katalitična aktivacija dušika s plazmoniki (CATNIP) (ZVKDS partner)
- Energy renovation of historic building exterior walls with preserving the facade plaster (ZVKDS partner)
- Plečnikova dediščina iz betona – ali lahko glive pomagajo pri biološki obnovi in zaščiti? (ZVKDS partner)
- Fotoreaktorji za trajnostno kakovost zraka – fotokatalitska razgradnja formaldehida (ZVKDS partner)
- Spremenljiva konstanta. Mobilnost, migracije in ustvarjalnost v pozni bronasti in starejši železni dobi (MOMIC)« (ZVKDS partner)

14.3 Drugo sodelovanje, financirano iz projektov

Ni bilo aktivnosti.

15. Druge naloge

15.1. Sodelovanje z organizacijami s področja varstva kulturne dediščine

V letu 2023 smo sodelovali s stanovskimi društvi in drugimi organizacijami s področja varstva in ohranjanja kulturne dediščine.

15.2. Upravljanje nepremičnih spomenikov, ki niso v lasti države

Trenutno ne upravljamo z nobenim spomenikom, ki ni v lasti države.

III. TRŽNA DEJAVNOST

16. Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov

Projektiranje, načrtovanje in izvedba konservatorsko restavratorskih posegov pridobljenih na javnih razpisih ali z direktnimi naročili s trga;

Portorož - Arheološko najdišče Fizine, EID 1-07199; Konserviranje arheoloških najdb iz mokrega lesa z najdišča Fizine

Nadaljevalo se je čiščenje najdb z namakanjem v demineralizirani vodi, ki je bila redno menjana. Delo se bo nadaljevalo v 2024.

Bled - Blejsko jezero, Analize lesene arheološke najdbe deblak

Deblak je bil globinsko čiščen v demineralizirani vodi. V oktobru je bila voda nadomeščena z raztopino melaminske smole, v kateri se bo namakal več mesecev. Delo se bo nadaljevalo v 2024.

Ptuj - Stara steklarska

- a) Konserviranje lesene skleda
- b) Konserviranje dveh usnjenih arheoloških najdb

Nadaljevalo se je čiščenje lesene skleda in sušenje usnjenih predmetov. Delo se bo nadaljevalo in predvidoma za usnjene kose zaključilo v 2024.

Izvedba različnih naravoslovnih preiskav na naslednjih predmetih kulturne dediščine:

- Ljubljana - Muzej novejša in sodobne zgodovine Slovenije, Rentgenska radiografija slike "Ilegalci"
- Cerklje na Gorenjskem - Trg Davorina Jenka, Analiza vzorcev malt z arheološkega najdišča Cerklje na Gorenjskem
- Ljubljana - Slika Venca Pilon, Analize slike brez naslova
- Kostanjevica na Krasu - Franciški samostan, Analiza slike sv. Hilarij in Tacijan
- Ljubljana - Slika Vojak pri počitku, Analiza pigmentov na sliki Vojak pri počitku
- Šmarje pri Jelšah - Dvorec Jelšingrad, Analize vzorcev stenskih poslikav v dvorcu Jelšingrad
- Lukovica - Slika Štemarski vrt, Analize slike Štemarski vrt
- Ljubljana - Narodna in univerzitetna knjižnica, Analiza dveh fragmentov okrasja s fasade NUK
- Mengeš - dve sliki, Analize dveh domnevnih del Zorana Mušiča
- Ljubljana - ZRC SAZU, Analiza pigmentov stenskih poslikav (Digitalni korpus)

Koper, Pokrajinski muzej Izvedba naravoslovnih preiskav na sedmih slikah v lasti pokrajinskega muzeja Koper, ter celovita konservatorsko-restavratorska obravnava slike iz 19. stoletja slikarja Bartolomea Gianellija, Sv. Elizabeta z zaporniki.

Podreber – Cerkev sv. Elizabete, EID 1-02130;

Poslikava sv. Nedelje na južni fasadi cerkve sv. Elizabete v Podrebrju nad Polhovim Gradcem je bila po šestdesetih letih od odkritja v slabem stanju. Barvna plast na poslikavi je bila v veliki meri sprana in izbrisana, figure so bile vidne le še v obrisih. Omet je bil predvsem v spodnjem delu prhek in drobljiv. V letu 2023 so bile izvedene naravoslovne preiskave barvne plasti in ometa, pregledan je bil historiat posegov in na podlagi predhodnih poskusov izvedeno čiščenje, kitanje in utrjevanje poslikave z anorganskimi utrjevalci. V letu 2024 je predvidena izvedba retuša.

Ljubljana - Stanovanjska hiša na Rozmanovi hiši 6 – nima EID

Figuralno stensko poslikavo z naslovom »Štirje letni časi« je na jugozahodno fasado stavbe leta 1938 naslikal Mirko Šubič. Leta 1981 je Ivan Bogovčič poslikavo zaradi izredno slabega stanja odstranil in naslikal kopijo. Kopija je po štiridesetih letih zelo obledela, barvna plast je odpadla, tako da je bil motiv skorajda neprepoznaven. Na barvni plasti je bila plast nečistoč (smog), v ometu pa številne majhne razpokice. V letu 2023 je bil omet utrjen in pokitan, barvna plast očiščena, nato pa je bila na podlagi risbe v naravni velikosti

(karton) in najdeni skici slikarja Mirka Šubica izvedena nova poslikava »po Mirku Šubicu«. Poslikava je bila izvedena v secco tehniki na sekundaren (Bogovčičev) omet. Delo je zaključeno.

Breže - Spomenik 900-letnici Ribnice (lesena rajta), Občina Ribnica, pogodba 01/2021 z dne 18. 2. 2021. Konservatorsko-restavratorski projekt je bil v celoti uspešno zaključen z zahtevno montažo na originalni lokaciji.

Koper – Palača Kreljeva 6, EID 1-0246; lesena oprema strop, stopnišče, ograje in vrata. Projekt je bil zaključen po programu. Prav tako je bilo izvedeno konserviranje dveh gotskih, beneških okenskih odprtih ter naslednjih stenskih poslikav beneška iluzionistična poslikava glavnega stopnišča, stenske poslikave gotske sobe z biblijsko tematiko, Marija na prestolu.

Blejska Dobrava – Kapelica sv. Štefana, EID 1-00026; Relief z motivom kamenjanja sv. Štefana. Po dogovoru z Gornjesavskim muzejem Jesenice je bila narejena kopija reliefa.

Izola – Palača Basenghi degli Ughi, EID 1-00198; Dve ogledali z renesančnimi okvirji. Opravljen je bil konservatorsko-restavratorski poseg na dveh poškodovanih pozlačenih okvirjih ogledal.

Lipica – Galerija Avgusta Černigoja, dve maketi, Inv. št. 1154, 1157. Na izredno poškodovanih dveh maketah narejenih po načrtih Avgusta Černigoja je bil izveden kvaliteten konservatorsko-restavratorski poseg.

Seznam anoksi posegov v letu 2023

- **Dolenjski muzej Novo mesto**, anoksi sterilizacija muzejskih predmetov
- 26 posameznih kosov Preproga, odeja, vojaški plašč, gasilske uniforme suknič 5 kos, krilo hlače 4 kos, srajca 2 kos, kravata 7 kos, Železničarska uniforma plašč, suknič 2 kom in hlače.
- **Lenart v slovenskih gorah - Cerkev sv. Lenarta**, , EID 1-03099; Anoksi sterilizacija lesenih plastik in okrasja
- **Loški muzej Škofja Loka, EID 1-00739**; Anoksi za steriliz. knjig iz muzejskega fonda 1,5 m³
- **Mestni muzej Krško**, Anoksi sterilizacija makete spomenika Matije Gubca
 - **Narodna galerija v Ljubljani, EID 1-00374**; Anoksi sterilizacija štirih lesenih plastik (Sv. Škof, Sv. Janez Krstnik, Žena z otrokom, Žena s preslico v levici
- **Podbrje pri Podnanosu - Cerkev sv. Kozma in Damjana, EID 1-03918**; Konservatorsko-restavratorski poseg je zajemal sterilizacijo (ANOXI tehnologija) lesenega glavnega oltarja proti lesnim insektom.

Stara Loka - Starološki grad, EID 1-06024; parkovna plastika v Starološkega gradu, Obnovljeni sta bili dve kamniti doprni figuri, ki sta v našem prostoru prava redkost in najverjetneje predstavljata mitološki figuri npr. Apolona in Diano. Iz slovenske umetnostno zgodovinske literature nismo dobili ustreznih analogij za dopolnitev manjkajočih delov, zato smo razširili iskanje na sosednje države, predvsem Avstrijo in Italijo, ki je bogata s tovrstnimi plastikami.

Radlje ob Dravi - Marijino znamenje, EID 1-08160 ;

Nekatere poškodbe na arhitekturnem delu radeljskega Marijinega znamenja so bile v izogib dodatnim poškodbam originala na podlagi 3D modelov rezkane iz naravnega kamna na način, da se čim bolj prilegajo poškodbam. Vstavki so bili vpasani in sidrani na poškodovana mesta. Končna obdelava je bila izvedena ročno, s pomočjo kotne brusilke, različnih dlet in drugega kamnoseškega orodja.

Šempeter v Savinjski dolini - Antična nekropola, EID 1-01053;

Po naročilu občine Žalec je bil izdelan popis stanja antičnih kamnitih spomenikov, program konservatorsko-restavratorskih posegov ter ocena stroškov za predvidene posege.

Koper - Pokrajinski muzej Koper, EID 1-00247; kamnit kapitel,

Kamnit kapitel Contarini-Venier je del stalne postavitve muzejskega lapidarija Pokrajinskega muzeja Koper in v letu 2023 smo pričeli s pripravami na celovit konservatorsko-restavratorski poseg, ki bo predvidoma zaključen v 2024.

Nova Gorica - Frančiškanski samostan Kostanjevica, EID 1-04799;

Restavratorski posegi so zajemali delo na štirih kamnitih kapelicah pred samostanom. Po odstranitvi bioloških dejavnikov propadanja ter druge nečistoče, so se manjkajoči deli domodelirali v tonsko prilagojenem materialu. Površine kamnitih ter nekaterih cementnih delov (streha) so bile premazane s hidrofobno – oleofobno tekočino.

Ponikve na Šentviški planoti - Cerkev Marijinega obiskovanja, EID 1-03982;

Konservatorsko-restavratorski poseg je zajemal obnovo kamnitih šivanih vogalov zvonika ter cerkve same in obnovo poškodb na kamnitih okvirjih oken.

Trgovska šola v Novi Gorici, mestno jedro

Zaradi obnovitvenih del na fasadi šole (izolacija), je bila nujna demontaža in montažo reliefa Boga Merkurja s pročelja trgovske šole. Na licu mesta je bil izdelan kalup, ki je služil za varno rokovanje z originalnimi glinenimi kosi reliefa. Vsi demontirani kosi so bili konservirani in fiksirani na Alu ploščo. Na fasadi se je na prvotno lokacijo najprej montiralo kovinsko konstrukcijo, na katero se je pritrdil obnovljen relief.

Juršče- Cerkev sv. Jurija, EID 1-04079; kamniti oltar-antependij

Obseg del je zajemal restavratorske posege na poškodovani kamniti plošči antependija. Dela so zajemala čiščenje, domodeliranje manjkajočih delov, utrjevanje z lepljenjem večjih ter manjših razpok. Prav tako so rest. dela, zajemala tudi posege na kamnitem podestu pred oltarjem.

Gradišče nad Prvačino - Kip sv. Janeza Nepomuka, EID 1 – 15869;

Kamniti kip sv. Janeza Nepomuka stoji na podpornem zidu ob cesti skozi vas. Posegi so zajemali odstranjevanje bioloških dejavnikov propadanja ter drugih oblog in nečistoč z vodno paro ter drobnim orodjem. Odstranjene so bile vse neustrezne in dotrajane stare plombe, ki so se nadomestile z novimi, tonsko usklajenimi. Kip se je dodatno zaščitil s hidrofobnim premazom.

Erzelj - Cerkev sv. Lovrenca, EID 1-03647; baročni leseni oltar

Po demontaži ter transportu v rest. delavnico, je sledilo čiščenje barvne površine, utrjevanje ter obdelava arhitekturnih delov. Restavratorska dela še potekajo in bodo predvidoma zaključena v letu 2024.

Otok Rab - Kampor

Po sklenjeni pogodbi z Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za vojaško dediščino je bil izdelan Konservatorsko-restavratorski projekt za spominsko grobišče Kampor na otoku Rab. V njem so opredeljeni konservatorsko-restavratorski posegi za elemente iz kamna in kovine. Izdelan je bil tudi projekt ureditve elementov krajinske arhitektur in drugih arhitekturnih in hortikulturnih elementov. V času izvedbe se je izvajal restavratorski nadzor nad konservatorsko-restavratorskimi posegi.

Ljubljana - Palača Beethovnova 10/Ustavno sodišče, EID 1-08812;

Izdelana je bila dokumentacija za razpis za obnovo originalnih lesenih oken na objektu Ustavnega sodišča.

Begunje na Gorenjskem - Grobišče talcev v parku, EID 1-09370;

Na pobudo MORS in upravljavca Občine Radovljica je bil izdelan konservatorski načrt za obnovitvena dela. Pregledani so bili arhivski viri, območje je bilo lasersko skenirano in izdelan je bil načrt stanja, rastlinje je bilo popisano in izdelan je bil arboristični načrt, izvedeni sta bili še geofizikalna raziskava in konservatorsko restavratorsko sondiranje. a podlagi raziskav načrt določa ukrepe, s katerimi se obeležju povrne sestavine spomenika, ki jih je sčasoma izgubil ter z njimi sledi izvorni zasnovi, kot jo je načrtoval avtor Edvard Ravnikar.

Ljubljana – Rimski zid, EID 1-022658;

V letu 2023 je bila izdelana prva dopolnitev konservatorskega načrta za Rimski zid na Mirju. Dopolnitev obravnava odprte površine spomenika, njihov zgodovinski razvoj in usmeritve za ohranjanje in varovanje ter njegove grajene sestavine – analitični del z usmeritvami. Vedenje o spomeniku je bilo dopolnjeno na podlagi raziskave arhivskih virov in fotodokumentacije, pripravljene so bile analize prostora in grajenega tkiva ter usmeritve, na podlagi vpisa na seznam svetovne dediščine je bil načrt za spomenik dopolnjen tudi s kontekstom Unesca.

17. Načrtovanje in izvedba arheoloških raziskav

V letu 2023 smo izvajali raziskave za naročnike, s katerimi smo že imeli sklenjene pogodbe. Terenske raziskave so potekale ob obnovi in dograjevanju telefonskega omrežja za družbo Telekom Slovenije d. d., nadaljevale so se raziskave na območju gradnje drugega tira. Uspešni smo bili pri prijavi na javne razpise tudi drugih naročnikov, kot je npr. družba Elektro, s katero smo podpisali okvirni sporazum za izvedbo raziskav kot usposobljen izvajalec.

O izvedenih raziskavah so bila v skladu z določili Pravilnika o arheoloških raziskavah pripravljena poročila, ki so dostopna tudi v aplikaciji ISeD.

Datum sprejetja letnega poročila v ustreznem organu javnega zavoda Svet ZVKDS bo na prvi redni naslednji seji obravnaval in potrdil Letno poročilo 2023.

Datum in kraj nastanka letnega poročila ZVKDS 2023 Ljubljana, 28. februar 2024

Poročilo ZVKDS 2023 so pripravili

Jernej Hudolin

Barbara Nadbath

dr. Robert Peskar

Martina Kikelj

Damjana Pečnik

Sabina Ogrinc

Vesna Dolničar

Romana Dečko Grmek

Maja Horvat

Etbin Tavčar

Ernesta Drole

Danijela Brišnik

Dušan Štepec

Svjetlana Kurelac

Boris Vičič

Irena Vesel

Strokovni sodelavci ZVKDS

Podpis osebe, ki je odgovorna za pripravo Poročila ZVKDS 2023

Jernej Hudolin
generalni direktor